



Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoportokban



KOMPLEX
ALAPPROGRAM

EFOP-3.1.2-16-2016-00001

SZÉCHENYI 



MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE



DIFFERENCIÁLT FEJLESZTÉS HETEROGÉN TANULÓCSOPORTBAN (DFHT)
TANÍTÁSI-TANULÁSI STRATÉGIA



Ez a kiadvány a EFOP-3.1.2-16-2016-00001 kódjelű
kiemelt projekt keretében valósult meg.



Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoportban (DFHT) tanítási-tanulási stratégia

Szerkesztette:

K. Nagy Emese

Szerzők:

K. Nagy Emese (EKE), Révész László (EKE),
Revákné Markóczi Ibolya (DE), Sápiné Bényei Rita (DE),
Kopp Erika (ELTE), Lénárd Sándor (ELTE), Major Éva (ELTE),
Kovácsné Duró Andrea (ME), Illésné Kovács Mária (ME),
Dobróné Tóth Márta (NYE), Óbis Hajnalka (NYE), Sarka Lajos (NYE)
Huszár Zsuzsanna (PTE),
Fűzné Kószó Mária (SZTE), Musza Katalin (SZTE)

Készült a Komplex Alapprogram bevezetési szakaszához

1. kiadás



LÍCEUM
KIADÓ

Líceum Kiadó

Eger, 2018

Lektorálta:

Dr. Juhos István
GEOMATECH szakmai vezető

Prof. Dr. Halász Gábor
MTA doktor, egyetemi tanár

Nyelvi lektorálta:

Báthory Kinga, Katona József Álmos

ISBN 978-615-5621-79-6 (Print)

ISBN 978-615-5621-88-8 (Online)

A kiadásért felelős
az Eszterházy Károly Egyetem rektora
Megjelent az EKE Líceum Kiadó gondozásában
Kiadóvezető: Nagy Andor
Felelős szerkesztő: Zimányi Árpád
Layout: Molnár Erzsébet
Tördelés: Ivanics Gábor
Megjelent: 2018-ban

A nyomtatás és kötés a debreceni nyomdászat
több mint négy évszázados hagyományait őrző Alföldi Nyomda Zrt. munkája
Felelős vezető György Géza vezérigazgató

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	8
2. A DFHT tanítási-tanulási stratégiát megalapozó jó gyakorlatok.....	11
3. A DFHT tanítási-tanulási stratégia	13
3.1. A DFHT tanítási-tanulási stratégia és a Komplex Alapprogram célrendszere	14
3.2. A DFHT tanítási-tanulási stratégia koncepciója	15
3.3. A DFHT tanítási-tanulási stratégia jellemzője	17
3.4. A DFHT tanítási-tanulási stratégia megvalósítása	21
4. A DFHT tanítási-tanulási stratégiához kapcsolódó pedagógiai megközelítések.....	22
5. A tanulók megismerése.....	24
6. A DFHT tanítási-tanulási stratégiában alkalmazott szervezési módok, munkaformák.....	25
6.1. A differenciálás koncepciója	27
6.2. A diákok eltérő tanulási stílusa, az előzetes tudás és a tanuló motivációja mint a differenciálás szempontjai	28
6.3. A differenciálás típusai a gyakorlatban	30
6.3.1. Az egyedül végzett munka	30
6.3.2. A teljesen és részben egyénre szabott munka	30
6.3.3. A párban folyó munka: páros munka, tanulópárok.....	30
6.3.4. A csoportban végzett munka	31
6.3.5. A kooperatív tanulás, kollaboratív munka.....	33
6.3.6. A rétegmunka	33
7. A tanítás-tanulás folyamatát segítő módszerek.....	34
7.1. A drámajáték	34
7.2. A projektmódszer	35
7.3. A tantermen kívüli tanulás szervezése	37

8. Az IKT-eszközökkel támogatott tanulás mint az egyéni fejlesztés segítője.....	38
8.1. A hagyományos és digitális oktatás	39
8.2. A hibrid oktatás (blended-learning)	39
8.3. A hibrid oktatás és a digitális eszközök.....	40
9. A Komplex Instrukciós Program	41
9.1. A Komplex Instrukciós Program megkülönböztető sajátossága, a tanulói státuszkezelés	42
9.2. A Komplex Instrukciós Program ismérvei	43
9.3. A Komplex Instrukciós Program elméletei	43
9.4. A DFHT-KIP megvalósulását segítő módszertani elemek	46
10. A pedagógusokkal szemben támasztott követelmények, a pedagógus megváltozott szerepe.....	47
11. Összegzés	49
12. Irodalom	50
Ajánlott irodalom.....	55
13. Segédlet a DFHT tanulási-tanítási stratégia alkalmazásához	58
13.1. Komplex Instrukciós Program rövid bemutatása	59
13.2. A Komplex Instrukciós Program célja, jellemzői	61
13.3. A Komplex Instrukciós Program bevezetésének lépései (1)	63
13.4. A KIP bevezetéskor alkalmazott játékok.....	68
13.5. A Komplex Instrukciós Program bevezetésének lépései (2)	79
13.6. A tanítási órák előkészítése	81
13.7. Az óra menete	104
13.8. KIP-módszer szerinti órák vezetése	109
13.9. Tanári és tanulói megfigyelőlapok.....	113
13.10. A módszer bevezetése	118
13.11. Minta feladatsorok – KIP.....	123

13.12. Komplex Instrukciós óra – sablon	163
13.13. Várható változások a Komplex Instrukciós Program alkalmazásával.....	165
13.14. Kérdések tanulóknak	168
13.15. A módszer megértését ellenőrző feladatsor	169
13.16. Egyéni differenciálás más technikákkal.....	174
13.17. A tanulók gardneri intelligenciák szerinti beazonosítása.....	176
13.18. Segédlet a differenciált egyéni feladatok kijelöléséhez.....	180
13.19. Példa a kooperatív technika tanórai alkalmazására – feladatillusztráció.....	199
13.20. Példák a kooperatív technika tanórai alkalmazására – játékok	205
13.21. Ötletek a kooperatív munkavégzésre – feladatillusztráció.....	208
13.22. Példa a differenciált rétegmunkára.....	212
13.23. Példa a páros munka szervezésére.....	216
13.24. Ötletek drámajátéokra	221
13.25. Mintafeladat a tanítási drámára	227
13.26. Komplex tantárgyi integrációs projekt könyvtári és internetes kutatással	231
14. Mellékletek	238
14.1. A DFHT-val összefüggő fogalmak	238
14.2. Hazai jó gyakorlatok.....	241

1. Bevezetés

Az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 azonosítószámú, „A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alaprogram bevezetése a köznevelési intézményekben” című pályázat legfőbb célkitűzése a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentéséhez kapcsolódó intézkedések iskolai szintű támogatása. A Komplex Alaprogram (továbbiakban KAP) tanulástámogató módszertanának, tanulószervezési megközelítésének (tanítási-tanulási stratégia) központi eleme az elsősorban tudásban heterogén tanulócsoporthban folyó differenciált fejlesztés (Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoporthban, továbbiakban DFHT). A stratégia elnevezés indoka elsősorban az, hogy benne a módszerek eszközök kombinációja lehető fel egy adott oktatási folyamat megvalósításához rendelve. A DFHT tanítási-tanulási stratégia¹ a Komplex Alaprogram koncepciójára (KAK)² támaszkodva készült az ebben tájékozódni kívánók, fejlesztők, a KAP-projekt megvalósítói, valamint a KAP-projektbe bevonásra kerülő iskolák és pedagógusok elméleti és gyakorlati felkészítését végző szakemberek számára. A felhasználók sokszínűsége miatt igyekeztünk a DFHT tanítási-tanulási stratégia bemutatását az ide vonatkozó szakirodalommal alátámasztani, azonban arra is törekedtünk, hogy megfelelő fogódzót adjunk a stratégia ismeretek átadóinak, képzőinek, különös tekintettel a stratégia alkalmazását segítő információkra. Jelezzük, hogy a pedagógusoknak a DFHT tanítási-tanulási stratégia megvalósítására külön gyakorlati útmutatók, segédletek állnak rendelkezésre (tanári és tanítói kézikönyvek, alprogrami koncepciók, alprogrami útmutatók, egyéb segédanyagok), amelyek bemutatását a DFHT tanítási-tanulási stratégia leírása nem vagy csak tájékoztató jelleggel tartalmazza. A képzők az egyes tanítási stratégiák leírását a segédletben találják.

1 A Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoporthban (DFHT) tanítási-tanulási stratégia leírása az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 azonosítószámú „A Köznevelés Módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alaprogram bevezetése a köznevelési intézményekben, a pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében” című pályázati programhoz kapcsolódó dokumentum.

2 Révész László, Falus Iván, K. Nagy Emese (2018): Komplex Alaprogram Koncepciója, Líceum kiadó, Eger



A DFHT tanítási-tanulási stratégia tehát segítséget ad:

- a KAP-projektben tájékozódni kívánó szakembereknek,
- a KAP-projekt fejlesztőinek, megvalósítóinak,
- a KAP-projektbe bevonásra kerülő iskolák és pedagógusok elméleti és gyakorlati felkészítését végző szakembereknek,
- kiindulási pontként a Komplex Alapprogram alprogramjainak és munkacsoportjainak,
- valamint közvetve a Komplex Alapprogramban részt vevő iskolák pedagógusainak.

A DFHT tanítási-tanulási stratégia bemutatása segíti a pedagógus-továbbképzés elméleti és gyakorlati útmutatójának, a képzési anyagnak az összeállítását, valamint kiindulásként szolgál a pedagógusoknak készült kézikönyvek, segédletek, útmutatók megalkotásához is.

A DFHT tanítási-tanulási stratégia tartalma a mindennapi pedagógiai gyakorlatban alkalmazható tevékenységtár elméleti megalapozása, leírása és gyakorlati elemeinek bemutatása, amely a pedagógusok meglévő ismereteire alapozva szem előtt tartja egy iskola szakmai fejlesztése iránti szükségletét és a pedagógusok szakmai fejlődése iránti igényét. A stratégiában a fókusz elsősorban a tudásban, másodsorban a szocializáltságban heterogén tanulói csoportokban történő munkára helyeződik. A pedagógusok elkötelezettsége a tanulók személyiségének és tudásának fejlesztése iránt, valamint meglévő szakmai kompetenciáik alapot teremtenek a végzettség nélküli iskolaelhagyás problémájának intézményi szintű csökkentéséhez.

A DFHT tanítási-tanulási stratégia célja

- a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése az adaptív és innovatív tanítási-tanulási környezet segítségével és a leghatékonyabb stratégiák, módszerek és technikák alkalmazásával,
- a tanulók képességeinek a kibontakoztatása,
- az inkluzív, bevonó, a tudásban heterogén összetételű osztályokban a speciális, státuszkezelő nevelési-oktatási eljárás alkalmazásán keresztül a tanulók közötti együttműködés kiépítése,
- a tanulók közötti státuszrangsor rendezésével az osztály szociális szerkezetének megváltoztatása.

A végzettség nélküli iskolaelhagyás mértékének csökkentése céljából a tudásban és szocializáltságban heterogén összetételű osztályok és tanulói kis csoportok szervezését kiemelten támogatjuk, vagyis tudatosan törekszünk arra, hogy az eltérő képességű, motiváltságú és tudású tanulói összetételhez igazodva ajánljunk stratégiát. A stratégiában a különböző tanulásszervezési módok, technikák leírása mellett a speciális, kollaboratív technikán alapuló Komplex Instrukciós Program (továbbiakban KIP) szintén hangsúlyos szerepet kap. A KIP különlegessége, hogy a tanulói teljesítmény egyik meghatározó tényezőjét, a tanulók közötti státuszrangsort képes kezelni.

Ez a dokumentum néhány gondolatban megegyezést mutat a KAP-projekt megalapozó tanulmányában (Imre és mtsai, 2018) és a Komplex Alapprogram koncepciójában (Révész, Falus, K. Nagy, 2018) olvasottakkal.

Mivel a DFHT tanítási-tanulási stratégia önálló dokumentum, fontosnak tartjuk a Komplex Alapprogram koncepciójában megjelenő, de a DFHT tanítási-tanulási stratégia értelmezése szempontjából elengedhetetlen fogalmak ismertetését is (Melléklet 1).





2. A DFHT tanítási-tanulási stratégiát megalapozó jó gyakorlatok

Munkánkat a külföldi és a hazai szakirodalom áttekintésével alapoztuk meg. Azokat a jógyakorlatokat kerestük, amelyek segítséget nyújtanak a DFHT tanítási-tanulási stratégia megalkotásához. A munka során sok olyan programokkal, módszerekkel találkoztunk, amelyekhez a hozzáférés (pl. a zárt hálózathoz való csatlakozás) korlátozott volt, esetleg a bevezetésük jelentős kiadást („tandíjat”) jelentene a szülőknek, ezért ezek a módszerek, technikák nem kerültek vizsgálódásunk fókuszába (Illésné Kovács és K. Nagy 2017; Revákné Markóczi 2017; Dobróné és Sápiné, 2017; Dobróné 2017; Major 2017).

Külföldi jó gyakorlatok figyelembe vétele a DFHT tanítási-tanulási stratégia megalkotásánál

A korai iskolaelhagyás problémájának a megoldásához három alapvető programtípus kapcsolódik: a prevenció (megelőzni az iskolaelhagyást létrehozó okokat), az intervenció (a jelentkező nehézségeket időben felismerni és kezelni) és a kompenzáció (az iskolarendszertől kiesettek visszavezetése) beavatkozási irányok (Imre és mtsai, 2018). A DFHT tanítási-tanulási stratégiának a korai iskolaelhagyás megakadályozásához szükséges információk miatt a külföldön kidolgozott prevenció programok között is tájékozódunk. Közülük az Egyesült Királyságban működő, a cigány tanulók elsősorban inkluzív, befogadó nevelésére, oktatására irányuló programot találtuk (National Strategies, 2010) a DFHT tanítási-tanulás stratégia szempontjából leginkább iránymutatónak, megalapozónak. A DFHT-ban nem a cigány kisebbségre koncentrálnak, viszont a hazai iskolák – legyenek faluban, városban vagy a fővárosban – rendkívül színes, tudásban és szocializáltságban heterogén tanulói összetétellel rendelkeznek, akiknek neveléséhez, oktatásához a program jó iránymutatást adott az alábbi ismérvei miatt:

- A tanulást felkészült, magas szintű szakmai tudással rendelkező pedagógusok segítik.
- A tanulók közötti különbségekből adódó hátrányokat a differenciált tanulóssal egyenlítik ki.



- A tanulás aktív tanulói részvételen keresztül valósul meg, ahol a tanulásra fordított idő és a helyszín kiválasztásában a tanuló a tanulási igényének és haladási ütemének megfelelő szabadságot élvez.
- A tanulás folyamatát a tanuló előzetes tudására és felkészültségére alapozzák.
- A feladat kijelölésénél figyelembe veszik a tanuló erősségét és érdeklődését.
- A pedagógus figyel arra, ha egy tanulót kizárnak a tanulói közösségből, és a problémát azonnal kezeli.
- A tanuló önismeretét és önértékelését fejlesztik.
- Lényeges a tanuló előmenetelének pontos, folyamatos és adatokkal alátámasztott – elsősorban a jól előkészített értékelési sztenderdek segítségével megvalósuló – formatív értékelése, követése, mert ez lehetőséget ad a megfelelő időben történő intervencióra, az alulteljesítés és korai iskolaelhagyás megelőzésére.
- Az értékelés folyamatába a tanulót is bevonják a probléma beazonosítása és a következő lépés kijelölése érdekében.

Hazai jó gyakorlatok kapcsolódása a DFHT tanítási-tanulási stratégiához

A mellékletben bemutatott, a hazai jó gyakorlatokat célzó elemzések főként a tanulók tanulmányi útjának eredményességére, szocioökonómiai háttérére és etnikai hovatartozására fókuszálnak.

A DFHT tanítási-tanulási stratégia megalkotásához olyan iskolák jó gyakorlatait kerestük, amelyekre a deszegregációs nevelés-oktatás a jellemző, és gyakorlatukkal segítséget nyújthatnak a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentéséhez.

A vizsgálódásunk fókuszába eső iskolák azért érdemelnek figyelmet, mert tanulói összetételük ellenére (legyen az elit, elkülönítő, elkülönülő komplexum vagy szegregációs zárvány, esetleg sajátos nevelési igényű gyerekeket nevelő intézmény) jó példát mutatnak az inkluzív, befogadó nevelésre-oktatásra. A különböző iskolatípusok munkája és eredményessége azt bizonyítja, hogy az iskolák deszegregációs törekvése jelentős mértékben segíti minden tanuló eredményességét, és ezekből a jó példákból a Komplex Alapprogramba tartozó iskolák – tanulói összetételük figyelembevételével – meríthetnek (Balogh és mtsai, 2015; K. Nagy, 2017/a; Dobróné és Sápiné, 2018; Major, 2017; Revákné, 2017).



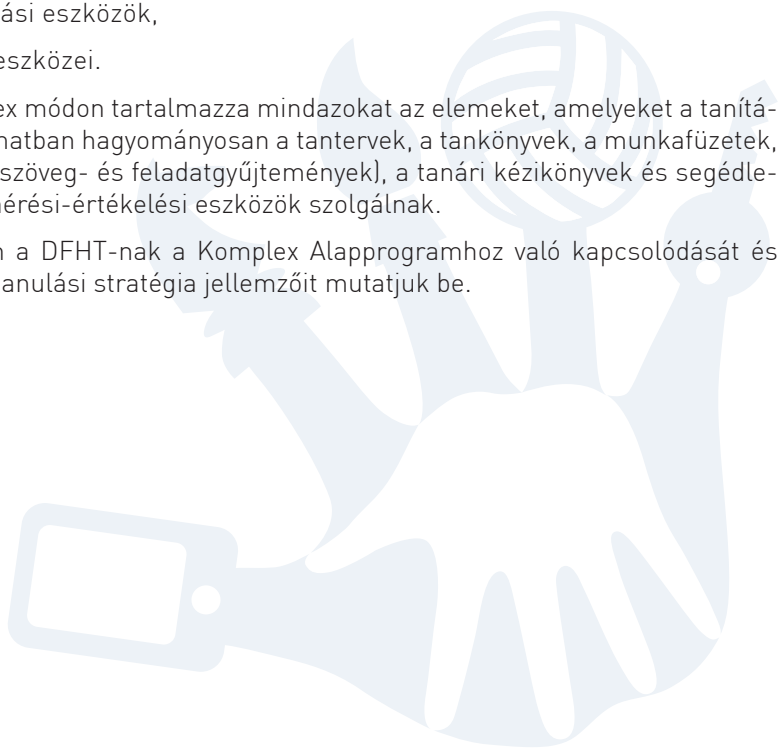
3. A DFHT tanítási-tanulási stratégia

A KAP célkitűzésének megfelelően, a pedagógiai munka hatékonyságának növelése érdekében megalkottuk a KAP pedagógiai rendszerét, a DFHT-t. A DFHT egy tanítási-tanulási stratégia az iskolai nevelés-oktatás folyamatának segítője, amely biztosítja a tanulók számára az ismeretek elsajátítását, a tudás építését. A DFHT egy komplex programcsomag, taneszközegyüttes, amely az ismeretek közvetítését a készségek, képességek tudatosan megtervezett fejlesztésével kapcsolja össze, és hosszú távon is mozgósítható, alkalmazásképes tudást kínál. Elemei:

- pedagógiai koncepció,
- tanítási-tanulási program,
- a tanulási-tanítási egységek leírásai,
- tanulási-tanítási eszközök,
- értékelés és eszközei.

A DFHT komplex módon tartalmazza mindazokat az elemeket, amelyeket a tanítási-tanulási folyamatban hagyományosan a tantervek, a tankönyvek, a munkafüzetek, a gyűjtemények (szöveg- és feladatgyűjtemények), a tanári kézikönyvek és segédletek, valamint a mérési-értékelési eszközök szolgálnak.

Az alábbiakban a DFHT-nak a Komplex Alapprogramhoz való kapcsolódását és a DFHT tanítási-tanulási stratégia jellemzőit mutatjuk be.



3.1. A DFHT tanítási-tanulási stratégia és a Komplex Alapprogram célrendszere

A végzettség nélküli iskolaelhagyás irányelvei a prevenció, az intervenció és a kompenzáció hármas egységben jelennek meg. Ezekhez a kulcsfontosságú programtípusokhoz igazodva a Komplex Alapprogram célkitűzése a végzettség nélküli iskolaelhagyás mértékének csökkentése olyan új és kipróbált tanítási-tanulási stratégiai elemek bevezetésével, amelyek segítséget adnak a tanulók számára az iskola szabályrendszerének könnyebb elfogadásához és az iskolai tevékenységekben való aktív részvételhez. A KAP-program alapvetően a prevenciós irányelveket magában foglaló intézkedésekhez kapcsolódik, amely által olyan, az iskola tanulói és pedagógus-munkaközössége számára elérhető tanítási-tanulási stratégia ajánlása a cél, amelynek segítségével csökkenthetők a hátrányok, és kimutatható fejlődés következik be minden tanuló esetében.

A fenti célokhoz kapcsolódóan a Komplex Alapprogram újszerűségét, amelyhez a DFHT tanítási-tanulási stratégia illeszkedik, röviden az alábbiakban összegezzük [Komplex Alapprogram Konceptiója, Révész, K.Nagy, Falus, 2018]:

- A tanítási-tanulási stratégia a pedagógusoknak a tanulók differenciált fejlesztésére vonatkozó ismereteit elméletileg megalapozza, rendszerbe foglalja, és azok alkalmazásához segítséget nyújt.
- Érvényre juttatja az ismeretelsajátítást befolyásoló státuszkezelést a Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoporthban nevelési-oktatási stratégián belül alkalmazott Komplex Instrukciós Program segítségével.
- A képességterületeket és a személyiségfejlesztést az alprogramokkal támogatják.



3.2. A DFHT tanítási-tanulási stratégia koncepciója

A DFHT tanítási-tanulási stratégia, amely a tudásban és szocializáltságban heterogén tanulócsoporthok fejlesztésére hivatott eljárás, három területen jelenik meg az iskolai gyakorlatban:

(1) A tanulásszervezés a kötelező és szabadon tervezhető tanórákban, amely során az öndifferenciálás és a személyre szabott, egyéni képességekhez mért, differenciált fejlesztés dominál. A DFHT tanítási-tanulási stratégiában megjelennek az adaptivitáson alapuló, ismert tanulásszervezési módok, a csoportmunka és benne a tanulói státuszkezelő Komplex Instrukciós Program (KIP) mint az adaptív oktatás egyik megvalósítója.

(2) A stratégia újszerűségét adja, hogy kötelező és szabadon tervezhető tanórákban a tanítás-tanulás folyamata a tananyagtartalom körülbelül 30%-ának a tekintetében, az összes közismereti tárgy tanítása során, a kerettantervi tartalmakra alapozva, az alprogramokkal összekötve, interdiszciplináris keretek között valósul meg.

A DFHT-hoz kapcsolódó alprogramok:

- Testmozgásalapú alprogram (TA)
- Művészetalapú alprogram (MA)
- Digitális alapú alprogram (DA)
- Logikaalapú alprogram (LA)
- Életgyakorlat-alapú alprogram (ÉA)

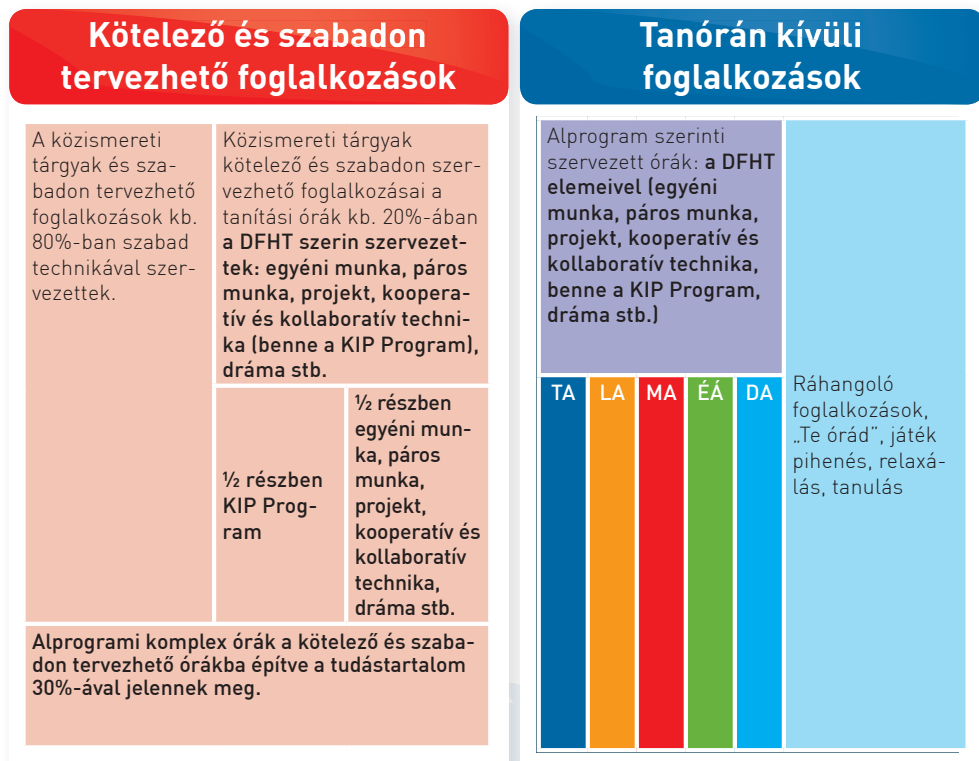
(3) Az iskola a tanórán kívüli foglalkozásait az alprogramok által felajánlott délutáni foglalkozásokon kívül a tanítási napot megkezdő „ráhangoló beszélgetések” és az ún. „Te órád”-dal színesíti, amelyek a képesség- és személyiségfejlesztés színterei.

A „ráhangoló beszélgetések” az iskola életéhez igazodva, a tanítási napra való ráhangolódást segítik. Témaajánlással segítve, de az iskola igényeihez igazodva szervezhetők.

A „Te órád” a diák által szabadon választható, a tanuló érdeklődéséhez és az iskola lehetőségéhez igazított foglalkozás. Ez lehet játék, egyéni differenciálás, felzárkóztatás és tehetséggondozás is, és akár egyéni, akár kis csoportos, akár osztály, korcsoport, érdeklődési kör szerint stb. szervezett is.

Szintén újszerűséget mutat, hogy az alprogramok a délutáni, komplex tartalommal megtöltött foglalkozásaitak döntően nem egy adott tantárgy köré szervezik. Az adott alprogram specialitásának figyelembevételével támaszkodik, épít a DFHT stratégiára, annak elemeire, technikáira, módszereire, felhasználja azokat, előtérbe helyezve

a tudásban és szocializáltságban heterogén tanulói csoport fejlesztését, különös tekintettel a kooperatív és a kollaboratív technikák, módszerek alkalmazására. Minden tanórán kívül szervezett alprogram hetente legalább egyszer 45 percben, minden évfolyamon megjelenik. Mértékük, óraszámuk az iskolák profiljától, lehetőségtől, igényétől függ. A foglalkozásokon a tanítási-tanulási stratégia nemcsak a tudásépítésben, hanem a személyiségfejlesztésben is szerepet játszik (1.sz. ábra)





A DFHT tanítási-tanulási stratégia megalkotásánál figyelembe vettük, hogy az évtizedekkel ezelőtt alkalmazott módszereket a mai nevelési-oktatási gyakorlatban nem lehet kizárólagosan és hatékonyan alkalmazni. Mivel a szubjektív és objektív körülmények, feltételek (többek között a tanítás-tanulás céljai, követelményei, tartalma, a tanulók előzetes tudása, képességei, motivációi, érdeklődése, a pedagógusok attitűdjei és kompetenciái, az infrastruktúra) megváltoztathatók, ezért az oktatási intézményeknek a tanulók hatékony fejlesztéséhez, a kor kihívásaihoz, a változó technológiai feltételekhez és lehetőségekhez, a tanulói csoportok képességeihez, igényeihez mérten a legalkalmasabb tanítási-tanulási stratégiákat, módszereket és munkaszervezési formákat ajánljuk.

3.3. A DFHT tanítási-tanulási stratégia jellemzője

A DFHT tanítási-tanulási stratégia célja a tudásban és szocializáltságban heterogén tanulói csoport hatékony kezelése. A stratégia a diákok tanulását középpontba helyezve épít a pedagógusok meglévő tudására, kreativitására, tanulni vágyására, amely folyamatban a pedagógusi kompetenciák fejlesztése és a tantestületen belüli pedagógiai kultúra és attitűdváltás elősegítése, támogatása, fejlesztése hangsúlyosan jelenik meg. Mivel a Komplex Alapprogram intézményei arra törekednek, hogy kielégítsék az iskolahasználók igényeit, ezért abban segítünk, hogy az iskolák az eddigi hatékony módszereiket megtartva munkájukat gazdagítsák, nyissanak az új, illetve kipróbált tanítási-tanulási stratégiák felé, mert ez kreativitást, megújulást eredményez mind a pedagógusok, mind a tanulók tekintetében. A stratégia implementálásával segíthető a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók együttműködésének a javítása, a tanulók közötti státuszproblémák rendezése, a gyermekek iskolai sikerességének biztosítása, továbbá az alulteljesítő, valamint a tehetséges tanulók hozzásegítése a közép- és felsőfokú továbbtanuláshoz, amely a munkaerőpiacra történő sikeres belépésüket alapozza meg.

A DFHT tanítási-tanulási stratégia középpontjában a személyre szabott differenciálás áll, ami a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentésének egyik segítője. A differenciálás a pedagógus által irányított fejlesztést, illetve a tanulók önvezérelt fejlesztését és az egyéni sajátosságok ismeretében megvalósuló egységesség együttes alkalmazását jelenti. A DFHT-ban érvényre jutó adaptivitás egyszerre fejezi ki az elemzésre épülő változás, tanulás, innováció és reflexió értékeit. A DFHT a feladatok sokféleségén keresztül egy időben biztosítja a leszakadók felzárkóztatását és a tehetségek gondozását.



A DFHT-stratégiában olyan módszerek és technikák alkalmazására alapozunk, amelyek azon túl, hogy középpontba helyezik a tudásban heterogén csoportban történő tanítást és tanulást, megkívánják a tanulók aktív részvételét a tanulási folyamatban. A DFHT a tanulást olyan aktív tevékenységként értelmezi, amelyben a tanuló a már meglévő tudásrendszerekbe beágyazott ismeretei segítségével egyéni módon értelmezi az új ismeretet. A tanulási folyamat lényegi elemének a gyerekek közti interakción alapuló tudásépítést, tanulást és a tudásmegosztást tekinti, ennek alapján tervezi, szervezi és értékeli a tanulástámogatás folyamatait.

A DFHT pedagógiai kultúrájának fő pillérei:

- a tanulók egyéni sajátosságainak, érdeklődésének, előzetes ismereteinek, az ismereteket rendszerbe foglaló fogalmi struktúráinak és társas kapcsolatainak megismerése,
- az egyéni konstrukciókat figyelembe vevő egyéni tanulástámogatás, differenciálás, az együttműködést és alternatív megoldásokat támogató gazdag és adaptív módszertani repertoár,
- a tanulás életszerűségét biztosító tanulási helyzetek és tanulási környezet, valamint a tanulók ön- és társértékelése,
- tanulói státuszkezelés a többféle képesség felhasználását igénylő feladatokon keresztül,
- a pedagógusok pedagógiai kultúra és attitűdváltás iránti igénye.

A tanítási-tanulási stratégia fókuszja az esélyegyenlőtlenség csökkentése, minden tanuló hozzásegítése a sikeres továbbtanuláshoz. Cél, hogy a folyamatban a pedagógusok erős hatást gyakoroljanak a tudásbővítésre és a személyiségfejlődésre. A DFHT-ban a méltányosság a tananyaghoz való egyenlő hozzáférést jelenti minden gyermek számára, amelyet a többféle képesség felhasználásának a lehetősége mellett az osztálytársak között létrejött, azonos vagy viszonylag azonos státuszból történő kommunikáció segít. Cél, hogy minden gyermek számára ne csak esélyegyenlőséget (equity, méltányosság), hanem egyenlő esélyt (equality, egyenrangúság) biztosítsunk képességeinek a kibontakoztatásához. A DFHT-ban a tanulók közös, kis csoportokban végzett munkája kiemelt jelentőséggel bír. A benne végbemenő folyamatnak, a státuszrendeződésnek a hatására javul az eltérő tudással és szocializáltsággal rendelkező tanulók ismeretelsajátításának eredményessége, amely végső soron a lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás csökkentésének a segítője. A csoportmunka lehetőséget nyújt a gyermekek számára az együttműködéshez szükséges képességek és készségek alkalmazására, segíti a tanulók tanulmányi fejlődését, valamint hozzájárul a problémamegoldó gondolkodás fejlesztéséhez.



A csoportmunka-szervezés során a pedagógus célja, hogy minden diáknak megadja a lehetőséget a munkában való egyenrangú munkavégzésre, és tudatosítsa, hogy mindenkinek van olyan képessége, amely alkalmassá teszi a feladatok megoldásában való sikeres közreműködésre.

A DFHT jelentősége a nevelés-oktatás folyamatában

A DFHT tanítási-tanulási stratégia olyan oktatási módszert, módszeregyüttest kíván megvalósítani, amelynek egyik fontos eleme az innovatív gondolkodást, sokféle képesség felhasználását igénylő feladatok kijelölése. Másodsorban egy olyan oktatástervezési stratégia, amelyen keresztül a pedagógus felkészíti a tanulókat az együttműködési szabályok betartására, valamint azokra a szerepekre, amelyek munkájuk vezetéséhez szükségesek. Harmadsorban fontos elemként jelenik meg az ismeretekhez való egyenlő hozzáférés biztosítása, felkészítés az osztályon belüli státuszproblémák felismerésére és kezelésére. Cél, hogy a pedagógus erős hatást gyakoroljon az iskolában a tanulók szociális helyzete és tanulmányi eredménye által jelentősen befolyásolt nevelés és tanulás folyamatára.

A DFHT tanítási-tanulási stratégia fókuszba állítja:

- az egész életen át tartó tanulás kezdő szakaszának megerősítését;
- a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű gyermekek oktatását, nevelését, az inkluzív nevelést;
- az egészséges, egészségtudatos életmódra nevelést;
- az informatikai kompetenciák fejlesztését;
- a művészeti nevelést;
- a tehetséggondozást;
- az egész életen át tartó tanulás támogatását, a tanulás tanulásának támogatását, nem formális és informális oktatási lehetőségek bővítését és támogatását;
- az egyénre szabott, differenciált képességfejlesztést és az alapképességek fejlesztését;
- az esélyteremtést, a hátránykompenzálást és a tanulók közötti korai szelekció visszaszorítását;
- a korai iskolaelhagyás csökkentését és a hátránykompenzációt.



A tanulók számára a fejlődés kijelölt területei:

- a kognitív képességek fejlődése
- a kreativitás erősödése
- a kifejezőkészség fejlődése
- az önbizalom és önértékelés erősödése, fejlődése
- az önkritikai és kritikai készség fejlődése
- az önállóság fejlesztése mind az egyén, mind a csoport szintjén
- a problémafelismerés erősödése
- az egymástól való tanulás
- a szociális készségek fejlődése
- tolerancia, egymás elfogadása
- segítőkészség, egymás támogatása
- a stressztűrés erősödése
- a konfliktusok kezelése és megoldása
- felelősségvállalás a saját és a közös munkáért
- a magatartási és tanulási problémák leküzdése



3.4. A DFHT tanítási-tanulási stratégia megvalósítása

A DFHT tanítási-tanulási stratégia sajátosságai a DFHT kivitelezését segítő oktatásszervezési módok, módszerek, munkaformák (egyenre szabott differenciálás, egyedül végzett munka, rétegmunka, teljesen egyénre szabott munka, részben egyénre szabott munka, párban folyó tanulás, páros munka, tanuló párok munkája, kooperatív csoportmunka, drámajáték, projektmunka, tantermen kívüli tanulásszervezés) és a speciális kooperatív technikán alapuló, tanulói státuszhelyzetet kezelő Komplex Instrukciós Program (KIP). Ez utóbbiban a speciális jelző a tanulók közötti státuszrangsor rendezésére való alkalmasságot jelenti, amely az egyenlő esély megteremtésének és ezen keresztül a képességkibontakoztatásnak az egyik eszköze. A különböző munkaformák és a Komplex Instrukciós Program bemutatása a későbbi fejezetekben történik meg.

A DFHT, benne a státuszkezelő KIP alkalmazásának az indoka, hogy az iskolák jelentős hányada jelen pillanatban nemcsak a tudáselsajátítás terepe, hanem a társadalmi különbségek átörökítésének is a helye. A státuszkezelés ebben idéz elő változásokat, és képes a tanulást minden gyermek tekintetében eredményessé tenni.





4. A DFHT tanítási-tanulási stratégiához kapcsolódó pedagógiai megközelítések

Mivel a DFHT tanítási-tanulási stratégia a képességkibontakoztatás és az egyenlő esélyek megteremtése miatt a komplex pedagógiai megközelítést és a problémaalapú tanulást részesíti előnyben, az alábbiakban ezeknek a tevékenységeknek a jellemzőit foglaljuk össze röviden.

A redukcionista és a komplex pedagógiai megközelítés

A pedagógiai közgondolkodás két alapvető pedagógiai gyakorlatot különböztet meg: a szűkebb redukcionista, valamint a komplex változatot.

A redukcionista pedagógia az iskola tudásátadó, valamint ismeretközvetítő szerepét hangsúlyozza, miközben a személyiségfejlesztési feladatokat kevésbé. A tanulók fejlesztésének a folyamatában azonban többletet csak abban az esetben tudunk elérni, ha az ismereteknek az átadásával egy időben sokoldalúan és harmonikusan tudjuk megvalósítani a személyiség fejlesztését, kibontakoztatását is. Az iskola feladata a komplex pedagógiai munka előtérbe helyezése, a személyiségfejlesztés, a gondolkodóképesség maximális kibontakoztatása, az alkotó munkára nevelés és a tanulók közösségének szervezése, építése. A szociális kompetencia fejlődésének az ismérve, hogy a tanulók megismerik és elsajátítják a szociális viselkedés alapvető szabályait, megértik a döntési szabadság fontosságát és a felelősség szerepét, jelentőségét.

Az ismeretközlő és a problémaalapú oktatás

Az osztályban végbemenő nevelési-oktatási folyamatok két alapvető – ismeretközlő és problémaalapú/tevékenységalapú/tevékenykedtető/feladatalapú – tanítási formát feltételeznek. Az ismeretközlő tanítás elsősorban a frontális osztálymunka egyik jellemzője, amelynek fő ismérve, hogy az elsajátítandó tananyagot döntően kész formában nyújtja a tanulóknak a pedagógus, általában minden tanulóról azonos előzetes tudást és érdeklődést feltételezve. A DFHT egyik ismérve a problémaalapú tanulás szervezése, amelynek során az új ismereteket a tanulók elsősorban elméleti úton és problémák, gyakorlati feladatok megoldása révén szerzik meg, amely



folyamatnak lehetséges eszközei a KIP nyitott végű, több megoldást ajánló, innovatív gondolkodást igénylő feladatai.

A DFHT kiemelt figyelmet fordít a problémaalapú oktatás előtérbe helyezésére, amely a gyermekek számára az aktív és élményközpontú oktatás megvalósulását jelenti, de lehetőséget ad a tanulók többféle képességének kibontakoztatására is. Ennek az összekapcsolásnak a mértéke és hatása az iskolafoktól, a tanítás tartalmától és magának a pedagógusnak a didaktikai tehetségétől jelentősen függ.

Amellett érvelünk, hogy az iskolának lehetőséget kell biztosítani az intézmény és a tanulók igényéhez igazodó többféle fejlesztési alternatíva közül történő választásra. Feltételezhető, hogy mindegyik oktatási módszer, módszertan, ha a célnak nem megfelelően választják meg, illetve kizárólagosan alkalmazzák – mind a tanulók egész közösségénél, mind pedig azoknál a tanulóknál, akiknek a választott munkaforma nem felel meg –, nemkívánatos eredményre is vezethet.



5. A tanulók megismerése

Az eredményes személyre szabott fejlesztés egyik feltétele a tanulók megismerése, az egyéni sajátosságok ismerete. A kapott információk segítséget adnak a pedagógus által alkalmazandó módszerek megválasztásához, ahhoz, hogyan szervezze meg az osztálytermi munkát, a tanulási folyamatot, továbbá hogyan kommunikáljon a gyerekekkel és környezetükkel. A tanulók megismerése segítséget nyújt továbbá a párok, csoportok összeállításához, a csoportmunka során a gyerekek által kialakítandó munkamegosztáshoz, a munka mentoráláshoz, valamint értékeléséhez is.

A tanulók megismerésének a területei

Az alábbiakban röviden összegezzük a gyermekek megismerésének a főbb területeit.

A biológiai jellemzők feltérképezése közben a pedagógus információt szerez a gyerek testi fejlettségéről, általános egészségi állapotáról, esetleges fejlődési eltérésekről.

A szociális fejlődés vizsgálatakor a szociökónómiai státusz, azaz a tanulók családi hátterének komplex meghatározása történik.

Az intrapszichés működés vizsgálata a megismerő tevékenység jellemzőire irányul. A folyamat során a pedagógus információt szerez a tanulók nyelvi, kommunikációs képességeiről, az iskolai teljesítményéről, valamint a tanulási szokásokról és stílusokról.

Az inter- és intraperszonalitás jellemzők vizsgálata a tanulónak a társaihoz és a felnőttekhez való viszonyára, baráti kapcsolataira, a közösségben való viselkedésére irányul.

A tanulómegismerés főbb lépései az alábbiak:

- A tanulómegismerés céljának a meghatározása.
- Az alkalmazandó pszichológiai, pedagógiai ismeretek felelevenítése, átgondolása.
- Az alkalmazandó módszerek, eszközök megválasztása.
- A tanuló megismerésére irányuló vizsgálatok elvégzése.
- Az összegyűjtött adatok feldolgozása, elemzése, értékelése.
- Az eredmények ismeretében a tanulóra irányuló fejlesztési stratégia kidolgozása.



A tanulók megismerésének elsődleges célja, hogy a nevelés és az oktatás folyamatában alkalmazott pedagógiai módszerek a gyermekek igényeihez igazodjanak. Ahhoz, hogy megbízhatóan történjen a pedagógiai munka tervezése, szervezése, kivitelezése és értékelése, a pedagógusnak olyan, a tanulók megismerésére irányuló módszertani tudással kell rendelkeznie, amelynek birtokában optimális tanulási környezet biztosítható a differenciált, individualizált egyéni munka megszervezéséhez (Dávid és mtsai., 2006).

6. A DFHT tanítási-tanulási stratégiában alkalmazott szervezési módok, munkaformák

A tanulók közötti különbségek megléte természetes, szükségszerű jelenség, amely a társadalmi pozícióból, a tanulók eltérő személyiségéből, illetve a nemek közötti, a nyelvi, valamint a kulturális különbségekből következik. A téma hazai kutatói az alábbi elméleti és a ráépülő módszertani gyakorlatban eltérő, egyéni tanulási utak támogatását hangsúlyozzák:

- egységesség és differenciálás a nyílt oktatási rendszerben (M. Nádas, 2001)
- adaptív nevelés és oktatás (M. Nádas, 2010)
- az adaptivitás rendszerszintű megközelítése (Golnhofer, 1999)
- tanulói szükségletekre épülő adaptivitás (Lénárd és Rapos, 2004)
- az adaptivitás szemlélete és gyakorlata (Lénárd és Rapos, 2008)
- az adaptivitás elméleti, koncepcionális megközelítése (Rapos és mtsai, 2011)
- tanulói státuszkezelés (K. Nagy, 2012, 2015, 2017)
- reflektív gondolkodás fejlesztése (Szivák, 2010)



A DFHT tanítási-tanulási stratégia a megoldást az alábbi, a differenciálást előtérbe helyező oktatásszervezési módokban, módszerekben látja:

- egyénre szabott differenciálás,
egyedül végzett munka,
teljesen egyénre szabott munka,
részben egyénre szabott munka;
- párban folyó tanulás,
páros munka,
tanulópárok munkája;
- kooperatív csoportmunka,
- drámajáték,
- projektmunka,
- tantermen kívüli tanulásszervezés.

Az egyes oktatásszervezési módokra, módszerekre példákat a segédletekben találunk.

A DFHT tanítási-tanulási stratégia megvalósításának a további eszköze a státuszkezelő Komplex Instrukciós Program, amely a státuszkezelést lehetővé tevő kollaboratív munkaforma.

A DFHT tanítási-tanulási stratégia oktatásszervezési módszereinek kibontásakor nem célunk új didaktikai megközelítéseket, elméleteket alkotni. Helyette a releváns szakirodalom birtokában kívánunk a stratégiát felhasználók részére összefoglalást, iránymutatást adni. A stratégia bemutatásakor hivatkozott írásokon kívül az irodalomjegyzékben ajánlott irodalom formában jelezzük a téma szempontjából fontos egyéb forrásokat is.

Külön fejezetben foglalkozunk a stratégia megismerését és alkalmazását segítő tanórák bemutatásával.



6.1. A differenciálás koncepciója

Musza [2017] összegzése szerint a differenciálás egy olyan szemlélet, amely természetesnek veszi a tanulók között meglévő különbségeket, valamint azt, hogy a tanulók számára megfelelő tanulásszervezéssel biztosítani lehet és kell az egyéni fejlődéshez szükséges optimális feltételeket. A differenciálás során lehetőség szerint minden tanuló azt kapja, amire a saját fejlődéséhez szüksége van, ezért a tanterv keretein belül az elsajátítandó tananyag tartalma és szerkezete, valamint a megválasztott oktatási módszer is az egyes tanulók egyéni szükségleteihez igazított. Ahhoz, hogy a gyermekről megfelelő képet kapjon a pedagógus, megfelelő diagnosztikus eszközrendszerrel kell rendelkeznie, amely alkalmazása folyamatos kell, hogy legyen.

A tanítási-tanulási folyamatnak a differenciált irányításakor a csoportnál alapvetően indirekt, míg az egyes tanulók esetében szükség szerint direkt szakaszok jelennek meg. Az individualizált munka az egyéni sajátosságok figyelembevételét jelenti. Erre épül a tanítási-tanulási folyamat tervezése és irányítása, és tudatos alkalmazásával érhető el az egyéni teljesítmények fejlődése.

A differenciálás komplex szemléletmódja a gyerekek közötti különbségek tekintetében nemcsak a tantárgyban elért eredményességet, hanem a tanuláshoz szükséges összetett kompetenciát, az előzetes tudást, annak tartalmát, sajátosságait is figyelembe veszi. A különbségek figyelembevételekor hangsúlyt kap a gyermek iskolai életének, tevékenységeinek egésze, valamint a hozott vagy a nem iskolai tevékenységekben nyújtott teljesítmény, siker, kudarc, az ezekben megnyilvánuló képesség, tudás is. A differenciálás kívánalma, hogy minden gyerek esetében találjuk meg a képességeinek a kibontakoztatására és ismereteinek, tudásának fejlesztésére legalkalmasabb módokat, eszközöket úgy, hogy a fejlesztés eredményeként megfelelő önértékeléssel és önbecsüléssel rendelkezzen.

A tanuló társas körülmények között él, társak között kell tanulnia, dolgoznia, érdekeit érvényesítenie. A DFHT, benne a KIP a személyre szabott fejlesztés mellett a tanulók közötti státuszrangsor kezelésére is hangsúlyt helyez.





6.2. A diákok eltérő tanulási stílusa, az előzetes tudás és a tanuló motivációja mint a differenciálás meghatározói

Eltérő tanulási stílusok

A gyerekek eltérő tanulási stílussal rendelkeznek, amely meghatározhatja az ismeretsajátítás gyorsaságát és mélységét. Mi a számos tanulási stílus meghatározása közül a DFHT stratégiában Bernáth, N. Kollár, Németh (2015) fogalom meghatározását követjük, amely szerint a tanulási stílus az információ felvételének és feldolgozásának egyénre jellemző módja.

Tanulási stílusok között tartjuk számon:

- auditív tanulási stílus,
- vizuális tanulási stílus,
- mozgásos tanulási stílus,
- egyedül tanuló tanulási stílus,
- társas tanulási stílus,
- impulzív tanulási stílus,
- mechanikus tanulási stílus.

A DFHT-ban a tanulási stílus három alaptípusára építünk:

- A mélyreható tanulási stratégia, ahol a gyerekek a dolgok megértésére, összefüggések megragadására, rendszerszemléletre törekcszenek.
- A szervezett tanulási stílus, ahol a rendszeresség, a jó munkaszervezés a jellemző.
- A mechanikus tanulás, ahol a részletek megjegyzése a cél, és az összefüggések feltárása helyett a rövid távú felidézés dominál.

A gyerekek tanulását több külső (környezet és inger) és belső (érzelmi) tényező befolyásolhatja. A pedagógus a tanulási folyamatot azzal segítheti, ha ismeri, figyelembe veszi diákjai ismeretszerző technikáját, és segítséget ad hozzá.



Előzetes tudás

A gyermek észlelési, információ-feldolgozó folyamatát a korábbi tapasztalat, az előzetes tudás, a már kialakult információ-együttesek, sémák összessége határozza meg. Vigotszkij (1978) elmélete szerint a pedagógus akkor fejleszti hatékonyan tanítványát, ha részére, az előzetes tudása ismeretében, a legközelebbi fejlődési zónába eső feladatot jelöl ki. A feladat olyan legyen, amely ahhoz a fejlődési szinthez kapcsolódik, amelyben a gyermek még biztonságban mozog és a feladat sikeres megoldása esetén motiválttá válik a következő feladat elvégzésére. Ehhez a tanulónak fel kell használnia tapasztalatait, előzetes tudását, így adva lehetőséget arra, hogy olyan ismeretet is elsajátítson, amelyre egyedül nem lenne képes.

A pedagógusnak fontos figyelembe vennie a tanulás törvényszerűségeit és a tanulók között meglévő különbségeket, amelyeknek ismeretében látja, hogy egy gyermek mikor kész az új információ befogadására, mi a legmegfelelőbb módja az ismeretátadásnak és milyen eszközökkel segítse őt feladatának teljesítésében. Azok a pedagógusok, akik a hozott tudás és a legközelebbi fejlődési zóna ismeretében értékelik tanítványuk teljesítményét, olyan feladatokat állítanak össze, amelyek lehetővé teszik a sikeres ismeretsajátítást, amely eredményeképp a tanuló biztonságban érzi magát a tanítási órán, ugyanakkor kihívásnak tekinti a feladatot. Ez sikert ad a tanulónak, de új ismeretsajátítására is ösztönzi őt.

Motiváció

A gyermek tanulási motivációját többféle tényező alakíthatja. Ilyen lehet például a szerzett tapasztalat, amelyet a tanulói személyiségtényezők, a siker- és kudarcélmények határoznak meg. A kedvezőtlen tanulási tapasztalat a kudarcélmények hatására alakul ki és önbizalomhiányhoz, negatív énkép kialakulásához, kudarcérüléshez, szorongáshoz vezethet. Az önbizalomhiány meggátolja a gyermeket a napi feladatok elvégzésében, így nem lesz sikerélménye, és ez tovább fokozza az önbizalom hiányát.

A pozitív minta és az elfogadó környezet változtathat a kudarcorientált gyermek viselkedésén. A motiválást leginkább az önszabályozást biztosító oktatási folyamat garantálja (Réthy, 2003). Az önszabályozó tanulás komponensei között tartjuk számon a tantárgyi tartalom tudását, amelyhez a tanulás tudására és motivációjára van szükség. A következő szinten áll a kognitív és motivációs stratégia, amelyeknek az ismeretek alkalmazásában, az információfeldolgozásban és az elemzésben van jelentőségük. A legfelső szinten határozható meg a kognitív és motivációs önszabályozó stratégia, amelyek elérendő célként jelennek meg.



6.3. A differenciálás típusai a gyakorlatban

A feladatmegoldás során, legyen az egyéni, páros vagy csoportos, a tanulók külön-külön utakon, különböző időtartam alatt jutnak el ugyanahhoz a célhoz. Minden tanuló a saját szintjéről indul és lép tovább, vagyis egyéni ütemben, egyéni módon vesz részt az ismeretszerzés folyamatában. Az alábbiakban rövid áttekintést adunk a DFHT-ban alkalmazott differenciálás leggyakoribb módjairól.

6.3.1. Az egyedül végzett munka

A frontálisan irányított egyéni vagy egyedül végzett munka során az osztály valamennyi tanulója egymástól függetlenül, ugyanazon a feladaton dolgozik. Ilyenkor a pedagógus figyelmen kívül hagyja a tanulóknak a feladatmegoldáshoz szükséges megalapozó tudását, az önálló feladatmegoldáshoz szükséges tanulási sajátosságok szintjét. Nem homogén teljesítményű gyerekcsoport esetén ez a munkaforma a tanulók egy részének csak a tanulás lehetőségeit kínálja fel, a feltételeit nem biztosítja.

6.3.2. A teljesen és részben egyénre szabott munka

A szakirodalom az individualizált munka alatt a teljesen vagy részben egyénre szabott feladatok egyéni haladási ütemben történő megoldását érti. A két munkaforma között az a különbség, hogy az utóbbi a hasonló tudásszinttel rendelkező tanulók számára jelöl ki feladatot.

A fejlesztő hatás, a feladatokhoz, a (tan)tárgyhoz, a tanuláshoz való pozitív viszony akkor jelenik meg, ha a feladat megoldásához megfelelő előzetes tudással, tanulási stratégiákkal rendelkezik a diák, vagy a feladatmegoldáshoz megfelelő egyéni segítséget kap. Ezért az egyéni, önállóan megoldandó feladat kijelölésekor a pedagógusnak tekintettel kell lennie az egyes tanulók előzetes tudására, feladatmegoldó képességének a szintjére.

6.3.3. A párban folyó munka: páros munka, tanuló párok

A párban folyó tanulás során két tanuló működik együtt valamely feladat megoldása során. A párban folyó munkának két változatát különböztetjük meg aszerint, hogy az együttműködő tanulók tudásban hasonló vagy megközelítően hasonló szinten vannak-e (páros munka), vagy egy magasabb szinten levő diák segíti-e társát (tanulópár), illetve egy magasabb életkorú támogatja a tanuló tanulását (korrepetálás, tutor-, segítő-, pártfogó rendszerű tanulás).



A párban folyó tanulás szolgálhatja az

- új ismeretszerzést,
- az alkalmazást,
- a rendszerezést,
- a rögzítést,
- az értékelést.

A párban folyó munka a differenciált fejlesztésre, a tanítás-tanulás változatosabbá tételére is alkalmas módszer. A párban folyó munka leggyakrabban a kötelező tanórai foglalkozásokon kívül, korrepetálások, tehetséggondozás vagy felzárkóztatás alkalmával valósul meg.

6.3.4. A csoportban végzett munka

A DFHT-ban erőteljesen megjelenő csoportmunka két fajtájával, a kooperatív (Kagan, 2001) és a kollaboratív csoportmunkával foglalkozunk. A tanulói státuszkezelés elsődlegessége miatt külön fejezetben mutatjuk be a Komplex Instrukciós Programot.

A fókuszba helyezett két munkaforma az öndifferenciálás és a pedagógus által irányított, személyre szabott differenciálásnak a terepe, amely a kognitív képességek fejlesztése mellett lehetőséget ad a szociális viselkedésformák alakítására. Ezek a munkaformák a konstruktív tanulás elméletére épülnek, vagyis alkalmazásuk során az ismeretek elsajátítása nem befogadó, hanem alkotó módon történik.

A téma kibontásához számos szakirodalom áll a rendelkezésünkre (M. Nádasi, 1998; Falus és mtsai., 2003; Dorner, 2007; Hunya, 2005, 2008, 2013; Pethőné, 2007; Arató és Varga, 2012; Dobróné és mtsai, 2017; Tóth, 2017). A csoportban végzett munka főbb ismérveit az alábbiakban összegezzük.

A viselkedés tanulása

A szocializáció folyamatában az egyének szert tesznek egy bizonyos tudásra, amelynek eredményeként olyan készségeket sajátítanak el, amelyek birtokában a csoportok a társadalom eredményes tagjaivá válhatnak, és amelyek biztosítják a társadalmi viselkedéshez szükséges feltételeket.

A szociális tanulás elmélete szerint a gyerekek készségeket sajátítanak el a megfigyelés és az utánzás alkalmával, vagyis egymást figyelve tanulnak. Ez a „vikariáló”, mást figyelve tanuló megerősítés, lappangó instrumentális tanulási folyamatként értelmezhető, amely esetben az utánzó az utánzott megfigyelésének lappangó gyakorlása révén sajátítja el az utánzásos válaszokat. A tanórán a gyengébb teljesítményt felmutató tanuló figyelni és utánózni igyekszik a tudásban erősebb társát, amelyben



a tudatosság egyik jele, hogy figyelmét fokozottabban azokra a helyzetekre fordítja, amelyek lehetővé teszik saját szerepteljesítésének megítélését, a másik jele az, hogy megtudja, milyen viselkedést várnak el tőle is.

A tanulók önálló, pedagógustól független tanulása

Cohen és Lotan (2014) szerint a gyerekek másként viselkednek egy olyan szituációban, ahol a pedagógus irányító szerepet tölt be, mint egy olyan helyzetben, ahol jelen van, de irányító szerepét átadja.

Sápiné Bényei (2017) úgy véli, hogy a csoportban végzett munka a saját élményű tanulással („living-learning”) vonzóbb a diákok számára, és ennek a tapasztalatai a frontális ismeretátadáshoz képest könnyebben előhívhatók.

Antalné Szabó (2016) szerint a tanulók aktív közreműködésére és együttműködésére épülő csoportos munkaformák teret adnak a tanulók egymás közötti kommunikációjára, pozitív hatással vannak a pedagógus és a tanulói beszéd arányára, csökkentve a pedagógus beszédének dominanciáját.

A tanulói kis csoportok kialakítása

A csoportok összetétele befolyásolja az ismeretelsajátítást. Kialakításuk többféle szempont – a tanulók tudásszintje, képességei, érdeklődése, társas kapcsolatrendszerben elfoglalt helye stb. – alapján történhet. A DFHT a tudásban homogén csoportok alakítását háttérbe helyezi, mivel azok veszélyt jelenthetnek a tanulóra vonatkozó, többé-kevésbé megváltoztathatatlan vélemény, ítélet alkotására, képességeinek kibontakoztatására és a különböző képességű tanulók interakciójából származó szociális tanulás elmaradására. A szimpátiacsoportok a tanulók választása, egymással való rokonszenve, barátsága, közös érdeklődése alapján jönnek létre. A peremhelyzetű diákok sérülésveszélye és esetleges korábbi sérülései miatt ezt a csoportalakítási elvet óvatosan, más szempontokkal kiegészítve célszerű alkalmazni. A véletlenszerűen kialakított csoportok veszélye, hogy egy csoportba kerülhetnek a leggyengébb vagy éppen a legjobb teljesítményt felmutató tanulók.

A DFHT elsősorban a tudásban heterogén csoportszervezés támogatója, ahol a „gyengébbek” számára húzóerőt jelenthetnek a „jobbak”, mivel ez utóbbi csoport egy tudásterület forrásaként és átadójaként van jelen a folyamatban.



6.3.5. A kooperatív tanulás, kollaboratív munka

A Kagan [2001] nevéhez kapcsolt kooperatív tanulás folyamata során a tanulók a közös teljesítmény érdekében a munkát részeire bontva végzik, és a képességeiknek megfelelően teljesítenek. A folyamat során öndifferenciálásra is sor kerül, a tanulás az egyén szintjén valósul meg.

A kollaboratív tanulás esetén az együtt-tanulás eredménye a közös cél sikeres teljesítése.

6.3.6. A rétegmunka

Bár a DFHT a tudásban heterogén csoportok kialakítását helyezi előtérbe, ebben a fejezetben mégis szeretnénk pár gondolattal bemutatni a homogén csoportalakításon alapuló rétegmunkát, amelynek a lényege, hogy a tanulókat „képességeik” alapján csoportokra osztják, és ez alapján kapnak az egyes rétegek nehéz, közepes vagy könnyű, egyénileg megoldandó feladatot. E munkaformának a legkritikusabb pontja a gyerekek besorolása, amelynek az alapja a tanulók képességeiről való feltételezés, ez azonban legtöbbször nem más, mint a tanulók szorgalmáról, teherbírájáról, tantárgyi teljesítményszintjéről való benyomás alapján kialakult összkép, és nem feltétlenül a valódi gyermekismeret. Amennyiben a pedagógus nem kellő körültekintéssel, nem az egyéni különbségek figyelembevételével alakítja ki a csoportok beosztását, nem figyeli folyamatosan a tanulókat, és nem változtatja a megfigyelései alapján a csoportok összetételét, nem biztosítja az átjárhatóságot a besorolások között, akkor a rétegmunkát a gyerekek kellemetlen, sőt méltánytalan besorolásként élhetik meg. Ehhez a megfigyeléshez egy, a diagnosztikát és csoportalakítást támogató digitális eszközkészlet párosulhatna.

Problémát jelenthet a vélt képességszint és a feladatok összeillesztése is. A „közepes/gyenge/erős képességűeknek közepes/gyenge/erős feladat” elv nehezen értelmezhető, és a nem megfelelő körültekintéssel megválasztott feladat az adott tanuló szinten maradását eredményezheti. Problémát jelent az is, hogy a rétegmunka esetén az egyéni feladat adaptivitása a tanulók számára meglehetősen esetleges, így esetleges az is, hogy az egyéni munka e változata kiknek biztosítja a tanulás lehetőségei mellett annak a feltételeit is [Falus, 2003].

A differenciált rétegmunkát akkor érdemes előtérbe helyezni, ha:

- önálló tanulási technikákat tanít meg,
- a tanulási tartalmakat, a tananyagot differenciálja,
- a tanulási utakat, módszereket differenciálja,
- a tanulási környezetet átalakítja,



- lehetőséget ad a tanuló és a pedagógus szerepének újragondolására,
- átjárhatóságot biztosít a csoportok között.

A rétegmunka lehetőséget ad mennyiségi és minőségi differenciálásra egyaránt. A differenciált rétegmunkában támaszkodhatunk az egyéni és a párban folyó munkákra, de helyet kap benne a csoportmunka is.

7. A tanítás-tanulás folyamatát segítő módszerek

A tanítás-tanulás folyamatát számos technika és módszer segítheti, amelyek közül a drámajátékot és a projektmódszert emeljük ki. A két módszerre történő fókuszálás indoka, hogy a KAP-projekt által megszólított pedagógusokat elsősorban a jól ismert, de a többség által mégsem rendszeresen használt eljárások alkalmazására ösztönözzük, amelyek között hangsúlyos szerepet kap a drámajáték és a projektmódszer. Ugyanebben a fejezetben teszünk említést a tantermen kívüli tanulásszervezésről is, amely az alprogramok tekintetében játszik fontos szerepet.

7.1. A drámajáték

Óbis és Sarka (2017) összegzése szerint a drámapedagógia lényege a kooperativitásra épülő munkavégzés. A gyerekek a fiktív világon belül valós problémákkal találkoznak, és ebből valós tudásra és tapasztalatra tesznek szert (Kaposi, 2006). Önkifejezésük, gondolkodáskészségük, kooperatív készségük fejlődik, és ez hatásosan van az iskolai életükre, teljesítményükre. Az alkalmazott dráma mint dramatikus tevékenység órai alkalmazása segíti a helyzetfelismerést, fejleszti a döntési képességet, megkönnyíti az összefüggések felismerését, ezáltal segíti a tananyag elsajátítását, mélyebb megértését (Szontágh, 2013). Az alkalmazott drámajátékok a pedagógiai célok és feladatok figyelembevételével bármelyik tanítási órán és annak bármelyik részében alkalmazhatók. Segítségükkel lehetőség nyílik a gyerekek cselekedtető részvétele során az erkölcsi nevelés megvalósítására, önmagukhoz, társaikhoz és a közösséghez való viszonyuk, értékrendjük, normarendszerük, gondolkodás- és viselkedésmódjuk fejlesztésére és alakítására.



A dramatikus eljárások nevelési célja

A dramatikus eljárások nevelési célja az egész személyiség harmonikus és differenciált fejlesztése. Feladatuk a személyiségformálás, a kapcsolatfelvétel, a kapcsolattartás, a közlés megkönnyítése. A jól alkalmazott dramatikus nevelés elősegíti a közösségben, a közösségért tevékenykedő ember aktivitásának serkentését, ön- és emberismeretének gazdagodását, alkotóképességének, önálló rugalmas gondolkodásának fejlődését, összpontosított, megtervezett munkára való szoktatását, testi, térbeli biztonságának javulását, időérzékének fejlődését, mozgásának és beszédének tisztaságát, szép és kifejező voltát (Gabnai, 2015).

A dramatikus nevelés eltérő viselkedést kíván a pedagógusoktól. Olyat, amelyben a hagyományos, direkt irányítás háttérbe szorul, és az indirekt módszerek kerülnek előtérbe. A pedagógusok a játékok és gyakorlatok vezetésének elsajátításával megtanulnak bánni a térrel és idővel, valamint személyes hatóerejükkel. A drámajáték folyamata segíti a pedagógusokat a tanulócsoporton belüli csoportdinamika feltérképezésében és a konfliktusok kezelésében.

A drámajáték elvárt eredménye

A drámajáték alkalmazása során az alábbi eredmények várhatók:

- a tanulók általános és speciális képességei fejlődnek,
- megváltozik a tanulók iskolához fűződő viszonya,
- a szociális kompetenciáik fejlődnek, a beilleszkedés, a kapcsolatteremtés könnyebbé válik,
- mivel a tanulók konfliktuskezelést tanulnak, az agresszió mérséklődik,
- a tanulók viselkedés- és magatartáskultúrája fejlődik.

7.2. A projekt módszer

A NAT és az azt kifejtő kerettantervek elvárásainak a teljesítése a hagyományos ismeretátadási módszerek és munkaformák alkalmazásával csak nehezen teljesíthető, ezért szükség van az ismeretfeldolgozás módszertani színesítésére, amelynek egyik eszköze a projekt módszer alkalmazása.

A projekt módszer a tanulók érdeklődésére, a pedagógusok és diákok közös tevékenységére építő metódus, amely a megismerési folyamatot projektek sorozataként szervezi meg (Falus, 2003). A projekt mint a komplex feladatok együttese egy olyan szellemi vállalkozást hoz létre, amely mint problémamegoldó és szituációs módszer aktivizálja a tanulókat.

A projekt célja, jellemzői

A projekt a hagyományostól eltérő, informális, nyitott tanulási forma, amely nemcsak tantárgyi és tanórai keretek között valósítható meg, hanem túllépheti annak keretét, megbontva a tanulás hagyományos formáit. Általában a tanulói érdeklődés alapján, önként választott csoportban történik a tevékenység, amelynek iskolán belüli és kívüli segítői, tagjai is lehetnek. A projektfeladatban az egyéni és a csoportérdek egybeesik. Az azonos cél, legtöbb esetben, a közös produktumban ölt testet. A projekt során kiemelt szerepet kap a cselekvésorientáltság, az élményen keresztül szerzett tanulás.

Hortobágyinak (2002) a projekt ismérveként számon tartott szempontjai közül a DFHT tekintetében az alábbiakat tartjuk fontosnak:

- alkotó jellegű megismerési, cselekvési egység,
- tárgyi vagy szellemi produktum létrehozásának valóságos vagy szimulált folyamata,
- mindig komplex,
- a differenciálás eszköze.

A projektmunka szervezésének lépései a témaválasztás, tervezés, kivitelezés, értékelés.

Kuti és Morvai (2004) szerint a projektmunka lehetőséget teremt:

- a holisztikus szemlélet gyakorlatban való alkalmazásra, mivel a tanuló teljes személyisége aktívan vesz részt a tevékenységekben (hasznosítja korábbi ismereteit, az iskolában és azon kívül elsajátított készségeit, felhasználja kreatív ötleteit, képzeletét, érzéseit, és fizikálisan is aktív);
- a komplex készségfejlesztésre, mivel a tevékenység-központú tanulásszervezésnek köszönhetően a tanulók cselekvő módon vesznek részt a feladatmegoldásban;
- az együttműködés és a tanulói autonómia fejlesztésére, mivel a tanulók változatos munkaformákban dolgoznak, közben megtanulják kifejezni gondolataikat, meghallgatni és értékelni társaikat;
- a differenciálásra, mivel az elvégzendő tevékenységeket a tanulók felosztják egymás között;
- a pedagógus számára a rugalmas tervezésre, mivel a projektek jól illeszthetők különböző tanítási helyzetű, eltérő helyi program alapján működő, különféle tankönyvet használó csoportok éves munkájába is.



A projekt akkor éri el a célját, ha dinamizálja, motivációs elemekkel támogatja a tanulást, lehetővé téve a tanulóknak, hogy a klasszikus tantervi témából akár ki-lépjenek. A projekt jellemzője lehet, hogy a szaktárgy által dominált, de a projekt-témával átszőtt rész és a projekt által dominált, de a szaktárgyi problémavilághoz kötött rész egymást követi. Az első részben inkább a tanórajleg, a másodikban a gyakorlati tevékenység dominál.

A projekttemákra épülő, tantárgyközi tanulásszervezés a hatékony ismeretelsa-játítás segítője. Jellemzője, hogy kidolgozásában és megvalósításában a különböző tárgyak tanárai egyaránt részt vesznek, valamint a téma közös tanítása különböző tárgyakat tanító tanárokkal szervezett (Fazekas és Halász 2018).

7.3. A tantermen kívüli tanulás szervezése

Fűzné (2012, 2017) gondolatait összegezve tantermen kívüli oktatásnak azt nevezzük, amikor az oktatási tevékenység a megszokott, tantermi kereteken kívül zajlik. Célja a tanulók ismereteinek a bővítése a „felfedező vizsgálódások” segítségével. A terepi tanulás számtalan kapcsolódási pontot kínál minden tantárgyhoz. A folyamat során életszerű helyzetekben, konkrét tapasztalatokon keresztül, a mindennapi életben használható tudáshoz jutnak a tanulók.

A tantermen kívül szervezett foglalkozások megvalósításának lehetőségei a DFHT tanítási-tanulási stratégia alkalmazásának a segítségével az alábbiak:

- A tantárgyak tananyagához kapcsolódó (általában 45 perces) terepi foglalkozás.
- Komplex terepi foglalkozások, amelyek akár 2-3 órás időtartamúak is lehetnek, és amelyeknek szervezési keretei lehetnek a DFHT-hoz kapcsolódó alprogra-mok.

A foglalkozás megvalósításánál olyan tanulói tevékenységek tervezése kívána-tos, amelyek a nyolc gardneri intelligenciaterületből minél többre támaszkodnak. Cornell (1998) öt, a tantermen kívül szervezett oktatással kapcsolatos alapszabályt, elvet hangsúlyoz:

- A kevesebb tanítás és több gondolat és érzés megosztásának az elve.
- A befogadás elve.
- A tanulók figyelemfelhívásának az elve.
- A megfigyelés, tapasztalás és beszéd elve.
- Örömteli tevékenység elve.
- Hasonlóan a tantermi munkához, a terepi foglalkozások során is a didaktikai folyamat hármas tagolása érvényesül:



- Az előkészítő szakaszban játékos feladatokkal vagy problémaalapú kérdésekkel hangolhatja rá a pedagógus a tanulókat a kiválasztott helyszínre, témára.
- A második fő szakaszban a tanulók páros vagy csoportos munkában dolgoznak, problémafeltáró és problémamegoldó vizsgálódásokat végeznek.
- A harmadik fő részben a terepen végzett tevékenységek elemzése, értékelése, következtetések levonása történik, amely a tanulók képességeihez és tudásához mért, differenciált egyéni feladatok segítségével kivitelezhető.

8. Az IKT-eszközökkel támogatott tanulás mint az egyéni fejlesztés segítője

A DFHT tanítási-tanulási stratégia segítése és megvalósítása során kiemelt helyen kezeljük az IKT-eszközökkel támogatott ismeretsajátítást, amely a tanulók személyre szabott fejlesztésének hatékony eszköze, és amely mind az iskolán belüli, mind az azon kívüli tevékenységeket átszövi. A digitális környezet hat az iskolai nevelésre, alkalmat teremt a gyerekek személyiségének formálására, a tanulás iránti motiváció felkeltésére, a szociális kompetenciák fejlesztésére, továbbá alkalmas a diagnosztikára és a csoportalakítás támogatására is, valamint a flipped-classroom egyik alapvető eszköze is lehet.

A digitális eszközök használatához kapcsolódóan egyetértünk Halász Gábornak az átfordított tanulással (flipped-classroom) kapcsolatban megfogalmazott gondolataival, amely szerint az átfordított tanulás egyáltalán nem a technológiáról (az IKT-ről) szól (azaz e technológia nélkül is lehetséges), a fennmaradásában és működőképességében mégis meghatározó szerepe van az IKT-nak. A digitális eszközök használatakor a tanulási idő és energia átcsoportosítását kell újragondolni. A pedagógusok és a tanulók közötti munkamegosztás átstrukturálása, „a tanári munka egy része (az ismeretek közlése) áttevéődik a tanulók oldalára, ugyanakkor a tanári munkaidő egy része átcsoportosítódik olyan tevékenységekre, amelyeket a tanárok korábban nem vagy csak kisebb mértékben végeztek. Ez IKT nélkül is megtörténhet-



ne, az IKT ennek csak lökést, több lehetőséget ad” (Halász, 2016. 3. o.). A gondolat helytállósága abban is rejlik, hogy általában nincs olyan módszer, eszköz, program, amelyik minden tanuló számára prioritást élvez. A pedagógus feladata, hogy a tanulókat hozzásegítse az ismeretsajátítás felé vezető legmegfelelőbb út eléréséhez, amelynek egyik lehetséges módja a digitális eszközök használata.

8.1. A hagyományos és digitális oktatás

A digitális eszközökkel megvalósítható tevékenységalapú tanítás-tanulás során a tanulás folyamata interaktívá és változatossá tehető. A tanulók aktív közreműködői a tanulási folyamatnak, amelyben mind a kreativitás, mind a kritikus gondolkodás előtérbe kerül. A folyamatban a tanuló központi helyet foglal el, számára az oktatás egyénre szabottá, differenciálttá válik.

A digitális eszközök alkalmazásával viszont eredményesség csak akkor várható, ha a változások részét képezi a pedagógusok módszertani kultúrájának a fejlődése is (Hülber és mtsai, 2015). A pedagógiai kultúra- és attitűdváltás a digitális eszközök használatának a tekintetében azért fontos, mert a digitális eszközök használatában való jártasság mind a nyolc pedagóguskompetenciához kapcsolódik, és amelyek között az első helyet foglalja el az egész életen át tartó szakmai önfejlesztés.

8.2. A hibrid oktatás (blended-learning)

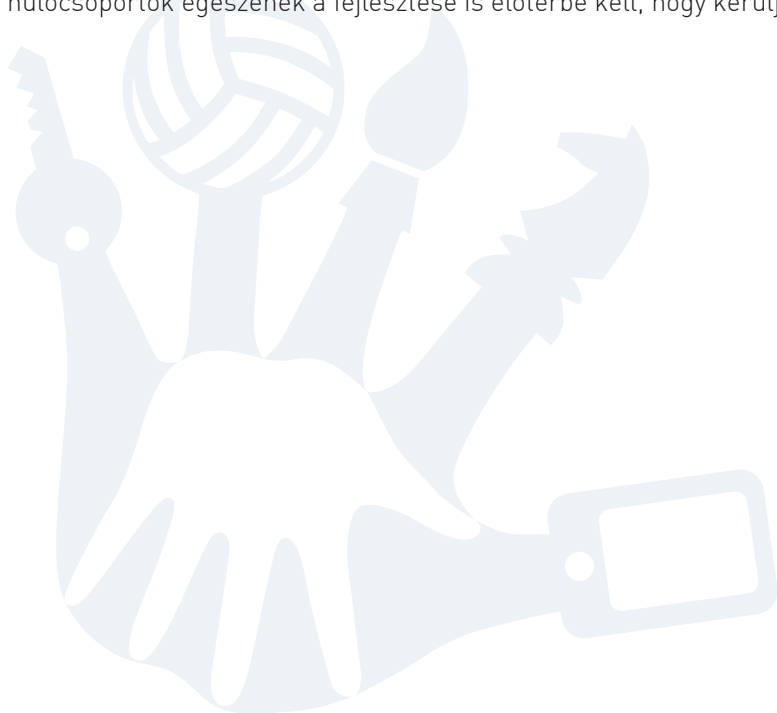
A gyerekek bizonyos hányada rendkívül hatékonyan tud csak digitális tanulási környezetben ismeretet elsajátítani. Ezek a diákok megfelelő önálló tanulási képességekkel rendelkeznek. Olyan személyiségjegyeik, olyan tanulási tapasztalataik vannak, amelyek lehetővé teszik ezt a tanulási módot. Másoknak ez az út járhatatlan. Számukra nehézséget jelent a digitális tanulási folyamatot egyedül véghezvinni, vagyis az eszközök használatához, a tudás felépítéséhez segítségre van szükségük.

A hibrid oktatás (blended-learning) a kettő (a hagyományos és a digitális) ötvözte, hatékonyságát a két tanulási formának az egyesítése adja. A folyamatban a pedagógus és a tanulók között interakció jön létre, amelynek során a pedagógus kiválasztja a megfelelő tartalmat, és a tanuló képességeihez mérten személyre szabja, szabhatja a feladatokat. Előnye, hogy folyamatos párbeszéd valósul meg a pedagógus és a tanulók között, továbbá a tanulók között is létrejöhet egy tudásmegosztási hálózat (Hunya, 2013).

8.3. A hibrid oktatás és a digitális eszközök

A hibrid oktatás az egymást váltó otthoni, illetve tantermi digitális eszközök használatát, az eszközökön keresztül történő információáramlást, valamint a pedagógussal, a társakkal és az egyénileg végzett munkát jelenti. Az aktív tanulási módszerek (innovatív gondolkodást igénylő csoportproduktum létrehozása, egymás tanítása, pozitív vita, képességekhez mért egyéni feladatok teljesítése) dominálnak, ahol a diákok egymás segítői a tudásépítésben, tanulásban. A digitális technika alkalmazása megkívánja, hogy a pedagógus képes legyen strukturáltan gondolkodni a saját tananyagáról és felosztani azt szerkesztési szempontból jól használható egységekre. A nem lineárisan strukturált gondolkodás hiánya gátat szab a tanulásnak, amelyet a tankönyv linearitásához szokott pedagógus nehezen tudhat kezdetben értelmezni és kezelni.

A digitális eszközök használata nem csak tananyag- és nem csak programfejlesztéssel kapcsolatos kérdés. Figyelembe kell venni azt is, hogy a pedagógusnak az e-learning kapcsolatrendszerben több munkája akad, mint a kontaktformában. Több energiát, több időt kell befektetnie, és többféle kapcsolatot kell kiépítenie. Ezen kívül a tanulók egymás közötti információáramlására is figyelemmel kell lennie. A DFHT-órákon az IKT-eszközök használata során nemcsak az egyén, hanem a tanulócsoporthok egészének a fejlesztése is előtérbe kell, hogy kerüljön.





9. A Komplex Instrukciós Program

A **KAP-pályázati felhívás** „a pedagógiai gyakorlatban, kiemelten a heterogén tanulói csoportok nevelése-oktatása terén alkalmazott, tanulói motivációt ösztönző tanulás-szervezési módszerek és kooperatív tanulási eljárásoknak” a pedagógiai kultúrában történő megjelenését és az oktatási intézményekben való alkalmazásának a kívánalmát fogalmazza meg. A **projekt megvalósíthatósági tanulmánya** szerint „a DFHT olyan nevelési-oktatási stratégia, amelynek központi eleme egy speciális, együttműködésen alapuló csoportmunka. Egyik fontos eleme a sokféle képesség felhasználását igénylő feladat, amely minden tanulótól innovatív gondolkodást igényel a téma köré szervezett aktív csoportmunkára alapozva. Másodsorban egy speciális oktatástervezési stratégia, amelyen keresztül a tanár felkészíti a tanulókat az együttműködési szabályok betartására, valamint azokra a szerepekre, amelyek saját csoportmunkájuk vezetéséhez szükségesek. Harmadsorban fontos elemként jelenik meg az ismeretekhez való egyenlő hozzáférhetőség biztosítása, felkészítés az osztályon belüli státuszproblémák felismerésére és kezelésére. Cél, hogy a program erős hatást gyakoroljon a nevelés, tanulás folyamatára”.

A fenti kívánalmaknak a DFHT tanítási-tanulási stratégia egyik hangsúlyos eleme, a Komplex Instrukciós Program (KIP) eleget tesz. A KIP, több elemét is tekintve, azonos a kooperatív és kollaboratív csoportmunkával. Nem új stratégia, hanem egy speciális kooperatív tanulási eljárás, amelynek központi eleme a feladatokon keresztül a tanulók közötti státuszrangsor kezelése. Ennek a fejezetnek a célja a KIP bemutatása, az ismert kooperatív és kollaboratív csoportmunkától való megkülönböztetése.

A KIP a tanulói státuszhelyzet rendezésére alkalmas módszer. A kutatások azt támasztják alá, hogy amennyiben az osztályteremben fellelhető, a tanulók között meglévő hierarchikus sorrend nem rendeződik, úgy a tanulók ismeretsajátítása, ismeretsajátításának a szintje elmarad a lehetséges mértéktől. Kíváncsú, hogy megfelelő gyakorisággal (amely minden ötödik-tizedik tanítási órát jelent) a pedagógus teremtsen alkalmat a tanulók közötti státuszrangsor rendezésére. A mértéktől a pedagógusok – a tapasztalt fejlődés függvényében – mindkét irányban eltérhetnek, sőt amennyiben a státuszkezelési kívánalmát nem veszíti el, szabadon formálható.

9.1. A Komplex Instrukciós Program megkülönböztető sajátossága, a tanulói státuszkezelés

A KIP a „speciális csoportmunka” jelzővel ellátott metódus, mivel a tanulók osztálytermi, csoporton belüli státusz helyzetét képes befolyásolni. Mint a DFHT tanítási-tanulási stratégiához tartozó fogalmak magyarázatánál már jeleztük, a státusz egy sorrendben elfoglalt hely, amely negatív hatással van az alacsony státuszú tanulók viselkedésére és teljesítményére. A diákok közötti különbségek nem jelentenének problémát, ha a magas vagy alacsony státuszhoz nem kapcsolódnának eltérő kompetenciaelvárások. Általános jelenség, hogy tanórán azok a tanulók, akik a tanulmányi rangsorban magasabb helyet foglalnak el, többet beszélnek, véleményüket jobban figyelembe veszik, mint azokat a gyerekeket, akik a rangsorban alacsonyabb helyen állnak. A helyzet hatására a tanulónál önbeteljesítő jóslat lép működésbe, amelynek révén azok, akikről eleve azt várják, hogy kompetensebbek legyenek, többet beszélnek és tevékenykednek. Azok viszont, akikről úgy gondolják, hogy kevésbé eredményesek, kevesebbet dolgoznak, a többiek figyelmen kívül hagyják a véleményüket, feltételezve, hogy kevés értékes gondolatuk van.

A pedagógus a státuszkiegyenlítő beavatkozások (például a többféle képességet felhasználó feladatok és a pozitív megerősítés) használatával arra törekszik, hogy a tanulók egymás intellektuális kompetenciája iránti elvárásait megváltoztassa. A nyílt végű, többféle intelligenciát felhasználó feladatok a tanulók számára lehetővé teszik, hogy felismerjék egymás képességeit, kompetenciáit.

Annak meghatározása, hogy státuszában ki van alul és ki felül, a csoport többi tagjának státuszától függ. Ennek következtében az, hogy egy adott tanuló egy adott osztályban alacsony státuszú, az a tanuló relatív és nem abszolút jellemzője. Ugyanaz a személy az egyik helyzetben magas státuszú, míg a másikban alacsony státuszú lehet. A státuszkezelés lehetősége miatt fontos szem előtt tartani, hogy amennyiben egy tanuló a csoportban alacsony státusszal rendelkezik, az nem egy rá jellemző és minden helyzetben megnyilvánuló személyiségjegy. Ha egy tanuló lehetőséget érez arra, hogy a feladat megoldása során az erős, kiemelkedőbb képességeit használhassa, erőfeszítést tesz, így a státusza a közösségen belül megváltozik. A probléma abból adódik, hogy a tanulás eredményessé tételének egyik legnagyobb gátja az, hogy az iskola nem vagy nemcsak a tanulás-tanítás eszköze, hanem a társadalmi megkülönböztetés és a státuszátörökítés is, amely folyamat mechanizmusai a tanórák mikrovilágában rejlenek.



9.2. A Komplex Instrukciós Program ismérvei

A KIP alkalmazása egyrészt segíti a hátrányos helyzetű, tanulásban lemaradt tanulók felzárkóztatását, másrészt a csoportfoglalkozások során a heterogén összetételű osztályokban a speciális (státuszkezelő) instrukciós eljárás alkalmazásán keresztül lehetőség nyílik a tanulóknak az együttműködési szabályokra történő felkészítésére, a meg nem mutatkozó tehetségek kibontakoztatására a sokféle, eltérő képességet megmozgató tananyag alkalmazásán keresztül. A feladatok összetettsége lehetőséget ad minden tanulónak a feladatokhoz való hozzáféréshez és intellektuális kompetenciájának felvillantására, amelyen keresztül a különböző szociális háttérrel, tudással rendelkező gyerekeknek is alkalma nyílik a feladatok sikeres véghezvitelére, megoldására.

A KIP lehetőséget ad a pedagógusnak arra, hogy a feladatok megfelelő végrehajtása érdekében megtanítsa a gyerekeket a csoporton belüli együttműködési szabályokra, a meghatározott szerepek elsajátítására, mivel a pedagógusnak az óra során alkalma nyílik a csoport egésze és a csoporttagok egyedi munkájának követésére.

9.3. A Komplex Instrukciós Program elméletei

Előre bocsátjuk, hogy az alábbi, a KIP tudományos megalapozottságát bemutató gondolatok nem minden esetben csak a KIP-re érvényesek, azokat a program megértése miatt tartjuk célszerűnek a KIP státuszkezelési folyamatával összefüggésben tárgyalni.

A KIP tanítási-tanulási stratégiáját megalapozó nézetek

A DFHT tanítási-tanulási stratégiáját, benne a KIP-et megalapozó elméletek közül a tudáshoz való egyenlő hozzáférést, a tanulók között kialakult rangsort meghatározó tényezőket és a tanulói heterogenitás kezeléséről vallott nézeteket tartjuk a program szempontjából legfontosabb ismérveknek. Az alábbiakban arra a kérdésre adunk választ, hogy a KIP miért alkalmas a tudásban heterogén tanulói csoportok sikeres nevelésére, oktatására.



A tudáshoz való egyenlő hozzáférés, a képességek sokfélesége

Ma az az egyik legfontosabb kérdés, hogyan szervezhető meg minden tanuló számára a neki legmegfelelőbb nevelés, oktatás. Ehhez az osztályteremben fellelhető méltányosság feltételeinek a megteremtése elengedhetetlen, amely ismérveket az alábbiakban foglaljuk össze:

- Minden tanuló számára biztosított a tananyaghoz való egyenlő hozzáférés, a tanulásba való érdemi bekapcsolódás (az alacsonyabb státuszú tanuló számára a lehetőség biztosításával, a magasabb státuszú számára a méltányosságából fakadó hozzáférés biztosításával).
- Megfelelő színvonalú, minőségi oktatást nyújtunk, és ehhez a tanulók számára motiváló feladatok állnak a rendelkezésre.
- Az osztálytársak között (közel) egyenlő státuszból történő kommunikáció valósul meg (Lotan, 2006).

A tanulók közötti rangsor az iskolai teljesítményt meghatározó tényező

A tanulók iskolai teljesítményét jelentős mértékben meghatározza a köztük fennálló státuszrangsor, amely dinamikus fejlesztési területenként változó. A DFHT tanítási-tanulási stratégia megalkotásánál kiemelt figyelmet fordítottunk a státuszrangsor kialakulásának okaira, azok azonosítására, jellemzőinek összegyűjtésére és kezelésére, mivel ez a tanulók közötti azonos státuszból történő kommunikáció létrejöttének, a képességek kibontakoztatásának és a sikeres ismeretsajátításnak a feltétele. A státuszrangsor és státuszprobléma kezelése nélkül nem beszélhetünk minden tanuló tekintetében sikeres előrehaladásról.

A tanulók közötti rangsor kialakulását több tényező befolyásolhatja. Az osztályban a tanulmányi eredmény alapján kialakult és a közösségen belüli népszerűség a két legfontosabb státuszjellemző. A KIP alkalmazásával lehetőség nyílik a képességek kibontakoztatására és státuszkezelésen keresztül az osztályrangsor megváltoztatására.

Az osztályon belüli státuszrangsor mint az ismeretsajátítás befolyásolója

Egyre gyakoribbak a tudásban és szocializáltságban heterogén tanulói összetételű osztályok, ahol a diákok tanulmányi eredménye és kommunikációs készsége széles skálán mozog. A jelenség arra enged következtetni, hogy beavatkozás nélkül a tanulmányi teljesítményben és a kommunikációban fellelhető heterogenitás komoly egyenlőtlenséget eredményezhet a tanulók között. Cohen és Lotan (1989) úgy vélik, hogy az osztály szociális szerkezetének megváltoztatásával olyan helyzet teremthető, ahol minden diák képességei szerint tud teljesíteni, és ez a változás a pedagógusnak a tanulók közötti státuszkülönbség kezelésében segíthet.

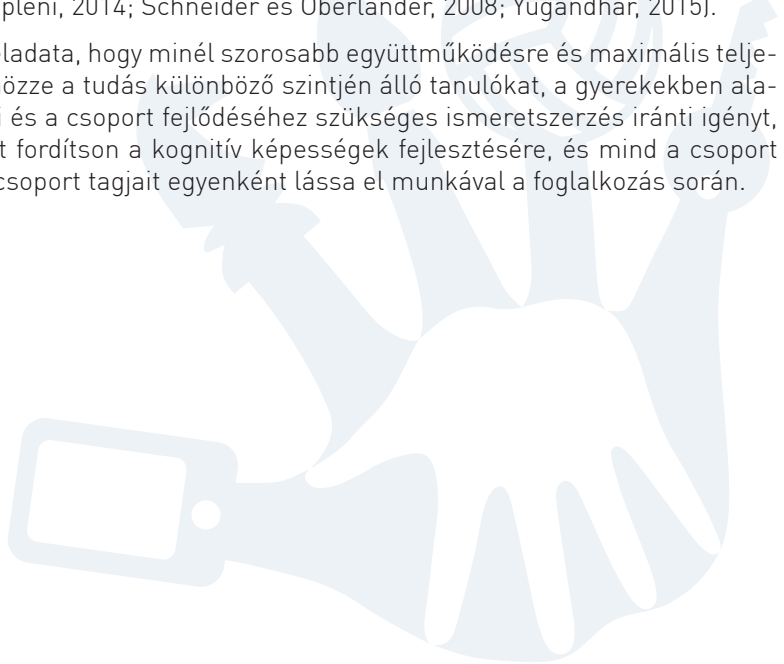


A komplex tevékenység szempontjából kívánatos osztály jellemzője az együttműködés, amely elősegíti a tanulók számára a tanulmányi, kognitív, szociális és attitűdbeli eredmények növelését. A frontális osztálymunkában oktatott tanulókkal összehasonlítva a csoportban dolgozó tanulók mind az alapvető tanulási készségek fejlődésének, mind a tananyag megértésének a tekintetében jobb eredményt mutatnak fel, és jobb szociális készségekről tesznek tanúságot. A KIP olyan tanítási-tanulási stratégia, amelynek hatására a diákok között kialakult jelentős tudásbeli különbség mérséklődik, azonban a tanulásban legsikeresebb diákok továbbra is kiválóan teljesítenek, a kevésbé sikeresek pedig az osztály átlagteljesítménye körül és nem a bukást jelentő végen szóródnak (Johnson és Johnson, 1990, 1994, 1997; Cohen és Lotan, 2014).

Az osztály heterogenitása

Néhányan attól tartanak, hogy a tanulói populációban fellelhető nagyfokú tudásbeli heterogenitást hathatósan kezelni képtelenség. Aggodalmuk részben abból a feltevésből ered, hogy minőségi oktatást szervezni, a tudásban és szocializáltságban heterogén osztályban eredményt elérni, különösen a tehetséggondozás terén, szinte lehetetlen. Ezzel ellentétben vannak, akik azt vallják, hogy a képességbeli heterogenitás pozitív jelenség, amelynek ha felismerik és kihasználják előnyeit, az minden tanuló előrehaladását szolgálja, a gyengéket éppen úgy, mint a jó képességűeket (Nahalka és Zempléni, 2014; Schneider és Oberlander, 2008; Yugandhar, 2015).

A pedagógus feladata, hogy minél szorosabb együttműködésre és maximális teljesítményre ösztönözze a tudás különböző szintjén álló tanulókat, a gyerekekben alakítsa ki az egyéni és a csoport fejlődéséhez szükséges ismeretszerzés iránti igényt, kiemelt figyelmet fordítson a kognitív képességek fejlesztésére, és mind a csoport egészét, mind a csoport tagjait egyenként lássa el munkával a foglalkozás során.





9.4. A DFHT-KIP megvalósulását segítő módszertani elemek

A DFHT és KIP megvalósulását segítő módszerek között említjük Gardner többszörösintelligencia-elméletét és Bloom taxonómiáját, valamint a kettőt ötvöző integrációs mátrixot (Heacox, 2006).

Gardner többszörösintelligencia-elmélete szerinti óraszervezés

A Gardner többszörösintelligencia-elmélete szerinti óraszervezés során az érdeklődési terület alapján homogén, a tudás tekintetében heterogén csoportokban vagy egyéni feladatokat megoldva tevékenykedhetnek a gyerekek. Ahhoz, hogy a pedagógus az osztályban mindenkit megfelelő módon motiváljon, szükség van a gyerekek érdeklődési területének a feltérképezésére. Ennek kiderítéséhez a gardneri intelligenciateszt használható. A kérdések nyolc képességtérület (intelligencia) köré csoportosulnak: nyelvi-verbális, logikai-matematikai, térbeli, testi-mozgásos, zenei, interperszonális, intraperszonális és természeti. A gardneri intelligencia feltérképezésének a célja, hogy a kapott eredmények a tanulók személyre szabott differenciálásának az alapját képezzék.

A Bloom-féle taxonómia helye a differenciálásban

A tanulók eltérő tudásbeli teljesítményét befolyásoló tényezők között döntő szerepe van annak, hogy ismereteiket milyen kognitív szinten sajátítják el. Ez jelentős mértékben függ az alkalmazott tanulási és tanítási módszerektől. Az ismeretelsajátítás kognitív szintjeit ma is Bloom (1956) hierarchikus taxonómiája alapján értelmezzük. Úgy véli, hogy az ismeretek elsajátítása, alkalmazása több szinten megy végbe, nevezetesen az ismeret szintjétől – amelyben fontos szerepet játszik az emlékezés, felismerés, fogalmak, szabályok, elméletek rendszere stb. – az értékelés szintjéig, amely utóbbi birtokában a tanuló képes a különböző nézetek összevetésére, az elemzésre, értékelésre és az önálló véleményalkotásra és ítéltetésre. A két szint között egymásra épülő, egymást feltételező fokozatok vannak: a megértés szintjén áll a tanuló, ha képes az összefüggések értelmezésére, ezek saját szavakkal történő leírására. Az alkalmazás szintje fejlettebb gondolkodást feltételez az előbbinél. Birtokában a gyerek képes a probléma felismerésére, a megoldás keresésére és végrehajtására. Az analízis szintjén az elemző gondolkodás mellett magyarázatok adására is képes a tanuló, vagyis tudásának összehasonlító és értékelő részei is vannak. Amennyiben a gyerek képes meglévő ismereteinek a birtokában új eredmény létrehozására is, úgy elérte a szintézis szintjét. A szintek egymásra épülnek, és a gyerek tudásszintjét a fent említett szintek összessége adja.

Az integrációs mátrix szerinti feladatmegjelöléskor Gardner többszörösintelligencia-elmélete és a gondolkodási szinteknek megfelelő (Bloom taxonómiája) feladatok egyidejűségét alkalmazhatják a pedagógusok. A mátrix a gyerekek érdeklődésének,



tudásának figyelembevételére, összekapcsolására alkalmas táblázat, amely segítségével akár egyetlen tanítási órán minden tanulót elláthatunk ismereteinek fejlesztésére alkalmas feladattal. A tanulók tudásuknak megfelelően az egyes szintek között egyre feljebb haladhatnak, ez a gondolkodásuk fejlődését mutatja.

10. A pedagógusokkal szemben támasztott követelmények, a pedagógus megváltozott szerepe

„Az iskolai nevelés-oktatás elsődleges célja a képességek, jártasságok fejlesztése, a diákok viselkedésének formálása, ismereteik bővítése és felkészítésük a munkaerőpiacra” (K. Nagy és Pálfi, 2017).

A DFHT tanítási-tanulási stratégia megfelelő szintű kivitelezéséhez a pedagógusoknak rendelkezniük kell az elvárt nyolc pedagógusi kompetenciával (Falus, 2006; Kotschy, 2014). Ezekből az ismert kompetenciaelvárás-területekből az alábbiakat emeljük ki:

Ismeretek

A pedagógus

- ismeretekkel rendelkezik a tanulók előzetes tudásáról, érdeklődéséről, státuszáról és személyközi kapcsolatairól;
- ismeretekkel rendelkezik a tudásban heterogén tanulói csoportok sikeres nevelésének, oktatásának stratégiájáról, módszereiről, eszközeiről;
- ismeretekkel rendelkezik a többféle képesség felhasználásának lehetőségeiről, annak a tanulói státuszkezelő és a tanulás eredményességét segítő hatásáról.



Képességek

A pedagógus

- képes a különböző céloknak megfelelő, átgondolt stratégiákhoz a motivációt, a differenciálást, a tanulói aktivitást biztosító, a tanulók gondolkodási, problémamegoldási és együttműködési képességének fejlesztését segítő módszerek, szervezési formák kiválasztására, valamint megvalósítására;
- képes a hagyományos és az információs-kommunikációs technikákra épülő eszközök, digitális tananyagok hatékony, szakszerű alkalmazására;
- munkája során előtérbe helyezi a komplex pedagógiai tevékenységet, és képes mindezek által az egyéni és a csoportos tanulást támogató pedagógiai folyamatok tervezésére és kivitelezésére;
- az ismeretközlő oktatással szemben hangsúlyosabb szerepet kap a probléma-alapú oktatás;
- a tanulók tudásának építése érdekében a tanítási órák egy részében a vezető, irányító szerepből szervező szerepbe lép;
- a tanítási órán egyensúlyt teremt a tanulóközpontú, a tanulóközpontú, az értékelésközpontú és a közösségközpontú ismeretelsajátítás között.

Attitűdök

A pedagógus

- fontosnak tartja az osztálytermen belüli méltányosság megteremtését;
- fontosnak tartja az önszabályozó tanulás támogatásához szükséges tudás és képesség megszerzését;
- fontosnak tartja a tanulók innovációs készségének a fejlesztését;
- fontosnak tartja a tanulói önállóság támogatását;
- a kognitív képességek mellett fontosnak tartja a szociális viselkedés fejlesztését.



11. Összegzés

A Komplex Alapprogram olyan heterogén tanulói összetételű feltételező oktatási eljárás, amely eredményesen alkalmazható minden tanuló iskolai sikerességének megalapozásához. Jellemzője, hogy alkalmazása során a nevelés és oktatás kognitív, morális és affektív komponenseit egyformán fontosnak tartja, vagyis a tudományos-intellektuális, társadalmi-állampolgári és a személyiségfejlesztésre irányuló célok közül egyiket sem helyezi előbbre a többinél. A tanítási-tanulási stratégia komplexitása a tanulók személyiségének fejlesztéséhez szükséges tevékenységek együttes alkalmazását jelenti.

A DFHT tanítási-tanulási stratégia olyan komplex tanulásszervezést jelent, amely az osztály összes interakciós lehetőségét, kommunikációs csatornáját figyelembe veszi a nevelési és az oktatási célok megvalósításának érdekében, nem szűkítve azt le egy adott munkaforma egyoldalú használatára. A tanulók képességeihez, érdeklődéséhez és erősségeihez igazodó nevelési-oktatási módszerek segítik a cél elérését, amelyet az osztálytermen belüli szervezettség, a pedagógusok rugalmassága és az oktatáshoz használt eszközök sokszínűsége támogat.

A DFHT tanítási-tanulási stratégia alkalmazása egyrészt segíti a hátrányos helyzetű, tanulásban lemaradt tanulók felzárkóztatását, másrészt a csoportfoglalkozások során a heterogén összetételű osztályokban a speciális instrukciós eljárás alkalmazásán keresztül lehetőség nyílik a tanulóknak az együttműködési szabályokra történő felkészítésére, a tehetségek kibontakoztatására a sokféle, eltérő képességet megmozgató tananyag alkalmazásával. A feladatok alkalmat adnak a tanulóknak, hogy eltérő képességeikkel vagy eltérő problémamegoldó stratégiájukkal hozzájáruljanak a sikeres feladatmegoldáshoz, amely továbbfejleszti a tanulók erősségeit, miközben újakra is szert tesznek. A feladatok összetettsége teret enged minden tanulónak a feladatokhoz való hozzáféréshez és intellektuális kompetenciájának felvillantására, amelyen keresztül a különböző szociális háttérrel, tudással rendelkező gyerekeknek is alkalmuk nyílik a feladatok sikeres véghezvitelére, a csoportmunka teljesítésére.

Az, hogy a DFHT tanítási-tanulási stratégia hatására az eredmények milyen mértékben jelentkeznek, jelentősen függ attól, hogy a pedagógusok mennyire értik meg a DFHT tanítási-tanulási stratégia lényegét és azok alkalmazásának szükségességét. A tanítási-tanulási stratégia alkalmazásának a célja minden tanuló sikerélményhez juttatása, amelynek egyik eszköze a tanulók tevékeny tanórai részvételének előmozdítása. Mivel a pedagógus feladata a tanítási-tanulási stratégia szakszerű alkalmazása, a tanóra felépítésének, menetének és az értékelés módjának a meghatározása, ezért az ő feladata az elmélet gyakorlati alakítása is.



A célok eléréséhez körültekintő előkészítés, hatékony kommunikáció és az érintettek megnyerése elengedhetetlen. A szervezeti szintű adaptációhoz, a beavatkozások, fejlesztések megvalósításához a folyamatok részletes átgondolása szükséges, amely folyamat időt vesz igénybe.

12. Irodalom

- » Antalné Szabó Ágnes (2016): A tanulói munkaformák és a tanári beszéd összefüggéseinek elemzése osztálytermi kommunikációs keretben. In: Karlovitz János Tibor (szerk.) Pedagógiai és szak módszertani tanulmányok. Komarno. International Research Institute. 47–56.
- » Arató Ferenc – Varga Aranka (2012): Együtt-tanulók kézikönyve. Bevezetés a kooperatív tanulásszervezés rejtelseibe. Mozaik Kiadó, Szeged.
- » Balogh Gyula – Zelinváry Barbara – Mayer József – Simon Dávid (2015): Az oktatási szegregáció formáinak szervezeti kultúra központú megközelítése a megyei jogú városokban. Eötvös József program.
- » Bauman, G. L. – Bustillos, L. T. – Bensimon, E. M. – Brown, M. C. – Bartee, R. D. (2005): Achieving Equitable Educational Outcomes with All Students: The Institution's Roles and Responsibilities. 3–38.
- » Bernáth László – N. Kollár Katalin – Németh Lilla (2015): A tanulási stílus mérése. Iskolapszichológiai Füzetek 36.
- » Bloom, B. S. (1956): Taxonomy of educational objectives: cognitive domain. McKay, New York.
- » Cohen, E. G. és Lotan, R. A. (1989): Can classrooms learn? Sociology of Education, 62. sz. 75–94.
- » Cohen, G. E. – Lotan, A. R. (2014): Designing Groupwork Strategies for heterogeneous classrooms. Teachers College, Columbia University. New York – London.
- » Cornell, J. (1998): Kézenfogva gyerekekkel a természetben. Magyar Környezeti Nevelési Egyesület, Budapest, 172 p.



- » Dávid Mária – Estefánné Varga Magdolna – Farkas Zsuzsanna – Hídvégi Márta – Lukács István (2006): Hatékony tanulómegismerési technikák: Oktatási segédletek pedagógus továbbképzésben résztvevők számára, Budapest: SuliNova Kht.
- » Dobróné Tóth Márta – Sápiné Bényei Rita (2017): Jó gyakorlatok válogatása, rendszerezése és egyeztetése a DFHT módszertanához. Jegyzet. Készült a EFOP-3.1.2-16-2016-00001 A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben c. projekthez.
- » Dobróné Tóth Márta (2017): Programok, összegző jó gyakorlatok. Jegyzet. Készült a EFOP-3.1.2-16-2016-00001 A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben c. projekthez.
- » Dobróné Tóth M. – K. Nagy E. – Óbis H. (2017): A csoportmunka. Jegyzet. Készült a EFOP-3.1.2-16-2016-00001 A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben c. projekthez.
- » Dorner Helga (2007): Kollaboratív tudásépítés számítógéppel segített tanulási környezetben – a tudásépítő interakciók elemzése. http://old.bmf.hu/conferences/multimedia2007/55_DornerHelga.pdf
- » Falus Iván (2003): Didaktika. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- » Falus Iván (2006): A tanári kompetenciák. Kézirat. A munkacsoport vezetője: Falus Iván, a munkacsoport tagjai: Dömsödy Andrea, Kálmán Orsolya, Kotschy Beáta, Szivák Judit, Trencsényi László. ELTE PPK, Budapest.
- » Révész László, K. Nagy Emese, Falus Iván (2018): Komplex Alapprogram Konceptiója. Líceum Kiadó, Eger
- » Fazekas Ágnes – Halász Gábor (2018): „Csak tanulni szerető pedagógusokkal lehet...” Innovációs folyamatok a Kispesti Móra Ferenc Általános Iskola és Egyeséges Gyógypedagógiai Módszertani Intézményben. Innova esettanulmány. https://ppk.elte.hu/file/A_Mora_-_Esettanulm_ny__2018.04.14_.pdf (2018.05.19.)
- » Fűzné Kószó Mária (2012): Módszertani útmutató a környezet- és természetismeret tanításához. Szegedi Egyetemi Kiadó Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged. 70–97.
- » Fűzné Kószó Mária (2017): Tantermen kívüli tanulás szervezése DFHT módszer alkalmazásával. Készült a EFOP-3.1.2-16-2016-00001 A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben c. projekthez.



- » Gabnai Katalin (2015): Drámajátékok, Bevezetés a drámapedagógiába, Helikon Kiadó, 2015, 8.
- » Gardner, H. (2003). Frames of mind. The theory of multiple intelligences. New York: BasicBooks.
- » Golnhofer Erzsébet (1999): Az adaptív oktatás menedzselése. KöVI, Szeged.
- » Halász Gábor (2016): „Átfordított tanulás” Esettanulmány az oktatási innovációk születésének és terjedésének dinamikájáról, 3.
- » Heacox, D. (2006): Differenciálás a tanításban, tanulásban. Szabad Iskoláért Alapítvány.
- » Hortobágyi Katalin (2002): Projekt-kézikönyv. Válogatás a hazai és a külföldi projektirodalomból. IF Alapítvány OKI, Budapest.
- » Hunya Márta (2005): Virtuális tanulási környezetek. Iskolakultúra, 15. 10.
- » Hunya Márta (2008): Virtuális tanulási környezetek. In: Adaptív oktatás Szöveggyűjtemény 1. kötet, Budapest, Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, 2008. 125–145.
- » Hunya Márta (2013): IKT-felmérés az európai iskolákban
- » http://ofi.hu/sites/default/files/ofipast/2013/05/essie_tanulmany.pdf [2017. 02. 20]
- » Hülber László – Lévai Dóra – Ollé János (2015): Út az új generációs digitális tankönyvek megvalósításához, Könyv és Nevelés XVII. 1.
- » Illés Valér: A projektmódszerről. www.okm.gov.hu/amieuropank/roviden.html [2011. 02. 25.]
- » Illésné Kovács Mária – K. Nagy Emese (2017): Hazai jó gyakorlatok. Jegyzet. Készült a EFOP-3.1.2-16-2016-00001 A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben c. projekthez.
- » Imre Anna, Révész László, Pajtókné Tari Ilona (szerk.) (2018): Megalapozó tanulmány a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzéséhez, Líceum Kiadó, Eger.
- » Johnson, D. W. – Johnson, R. T. (1990): Cooperative learning and achievement. In: Sharan, S. (szerk.): Cooperative learning: Theory and research. Preager, New York. 27–37.
- » Johnson, D. W. – Johnson, R. T. (1994): Learning together and alone: cooperation, competition and individualization. Englewood Cliffs, Prentice-Hall, New York.



- » Johnson, D. W. – Johnson, R. T. (1997): Social Psychological Theories of Teaching. In: Saha, L. J. (Ed.): International Encyclopedia of the Sociology of Education. Oxford, Elsevier Science Ltd. 163–168.
- » K. Nagy Emese (2012): Több mint csoportmunka. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- » K. Nagy Emese (2014): Gondolkodásfejlesztés táblajátékkal. Génusz Könyvek 33. 108–111.
- » K. Nagy Emese (2015): KIP Könyv I-II. Miskolci Egyetemi Kiadó.
- » K. Nagy Emese (2016): Milyen oktatást szeretnénk? Új Pedagógiai Szemle 66. évf. 3-4. szám 7–13.
- » K. Nagy Emese (2017) Differenciált fejlesztés heterogén tanulócsoporthban. DFHT módszertana. [projektanyag]
- » K. Nagy Emese – Pálfi Dorina (2017): Paradigmaváltás a pedagógusképzésben? A pedagógusképzés áttekintése a sikeres pályára való felkészítés szempontjából. Új Pedagógiai Szemle, 2017/1-2. 76–82
- » Kagan, Spencer (2009): Kooperatív tanulás. Önkönet Kft., Budapest.
- » Kaposi József (2017): Drámapedagógia a tudományok fókuszában. Új Pedagógiai Szemle. 5-6. 61–69
- » Kaposi László (2006): Mi a dráma és mi nem az? Dráma és színház, In: Drámapedagógia – a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének elősegítésére, Segédlet tanfolyami hallgatók számára, Sulinova Bp., 2006, 5.
- » Kotschy Beáta (2014): A pedagógiai munka értékelése. Könyv és Nevelés. 2014/4.
- » Kuti Zsuzsa – Morvai Edit (2004): Konceptió az idegennyelvi kompetencia fejlesztéséhez, az 1-12. évfolyamon. Sulinova, Fejlesztési konceptió.
- » Lénárd Sándor – Rapos Nóra (2004): MAGtár – Ötletek az adaptív oktatáshoz. OKI, Budapest.
- » Lénárd Sándor – Rapos Nóra (szerk.) (2008): Adaptív oktatás. Szöveggyűjtemény 1. kötet – Az adaptivitás szemlélete. Educatio KHT., Budapest.
- » M. Nádas Mária (1998): A párban folyó tanulás. In: Falus Iván (szerk.): Didaktika. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 379–382.
- » M. Nádas Mária (2001): Adaptivitás az oktatásban. Comenius Bt., Pécs.
- » M. Nádas Mária (2010): Adaptív nevelés és oktatás. Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége.



- » M. Nádas Mária (2008): Adaptivitás az oktatásban. Adaptív oktatás Szöveggyűjtemény 1. kötet. Az adaptivitás szemlélete. Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhazsnú Társaság, Budapest.
- » M. Nádas Mária (2012): Adaptivitás az oktatásban. Eötvös Kiadó, Budapest.
- » Major Éva (2017): A korai iskolaelhagyás mértékének csökkentésére vonatkozó nemzetközi és hazai törekvések és jó gyakorlatok összegzése. Jegyzet. Készült a EFOP-3.1.2-16-2016-00001 A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben c. projekthez.
- » Musza Katalin (2017): Rétegmunka. Jegyzet. Készült a EFOP-3.1.2-16-2016-00001 A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben c. projekthez.
- » Nahalka István – Zempléni András (2014): Hogyan hat az iskola/osztály tanulóinak heterogén/homogén összetétele a tanulók eredményességére? In: Szerk.: Oktatási Hivatal Hatások és különbségek: Másodelemzések a hazai és nemzetközi tanulói képességmérések eredményei alapján. Budapest: Oktatási Hivatal, 2014. 91–166.
- » The National Strategies (2010): Inclusion Development Programme Supporting children with Behavioural, Emotional and Social Difficulties: Guidance for practitioners in the Early Years Foundation Stage. <https://www.idponline.org.uk/downloads/ey-besd.pdf> 2017.06.08
- » Óbis Hajnalka – Sarka Lajos (2017): A drámajáték. Jegyzet. Készült a EFOP-3.1.2-16-2016-00001 A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben c. projekthez.
- » Pethőné Nagy Csilla (2007) Módszertani kézikönyv Korona Kiadó.
- » Rapos Nóra – Gaskó Krisztina – Kálmán Orsolya – Mészáros György (2011): Adaptív-elfogadó iskola koncepciója. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest.
- » Réthy Endréné (2003): Motiváció, tanulás, tanítás. Miért tanulunk jól vagy rosszul? Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- » Sápinié Bényei Rita (2016): Új pedagógiai lehetőség a tanítás kihívásaira, [http://www.peme.hu/userfiles/Pszichológia és neveléstudományi szekció.pdf](http://www.peme.hu/userfiles/Pszichológia_és_neveléstudományi_szekció.pdf)



- » Sápiné Bényei Rita (2017): Kooperatív technikák. Készült a EFOP-3.1.2-16-2016-00001 A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben c. projekthez.
- » Schneider, I. K., Oberlander, F. (2008): Naturwissenschaftliches Lernen in der Grundschule. Schneider Verlag Hohengehren GmbH, Baltmannsweiler.
- » Szivák Judit (2010): A reflektív gondolkodás fejlesztése. Tehetségkönyvtár.
- » Szontágh Pál (2013): Az alkalmazott dráma az általános iskolai történelemtanításban. Könyv és Nevelés. 2013. 15. 4.
- » Tóth Zsolt (2010): Kollaboratív és kooperatív tudásépítés a TeNeGEN projektben – Esettanulmány. <http://www.tenegen.eu/hu/content/110201/toth-zsolt-kollaborativ-eskooperativ-tudasepites-tenegen-projektben-esettanulmany>
- » Vigotszkij, L. Sz. (1978): Mind in society: The development of higher psychological process. Harvard University Press, Cambridge.

Ajánlott irodalom

- » Falus Iván (szerk.) (2003): Didaktika. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Ajánlott irodalom a differenciált fejlesztéshez

- » Heacox, D. (2006): Differenciálás a tanításban, tanulásban. SZIA, Budapest.
- » Kereszty Zsuzsa – Kókayné Lányi Marietta (2016): Történetek a gyermekek házából. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- » M. Nádasai Mária (2006): A differenciálástól az adaptivitásig. Fejlesztő pedagógia. 6.

Ajánlott irodalom az egyénre szabott differenciáláshoz

- » M. Nádasai Mária (1998): Az egyéni munka. In: Falus Iván (szerk.): Didaktika. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 374–379.



Ajánlott irodalom az egyedül végzett munkához, a rétegmunkához, a teljesen és részben személyre szabott munkához:

- » M. Nádasi Mária (1998): Az egyéni munka. In: Falus Iván (szerk.): Didaktika. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 374–379.
- » Réthy Endréné (1989): Teljesítményértékelés és tanulási motiváció. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Ajánlott irodalom a csoportmunkához:

- » Arató Ferenc – Varga Aranka (2012): Együtt-tanulók kézikönyve – Bevezetés a kooperatív tanulásszervezés rejtelseibe. Mozaik Kiadó, Szeged.
- » Ceglédi Erzsébet (2009): A csoportmunka hatása az iskolai teljesítményre. Iskolakultúra, 19, 5-6. 95–106.
- » Knausz Imre: A tanítás mestersége. Kulcsfogalmak az oktatás elméletében. <http://tanmester.tanarkepzo.hu/> [2017. 10. 01.]

Ajánlott irodalom az interkulturális kompetencia fejlesztéséhez, valamint az egyéni és társas fejlesztéshez:

- » Bartha Csilla (2015): Nyelvi hátrány, avagy a cigány gyermekek oktatásának elmulasztott lehetőségei. In: Szakpedagógiai körkép 1. Anyanyelv- és irodalompedagógiai tanulmányok. Bölcsész- és Művészetpedagógiai Kiadványok 2. ELTE, Budapest. 28–45. http://metodika.btk.elte.hu/file/TAMOP_BTK_BMK_2.pdf
- » Lázár Ildikó (2015): 39 interkulturális játék. Bölcsész- és Művészetpedagógiai Tananyagok 9. ELTE, Budapest. http://metodika.btk.elte.hu/file/TAMOP_BTK_BMT_9.pdf

Ajánlott irodalom a tanulásalapú szemlélet, a pedagógus kommunikációjának, munkaformájának a kialakításához:

- » Antalné Szabó Ágnes (2015): Osztálytermi kommunikáció. In: Mozaikok a magyar nyelvről és a nyelvhasználatról. Bölcsész- és Művészetpedagógiai Tananyagok 10. ELTE, Budapest. 57–70. http://metodika.btk.elte.hu/file/TAMOP_BTK_BMT_10.pdf



Ajánlott irodalom a drámajátékhoz:

- » Eck Júlia (2015): Drámajáték a magyar irodalom tanításában. In: Bodnár–Szentgyörgyi (szerk.) Szakpedagógiai körkép III. Művészetpedagógiai tanulmányok. ELTE, Budapest. 61–78. http://metodika.btk.elte.hu/file/TAMOP_BTK_BMK_4.pdf
- » Körömi Gábor (2015): Játékvezetési alapismeretek. Drámapedagógiai Magazin, 2015/3. 14–21. <http://letoltes.drama.hu/DPM/2011-2015/2015.3.pdf>
- » Novák Géza Máté (2016): Dráma és pedagógia. A drámapedagógia aktuális kérdéseiről. Neveléstudomány Oktatás–Kutatás–Innováció. 2. sz. 43–52. http://nevelstudomany.elte.hu/downloads/2016/nevelestudomany_2016_2_43-52.pdf

Ajánlott irodalom a projektmunkához:

- » Csordás Ildikó és mtsai. (szerk.) (2015): IKT eszközökkel támogatott projekt-pedagógia. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Digitális Pedagógiai Osztály, IKT Módszertani Iroda, Budapest. (p.194) http://dlsulinet.educatio.hu/download/letolthetodokumentumok/ikt_muhely_2014.pdf
- » Falus Katalin – Vajnai Viktória (szerk.) (2008): Kompetenciafejlesztés projekt-módszerrel. Budapest, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet.
- » Hunya Márta (2009): Projekt módszer a 21. században I. Új Pedagógiai Szemle, 11. sz. 75–96.
- » Radnóti Katalin (2008): A projekt módszer alkalmazásának gyakorisága a köz-oktatásban. In: Radnóti Katalin (szerk.): A projektpedagógia mint az integrált nevelés egy lehetséges eszköze. Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest.
- » Revákné Markóczi Ibolya (2013): Projektoktatás – Egy természettudományos projekt hatásának tanulói önértékelése. Új Mandátum Kiadó, Budapest.

Ajánlott irodalom a tantermen kívüli tanulásszervezéshez:

- » Imre Anna (2016): Délutáni tanulás az általános iskolákban: változások, tanulási környezetek és tanulásra fordított idő. In: Arató Ferenc (szerk.) (2016): Horizontok. PTE. <http://www.kompetenspedagogus.hu/sites/default/files/07-Arato-Ferenc-szerk-Horizontok-pte-btk-ni-2015.pdf>
- » Imre Anna (2016): Lehetőségek és akadályok a tanórán kívüli tanulásban: délutáni foglalkozások és pedagógusi munkaterhek. In: Szemerszki M. (szerk.) (2016): Hátrányos helyzet és iskolai eredményesség. Oktatáskutató és Fejlesztő

Intézet. http://ofi.hu/sites/default/files/attachments/eredmenyesseg_beliv.pdf

- » Sarka Lajos (2017): Tehetséggondozás a tanítási órán kívül kémiából. RE-PE-T-HA könyvek TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0001
- » Varga Attila (2015): Gyakorlat – reflexió – innováció. Nevelési-oktatási programok részvételi alapú fejlesztése. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet. http://ofi.hu/sites/default/files/attachments/1505767_gyakorlat_-_reflexio_-_innovacio_beliv.pdf

13. Segédlet a DFHT tanítási-tanulási stratégia alkalmazásához

A DFHT tanítási-tanulási stratégia célja a tudásban és szocializáltságban heterogén tanulói csoport hatékony kezelése, amelynek a középpontjában a személyre szabott differenciálás áll.

A DFHT tanítási-tanulási stratégia megvalósítását az alábbi, a differenciálást előtérbe helyező oktatásszervezési módok, módszerek segítik:

- egyénre szabott differenciálás,
 - egyedül végzett munka,
 - teljesen egyénre szabott munka,
 - részben egyénre szabott munka;
- párban folyó tanulás,
 - páros munka,
 - tanulópárok munkája;
- csoportmunka,
 - kooperatív munka



kollaboratív munka

Komplex Instrukciós Program

- drámajáték,
- projektmunka,
- tantermen kívüli tanulásszervezés.

Az útmutató azoknak a Komplex Alapprogram DFHT tanítási-tanulási stratégiáját alkalmazó pedagógusoknak készült, akik mindennapi munkájuk során a tudásban és szocializáltságban heterogén tanulói csoportokat eredményesen kívánják kezelni. Célunk a fent megnevezett oktatásszervezési módokra, módszerekre mintafeladatokat mutatni. Gondolatsorunkat a Komplex Instrukciós Program leírással indítjuk, amelynek indoka az, hogy viszonylagos ismeretlensége és a tanulók közötti státuszkezelés lehetősége miatt kiemelt helyen kezeljük. A Komplex Instrukciós Programot bemutató fejezetek a pedagógusképzés ismeretanyagát foglalják magukba.

13.1. Komplex Instrukciós Program rövid bemutatása

A KIP tanítási órán a tanulók 4-5 fős, tudásban heterogén tanulói csoportokban dolgoznak. Munka közben szerepeket töltenek be, amelyek segítik a pedagógus munkáját, irányító szerepének szervező szerepbe történő visszalépését, és ugyanakkor lehetőséget ad a tanulói státuszkezelésre is. A szerepek váltakoznak. Egy kis csoport addig együtt marad, míg minden tanuló minden szerepet be nem töltött az egymást követő tanórák során.

A tanítási órákon a tanulók szabályokat követnek, amelyek között kiemelt jelentőséggel bír a tanulók közötti segítségkérésnek a lehetősége és a segítségadás kötelezősége, valamint annak a szabálya, hogy szükség esetén a pedagógus mikor és hogyan avatkozzon be a tanulók munkájába, hogyan nyújt segítséget a számukra.

A KIP olyan heterogén tanulói összetételt feltételező oktatási eljárás, amely eredményesen alkalmazható minden tanuló iskolai sikerességének megalapozásához. A speciális kooperatív ismeretsajátítási program jellemzője, hogy alkalmazása során a nevelés és oktatás kognitív, morális és affektív komponenseit egyformán fontosnak tartja, vagyis a tudományos-intellektuális, társadalmi-állampolgári és a személyiségfejlesztésre irányuló célok közül egyiket sem helyezi előbbre a többinél. A módszer komplexitása a tanulók személyiségének fejlesztéséhez szükséges tevékenységek együttes alkalmazását jelenti.



A KIP alkalmazása egyrészt segíti a hátrányos helyzetű, tanulásban lemaradt tanulók felzárkóztatását, másrészt a csoportfoglalkozások alatt a heterogén összetételű osztályokban a speciális instrukciós eljárás alkalmazásán keresztül lehetőség nyílik a tanulóknak az együttműködési szabályokra történő felkészítésére, a felszín alatt megbúvó tehetségek kibontakoztatására a sokféle, eltérő képességet megmozgató tananyag alkalmazásán keresztül. A feladatok alkalmat adnak a tanulóknak, hogy eltérő képességeikkel vagy eltérő problémamegoldó stratégiájukkal hozzájáruljanak a sikeres problémamegoldáshoz, amely lehetőségek továbbfejlesztik a tanulók erősségeit, miközben újakra is szert tesznek. A feladatok összetettsége teret enged minden tanulónak a feladatokhoz való hozzáféréshez és intellektuális kompetenciájának felvillantására, amelyen keresztül a különböző szociális háttérrel, tudással rendelkező gyerekeknek is alkalma nyílik a feladatok sikeres véghezvitelére, a csoportmunka megoldására.

A speciális munkaszervezés lehetőséget ad a pedagógusnak arra, hogy a feladatok megfelelő végrehajtása érdekében megtanítsa a gyerekeket a csoporton belüli együttműködési szabályokra, a meghatározott szerepek elsajátítására, mivel a tanárnak az óra során alkalma nyílik a csoport egésze és a csoporttagok egyedi munkájának követésére. Ebben a speciális csoportmunka-szervezésben a tanár célja az, hogy minden diáknak megadja a lehetőséget a munkában való egyenrangú munkavégzésre és tudatosítsa, hogy mindenkinek van olyan képessége, amely alkalmassá teszi a feladatok megoldásában való sikeres közreműködésre. Ahhoz, hogy minden tanuló számára biztosított legyen a tanulásban történő előrehaladás, a tanárnak meg kell tanulnia a diákok között meglévő különbségek kezelését.

A módszer egyik fontos célja a tanár szakmai hozzáértésének fejlesztése a csoportmunka-szervezés során. Míg a hagyományos csoportmunka során a tanár hajlamos a direkt beavatkozásra, irányításra, addig ennél az oktatási módszernél a beavatkozás szükségtelen. A tanulók csak végső esetben fordulnak segítségért a tanárhoz, hisz a betartandó szabályok alapján lehetőségük nyílik a feladatok egymás közötti megbeszélésére. A csoportban a tanulók különböző szerepeket töltenek be, van olyan felelős, akinek az a feladata, hogy segítséget kérjen a tanártól, és a tanuló magyarázata segítségével jusson a csoport előbbre a feladat megoldásában, miközben a gyerekek nyelvi kifejezőképessége, a kommunikációs készsége javul.

A módszer alkalmazása közben ügyeljünk a program alapelveinek fokozott betartására. A módszer elvei között szerepel az eltérő, nem rutinszerű feladatok alkalmazása, amely minden esetben nyitott végű, több megoldást kínál, sokféle, eltérő képességek mozgósítására alkalmas feladatot jelent. A felelősség megosztásának elve magában foglalja az egyén felelősségét a saját és a csoport teljesítményéért és a csoport felelősségét az egyén teljesítményéért. A csoportfeladat igényli az egymásrautaltság kialakítását és a csoporttagok kölcsönös támogatását, mert amennyiben egy tanuló egyedül is képes lenne a feladat elvégzésére, elvesztené ösztönző szerepét a csoportmunkára. Abban az esetben, ha a feladat sokrétű, színes, nyitott



végű, sokféle képességet mozgósít, ha az idő korlátozott, ha a tanár a csoportmunka fontosságát meg tudja teremteni, akkor a feladat sikeres végrehajtása biztosított.

13.2. A Komplex Instrukciós Program célja, jellemzői

A program a következő célok elérését tűzi ki:

- Sokféle, eltérő képességet megmozgató tananyag alkalmazásával a tanulók eltérő képességeinek a kibontakoztatása, a tehetséggondozás és felzárkóztatás.
- Az osztályon belüli rangsorbeli problémák (státuszproblémák) felismerése és kezelése.
- Az osztály szociális szerkezetének a megváltoztatása.
- A csoportfoglalkozások alatt az integrált és integrációs nevelést megvalósító, heterogén összetételű osztályokban a speciális instrukciós eljárás alkalmazásán keresztül a tanulók közötti együttműködési szerepek, normák kiépítése.

A KIP pedagógiai innováció akkor lesz sikeres, ha

- az intézmény a program minden lényeges elemét átveszi,
- a módszert kreatív pedagógus alkalmazza,
- a programot a tantestület minden tagja megfelelő gyakorisággal (a tanítási órák kb. 10%-ban) alkalmazza.

Amire a pedagógus hangsúlyt fektet:

- A társas interakció előmozdítása, a kommunikáció, a beszéd és a kérdéskultúra fejlesztése.
- A képzelet, a fantázia megmozgatása, gondolkodásra készítés a nyílt végű feladatokon keresztül.
- A szabálytudat kialakulása a speciális, csak a KIP-re jellemző szabályokon (normákon) keresztül.
- A hibázás természetes dologként kezelése.
- A tanulók figyelmének a felhívása a csoporton belüli heterogenitás fontosságára.



Kerülendő, hogy

- a rutinemegoldást igénylő feladatok uralják a tanítási órát.

Úgy szerkesszük meg a tanítási órát, hogy a tanulók számára lehetőséget adjon

- a kreativitásuk megmutatására,
- a kritikus gondolkodásra és problémamegoldásra,
- a kommunikáció és együttműködés fejlesztésére,
- a személyiségük pozitív irányba terelésére,
- a képességektől és adottságoktól független sikerélmény biztosítására mindenki számára,
- a közös munka és az egyéni érdekek egyenrangú értelmezésre.

Elvárt eredmény

- a magatartásbeli problémák mérséklődése,
- az alulmotiváltság megszűnése,
- a gyerekek közötti kapcsolat javulása, harmonikussá válása,
- a csoportos és az egyéni siker,
- az önbizalom növekedése, a tanuló önértékelésének helyes szintre kerülése,
- a tanulmányi eredmény javulása.



13.3. A Komplex Instrukciós Program bevezetésének lépései (1)

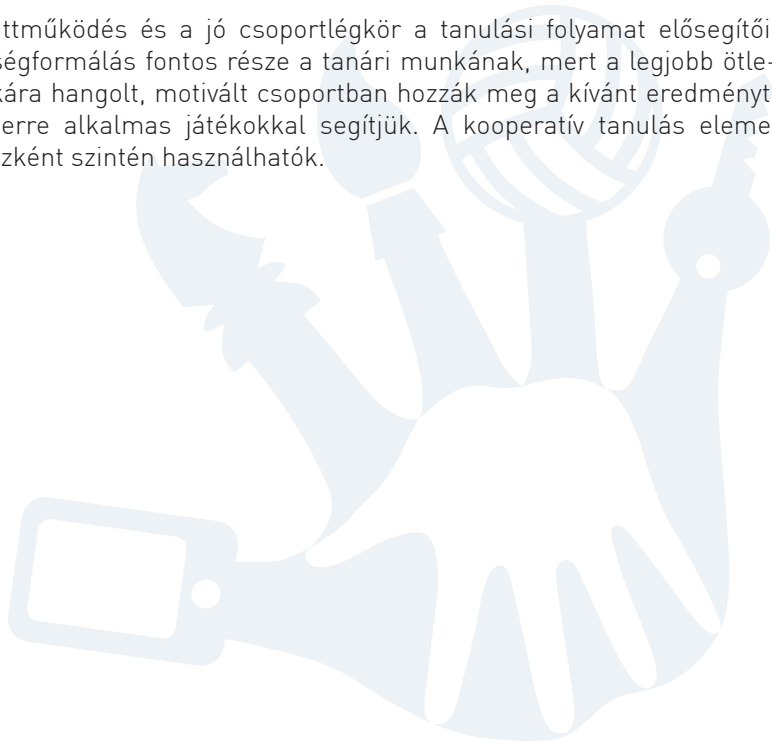
A módszer bevezetése körülbelül 1-6 hónapot vesz igénybe, amelyet a pedagógus nyitottsága, befektetett energiája jelentősen befolyásol. Iskolai szinten a kívánt eredmény akkor érhető el, ha a KIP-et a tantestület minden tagja alkalmazza. A bevezetés lépésről lépésre történik, amelyet az alábbiakban ismertetünk.

Az osztály munkafegyelmének felmérése

Célszerű a program alkalmazásának megkezdése előtt a kiindulási állapot felmérése, annak vizsgálata, hogyan tudnak a gyerekek minimális tanári irányítás mellett, önállóan csoportban dolgozni. Erre legalkalmasabb a hagyományos csoportmunka szervezése. A megfigyelési eredményekből információt kapunk arra vonatkozóan, hogyan „kezeljük”, építsük tovább a csoportot.

Csoportépítés, a csoportdinamika fejlesztése

A hatékony együttműködés és a jó csoportlégbör a tanulási folyamat elősegítői. A tudatos közösségformálás fontos része a tanári munkának, mert a legjobb ötletek is csak munkára hangolt, motivált csoportban hozzák meg a kívánt eredményt. A csapatépítést erre alkalmas játékokkal segítjük. A kooperatív tanulás elemei (pl. Kagan) eszközként szintén használhatók.



Szabályok, együttműködési normák bevezetése

A még „nem KIP-es csoportmunkás” órák értékelését mindig közösen végezzük a gyerekekkel. Kérdezzük meg, hogyan érezték magukat, mit kell annak érdekében tenniük, hogy sikeresen hajtsák végre a feladatokat, illetve mi volt az oka sikerességüknek, sikertelenségüknek. Ilyenkor a tanulók arról számolnak be, hogy a munka megosztása, a szabályok betartása vezet a feladat sikeres végrehajtásához. Kérjük meg tanítványainkat, hogy fogalmazzák meg azokat a szabályokat, amelyek betartása a munka során segítheti őket.¹

Egy pedagógus gondolata:

Osztályfőnöki órán hagyományos csoport munkát végeztek a gyerekek. Az egyik csapat nem haladt a feladat megoldásával. Kikapkodták egymás kezéből a lexicont, a könyveket, mindenki írni akart, versengés alakult ki köztük. A szervezetlenség miatt nem tudták a feladatukat befejezni. Amikor megkérdeztem tőlük, hogy mi lehetett a sikertelenség oka, így válaszoltak: Nem figyeltünk egymásra és nem osztottuk meg a feladatokat (K. Nagy 2015).

¹ A KIP-hez speciális, a módszerre jellemző szabályok tartoznak. Ezek a következők:

Teljesítsd a kijelölt szereped!

Jogod van a csoporton belül bárkitől segítséget kérni!

Köteles vagy segítséget adni annak, aki kéri!

Segíts másoknak, de oldd meg helyettük a feladatot!

Munkádat mindig fejezd be!

Pakolj el magad után!

A szabályok, normák bemutatásával egy későbbi fejezetben foglalkozunk.



Szerepek bevezetése

A KIP-es órákon különböző szerepek betöltésére kérjük a tanulókat.² Óráról órára követelmény a szerepek váltakoztatása, amelynek célja, hogy mindenki kerüljön vezető pozícióba és mindenki legyen jártas a feladat prezentálásában. Egy tanulói csoport (4-5 fő) addig marad együtt, amíg mindenki be nem töltött minden szerepet a csoporton belül. Ezután a pedagógus újabb, tudásban heterogén csoportot alakít ki.

A csoport valamennyi tagja ismerje a betöltendő szerephez társuló feladatokat. A szerepek a tanterem falán jól látható helyen kifüggesztésre kerülnek. Az alsóbb évfolyamokon érdemes a szerep leírása mellett vagy helyett ábrával illusztrálni azokat (pl. az időfelelős posztot egy óra képe jelölheti).

Nem feltétlenül szükséges egyszerre bevezetni az összes szerepet. A legfontosabbakkal kezdve folyamatosan bővíthetjük a szerepek körét. A bevezetés időszakájában, elsősorban az alsó tagozat évfolyamaiban, minden KIP-es órán ismételjük el a szabályokat, szerepeket, hogy minél hamarabb beépüljenek a tanulók tudatába, viselkedésébe.

Egy pedagógus gondolata:

Az egyik kezdeti csoportmunkás matematikaórán a munka befejezésével rendetlenség maradt az asztalokon. Amikor megkérdeztem a gyerekeket, hogy miért nem tettek rendet maguk után, azt válaszolták, hogy nem volt olyan tanuló, aki magára vállalta volna a rendrakást. Ekkor adódott alkalom az eszközelelős/anyagfelelős feladatainak a megbeszélésére, tudatosítani a gyerekekben, hogy ez a feladat is fontos (K. Nagy 2015).

A tanítási órán használt szerepek megfigyelése

A KIP órán a tanulók különböző szerepeket töltenek be, amelyekből kettő, a kistanár és a beszámoló szerep (tanulói státuszkezelési feladatuk miatt) nem hagyható el. A többi szerep igény szerint más szerepekkel (például IKT eszközelelős) cserélhető, helyettesíthető. A betölthető szerepek megfigyelési szempontjai az alábbiak:

² A KIP-es órán a leggyakrabban betöltött szerepek: kistanár (középiskolában irányító), beszámoló, írnök, időfelelős, eszközelelős/anyagfelelős, IKT eszközelelős stb. A szerepek bemutatása egy későbbi fejezetben történik.



A kistanár munkájának megfigyelési szempontjai:

Megérteti-e mindenki a feladatot?

Szétosztja-e a munkát?

Segít-e?

Kér-e segítséget?

Részt vesz-e a csoportmunkában?

Hogyan segít az egyéni feladatoknál?

Összességében betölti-e a szerepét?

Beszámoló munkájának a megfigyelési szempontjai:

Részt vesz-e a csoportmunkában?

Készül-e a beszámoló feladatára?

Milyen színvonalú a prezentációja?

Anyagfelelős, rendfelelős, időfelelős munkájának a megfigyelési szempontjai:

Figyeli-e az időt, jelez-e a csoportnak?

Ösztönzi-e a munkát?

Részt vesz-e a csoportmunkában?

Rendet tart-e?

Biztosítja-e a szükséges eszközöket?

Írnok munkájának a megfigyelési szempontjai:

Ügyel-e a külalakra?

Elég nagy betűméretet használ-e?

Törekszik-e az igényes munkára?

Részt vesz-e a csoportmunkában?

Segíti-e a beszámoló munkáját?



A tanulók munkájának, a csoportösszhangnak a megfigyelése

Dolgozik-e mindenki?

Meghallgatják-e mindenkinek a véleményét?

Beszélgetnek-e, vitatkoznak-e?

Készek-e a megegyezésre?

Az egyéni feladatnál hogyan segítik egymást?

Összességében milyennek ítélték a csoport munkáját? Miért?

Min kellene javítani?

A KIP-ben követendő szabályok, normák, alapelvek, iránymutatások az alábbiak:

Szabályok, normák:

Teljesítsd a kijelölt szereped!

Jogod van a csoporton belül bárkitől segítséget kérni!

Köteles vagy segítséget adni annak, aki kéri!

Segíts másoknak, de oldd meg helyettük a feladatot!

Munkádat mindig fejezd be!

Pakolj el magad után!

Alapelvek:

Mindenkinek van olyan képessége, amiben jó.

Senkinek sincs mindenhez tehetsége.

Együtt többre vagyunk képesek, mint egyedül.

Senki sem készült el addig, amíg a csoportban mindenki be nem fejezte a feladatot.

Iránymutatások:

Vitassátok meg a feladatot és döntsetek!

Indokold meg a javaslatodat!

13.4. A KIP bevezetéskor alkalmazott játékok

A tanulói csoportokban a csapatszellem erősítésére, a fenti szabályok (normák) és szerepek bevezetésére az alábbi játékokat alkalmazzuk. A játékok a KIP bevezetésének szakaszában alkalmazhatók.

A játék neve	A játék célja
Lánclabda	Információ szerzés a csoport szerkezetéről.
Cél a munkafegyelem felmérése.	
Hellotok és Lomárok	Érzékenyítés
Nyári rajz	Miért dolgozunk csoportban? – kérdés megválaszolása. „Együtt többre vagyunk képesek, mint egyedül!” és „Vedd észre, mire van szüksége a másoknak!” – alapelvek tudatosítása.
Mestertervező	Felkészítés a kistanár szerepre.
Sziget Vegyes menü A mi házunk	„Vitassátok meg és döntsetek!”, illetve a „Magyarázd meg javaslataidat!” iránymutatások gyakorlása.
Darabolt négyzetek/körök/állatok/	Annak tudatosítása, hogy az egyéni érdek alárendelt a csoportérdeknek.
Bingó	Játék az egymás megismerésére, elfogadására.
Képességfa	Játék egymás pozitív megerősítésére, motiválására, helyes énkép, önismertet fejlesztésére, csoportcélok megfogalmazására.



Játékok leírása

Lánclabda

A játék célja: Információ szerzése a csoport szerkezetéről és a munkafegyelem felmérése.

A csapat egy kört alkot, és egy teniszlabdát ad körbe.

A csoport újabb és újabb lehetőséget kap a stratégiák kidolgozására, ahhoz, hogy a lehető legrövidebb idő alatt jusson el mindenkihez a labda.

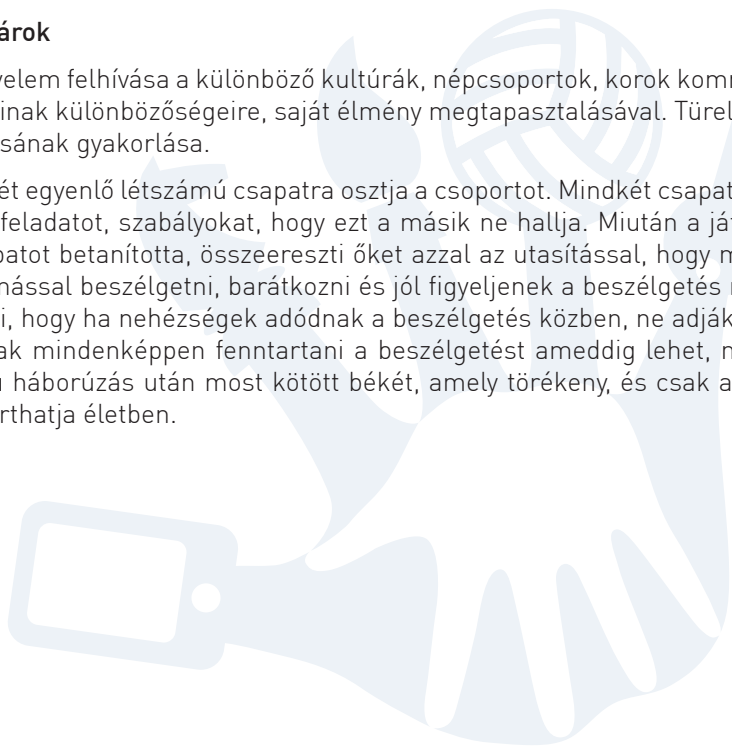
Megfigyelési szempontok:

- Mennyire uralkodik el a káosz?
- Meghallgatják-e egymás véleményét?
- Kik azok, akik uralkodnak a csoporton?
- Ki az, aki nem meri elmondani a véleményét?
- Milyen a csoport szerkezete?

Hellotok és Lomárok

A játék célja: Figyelem felhívása a különböző kultúrák, népcsoportok, korok kommunikációs szokásainak különbözőségeire, saját élmény meg tapasztalásával. Türelem, egymás elfogadásának gyakorlása.

A játékvezető két egyenlő létszámú csapatra osztja a csoportot. Mindkét csapatnak úgy mondja el a feladatot, szabályokat, hogy ezt a másik ne hallja. Miután a játékvezető a két csapatot betanította, összeereszti őket azzal az utasítással, hogy most próbáljanak egymással beszélgetni, barátkozni és jól figyeljenek a beszélgetés menetére. Megjegyzni, hogy ha nehézségek adódnak a beszélgetés közben, ne adják fel, és próbálkozzanak mindenképpen fenntartani a beszélgetést ameddig lehet, mert a két nép hosszú háborúzás után most kötött békét, amely törékeny, és csak a két nép barátsága tarthatja életben.



Instrukciók:

A Hellotok számára: Ti Hellotok vagytok, és a népeteknél az a szokás, hogy soha nem érintitek meg egymást, mert ez durvaságnak számít; ha beszélgetés közben bárki megérint benneteket, abbahagyjátok a beszélgetést és elmentek. Mindig egymás felé fordulva, egymás szemébe nézve beszéltek; ha egyetértetek valamivel, ha nem, azt soha nem fejezitek ki egyenesen, a választ körülírjátok, hogy ne kelljen egyenesen „igen” vagy „nem” szóval válaszolni. Helyette azt lehet mondani pl.: „Bízunk abban, hogy ez a probléma hamarosan megoldódik”, vagy „Ez a válasz sok embert boldogtalanná tenne”. Soha nem beszéltek egyenesen önmagatokról, és nyelvetekből egyszerűen hiányzik az „én” és a „mi” szavak.

A Lomárok számára: Ti Lomárok vagytok, és népeteknél az a szokás, hogy a barátság és az egyetértés jeleként egymás karját megérintik; beszéd közben tilos egymás arcára nézni, tekinteteket a másik vállára kell szegezned. Ha egy férfi nőhöz beszél, a nő mellé lép, mivel tilos a nővel szemtől szembe fordulva beszélgetni; csak olyan kérdést szabad feltenni, amelyre igennel vagy nemmel lehet csak válaszolni; egy lomár mindig egész népe képviselőjeként beszél az idegennel, ezért mindig azt mondja „én mint lomár” vagy „mi mint lomárok”.

Nyári rajz

A játék célja: Észrevenni a szükségleteket, az egymásrautaltságot. Alapgondolat: Egyedül senki sem képes annyit elérni, mint a csapat együtt.

A csoport minden tagja kap egy színezt és egy írólapot.

Feladat: minden lapon adott idő alatt készüljön el egy színes nyári rajz úgy, hogy a papírlapokat nem lehet elmozdítani a helyükről, valamint a ceruzáját senki sem adhatja ki a kezéből.

A játék alapgondolata: Köteles vagy másoknak segítséget adni.



Mestertervező

A játék célja: felkészítés a kistanár szerepre.

Csoportalakítás:

Minden csoportból kiválasztunk egy tervezőt.

A résztvevők rakjanak ki egy geometriai alakzatot a logikai készletből legalább nyolc elem felhasználásával.

Ezt az alakzatot kell a mesternek a csoport tagjaival lerajzoltatni úgy, hogy a tagok nem láthatják az eredeti tervet. A csoporttagok a feladat végrehajtása közben nem beszélhetnek egymással.

Kérdések:

a csoport tagjainak:

- Hogyan érezted magad a feladat végrehajtása közben?
- Mi okozott nehézséget?
- Mennyire vagy elégedett a végeredménnyel?
- Mire jó a játék?

a tervezőnek:

- Hogyan érezted magad a feladat végrehajtása közben?
- Mire figyeltél különösen?

Sziget

A játék fejlesztő hatása: A csoportnak a feladat megoldásához közös megegyezésre kell jutnia, az egyes személyeknek „áldozatokat” kell hoznia a csoport közös érdekeiért, így a feladat a csoport együttműködését és az összetartozás érzését is fejleszti.

Iránymutatás: Vitasd meg és dönts!

Eszközigény: papír, ceruza

A játék leírása: A játékosok körben ülnek. A csoportvezető arra kéri őket, hogy képzeljék el, hogy hajótörést szenvedtek és egy lakatlan szigetre kerültek. A szigeten van ivóvíz, növények, állatok – lehetségesnek tűnik hosszabb ideig is életben maradni rajta. Azt nem lehet tudni, hogy mennyi ideig maradnak itt a hajótöröttek, néhány hónapig, vagy akár néhány évig. A feladat az, hogy írjanak össze öt tárgyat, amelyet feltétlenül magukkal szeretnének vinni. Ha ez megtörtént, a csoportot arra kérjük, hogy képzeljék el azt, hogy együtt szenvedték el a hajótörést és közösen kell öt tárgybant megegyezniük. A játéknak akkor van vége, ha sikerült teljes egyetértésre jutni-



uk. A játékot megbeszélés követi arról, hogy hogyan sikerült megegyezniük, hogy viselték, hogy a csoport kedvéért számukra fontos tárgyakról kellett lemondaniuk.

A mi házunk

A játék célja: „Vitassátok meg és döntsetek!” és a „Magyarázd meg javaslataidat!” iránymutatások gyakorlására.

Eszközigény: nagyméretű csomagolópapír, filctollak

A játék leírása: a csoport feladata, hogy közösen tervezzen egy házat, amelyben majd együtt fognak lakni. Erről készítsenek felülnézeti rajzot, ha több szintesre tervezik az épületet, akkor minden szintről. Tervezzék meg és rajzolják le a berendezést és az esetleges kertet is. Utána beszéljük meg a tervet, és azt, hogy hogyan sikerült megegyezésre jutniuk, mennyire tudták/akarták mindnyájuk szempontjait, kívánságait figyelembe venni.

Megjegyzés: Nagy létszámú csoport esetén érdemes a csoportot kisebb csapatokra osztani. Ilyenkor a megbeszéléskor minden csapat bemutatja a házát, és közösen megbeszéljük, hogy hogyan jutottak megegyezésre [Bús, 2003].

Vegyes menü

Cél a „Vitassátok meg és döntsetek!” és a „Magyarázd meg javaslataidat!” iránymutatások gyakorlására.

Eszközigény: papír, ceruza

A játék leírása: A játékosokat 4-5 fős csoportokra osztjuk. A résztvevőkkel közöljük, hogy képzeljék el, éppen most akarnak egy éttermet nyitni. A feladat, hogy megtervezzék a szerintük tökéletes éttermi menüt. A feladatra 10-15 percük van, utána megbeszélés következik. A megbeszélés során térjünk ki arra, hogy hogyan sikerült megegyezniük, a megadott idő alatt, hogyan döntöttek el a vitás kérdéseket [Kroenhert, 2004].



Képességfa

A játék célja: Egymás pozitív megerősítése, motiváció, helyes énkép, önismeret fejlesztése, csoportcélok megfogalmazása.

Eszköz: Nagyalakú rajzlap, filctollak

Leírás: A gyerekek az álló rajzlapra közösen rajzolnak egy fát. A fának annyi ága van, ahányan vannak az osztályban. Az ágak végére ráírják nevüket. Az ágakon lévő levelek egy-egy képességről, tudásról tanúskodnak. Több alkalommal történő (és folyamatos) beszélgetés során kerülnek fel a levelek az ágakra. A levelekbe beírják a gyerekek a rájuk jellemző tudást, képességet. Egymásról és magukról is írhatnak erősségeket.

A fa kifüggeszthető az osztályban, és amikor valamelyik gyerek úgy érzi, hogy az ágára új levelet rajzolhat, jelzi az osztálynak, majd felrajzolja és beírja a jelentését. A fa egész tanévben újabb levelekkel gyarapodhat.

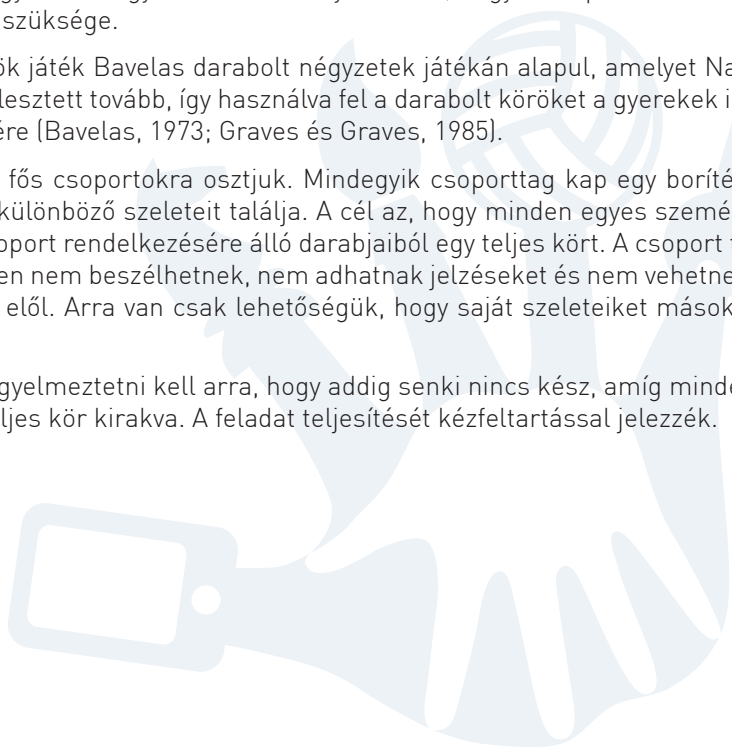
Darabolt körök

A feladat célja a gyerekek figyelmének ráirányítás arra, hogy a csoportot alkotó tagoknak mire van szüksége.

A darabolt körök játék Bavelas darabolt négyzetek játékán alapul, amelyet Nancy és Ted Graves fejlesztett tovább, így használva fel a darabolt köröket a gyerekek ilyen irányú fejlesztésére (Bavelas, 1973; Graves és Graves, 1985).

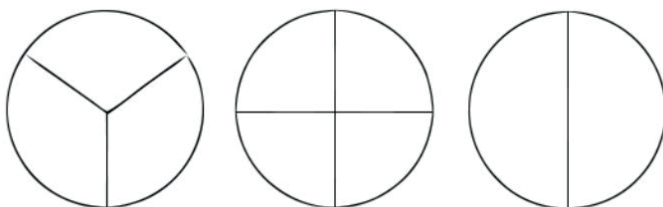
Az osztályt 3-6 fős csoportokra osztjuk. Mindegyik csoporttag kap egy borítékot, amelyben körök különböző szeleteit találja. A cél az, hogy minden egyes személy ki tudjon rakni a csoport rendelkezésére álló darabjaiból egy teljes kört. A csoport tagjai a feladat közben nem beszélhetnek, nem adhatnak jelzéseket és nem vehetnek el körcikkeket más elől. Arra van csak lehetőségük, hogy saját szeleteiket másoknak némán áttolják.

A gyerekeket figyelmeztetni kell arra, hogy addig senki nincs kész, amíg mindenki előtt nincs egy teljes kör kirakva. A feladat teljesítését kézfeltartással jelezzék.

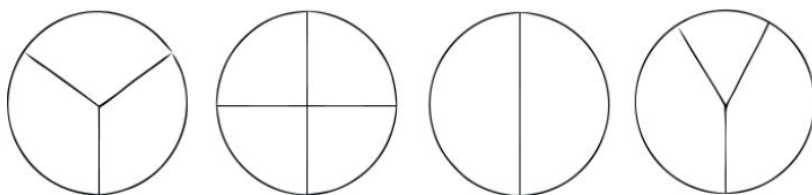


Körök eltérő korosztálynak

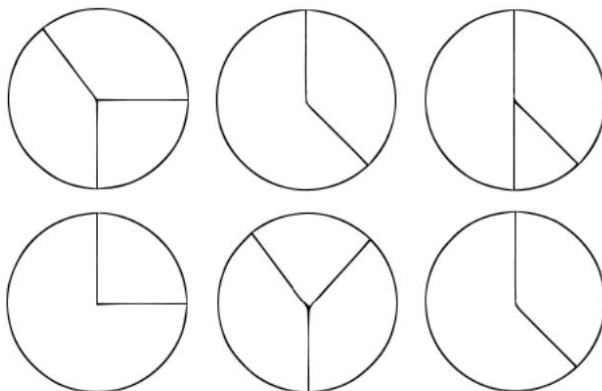
1. Körök 5-7 éveseknek



2. Körök 8-10 éveseknek



3. Körök nagyobbaknak



Forrás: K. Nagy Emese (2012): Több mint csoportmunka. Nemzeti Tankönyvkiadó



A feladat befejezése után tegyük fel az alábbi kérdéseket:

- Szerintetek mire jó ez a játék?
- Hogy éreztétek magatokat a játék közben?
- Mit csináltatok annak érdekében, hogy sikeres legyen a feladatmegoldás?
- Volt-e olyan tényező, amely hátráltatott benneteket?
- Mit csinálnátok másképp?

Iránymutatás, alapelvek, kérések:

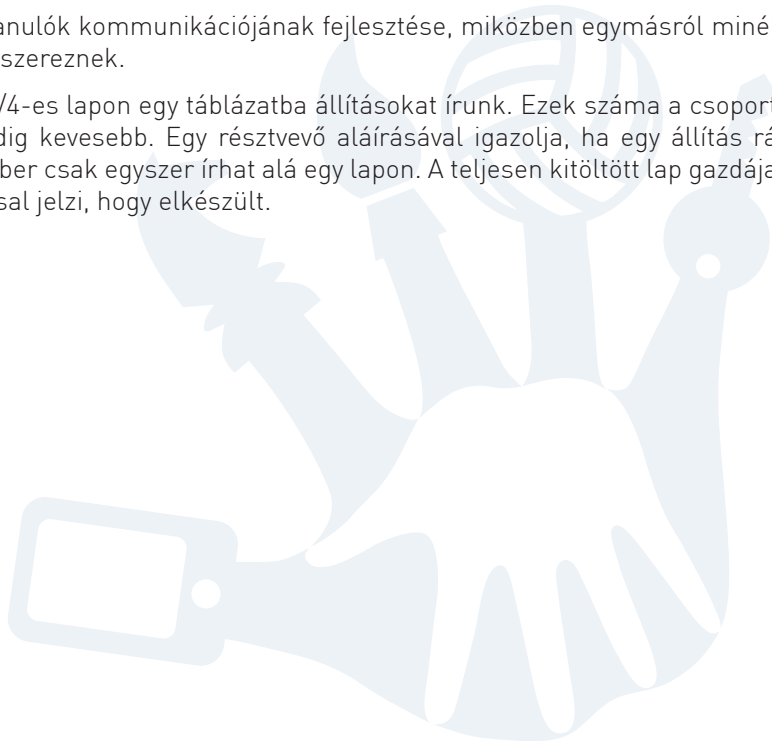
- Figyelj arra, hogy másnak mire van szüksége!
- Senki nincs kész addig, amíg mindenki kész nincs.

A játék során az a tanuló, aki nem veszi figyelembe a többiek szükségleteit, nagy valószínűséggel ugyanaz a tanuló, aki a csoportmunka alatt egyedül dolgozik és nem segít másoknak a feladat megoldásában.

Bingó

A játék célja: A tanulók kommunikációjának fejlesztése, miközben egymásról minél több információt szereznek.

Eszközigény: A/4-es lapon egy táblázatba állításokat írunk. Ezek száma a csoport létszámától mindig kevesebb. Egy résztvevő aláírásával igazolja, ha egy állítás rá jellemző. Egy ember csak egyszer írhat alá egy lapon. A teljesen kitöltött lap gazdája BINGÓ felkiáltással jelzi, hogy elkészült.



Bingó

Feladat tanulóknak egymás megismerésére

Keress olyan tanulót, akire igaz az alábbi állítás!

<p>Gyakran és szívesen dolgozom csoportmunkában.</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>Már elolvastam a kötelező olvasmányt.</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>Énekkaros vagyok.</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>Ebben a tanévben voltam színházban.</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>
<p>Részt vettem tanulmányi versenyen.</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>Tagja vagyok az iskolai sportszakkörnek (DSK vagy ISK)</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>Szeretem a meséket.</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>Tagja vagyok az iskolai könyvtárnak.</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>
<p>Már nyertem versenyt.</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>Ha bemutató óra van, izgulok.</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>Szeretem az iskolai gyereknapot.</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>Két idegen nyelvet is tanulok.</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>
<p>Szeretek túrázni.</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>Már voltam erdei iskolában.</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>Több mint tíz közeli barátom van.</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>Tagja vagyok a diákönkormányzatnak.</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>

Szabály: Egy lapon egy tanuló aláírása csak egyszer szerepelhet



Bingó

Ötlet a játék szaktárgyi alkalmazására

Matematika 5. osztály: Geometriai alapfogalmak

Töltesd ki a teremben lévő személyekkel a táblázatot úgy, hogy egy személy csak egyszer írhat alá!

A kör fogalma: ----- aláírás	Pont és egyenes távolsága: ----- aláírás	A kör sugarának fogalma: ----- aláírás	Az átmérő jele: ----- aláírás
Merőleges egyene- sek fogalma: ----- aláírás	A kör átmérőjének fogalma: ----- aláírás	Párhuzamos egyene- sek fogalma: ----- aláírás	Összefüggés a kör sugara és átmérője között: ----- aláírás
Háromszög egyen- lőtlensége: ----- aláírás	Kitérő egyenesek fogalma: ----- aláírás	Metsző egyenesek fogalma: ----- aláírás	A sugár jele: ----- aláírás

Bingó

Magyar irodalom 8. osztály: Év eleji ismételés

Keress valakit, aki...

<p>...tudja folytatni az idézetet! „...szerelem tüze ég fiatal szívében...”</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>... tudja, hogy mi okozza a bonyodalmat A Kőszívű ember fiai c. regényben!</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>...tudja, ki írta az alábbi verset! Családi kör</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>
<p>...tudja, milyen a daktilus versláb!</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>...tudja, melyik korábban tanult irodalmi hősr jellem- zők az alábbi szavak! testvérgyűlölő, irigy, hazug</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>...tud 2 különbséget a rendíthetetlen ólomkatona c. Andersen-mese, valamint Békés Pál Az ólomkatona c. átirata között!</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>
<p>...tudja, hogy mi a műfaja a Szózatnak!</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>...tud idézni egy epigram- mából!</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>	<p>...fel tudja sorolni legalább 4 Petőfi-vers címét!</p> <p>-----</p> <p>aláírás</p>



13.5. A Komplex Instrukciós Program bevezetésének lépései (2)

A pedagógusokat fel kell készíteni a Komplex Instrukciós Program alkalmazására, amelynek első lépése a módszer ismérveinek elsajátítása. Erre az egyik alkalmas technika a bevezetés lépéseinek megismerése a mozaik módszer segítségével. A módszer lényege, hogy négyfős csoportokban ülve a pedagógusok mindegyike az ABC egyik betűjét és a betűhöz tartozó lenti leírást kapja. A csoportok felbomlanak és az ugyanahhoz a betűhöz tartozók egy csoportba ülve átbeszélik a számukra feldolgozandó bevezetésrészletet. Következő lépésként minden pedagógus visszatérve saját csoportjához, az ABC sorrendjében bemutatja saját részletét, majd a csoport átbeszéli a bevezetéshez a tudnivalókat.

A

A módszerek bevezetésére kb. 1-6 hónapra van szükség. A bevezetési időszak csökkenhet a pedagógus rátermettségével, és azzal, ha az iskolában minden pedagógus alkalmazza a programot, ezzel teremtve lehetőséget arra, hogy az egy osztályban tanító tanárok egymás között megosztva a feladatokat, rövidebb idő alatt tegyék befogadóvá az osztályt.

A bevezetés előtt fontos egy szociometriai felmérés elkészítése annak érdekében, hogy az osztály szerkezetét minél pontosabban feltérképezzük. Tisztában kell lennünk azzal, hogy az egyes tanulóknak milyen a helyzete a közösségben, hisz a program elsődleges célja a tanulók közötti kapcsolat rendezése és a státuszkezelés. A szociometriában kapott eredményeket a csoportalakításoknál használjuk fel.

Az osztálymunka moráljának, munkafegyelmének felmérése:

Fontos annak vizsgálata, hogy hogyan tudnak a gyerekek tanári segítség nélkül csoportban dolgozni. Legalkalmasabb erre a hagyományos csoportmunka. Készítsünk feljegyzéseket arról, hogyan tudnak együtt és önállóan dolgozni a gyerekek, mi okoz problémát, feszültséget közöttük.

B

Csoportépítés, a csoportdinamika fejlesztése

A jó csoportlégtör és a hatékonyan együttműködő tanulócsoportok kialakítása a tanulási folyamat sikerességének egyik biztosítéka lehet. A tudatos közösségformálás fontos része a tanári munkának, mert a legjobb tananyagok és ötletek is csak egy munkára hangolt, motivált, jó hangulatú csoportban működnek. Csoportépítő játékok („darabolt négyzetek”, „mestertervező”, „sziget”, stb.) igénybe vehetők, a kooperatív tanulás elemei eszközeként használhatók. A játékok célja, hogy a tanu-



lók rájöjjenek arra, hogy egymásra vannak utalva, hogy együtt többre képesek, hogy a csoportérdek fontosabb az egyéninél, vagyis az eredményes munka kulcsa a közös döntéshozatal. Cél annak tudatosítása is, hogy a vitában állításaikat indokolniuk kell, érvelniük kell. Az osztályfőnöki óra a legalkalmasabb erre, de bármely más órán is játszhatjuk. Nem szükséges az egész tanórát igénybe venni, elegendő az óra első vagy utolsó harmada.

C

Szabályok (normák) bevezetése

A már megtartott órák értékelését mindig közösen végezzük a gyerekekkel. Kérdezzük meg, hogyan érezték magukat, mit kellene tenni annak érdekében, hogy sikeresen hajtsák végre a feladatokat, illetve mi volt a titka a sikerességüknek. A kérdések megválaszolásakor a tanulók megfogalmazzák, hogy a munka megosztása, a szabályok betartása vezethet a jó légkör megteremtéséhez, a feladatok sikeres végrehajtásához. A felmerülő hibákat, problémákat a gyerekekkel kell ki-mondatni, és rá kell vezetni őket arra is, hogy ők mondják ki a megoldást is (pl. „azért nem végeztük időben, mert nem osztottuk meg a feladatokat”). Bár kezdetben megfogalmazhatnak a mindennapi munkájukat segítő szabályokat, idővel azonban a KIP-re jellemző szabályok alkalmazása a kívánatos:

Teljesítsd a kijelölt szereped!

Jogod van a csoporton belül bárkitől segítséget kérni!

Köteles vagy segítséget adni annak, aki kéri!

Segíts másoknak, de ne oldd meg helyettük a feladatot!

Munkádat mindig fejezd be!

Pakolj el magad után!

D

Szerepek bevezetése

A tanulók a munka során különböző szerepeket töltenek be. A pedagógus a szerepeken keresztül adja át irányító szerepét a tanulóknak, akik azok betartásával felelősséget vállalnak a közös munkájukért. A szerepek váltakoztatása kötelező, így mindenki kerül vezető, irányító helyzetbe. Egy csoport addig marad együtt, amíg mindenki minden szerepet be nem töltött. Ezek után új csoport alakítása következik. A csoportok alakítását a pedagógus végzi, ügyelve arra, hogy az tudásban és szocializáltságban heterogén legyen. A szerepek az osztály falára függesztetnek ki.



Az osztály valamennyi tanulója ismerje a szerepeket, kezdetben minden órán érde-
mes átbeszélni és átismételni, hogy melyik szerephez milyen feladat társul.

Amennyiben úgy érezzük, egy-egy szerep, norma betartása már nem okoz gondot,
csökkenthetjük azok ismétlésére szánt időt. Ha felületességet tapasztalunk, előfor-
dulhat, hogy visszalépünk, és újrarmagyarázzuk a szerephez tartozó feladatot.

Nem szükséges egyszerre bevezetni az összes szerepet.

13.6. A tanítási órák előkészítése

A módszer elméleti háttérének megismerése után kerül sor a módszer fokozatos
tanórai bevezetésére. A feladatokat a tanítási óra 45 percére tervezzük és a tanterv-
re épülő tanmenetet követjük. A feladatok elvégzéséhez szükséges eszközökről és
a csoportmunkára alkalmas tanteremről, a tanterem elrendezésről előre gondos-
kodunk.

A központi téma megfogalmazása

A tanmenet áttekintése során kiválasztjuk, bár teljes bizonyossággal nem lehetsé-
ges kijelölni, hogy mely órák alkalmasak a KIP szerinti feldolgozásra. Ezeket, lehe-
tőség szerint tanév elején megjelölhetjük, ügyelve arra, hogy a pedagógiai program
az óraszám minimum 10, maximum 20%-ában határozza meg a KIP alkalmazását.
A 10%-nál kisebb gyakoriság nem hagy kellő nyomot a tanulók teljesítményében és
viselkedésében, a 20%-nál nagyobb gyakoriság a pedagógusoknak megterhelő.

A tanmenettől eltérő megfogalmazásban a központi téma (ezt a KIP-ben nagy gon-
dolatnak hívjuk) mindig valamilyen hétköznapi ismeret és a tananyag kapcsolatának
felismerésére vagy összefüggések feltárására motiválja a gyerekeket. Például a szá-
raz „a számok abszolút értéke” helyett az óra címe „ne légy negatív” lehet.

Az óra tervezésekor tegyük fel magunknak az alábbi kérdéseket:

- Melyek az elsajátítandó legfontosabb fogalmak?
- Mit kell a diákoknak mindenféleképpen megérteniük, megtanulniuk?
- Melyek azok a fogalmak, amelyekre folyamatosan hivatkozunk a tanterv telje-
sítése során?
- Nem kerülök-e a kérdések és feladatok bőségének zavarába?



Az óra előkészítése, feladatsor megszerkesztése

Az óra előkészítésének sarkalatos pontja a KIP kívánalmainak megfelelő feladatsor elkészítése, amelynek az ismérvei:

- a csoportfeladatok nyitott végűek, amelyek alkalmat adnak a tanulók közötti vitára, az innovatív gondolkodásra, a felzárkóztatás és tehetséggondozás egyidejűségére; cél a tanulói csoporton belüli vita generálása, a gyakoribb kommunikáció, amely az ismeretsajátítás előmozdítója; alapelv, hogy minél többet beszélgetnek a tanulók az ismeretekről, a tananyagról, annál többet tanulnak;
- minden 4-5 fős tanulói kis csoport számára adott témában eltérő feladatok kijelölése, amely célja a csoportok közötti versenyhelyzet kiküszöbölése; a versenyhelyzet sok tanulóra, különösen az alulteljesítőkre negatív hatással lehet;
- a csoportfeladatok egyformán kihívók, motiválók, a tanulók többféle képességének a felhasználását igénylik, és ezzel alkalmat adnak a pozitív megerősítésre, a státuszkezelésre;
- a differenciált egyéni feladatok személyre szabottak, képességekhez mértek, figyelembe veszik a tanuló kompetenciáit, meglévő tudását, ismereteit, építenek Vigotszkij (1978) legközelebbi fejlődési zóna elméletére;
- a differenciált egyéni feladatok a csoportmunka produktumát felhasználják, ezért a tanulók fontosnak tartják a közös munkát, mivel az az egyéni sikerük záloga; ennek a kíváncságnak az elmulasztásánál hamar megtanulja a tanuló, hogy egyéni feladata akkor is sikerül, ha nem vesz részt a csoportmunkában, és ez a csoport együttműködése, és így a szocializáció szempontjából is hátráltató tényező.

A tanóra felépítése

A feladatsor elkészítése után az eszközök és a tanterem előkészítése következik. A csoportokat a pedagógus előre megtervezi. A csoport kialakításának módja függ az osztály érettségétől, a tanulók ismereteitől, képességeitől és attól, hogy mennyire fogadják el egymást. A csoportok szervezésénél a tudásban és szocializáltságban való heterogén összetétel érvényesül.

Az alábbiakban a tanítási óra szerkezetét elemezzük a lenti vázlatnak megfelelően:

- Szabályok, tanulói szerepek áttekintése
- A munkára való ráhangolás
- Csoportmunka
- Csoportok beszámolója



- Egyéni munka
- Egyéni munka bemutatása
- Az óra értékelése (benn a pedagógus és a tanulók ön- és társértékelése)

Ráhangelés: a tanítási óra témájának a megjelölése

A 45 perces tanítási óra a tantervnek és a hozzá kapcsolódó tanmenet órabeosztásának megfelelő, azonos tananyagcímet megjelölő egység. Az óratervben a tananyag címe mellett egy, a tanulók figyelmét felhívó gondolat is található, amely segítségével, annak értelmezésével akár a tanórara történő ráhangelés is megtörténhet. A figyelemfelhívó gondolat mozgósítja a képzeletet, motivál, cselekvésre készítet. A megkülönböztetett figyelmet igénylő tehetséges tanulóknál ennek kiemelt szerep jut, mivel azonnal innovatív gondolkodásra készíteti őket a csoportmunka és a differenciált egyéni munka megoldásakor.

Például:

Magyar nyelvtan – 3. osztály

A tanmenet szerinti tananyag: Az -ú, -ű végű főnevek, melléknevek

Az óra témájának a gyerekek számára történő megfogalmazása: Játsszunk az -ú, -ű végű szavakkal!

Matematika – 4. osztály

A tanmenet szerinti tananyag: A negatív számok

Az óra témájának a gyerekek számára történő megfogalmazása: Ne légy negatív!

Matematika – 2. osztály

A tanmenet szerinti tananyag: Geometriai alakzatok

Az óra témájának a gyerekek számára történő megfogalmazása: Tükröm, tükröm, mondd meg nékem...!

Angol nyelv – 5. osztály**A tanmenet szerinti tananyag: Adventure – Legendary Wales**

Az óra témájának a gyerekek számára történő megfogalmazása: Do you believe in tales?

A tanórára történő ráhangolás

Az órára a ráhangolás az egyszerű témamegjelölés, zene, vers, kép, műalkotás stb. mellett történhet külön az erre készített gondolatsorral is.

Például:

Matematika – 5. osztály**Tananyag: Az egyenes részei**

A geometria a pontthalmazok vizsgálatával foglalkozó matematikai tudományág, így a legtöbb geometriai fogalom pontthalmaz.

Eukleidész Kr. e. 300 körül megjelent művében, az Elemekben először a vonalat definiálta: „A vonal szélesség nélküli hosszúság”; és csak ezután következik az egyenes: „Egyenes vonal az, amelyik a rajta levő pontokhoz viszonyítva egyenlően fekszik.”

Ez a megfogalmazás Eukleidész azon törekvéséből fakad, hogy mindent, amivel foglalkozik, pontosan meghatározzon, minden logikai rést lefedjen.

Ugye nagyon bonyolultan hangzik mindez?

Ma meglátjátok, hogy nem az, ha végrehajtatok a feladatokat.



Biológia – 8. osztály

Tananyag: Testünk védelme

Bőrünk bizonyos határt, védelmet jelent számunkra. Amikor azon külső elváltozás jelenik meg, gondolhatunk arra, hogy a lélek számára valami elviselhetetlen történt.

Bőrünk az emberi kapcsolatok, a melegség, az egymásra való odafigyelés eszköze is lehet (érintés, érzékelés).

„Van bőr a képén.” vagy „Csont és bőr.” – szoktuk valakire mondani.

„Nem fér a bőrébe” – mondják sokszor egy gyerekre, vagy „Majd kiugrik a bőréből”, amikor valaki nagyon izgatott.

Én most azzal a felhívással fordulok hozzátok, hogy „Érezd jól magad a bőrödben!” A mai órán azt fogjuk megtudni, hogy mit tegyünk, mit tehetünk ezért a jó érzésért.

Nagy gondolat ötlettár

Amikor a pedagógusok – szem előtt tartva a KIP szabályait – kijelölik az óra központi témáját, a feladatokat életszerű problémák, kérdések köré szervezik. A tanulók a lecke központi gondolatát („nagy gondolat”) ültetik át saját tapasztalatukba, vagy saját gondolataikat és érzéseiket vetik össze az adott életszerű esettel és ötletekkel. Ez nemcsak mélyíti tudásukat, de az iskolai munkát is fontossá teszi számukra. A cél a feladatok összeállításánál a gondolkodás fejlesztése, egy téma több oldalról történő megközelítése, megértése, feldolgozása, a közös munka végzése. A gyakorlatok gondolkodtatók, összetettek, komplexek, hogy egyetlen tanuló képtelen legyen azt sikeresen megoldani a tanórának a csoportmunkára szánt ideje alatt. Ezzel a csoport minden tagja rákényszerül a feladatban való részvételre.

Röpködnek a mínuszok

Veszélyes a Sajó jegén korcsolyázni

Ne légy negatív!

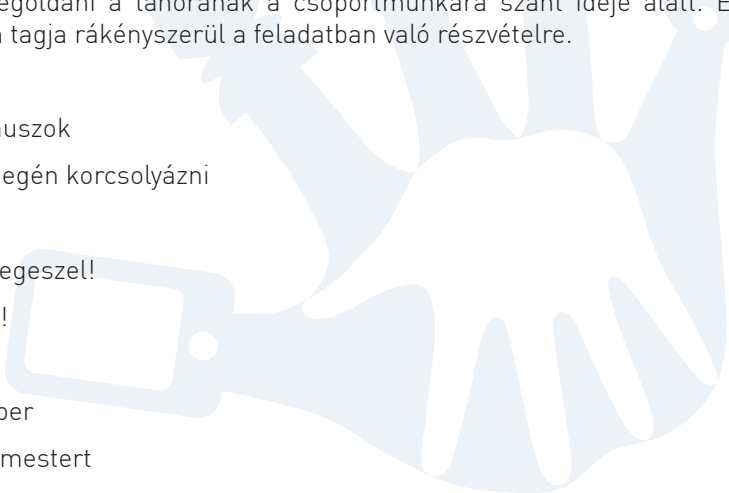
Az leszel, amit megeszel!

Tanuljunk játszva!

Húzzunk bele!

Szóból ért az ember

Gyakorlat teszi a mestert





Ki minek mestere?

Nézzünk bele!

Tudni illik, mi illik!

Mondd meg a magadét!

Aki keres, talál

Legyetek meseírók!

Mesélő számok

Mit rejt a csudatarisznya?

Szavakból szót!

Szólj, s megmondom ki vagy!

A szó elszáll, az írás megmarad.

Kiránduljunk Tükörországba!

Ne csak egyél, táplálkozz!

Boldog békeidők

„A logika nem minden. Egy észme követéséhez az embernek szívre is szüksége van.”
(Richard Freyman)

„A háborúnak vége, a lázadók újra honfitársaink”

A lovagiasság mindig divatban marad.

Sok lúd disznót győz

A „legnagyobb magyar”



Segédlet a tanulói csoportok tanórára való ráhangolására, motiválására

Tantárgy: Magyar nyelvtan**Téma: Betűrend – Rend a lelke mindennek**

Képzeld el, hogy egy olyan bolygóra kaptál meghívót, ahol teljes káosz uralkodik a hétköznapiak minden területén. Nincsenek például meghatározott rendben a rendszámok az autókön, a tanulók nevei az iskolában, a könyvek a könyvtárban, a nevek a telefonkönyvben és még sorolhatnám az összekuszált helyek tárházát. Segíts az ott élő embereknek rendet tenni, ezáltal életüket megkönnyíteni a te birtokodban már meglévő tudásoddal és a te általad kialakított rend segítségével! Csatlakozz, működj együtt, könnyítsd meg a téged vendégül látó bolygó életét!

Tantárgy: Angol**Téma: Időutazás – 'Time travel'**

Last lessons you travelled in time. You met Ötzi from the Stone Age, talked about tools and materials. You knew the story of jeans. Now you are able to express past habits to describe clothes and to do shopping for clothes.

Today you are going to travel in time again.

[Az elmúlt órákon időutaztatok. Találkoztatok Ötziivel a kőkorszakból, eszközökről, anyagokról beszélgettetek. Megismerkedtetek a farmer történetével. Mostanra képesek vagytok kifejezni a múltbeli szokásokat, leírni a ruházatot, ruhákat vásárolni. Ma ismét utazni fogtok az időben.]

Tantárgy: Matematika**Téma: Törtek értelmezése – Játék vagy nem játék?**

A törtek nem egész számok.

Törtek esetében két szám hányadosaként írjuk fel a két számot, de nem ketősponttal, mint ami az osztás jele (bár gyakorlatilag ugyanaz a szerepe), hanem egy tört vonallal (egy ferde vonal a két szám közt, vagy egy vízszintes vonal), ahol a vonal feletti szám a tört számlálója, a vonal alatti szám pedig a nevezője.



Tantárgy: Kémia

Téma: Nitrogén és vegyületei – Használ vagy árt?

A nitrogén a periódusos rendszer 7. eleme. Szobahőmérsékleten gáz halmazállapotú. Közömbös gáz, mégis számtalan vegyületével találkozunk a mindennapokban. A levegő 78% százalékát alkotja, ennek ellenére van olyan vegyülete, amelyik környezetszennyező, mérgező.

Csoportfeladatok elkészítése

A központi témára (nagy gondolatra) épülő feladatokat úgy állítsuk össze, hogy megfeleljen az alapelveknek, azaz:

- nyílt végű, több megoldás lehetőségét magába foglaló legyen,
- a tanulóknak a meglévő ismereteik felhasználásával, alkalmazásával, lehetőségük legyen eltérő képességeik mozgósítására,
- a feladat megoldásához a csoport minden tagjának munkájára szükség legyen,
- egy tanuló a rendelkezésre álló időben egyedül ne tudja megoldani a feladatot.

A KIP kritériumainak megfelelő csoportfeladat összeállítása kezdetben nehéz, időigényes.

Egy pedagógus gondolata:

A kezdeti időszakban kollégáimmal napokig gondolkodtunk egy-egy nyílt végű feladat megfogalmazásán. Az óratervezésnek ebben a fázisában szükség van a tanári kreativitásra, fantáziára és a tanárok együttműködésére. A cél, hogy ötleteinkkel, véleményeinkkel segítsük egymás munkáját. Ma már csak addig tart egy óra megtervezése, amíg leírom a feladatokat.

A csoportfeladatok összeállításánál ügyeljünk arra, hogy a csoportok között ne alakuljon ki verseny, a feladat ne legyen könnyvívű, a tankönyvből kimásolható. **A versenyhelyzet kiiktatása az azonos témában, csoportonként eltérő feladatok kijelölésével biztosítható.**

Milyen a jó csoportmunka?

- Egynél több megoldási lehetőséget kínál.

Példa nyílt végű feladatra:



Csoportfeladat:

Alkossatok egy csoportot, amely a maradi gondolkodással járó értetlenkedést képviseli! Vitassátok meg Széchenyi István szellemi és gyakorlati tevékenységét a csoportotok szemszögéből!

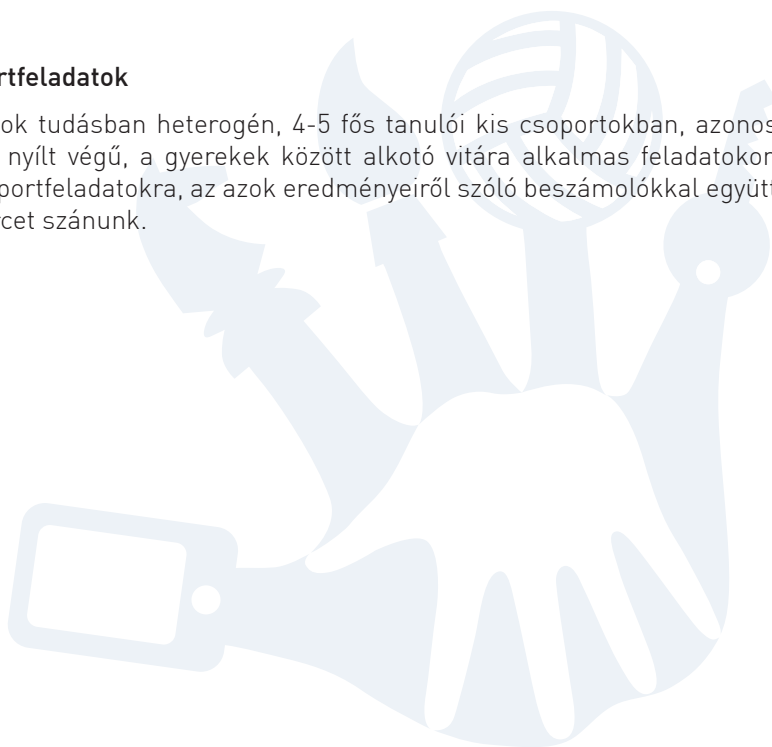
Mondjátok el megállapításaitokat egy-egy tevékenységéről!

Segítséget nyújthatnak a tablet galériájában található képek (és az online forrás).

- Érdekes, motiváló
- Lehetőséget ad a gyerekeknek, hogy eltérő képességeik ellenére mindannyian hozzájáruljanak a feladat sikeres megoldásához.
- Lehetővé teszi az IKT-eszközök alkalmazását.
- Sokféle képesség felhasználását teszi lehetővé.
- Olvasás- és írástudást is igényel.
- Megfelelő színvonalú

Nyílt végű csoportfeladatok

A tanórán a diákok tudásban heterogén, 4-5 fős tanulói kis csoportokban, azonos témában, eltérő, nyílt végű, a gyerekek között alkotó vitára alkalmas feladatokon dolgoznak. A csoportfeladatokra, az azok eredményeiről szóló beszámolókkal együtt körülbelül 25 percet szánunk.





Például:

Magyar nyelv és kommunikáció – 8. osztály

A tanmenet szerinti tananyag: Szövegelemzés

I. csoportfeladat:

- A csoport minden tagja külön-külön önállóan írjon egy tetszőleges bővített mondatot a saját lapjára! Kérlek benneteket, hogy ezt önállóan tegyétek meg!
- A leírt mondatokat olvassátok fel, és alkossatok egy szöveget, melyben mindegyik mondatot felhasználjátok! Természetesen nyelvtanilag és nyelvhelyességi szempontból alakíthattok az eredeti mondatokon.
- A kész szövegben vizsgáljátok meg a szövegkohéziót! Milyen elemek biztosítják az összetartozást?

A rendelkezésekre álló idő 13 perc.

II. csoportfeladat:

Mobiltelefonokon az alábbi csengőhangok hallhatók egymás után: mentőautó szirénája, delfin hangja, ló nyerítése, kakas kukorékolása, spanyol zene.

- Alkossatok szöveget a hangokhoz kapcsolódó tartalommal úgy, hogy a csengőhangok sorrendjét ne változtassátok meg!
- Vizsgáljátok meg a szövegeken a szövegkohéziót!
- Milyen elemekkel biztosítottátok az összefüggést?

A rendelkezésre álló idő 13 perc

III. csoportfeladat:

Egy borítékból a mellékelt fénykép került elő. Vajon miről szól az a levél, amely mellette volt? Fogalmazzátok meg a levélírás szabályait figyelembe véve!

A rendelkezésekre álló idő 13 perc.



IV. csoportfeladat:

Alkossatok egy olyan szöveget Tamás Áron Ábel a rengetegben című regényének egyik cselekményrészletét felhasználva, amely megfelel az alábbi szempontoknak:

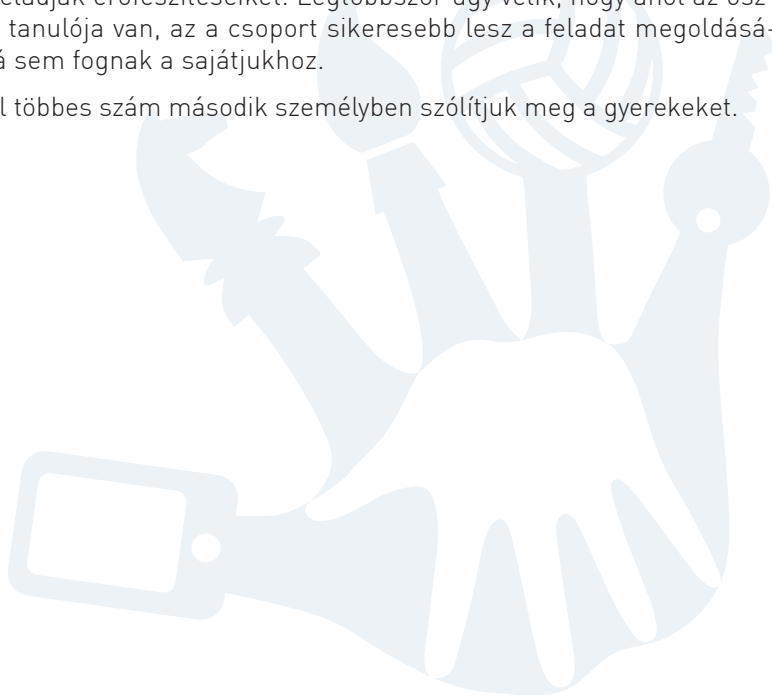
- kommunikációs helyzet szerint sajtószöveg,
- kommunikáció célja szerint tájékoztató szöveg!

A rendelkezésekre álló idő 13 perc.

A fenti tanórarészletben a tanmenet szerinti központi témának (Szövegelemzés) megfelelően kapott minden csoport feladatot. Az egyes csoportok számára az eltérő feladatok kijelölésének több indoka is van:

- A csoportok egymás ötleteit nem másolva, egymást nem befolyásolva végeztetik munkájukat.
- Nem alakul ki versenyhelyzet a csoportok között abban a tekintetben, hogy ugyanazt a feladatot melyik csoport oldja meg a legsikeresebben. Ennek a témánk szerint kiemelt figyelmet igénylő tanulók esetében nagy jelentősége van, mivel ezek a gyerekek alacsony státuszuk miatt és másokat kompetensebbnek véelve hamar feladják erőfeszítéseiket. Legtöbbször úgy vélik, hogy ahol az osztály „legjobb” tanulója van, az a csoport sikerebb lesz a feladat megoldásában, így hozzá sem fognak a sajátjukhoz.

A feladatokkal többes szám második személyben szólítjuk meg a gyerekeket.





Milyen a jó csoportmunka? Nyílt végű és több megoldási lehetőséget kínál.

Például:

Matematika 6. osztály. Téma: Százalékszámítás

Csoportfeladat:

Háztartási gépeket (hűtő, mosógép, mosogatógép, gáztűzhely, porszívó, mixer, mikrohullámú sütő, aprítógép stb.) készpénzért és részletre is lehet vásárolni.

- Válasszatok ki három olyan terméket, amelyet szívesen megvennétek!
- Készítsetek táblázatot arról, hogy melyik árucikk mennyibe kerül! Legalább három üzletlánc árait jelöljétek a táblázatban! Ebben segítenek az üzletláncok szórólapjai.
- A táblázat értékeit szemléltessétek grafikonon!
- Vitassátok meg, hogy készpénzért vagy részletre vásároltok! Döntéseketek indokoljátok!
- Beszámolótokat jól láthatóan készítsétek el a csomagolópapírra!

A fenti feladat megoldása közben a gyerekek között megegyezésre igényt tartó vita alakulhat ki abban a tekintetben, hogy melyik háztartási gépet vásárolják meg, hol vásárolják meg őket, milyen formában készítsék el a grafikont, vitatkozhatnak a vásárlás módjától, mindezt megfelelő indokkal alátámasztva. A csoportfeladatnak tétje van a tanulók számára, mivel kiindulópontja lesz a differenciált, személyre szabott feladataiknak, így a csoport munkájának minősége egyben az egyéni munka sikerének is a záloga.

A csoportfeladat során közösen kell dönteniük a gyerekeknek. A kivitelezésben a tanulóknak sokféle feladatot kell teljesíteniük. Lesznek olyan tanulók, akik az eszközökről gondoskodnak, mások vágnak, ragasztanak, táblázatot készítenek, rajzolnak, és lesznek olyanok is, akik a csoportmunka minél színvonalasabb bemutatására készülnek.

A pedagógusnak a feladat előkészítésében van jelentős szerepe. A magasabb szintű gondolkodásra késztetést, az utasítást a feladat részévé teszi. A gyerek munkája során már nem irányít, nem utasít. Szervező, illetve megfigyelő szerepbe lép át.



A jó csoportfeladat:

- érdekes, motiváló,
- lehetőséget ad a gyerekeknek, hogy eltérő képességeik ellenére mindannyian hozzájáruljanak a feladat sikeres megoldásához,
- sokféle képesség felhasználását teszi lehetővé,
- olvasás- és írástudást is igényel,
- megfelelő színvonalú,
- egyetlen csoport sem sérül tudása építésében, mert nem a másik csoport feladatát oldotta meg.

Mikor nem felelne meg a csoportmunka a KIP elveinek? Ha egy jó megoldása van. Lássuk ugyanazt a feladatot nem a KIP-nek megfelelő elvek szerint szerkesztve!

Például:

Csoportfeladat:

Háztartási gépeket – hűtőgépet, mosógépet, porszívót – készpénzért és részletre is lehet vásárolni.

Készítsetek táblázatot arról, hogy melyik árucikk mennyibe kerül a Tescóban, Metróban és az Auchanban! Az árakat írjátok bele a táblázatba!

A táblázat értékeit szemléltessétek oszlopdiagramon!

Beszámolótokat jól láthatóan készítsétek el a csomagolópapírra!

A fenti két – nyitott végű, választási lehetőséget, több megoldást kínáló [1] és az egy jó megoldással rendelkező [2] – feladat látszólag kis eltérést mutat. Avatottak számára azonban jól látható, hogy az első, nyitott végű feladat több lehetőséget ad a tanulók közötti vitára, kommunikációra, döntési helyzetbe, megegyezési kényszerbe hozva őket.

A második, zárt végű feladat a KIP kritériumainak nem felel meg. Nem ad választásra és elegendő vitára lehetőséget.

Nem jó egy feladat akkor sem, ha:

- alacsony színvonalú,
- csak memorizálást és rutinmegoldást kíván.



Segédlet a nyílt végű csoportfeladatok szerkesztéséhez

Az alábbi mondatkezdetek segítséget nyújtanak a nyílt végű csoportfeladatok megfogalmazásához.

Írjatok verset, legendát, mesét, újságcikket stb.

Készítsetek egy talkshow típusú TV-műsort...

Találjatok ki szlogeneket...

Készítsetek interjút...

Írjatok levelet...

Tervezzetek meg és kivitelezetek például egy kísérletet...

Készítsetek egy stratégiajátékot...

Találjatok ki egy jelrendszert...

Csoportosítsátok valamilyen szempont szerint...

Játsszátok el...

Koreografáljatok egy táncot...

Találjatok ki egy társasjátékot...

Készítsetek feladat- vagy rejtveny-kártyákat. ...

Építsetek vagy szerkesszetek...

Készítsetek modellt...

Szemléltetőeszközökkel mutassátok be...

Tervezzetek meg egy terméket...

Készítsetek táblázatot...

Készítsetek videofelvételt vagy fényképalbumot...

Készítsetek posztert, hirdetőtáblát...

Készítsetek egy műalkotást...

Dolgozzatok ki vázlatokat...

Készítsetek apróhirdetéseket...

Szemléltessétek egy társas- vagy kártyajáték segítségével...

Illusztráld, rajzolj, fess, készíts vázlatokat, szobrászkodj vagy építs...

Írjatok dalszöveget (rap, stb.)...



Rappeljetekek vagy magyarázátok el dalban...

Készítsetek például egy hangszert és szemléltessétek vele...

Gyűjtsetek és adjátok elő...

Írjátok új befejezést a következő novellának, versnek, dalnak, zeneműnek stb., amely megmagyarázza...

(Zenei) montázs segítségével mutassátok be...

Mondjátok el az érzéseiteket, véleményeteket...

Írjátok egy naplóbejegyzést...

Értékeljétek...

stb.

Mikor nem felel meg a csoportmunka a KIP elveinek?

- Egy tanuló egyedül gyorsabban és jobban képes megoldani, mint a csoport együtt.
- A feladat nem megfelelő színvonalú.
- A feladat csak memorizálást és rutinmegoldást kíván.
- A feladatnak csak egy jó megoldása van.

Példa nem nyílt végű feladatra:

Csoportfeladat:

Készítsetek 8-10 mondatban összefoglalót az eddigi ismeretek és a segédletek alapján Széchenyi István származásáról, ifjúságáról és a reformmozgalomba való bekapcsolódásáról!

Bár a feladat csoportmunkának kiváló, nem KIP-es, mert nem megfelelően nyílt végű, nem ad lehetőséget az innovatív gondolkodásra, és nem ad lehetőséget arra sem minden tanulónak, hogy részt vegyen a feladat megoldásában.



Példák a nem nyitott és a nyitott végű csoportfeladatra

Történelem:

Nem nyitott végű csoportfeladat	Nyitott végű csoportfeladat
Gyűjtsétek össze, hogy Mátyás királynak honnan származtak a bevételei!	Képzeljétek el, hogy ti vagytok Mátyás király kincstárnokai! Tervezzétek meg kincstára évi bevételét!

Rajz:

Nem nyitott végű csoportfeladat	Nyitott végű csoportfeladat
Másoljátok le a kígyó képét!	Tervezzetek egy kígyóbőr mintát – színezzetek ki egy kígyót ezzel a mintával!

Biológia:

Nem nyitott végű csoportfeladat	Nyitott végű csoportfeladat
A tankönyvből vagy az Internet segítségével gyűjtsétek ki az afrikai szavanna ragadozó és növényevő állatait!	Az Internet segítségével ismerkedjétek az afrikai szavanna állataival!
Írjátok melléjük a jellemző tulajdonságaikat!	Tervezzétek meg egy állatkert afrikai kifutóit!
	Vizsgáljátok meg, hogy melyek azok az állatok, amelyek egy kifutóba kerülhetnek, és melyek azok, amelyeket el kell különíteni egymástól!
	Vitassátok meg és döntsetek!
	Készítsétek el legalább 3 állat ismerető, bemutatkozó tábláját!



Földrajz:

Nem nyitott végű csoportfeladat	Nyitott végű csoportfeladat
Mutassátok be, hogy Magyarország egyes nagy tájain mik a jellemző termesztett növények és tenyésztett állatok!	Egy televíziós társaság riportereiként egy mezőgazdasági kiállításon és vásáron vesztek részt Budapesten. Készítsetek riportot egy gazdával! Tudakoljátok meg tőlük: <ul style="list-style-type: none"> • honnan érkezett (táj, település) • mit, hogyan, milyen körülmények között termeszt vagy tenyészt (használjátok a tematikus térképet) • milyen problémákkal kell megküzdenie? Írjátok le, és adjátok elő a beszélgetést!

Magyar nyelvtan:

Nem nyitott végű csoportfeladat	Nyitott végű csoportfeladat
A családokat garázsvásárt rendez. Ezekről a tárgyaktól fogtok megszabadulni (szerszámok tárgyak képei). Írjátok alá a nevüket! Karikázzátok be a szavak elején lévő mássalhangzókat!	A családokat garázsvásárt rendez. Beszéljétek meg, hogy miktől szeretnétek megszabadulni! A tárgyak csak mássalhangzóval kezdődhetnek! Rajzoljátok is!

Több tantárgy tekintetében:

Nem nyitott végű csoportfeladat	Nyitott végű csoportfeladat
Töltsétek ki a keresztrejtvényt!	Készítsetek keresztrejtvényt!

Egyéni feladatok szerkesztése

A csoportmunkát követően minden tanuló egyénileg ad számot ismereteiről írásban vagy szóban. **Az egyéni feladat a csoportfeladatra épül, felhasználja annak eredményét. Ez azt jelenti, hogy a megoldása nem lehetséges a csoportfeladat elvégzése nélkül.** Ez azonban aktív részvételt kíván minden tanulótól a közös munkában. Aki nem vesz részt a csoportmunkában, annak nagy valószínűséggel nem sikerül az egyéni feladata. Az egyéni feladatok kijelölésénél ügyelni kell arra, hogy a csoportok heterogén összetételéhez igazodva minden tanulónak képességének megfelelő, egyénre szabott feladata legyen. Az egyéni feladatok, a csoportfeladat nyíltvégűségével ellentétben, nyílt végűek és zártak is lehetnek.

Az egyéni feladatok megoldásának különböző módjai lehetségesek: a csoportfeladat kiegészítése, továbbgondolása, véleményalkotás, kérdés megválaszolása, stb. A válaszadás történhet szóban, írásban, de akár egy rajz és egyéb produktum elkészítésével is.

Az egyéni feladat nem épül a csoportfeladatra	Az egyéni feladat ráépül a csoportfeladatra
<p>Csoportfeladat: Válasszatok ki egy időjárásелеmet és mutassátok be körülírással, rajzzal, mutogatással!</p> <p>Egyéni feladat (HIBA: az alábbi egyéni feladatok megoldhatók a csoportmunka produktuma nélkül is):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sorold fel az időjárási elemeket! 2. Csoportosítsd halmazállapotuk szerint a csapadékfajtákat! 3. A napsugárzás hogyan melegíti fel a levegőt? 4. Nyilak segítségével mutasd be a szélirányokat! 	<p>Csoportfeladat:</p> <p>Mutassátok be az időjárás elemeit, azok jellemzőit különböző Activity technikákkal! /körülírás, mutogatás, rajz/</p> <p>Egyéni feladat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sorold fel a csoportmunkában bemutatott időjárási elemeket! 2. Mutattatok-e be csapadékfajtákat? Milyeneket? Ezeken kívül még milyeneket ismersz? 3. Hogyan mutattatok be a napsugárzást? Írd le, mit tudsz erről az időjárási elemről? 4. A szélnek milyen tulajdonságait jelenítettétek meg? Milyen jellemzőkkel tudnád még kiegészíteni?



Forrásanyag

A tanulók munkáját segítheti kutatás, ismeretek kiegészítése. Ügyeljünk arra, hogy a rendelkezésre álló forrásanyag ne legyen túl sok, mert a gyerekek „elvesznek” benne.

Forrásként szolgálhat a tankönyv, munkafüzet, füzet, dokumentumok, digitális eszközök /tablet, laptop, okostelefon/.

Példa a személyre szabott, differenciált egyéni feladatokra

A csoportmunka az óra 45 percének körülbelül a felét teszi ki a beszámolóval együtt. Az óra további részében a csoportmunkára épülő differenciált egyéni feladatok megoldása következik.

A differenciált, névre szóló egyéni feladatok követelménye, hogy felhasználják a csoportmunka eredményét. A differenciált, képességre szabott feladatok a tehetséggondozás kiváló eszközei. Példa a differenciált egyéni feladatokra. Példánk a korábban bemutatott nyílt végű csoportfeladatok folytatása.

I. csoportfeladat:

A csoport minden tagja külön-külön önállóan írjon egy tetszőleges bővített mondatot a saját lapjára! Kérlek benneteket, hogy ezt önállóan tegyétek meg!

A leírt mondatokat olvassátok fel, és alkossatok egy szöveget, melyben mindegyik mondatot felhasználjátok! Természetesen nyelvtanilag és nyelvhelyességi szempontból alakíthattok az eredeti mondatokon.

A kész szövegben vizsgáljátok meg a szövegkohéziót! Milyen elemek biztosítják az összetartozást?

A rendelkezésetekre álló idő 13 perc.

Egyéni feladat:

[Tanuló 1]: Fogalmazd meg, hogy mi a kommunikációs célja a szövegeknek!

[Tanuló 2]: A kommunikációs helyzet szerint milyen csoportba sorolható a szövegek? Válaszod indokold!

[Tanuló 3]: Keresd meg a szövegek tételmondatát!

[Tanuló 4]: A saját mondatodat a szöveg melyik szerkezeti egységébe tudod beépíteni?



II. csoportfeladat:

Mobiltelefonotokon az alábbi csengőhangok hallhatók egymás után: mentőautó szirénája, delfin hangja, ló nyerítése, kakas kukorékolása, spanyol zene.

Alkossatok szöveget úgy, hogy a csengőhangok sorrendjét tartsátok meg!

Vizsgáljátok meg benne a szövegkohéziót!

Milyen elemekkel biztosítottátok az összefüggést?

Egyéni feladat:

[Tanuló 1]: Fogalmazd meg, hogy a szövegek milyen kommunikációs célt szolgálnak!

[Tanuló 2]: Fogalmazd meg a szövegek témáját!

[Tanuló 3]: Vizsgáld meg, hogy a szövegek befejező része eleget tesz-e a funkciójának! Válaszod indokold!

[Tanuló 4]: Milyen szerkezeti felépítés jellemzi a szövegeket?

III. csoportfeladat:

Egy borítékból a mellékelt fénykép került elő.

Vajon miről szól az a levél, amely mellette volt?

Fogalmazzatok ezt meg a levélírás szabályait figyelembe véve!

Egyéni feladat:

[Tanuló 1]: Fogalmazd meg a levelek témáját!

[Tanuló 2]: Véleményed szerint mennyire tükrözi levelek tartalma a kép mondanivalóját?

[Tanuló 3]: Válassz ki a szövegekből öt szót, amely a témával kapcsolatos, és írd mindegyikhez szinonimákat!

[Tanuló 4]: Vizsgáld meg, milyen eszközökkel biztosítottátok a szövegösszefüggést!



IV. csoportfeladat:

Alkossatok szöveget Tamási Áron Ábel a rengetegben című regényének egyik cselekményrészletét felhasználva, amely megfelel az alábbi szempontoknak:

kommunikációs helyzet szerint sajtószerző,

kommunikáció célja szerint tájékoztató szerző.

Egyéni feladat: leszedtem az előtte lévő szerzőt

[Tanuló 1]: Fogalmazd meg a szerzők témáját!

[Tanuló 2]: Milyen kulcsszavakat találsz a szerzőkben?

[Tanuló 3]: Keresd meg a szerzők tételmondatát! Ha nincs, alkoss egyet!

[Tanuló 4]: Hogyan változna a szerzők, ha kommunikációs helyzet szerint magánéleti szerzőt alkotnál? Direkt 5 feladatot szeretnél volna? A többinél 4 van.

[Tanuló 5]: Hogyan változna a szerzők, ha a kommunikáció célja szerint első-sorban érzelmeket kellene kifejezned!





Az óra lehetőséget ad a 4 csoport munkáját bemutató tanuló szereplésére, és csoportonként 1-2 tanulónak az egyéni feladat a bemutatására. A tanulók a füzetükbe dolgoznak, és az óra befejeztével a pedagógus asztalán hagyják munkájukat, hogy a következő órán visszajelzést kapjanak munkájukról azok is, akiknek nem volt lehetőségük a szóbeli bemutatásra.

A KIP-ben az órai munka során kizárólag a csoportmunka eredményeit felhasználva nyílik lehetőség az egyéni feladatok megoldására. A fenti egyéni feladatok között nincs egyetlen olyan sem, amely nem igényli a közösen elkészített csoportmunka eredményét. Ha ettől a követelménytől eltekintenénk, hamar leszoktatnánk a gyerekeket arról, hogy aktívan vegyenek részt a csoportmunkában.

Az órai munka során fontos a pedagógus utasításának, beavatkozásának a visszahozása, a gyerekek önállósága, a kiosztott tanulói szerepeknek megfelelő munkavégzésének erősítése, a szerepek óráról órára történő váltakoztatása, amely váltakoztatás a különböző helyzetekben való megfelelést, az eltérő képességek kibontakoztatását biztosítja. A program által javasolt érdekes, több megoldást kínáló, sok önálló munkát igénylő feladatok innovatív problémamegoldást, alkotó gondolkodást, leleményességet, esetleg művészi (zene, dráma, tánc, rajz stb.) képességet igényelnek. Ezek a feladatok eszközök (szótárak, lexikonok, televízió, videó, fotó, diagram, táblázat stb.), de nem speciális eszközök széles skáláját igénylik. A feladatok többféle megoldást kínálnak, nyitott végűek, elősegítik a gyerekek egymás közötti interakcióját, és egy központi téma köré csoportosulnak. A cél a feladatok összeállításánál a gondolkodás fejlesztése, egy téma több oldalról történő megközelítése, megértése, feldolgozása, a közös munka végzése. A program elengedhetetlen része a tanulói státuszkezelés [K. Nagy, 2012].

A pedagógus állandóan erősíti a csoport tagjaiban azt a tudatot, hogy mind az egyén, mind a csoport képes a feladat sikeres véghezvitelére, és azt, hogy a feladatok megoldásához történő egyéni hozzájárulás a csoport sikerének záloga. Csak akkor szól bele a munkába, ha az elkerülhetetlen, viszont gyakran ösztönzi a tanulókat gondolkodásra és együttműködésre. A tanulók között kialakult különbségeket azzal próbálja meg kezelni, hogy olyan feladatokat választ, amelyek lehetővé teszik a csoporttagok egyenrangú szerepvállalását a munkában, amely munkáról két csatornán érkezik visszajelzés: a csoportfeladatok és az egyéni feladatok útján.

A pedagógus munkája során szakít a rutinszerű döntéshozatallal, reagálása attól függ, hogy a csoport milyen úton hajtja végre a feladatot, és a tanulók között lévő teljesítménybeli különbség milyen jellegű beavatkozást igényel. A feladatok jellege megkívánja, hogy új és differenciált feladatokat és módszereket alkalmazzon, ezzel készítve absztrakt gondolkodásra a tanulókat.



A KIP-órán a pedagógus szerepe megváltozik:

- Szakít a rutinszerű döntéshozatallal.
- A tanulókat a speciális szabályok betartására ösztönzi.
- Megtanulta a hatalom megosztását.
- A tanóra direkt irányítása minimális lett.

Nézzük meg, hogy miért igényel több felkészülést egy ilyen tanítási órának az összeállítása! Ha egy osztályon belül öt csoport tevékenykedik csoportonként 4-5 fővel, akkor ez azt jelenti, hogy az órai munka öt eltérő csoportmunkán alapul, és mindegyik tanuló a csoportmunkára támaszkodó egyéni feladatot kap saját képességeinek megfelelően. Az egyéni feladatot pedig minden esetben úgy kell meghatározni, hogy a diáknak szüksége legyen a csoportfeladat eredményére, vagyis máris jelentkezik annak igénye, hogy a közös csoportfeladat elvégzése megfelelő színvonalú legyen az egyéni továbbhaladás érdekében.

Az óra feladatainak az összeállítása előtt tegye fel a pedagógus magának az alábbi kérdéseket:

- Melyek az elsajátítandó legfontosabb fogalmak?
- Mit kell a gyerekeknek mindenféleképpen megérteniük, megtanulniuk?
- Melyek azok a fogalmak, amelyekre folyamatosan hivatkozunk a tanterv teljesítése során?
- Melyek az elsajátítandó kulcsfogalmak?
- Nem kerülök a kérdések bőségének zavarába?

A programban a csoporttevékenység az osztálytermi munka magja, de nem kizárólagosan, a csoporttevékenység igazodik a tananyaghoz. Alkalmazására lehetőség van többek között egy anyagrész összefoglalásánál, egy új tananyag rész előkészítésénél, de új ismeret szerzésére és feldolgozására is alkalmat adhat. Ezt a fajta csoportmunkát a tanítási órák körülbelül egyötödében alkalmazzuk. Ez a gyakoriság lehetővé teszi, hogy a csoporttagok kellőképpen meggyőződjenek az általuk elsajátított viselkedés helyességéről vagy helytelenségéről, valamint alkalmuk adódik képet formálni arról, hogy a szerepük teljesítésének értelmezése egybevág-e a többiek elvárásaival.

A KIP egyik fontos célja a pedagógus szakmai hozzáértésének fejlesztése a csoportmunka-szervezés során. A pedagógusnak meg kell tanulnia, hogy a módszerben mi a szerepe az osztálymunka során. Ezért a módszer bevezetése, elsajátításakor szükség van munkája folyamatos, szakértői ellenőrzésére, a kollégák közötti együttműködésre.



A módszer fókuszai a tanulói státuszkezelés, az esélyegyenlőtlenség csökkentése, az együttműködés az egyéni és a csoportmunka során. A gyerekek a közös munka során empátiát, toleranciát, kooperációt, konfliktuskezelést, kommunikációt, kompromisszumkésztséget tanulnak, miközben vitakultúrájuk, szervezőképességük csiszolódik. A pedagógusok a feladatok elvégzéséhez szükséges összes képességet számba veszik és egyeztetik a részfeladatokkal, tudatosítják a tanulóknak, hogy nincs közöttük olyan, aki mindenhez egyformán kitűnően ért, és azt, hogy mindenki talál olyan feladatot, amelynek a megoldására maradéktalanul képes, ezzel a figyelemfelhívással tulajdonképpen a motiválás, a kíváncsiság felkeltése is megtörténik. A fiatalok nem tesznek szert ezekre a készségekre, ha az iskolában soha nem kérik őket hasonló feladatok elvégzésére, csak így tanulhatnak meg egymással együttműködni. A csoportmunka alapvető fontosságú ennek elérésében, de más célra is alkalmas: sok diák számára könnyíti meg a későbbi előbbre jutás lehetőségét azzal, hogy megtanulják, hogyan vegyenek részt egyenrangú félként a munkafolyamatokban (K. Nagy 2015).

A módszer tanulási környezetbe való implementálásával megvalósul a hátrányos helyzetű, valamint a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók együttműködésének javítása, a tanulók közötti státuszproblémák javítása, a gyermekek iskolai sikerességének biztosítása, az alulteljesítő, továbbá a tehetséges tanulók hozzásegítése a közép- és felsőfokú továbbtanuláshoz, hisz az a munkaerőpiacra történő sikeres belépésüket alapozza meg. Megvalósul továbbá a pedagógus kompetenciák javítása és a tantestületen belül a pedagógiai kultúraváltás támogatása.

A módszer nem igényel speciális tantervet, NAT-kompatibilis, tanterv- és tanmenetkövető, valamint bármelyik tankönyvszaládnál alkalmazható.

13.7. Az óra menete

A feladatsor/óraterv elkészítése után az eszközök és a tanterem előkészítése következik. A tanulókkal nem fontos előre megbeszélni, hogy KIP-es órát foguk tartani.

A csoportokat a pedagógus előre megtervezi. A csoport kialakításának módja függ az osztály érettségétől, a tanulók ismereteitől, képességeitől és attól, hogy mennyire fogadják el egymást. A csoportok szervezésénél tartsuk szem előtt a tudásban és szocializáltságban való **heterogén összetétel** érvényesülését. Lehetséges, hogy az osztályban tanító kollégák együtt alakítják ki a csoportokat, megvitatva a csoportban lévő tanulók képességeit, egymáshoz való viszonyát.

Kezdetben a csoportok kialakítása körültekintést igényel, különösen akkor, ha az osztályban vannak olyan tanulók is, akiket a többiek nehezen fogadnak el, nem szívesen barátkoznak, dolgoznak együtt velük.



Szabályok áttekintése: 1-2 perc

Minden órát a szabályok áttekintésével kezdünk, kezdhetjük. A felsőbb évfolyamokon ez már elhagyható vagy egyetlen szabály átismétlésére korlátozható.

Egy pedagógus gondolata:

Legtöbb esetben kiválasztok egy olyan szabályt, normát, amelynek alkalmazását szeretném megtanítani, illetve amelyre fokozottan ügyelni szeretnék. Ez a szabály a táblára is felkerül.

A normák, szabályok betartása segítséget jelent a gyerekek egymás közötti interakciójában. Minél idősebb korosztályról van szó, annál kevesebb időt szükséges a szabályok átismétlésére fordítani.

Szerepek felidézése: 1-2 perc

A szerepek iránt támasztott követelmény, hogy minden órán változzanak. Egy csoport addig együtt marad, amíg a csoportot alkotó tagok mindegyike az egymást követő KIP-es órákon minden szerepet be nem töltött.

Egy pedagógus gondolata:

A szerepek ellenőrzése a feladatok kiosztása előtt úgy történik, hogy megkérjük őket, hogy kézfeltartással jelezzék, hogy ki milyen felelős. Az előző órához képest jegyzetünkben ellenőrizzük, hogy a szerepek az egyes tanulók esetében cserélődtek-e. Ez azt jelenti, hogy aki az előző csoportmunka során pl. jegyzetelő volt, most nem emelheti fel a kezét, hisz ő most más szerepet (beszámoló, kistanár, időfelelős, stb.) kell, hogy betöltsön. Amikor a csoportokat alkotó jegyzetelők mindannyian felemelték a szerepellenőrzés során a kezüket, megkérem egyiküket, hogy ismertesse, hogy melyek lesznek a legfontosabb feladatai a csoportmunka során.

A nagyobbak az óra előtt egymás között első alkalommal önállóan elosztják, majd óráról órára cserélik a szerepeket, amely 1-2 percnél több időt nem vesz igénybe.



Csoportmunka, egyéni feladatok megoldása: 15-20 perc

A feladatok kiosztása után a tanulók hozzákezdenek a csoportfeladat megoldásához.

A tanár feladata ekkor a tanulók megfigyelése, az alacsony státuszú tanulók ösztönzése, az egyes tanulóknak a feladat megoldáshoz szükséges képességeinek a kiemelése. Az óra „mederben tartása” a szabályokon, szerepeken keresztül történik.

Csoportbeszámoló: 10-15 perc

A csoportmunka befejezéséhez közeledve a tanulók a beszámoló szerepet betöltő társuk felkészítésére koncentrálnak.

A szerepek váltakoztatásának eredményeként mire a gyerekek 7-8. osztályosok lesznek, beszédkészségük olyan szintre fejlődik, hogy a csoportmunka prezentálásakor e tekintetben kevésbé lehet különbséget tenni a gyengébb és az erősebb képességű tanulók között.

A csoportbeszámolók kiváló alkalmat adnak arra, hogy kitérjünk a csoportmunka elemzésére:

Hogyan dolgoztok együtt?

Mi volt a legnehezebb számodra, a csoport számára?

Rákérdezzünk az elsajátított ismeretekre, készségekre: Mely képességeidet használtad a csoportmunka során?

Mi volt számodra új?

Mit tanultál meg?

Egyéni beszámolás: 6-10 perc

Az egyéni feladat a tehetséggondozás és a felzárkóztatás terepe. Az egyéni feladatok prezentálásakor a lehető legtöbb egyéni beszámoló meghallgatására kerítsünk időt.

A papírcsíkon átnyújtott egyéni feladatokat a tanulók a füzetükbe ragasztják és alá készítik el a megoldásaikat.

Az egyéni feladatok ellenőrzésének a módjai:

- Kisebb osztálylétszám (kb. 16 fő) esetében alkalmunk van minden tanuló egyéni feladatának ellenőrzésére. Ebben az esetben a csoportfeladat eredményét felhasználó, differenciált, egyénre szabott kérdések rövidek, egy-két mondattal megválaszolhatók.



- Csak bizonyos, a beszámoló szerepet betöltő tanulótól eltérő felelős, felelősök (pl. eszközfelelősök) számolnak be.
- A tanulók írásban válaszolnak az egyéni kérdésekre, amelyeket a pedagógus összegyűjt és a következő órán visszajelzést ad rájuk.
- A feladatokat szorgalmi feladatként is kaphatják a gyerekek és a megoldásokat a következő órán ellenőrizzük.

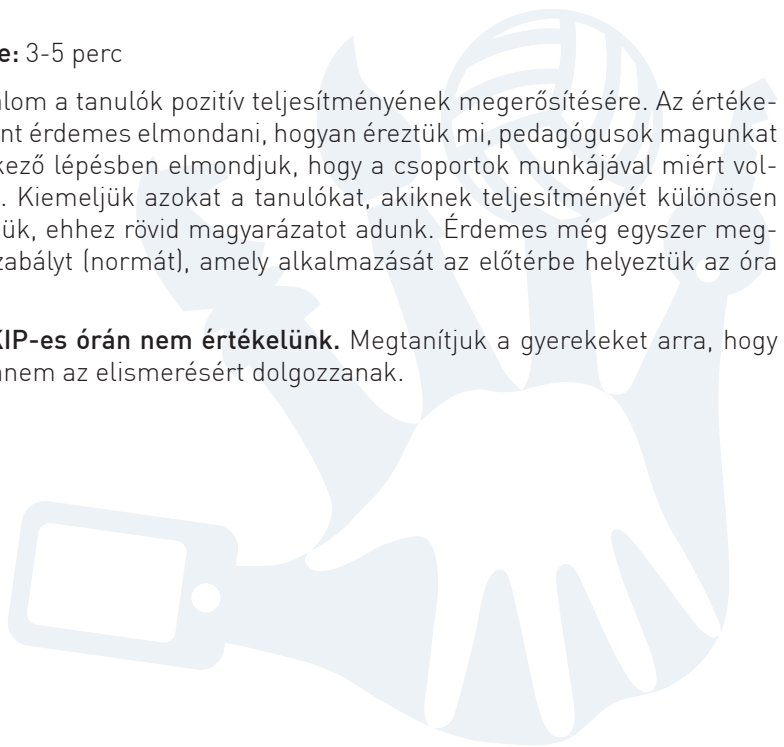
Az egyéni beszámolók kiváló alkalmat adnak arra, hogy kitérjünk az egyén munkájának elemzésére:

- Hogyan éreztet magad az órán?
- Mi volt a legnehezebb számodra?
- Mit tanultál meg?
- Adtál segítséget másoknak?
- Rákérdeztünk az elsajátított ismeretekre, készségekre:
- Mely képességeidet használtad a mai órán?

Az óra értékelése: 3-5 perc

Az értékelés alkalom a tanulók pozitív teljesítményének megerősítésére. Az értékelés első lépéseként érdemes elmondani, hogyan éreztük mi, pedagógusok magunkat az órán. A következő lépésben elmondjuk, hogy a csoportok munkájával miért voltunk elégedettek. Kiemeljük azokat a tanulókat, akiknek teljesítményét különösen pozitívan értékeljük, ehhez rövid magyarázatot adunk. Érdemes még egyszer megerősíteni azt a szabályt (normát), amely alkalmazását az előtérbe helyeztük az óra során.

Osztályzattal KIP-es órán nem értékelünk. Megtanítjuk a gyerekeket arra, hogy nem a jegyért, hanem az elismerésért dolgozzanak.



Egy pedagógus gondolata:

Tizenhárom évvel ezelőtt történt: Az egyik 5. osztályban nehezen boldogultam. Sehogyan sem akarták felvenni a felső tagozatban szükséges munkatempót. Gyakran közbekiabáltak. Az egyébként jó képességű gyerekek felálltak órán, türelmetlenek voltak egymással, sokat veszekedtek. Látták, hallották, hogy más osztályokban csoportmunkával, KIP-pel dolgozunk. Kérték, ővelük is tartsak ilyen órákat. Kollégákkal beszélgetve úgy döntöttünk, hogy – mivel túl mozgékonyak, nagyhangúak, több új tanuló érkezése miatt szokjon össze még az osztály – később kezdjük el a módszer bevezetését. Ezt elmondtam a gyerekeknek is, közölve a feltételeimet: „Ha megpróbáltok felsős módon viselkedni, odafigyeltek egymásra, felkészülve jöttök órára, beszélhetünk a dologról.” Néhány nap elteltével azt tapasztaltam, hogy egyre kevesebb az olyan gyerek, akinek nincs kész a házi feladata, tehát megpróbálják a feltételeimet teljesíteni. Egyik nap becsöngetéskor nem hallatszott ki hangoskodás, veszekedés a termükből. Azt hittem rossz terembe megyek, hiszen eddig ricsajozva vártak. A terem ajtaját kinyitva láttam, hogy néma csendben, vigyázállásban állnak a gyerekek, a táblán a következő felirattal: „Tanár néni ígérjük, nagyon jók leszünk! Tessék velünk is csoportmunkával dolgozni!” Ekkor tudtam, hogy jó úton járok. Érdekes volt a tanítási módszereimet megváltoztatni, és újat kipróbálni. Azóta sok kellemes órát töltöttünk együtt a gyerekekkel.





13.8. KIP módszer szerinti órák vezetése

A KIP-óra adott keret szerint szervezett. A módszer szerint szervezett 45 perces órák felépítése a következő:

A KIP-es óra szerkezete	Időtartam	Tanári, tanulói tevékenységek
Ráhangolás a központi téma, nagy gondolat ismertetésével, körbejárásával	1-3 perc	A központi téma, a nagy gondolat az óra vezérfohala: megjelöli azt a témát, amelyben a csoportok dolgoznak. Az óra végén erre visszautalás történik.
Célkitűzés	1 perc	A tanár egyértelműen közli, hogy mit vár el az órától. Megbeszéli a tanulókkal a feladat végrehajtásához szükséges kompetenciákat. Megjelöli, hogy az óra során melyik tanulói szerep teljesítését figyeli és a szabályok közül kiemeli azokat, amelyek betartását az óra végén értékelni fogja.
Szerepek, szabályok (normák) áttekintése	A bevezetés és a korosztály szintjétől függően 1-6 perc	<p>Az általában használt szerepek: kistanár/irányító, beszámoló, írnok, eszköz- és időfelelős, de számítógép, laptop alkalmazásakor: pl. számítógép-kezelő, IKT-eszköz felelőse, testnevelésórán pl. bemelegítő.</p> <p>Óráról órára kötelező a szerepek váltakoztatása.</p> <p>Szerepek nyomon követése pl. táblázatban történhet.</p> <p>A KIP-hez tartozó szabályok (normák) betartása a fegyelmezett munkavégzést segíti.</p> <p>Normák, szerepek a falon jól láthatóan, esztétikusan kerülnek kifüggesztésre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teljesítsd a kijelölt szereped! • Jogod van a csoporton belül bárkitől segítséget kérni! • Köteles vagy segítséget adni annak, aki kéri! • Segíts másoknak, de oldd meg helyettük a feladatot! • Munkádat mindig fejezd be! • Pakolj el magad után!

A KIP-es óra szerkezete	Időtartam	Tanári, tanulói tevékenységek
Csoportfeladat	10-20 perc	<p>Kötelező a tudásban és szocializáltságban heterogén tanulói csoportok szervezése.</p> <p>Szükséges a csoportonként különböző, nyílt végű, többféle megoldás lehetőségét adó, sokféle képességet megmozgató feladatok kijelölése</p> <ul style="list-style-type: none"> • a központi témának megfelelően, • a versenyhelyzet kizárásával. • A tanár feladata a tanulók közötti interakciók megfigyelése alapján • a státuszkezelés, ezen belül a tanulók erősségeinek kiemelése, a dicséret, megerősítés, biztatás, elismerés adása.
Csoportbeszámoló	kb. 2 perc/csoport	<p>Követelmény: a beszámolók értő figyelemmel kísérése az osztály minden tanulója részéről.</p> <p>A pedagógus feladata</p> <ul style="list-style-type: none"> • a pozitív megerősítés, • az értékelés, amennyiben lehetséges, személyre szólóan is. <p>Amire különösen figyeljünk</p> <ul style="list-style-type: none"> • a tanári attitűd formálása.
Egyéni feladatok	5-7 perc	<p>A csoportmunka eredményét felhasználó differenciált, személyre szabott, képességekhez mért egyéni feladatok megoldása.</p> <p>A tanulók füzetükbe (esetleg erre külön rendszerített KIP-es füzetbe) ragasztják és megoldják a feladatukat.</p> <p>A KIP szabályainak betartásával a feladatok megoldása közben egymásnak segítséget adnak a tanulók.</p>



A KIP-es óra szer- kezete	Időtartam	Tanári, tanulói tevékenységek
Egyéni beszámolók	5-10 perc	<p>Ha nincs idő arra, hogy valamennyi tanuló bemutassa a megoldását, akkor az órán eddig kevesebbet beszélő gyerekeket hallgatjuk meg. Lehet pl. csak az eszközfelelősök beszámoltatása.</p> <p>Az egyéni feladatot szorgalmi feladatnak vagy házi feladatnak is adhatjuk.</p> <p>Azoknak a tanulóknak, akiknek nem volt lehetőségük beszámolni az óra során, szedjük össze a füzetüket, ellenőrizzük a feladatukat és adjunk visszajelzést.</p>
Az óra zárása, értékelése	2 perc	<p>Utaljunk vissza a nagy gondolatra, értékeljük a figyelt szerep betöltését és a kijelölt szabály (norma) érvényesülését.</p> <p>Személyre szóló fejlesztő értékelés</p> <p>„Tudtam, hogy képesek vagytok rá...”</p> <p>„...ebben nagyon ügyes voltál”</p> <p>„Ez a te erősséged”</p> <p>stb.</p>

A fentieknek megfelelően a KIP szerint szervezett tanítási óra megfigyelésének szempontjai:

- Van központi témája a tanítási órának?
- Hogyan történik a ráhangolás?
- A csoportmunka nem lépi át a tanítási óra kb. felét?
- A csoportfeladatok nyitott végűek? Van több megoldása a csoportfeladatnak?
- Minden csoport más feladatot kap, hogy elkerüljék a csoportok közötti versenyt?
- A tanulók együttműködnek?
- A tanulók közösen oldják meg a csoportfeladatot?
- Minden gyerek részt vesz a feladat megoldásában?
- Van olyan tanuló, aki nem fér hozzá a feladathoz?
- A kistanár olvassa fel a feladatot?
- A tanulóknak kell vitatkozniuk a feladaton?



- A tanulók különböző szerepeket töltenek be?
- A tanulók betartják a viselkedési szabályokat?
- A csoportfeladat a szóbeli vitán kívül igényli más képességek felhasználását?
- Tanulók figyelnek a csoportbeszámolóra?
- A differenciált, egyéni feladatok a csoportmunka eredményét felhasználják?
- A tanulók adnak segítséget egymásnak az egyéni feladat megoldásában?
- Volt lehetőségük a tanulóknak az egyéni feladatok bemutatására?
- Adott a pedagógus személyre szabott értékelést?
- Ösztönözte a pedagógus a csoportot arra, hogy a figyelmen kívül hagyott tanuló is részt vegyen a munkában?
- Kéri a pedagógus a gyerekeket, hogy indokolják döntéseiket?
- Rákérdez a pedagógus a feladat megoldásának stratégiájára?
- Készít óra közben a pedagógus feljegyzéseket a gyerekekről?
- Szükség esetén volt lehetőség a gyerekeknek időkitöltő feladatok végrehajtására?
- Milyen gyakoriságú és színvonalú volt a gyerekek kommunikációja?





13.9. Tanári és tanulói megfigyelő lapok

A megfigyelő lapok segítségével információt gyűjthetünk arról, hogy a KIP-órán milyen a pedagógus és a tanulók egymáshoz viszonyított kommunikációja, beszélgetéskorisága, hiszen ez jelentős mértékben meghatározza a KIP sikerességét. A KIP-ben a pedagógus irányítói szerepből szervezőibe lép. Ez maga után vonja, hogy a pedagógus a feladatokon keresztül és nem a közvetlen irányítással sarkallja munkára a tanulókat. A KIP kutatásai azt támasztják alá, hogy minél kevésbé avatkozik bele a pedagógus direkt irányítással a csoport munkájába, a gyerekek kommunikációja annál erősebb (Cohen – Lotan 2014; K. Nagy 2015)

Tanári megfigyelő lap

A tanári megfigyelő lap sorai a tanár egy-egy tanórai megnyilvánulását, viselkedését jelölik, amelyek között éppen úgy megtalálhatók a frontális óraszervezés tipikus viselkedési formái (1-5. megfigyelési pont), mint a KIP-nek megfelelő tanári tevékenységek (5-10. megfigyelési pont). Hagyományos tevékenységnek tekintjük azt, amikor a pedagógus a tanulók munkáját segíti, magyaráz, utasít, vagy a feladattal kapcsolatos kérdéseket tesz fel. Ezzel ellentétben vannak olyan tanári viselkedésformák, amelyek a státuszkezelésre, a tanulók közötti különbségek csökkentésére, a hátrányos helyzetű tanulók ösztönzésére irányulnak, mint amilyen például a sokféle képesség szükségességének említése, a szerepek és szabályok tudatosítása, vagy éppen az illetékesség erősítése.





Tanári megfigyelő lap

Tanár:

Dátum:

Megfigyelést végző személy:

Megfigyelés időtartama:

Osztály:

Tantárgy:

Kategória	Esetek száma	Összesen	%
1. A tanuló munkáját segíti (frontális osztálymunka jellemzője)			
2. Tanuló vagy osztály megfigyelését végzi (frontális osztálymunka jellemzője)			
3. Tájékoztató, utasító, meghatározó (frontális osztálymunka jellemzője)			
4. Tényszerű kérdéseket tesz fel (frontális osztálymunka jellemzője)			
5. Magasabb rendű gondolkodásra készít (frontális és a KIP-es osztálymunka jellemzője)			
6. Visszajelzést ad az egyénnek vagy a csoportnak (a KIP jellemzője)			
7. Képességekről beszél (a KIP jellemzője)			
8. Hozzáértést erősít (a KIP jellemzője)			
9. Szerepekről beszél (a KIP jellemzője)			
10. Együttműködésről és szabályokról beszél (a KIP jellemzője)			

Forrás: K. Nagy Emese (2012): Több mint csoportmunka. Nemzeti Tankönyvkiadó



Megfigyelőlap az egész osztály részére

Dátum:

Tanár:

Felnőttek száma a teremben:

Tanulók létszáma:

Évfolyam, osztály:

Tanítási egység témája:

Megfigyelést végző személy:

Megfigyelés időtartama:

Csopor- tok:	Beszélgetés, tevékenység	Anyag kezelés	Ol- vasás, írás	Feladattal kapcsola- tos nézelődés figyelem	Té- tlen	Fel- nőttre vár	N sor össze- ge
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
N oszlop össze- ge							

Forrás: K. Nagy Emese (2012): Több mint csoportmunka. Nemzeti Tankönyvkiadó

„Megfigyelő lap az osztály részére” kitöltési útmutató

Kategória	Meghatározás
Tanulói tevékenység a csoportmunka során	
1. Beszél vagy beszél és tevékenykedik	<p>A tanuló(k) beszél(nek) a feladatról</p> <ul style="list-style-type: none"> • az anyagokat kezeli és beszél egy időben • beszélget, vitázik az olvasottakról, látottakról • beszélget az eljárásról, csoportszerepek, normák • tanárral folytat beszélgetést
2. Anyaggal tevékenykedik	<p>A tanuló az anyagokkal/eszközökkel tevékenykedik, nem beszél ezalatt</p> <ul style="list-style-type: none"> • talán más dolgokról beszél a munka során • másokkal vagy egyedül dolgozik
3. Olvas, ír	<p>A tanuló a feladattal kapcsolatban olvas, ír</p> <ul style="list-style-type: none"> • egyedül vagy másokkal együtt dolgozik • tevékenyen ír, olvas • ha a tanulók egy időben olvasnak és vitáznak, a beszél és tevékenykedik kategóriába kell sorolni
4. Néz, feladatra figyel	<p>A tanuló részt vesz a folyamatban, de nem aktív, cselekvő része a munkának</p> <ul style="list-style-type: none"> • más tanuló munkáját figyeli • figyeli a másik tanulót, aki olvas, de nem követi a szemével a szöveget, a testbeszéd nem aktív • a tanárra figyel, de nem beszél vele



5. Tétlen	<p>A tanuló egyértelműen nem tevékeny</p> <ul style="list-style-type: none"> • nem a feladattal kapcsolatban tevékenykedik • más csoport munkáját figyeli • a feladattal nem kapcsolatos dolgokról beszél társaival
6. Felnőttre vár	<p>A tanuló a tanárra vár</p> <ul style="list-style-type: none"> • felfüggeszt minden tevékenységet • jelentkezik és jelzi, hogy tanárra van szüksége

A mérőlapokon a tanulói csoportnak a tanórai tevékenységgel kapcsolatos egy-egy megnyilvánulását jelöljük. A megfigyelő feladata a tanulók munkájának öt percen keresztül történő figyelemmel kísérése,³ és a tevékenységnek megfelelő oszlopban történő jelölése.



³ A tanárok tízperces megfigyelési idejével szemben a tanulók ötperces megfigyelési idejét tevékenységük nagyobb gyakorisága teszi lehetővé.

13.10. A módszer bevezetése

Az alábbi táblázat a módszer bevezetésének fázisait, az azokhoz kapcsolódó tevékenységeket, módszereket mutatja be.

Idő	Tevékenység	Módszerek
	<p>Szakirodalom tanulmányozása</p> <p>(K. Nagy 2012: Több mint csoportmunka, K. Nagy 2015: KIP Könyv I-II.)</p> <p>Taní-tani online folyóirat: K. Nagy: A dicséret hatalma</p>	<p>Tanfolyami képzés</p> <p>Önálló ismeretszerzés</p>
Első héttől első hónapig	<p>A tanmenetek áttekintése</p> <p>KIP-es, órák esetleges ütemezése</p>	<p>Munka munkaközösségekben és egyénileg.</p>
Második héttől második hónapig	<p>Tanulók megfigyelése</p> <p>Csapatépítő játékok</p> <p>Csoportmunka-kezdmények</p>	<p>Hagyományos csoportmunka szervezése. Erősségek feltérképezése. Többszörös intelligencia tesztek kitöltése.</p> <p>Csapatépítő és érzéketnyítő játékok elvégzése: Bingó, Mestertervező, Darabolt négyzet, Nyári rajz stb.</p> <p>Szerepek, szabályok megismertetése. Szabályok bevezetése.</p>



Idő	Tevékenység	Módszerek
Harmadik héttől harmadik hónapig	Státusz felmérése. Szerepek, szabályok (normák) mélyítése. Első KIP-es órák megtartása.	Szociometriai mérés elvégzése. A szabályok és a szerepek osztály falára történő kifüggesztése, folyamatos ismétlése.
Negyedik héttől negyedik hónapig	A módszer mélyítése. Feladatsorok folyamatos készítése. A KIP elveinek megfelelő feladatsorok gyakorlati alkalmazása.	KIP-es órák tartása. Tanári együttműködés kiépítése. Pedagógusok egymás közötti hospitálása. Megfigyelő lapok, mérések elvégzése.
Ötödik héttől, ötödik hónaptól folyamatosan	A program alkalmazása folyamatos mentorálás és kontroll mellett.	A pedagógusok önállóan alkalmazzák a módszert, amelynek révén a tanulók motiváltsága, magatartása, javulást mutat.



Szociometriai vizsgálat

A csoportmunka alkalmazásának az eredményeként a tanulók között kialakult rangsorban pozitív változás áll be. A KIP alkalmazásának az eredményeként a periférián elhelyezkedő alacsony státuszú gyerekek aránya csökken. Bár az eredmény egy osztályközösségben csupán kettő-négy tanulót feltételez, az eredmény mégsem elhanyagolható.

A KIP alkalmazásával a tanulók között a kölcsönös egymástól való függés eredményeként összehangolt együttműködés alakult ki. A csoportmunka alkalmazása során az együttműködésnek ezt a „melléktermékét”, ezt a pozitív csoportszellemet használja ki a tanár, hogy megtanítsa a diákoknak a viselkedési szabályokat. Ennek a bizalmat és a segítőkészséget elősegítő kölcsönös függőség mértékét mérjük az ismétlődő szociometria vizsgálatokkal. A szociometriai vizsgálat során arra kívánunk rámutatni, hogy a státusz elsősorban egy társadalmi percepció, de a tantárgyi tudás függvénye is. A kialakult státuszrangsor nem csupán a gyerekek között kialakult viszonzott baráti kapcsolat erősségétől függ. A jól szervezett csoportmunka eredményeként a kompetenciával kapcsolatos elvárások megváltozhatnak, az alacsony státusszal rendelkezők megtanulhatják, hogy vannak bizonyos képességek, amelyekben jól teljesítenek, és amely kompetenciákat a többiek elismernek.

A felmérés megkezdése előtt az alábbiakra kérjük a tanulókat:

Mielőtt válaszolnál a kérdésekre, hunyd be a szemed, és gondold minden osztálytársadra. Ne hamarkodd el a választ! Egyenként haladj, névsor szerint. Fontos, hogy senki ne maradjon ki. Ha már gondolatban mindenkit felidéztél, nyisd ki a szemed és kezd el a munkát. Minden kérdésre annak a nevét írd, akire őszintén gondolsz a saját neved kivételével.



Segédlet a szociometriai felméréshez

Név: _____

Életkor: _____

Kérjük, válaszolj minden kérdésre minimum egy névvel!

1. Kik a legjobb barátaid az osztályban?
2. Ki az szerinted az osztálytársaid közül, aki valamilyen területen (tudomány, művészet vagy egyéb) tehetséges?
3. Kiket tartasz a legműveltebbeknek az osztályban?
4. Ha az osztály több napos kirándulásra indulna, kivel utaznál szívesen egy vonatfülkében?
5. Véleményed szerint a kisebb osztályon belüli ellentéteket melyik osztálytársad tudná igazságosan feloldani?
6. Ha az iskola bulit rendezne, társaid közül ki tudná a legjobban megszervezni?
7. Mit gondolsz, melyik osztálytársad érvényesül legjobban az életben?
8. Iskolai eseményeket, pletykákat kinek mondanád el legszívesebben?
9. Kik azok az osztálytársaid, akik valamilyen képességükkel kiemelkednek a többiek közül?
10. Kinek a kritikáját, ítéletét tartod a legigazságosabbnak, a leginkább mértékadónak?
11. Ha kisebb pénzösszegre lenne szükséged (pl. a büfénél) kihez fordulnál?
12. Ha az osztályfőnököd hosszabb ideig akadályozva lenne az osztály vezetésében, a tanulók közül ki lenne a legalkalmasabb, hogy helyettesítse?
13. Kikkel fogsz az iskola befejezése után is kapcsolatot tartani?
14. Kik azok, akiket a tanulók közül a legtöbben szeretnek?
15. Ha az osztály döntőbírárságot alakíthatna kisebb fegyelmi ügyek megtárgyalására, kiket jelölnél a bíróság tagjainak?
16. Ki a legtevékenyebb, legaktívabb az osztályban?



17. Személyes, bizalmas jellegű problémáidat melyik osztálytársaddal osztanád meg?
18. Melyik osztálytársad lenne a legalkalmasabb arra, hogy az osztály érdekeit képviselje?

A csoportra vonatkozó indexek kiszámítása

Kohéziós index: $SKOH = 100 \cdot SQ / N \cdot (N-1)$

SQ = az összes végrehajtott választás száma

N = személyek száma

Kölcsönösségi index: $KI = 100 \cdot SZQ / N$

SZQ = a kölcsönös kapcsolatokkal rendelkezők száma

N = társas mezőben lévő személyek száma

Sűrűségi mutató: $SI = SQ \cdot 2 \cdot N$

SQ = az összes végrehajtott kölcsönös választás száma

N = személyek száma

Viszonzott kapcsolatok mutatója: $SKOHER = 100 \cdot SQ / SP$

SQ = az összes végrehajtott kölcsönös választás száma

SP = a végrehajtott összes választás száma



13.11. Mintafeladatsorok – KIP⁴

Feladatsor 1: Matematika

Tantárgy: Matematika

Tanítási egység: Geometriai játékok

Az óra típusa: Gyakorlóóra

Nagy gondolat: Tükröm, tükröm mondd meg nékem...

Osztály: 3. osztály (20 fő – 2 darab hatfős, 2 darab négyfős csoport)

Az óra szerkezete:

1. Alapelvek, szerepek áttekintése.

Tanári motiváció: A tanítói levelek kiosztása: 2 perc

2. Csoportalakítás: Az előző órán kialakított csoportok dolgoznak együtt: 2 perc

A csoportok heterogén összetételűek, a szerepek szétosztása a tanulók feladata figyelemmel arra, hogy minden órán cserélődjenek. Egy tanuló több szerepet kap.

Szerepek: kistanár, szervező

anyagfelelős, írnok

beszámoló, előadó

bíró (időfelelős, rendfelelős, hangulatjavító)

3. Csoportmunka: 10 perc

4. Csoportok beszámolója: 7 perc

5. Egyéni feladatok: 10 perc

6. Egyéni beszámolók: 10 perc

Az idő szűkössége miatt lehetőség van csak bizonyos felelősök (pl. időfelelős) beszámoltatására, vagy írásban történő rögzítésre, és annak későbbi időpontban történő ellenőrzésére.

7. Az óra értékelése: 4 perc

⁴ Az órai illusztrációk formája lehetővé teszi a feladatok azonnali kinyomtatását és a tanulók részére történő átadását.



Felhasznált eszközök:

- Tükrök
- Betűkártyák
- Színes tollak, ceruzák, ollók
- Csomagolópapír
- Sokszögek kartonból kivágva, színes papírok, síkidomkészlet
- Állatsablonok

Felhasznált ismeretek:

- Sokszögek tulajdonságai
- Sokszögek kerülete, területe
- Arányosság

Alkalmazott kulcskompetenciák:

- Anyanyelvi kommunikáció
- Matematikai kompetencia
- A hatékony önálló tanulás
- Szociális kompetencia
- Kezdeményező és vállalkozói kompetencia

Fejlesztendő készség-, képességterületek

- Olvasáskészség
- Írási, rajzoló készség
- Számolási készség
- Együttműködési készség
- Tájékozódási készség térben
- Pozitív motiváció kialakítása
- Kommunikációs készség fejlesztése
- Megoldások tervezése, kivitelezés

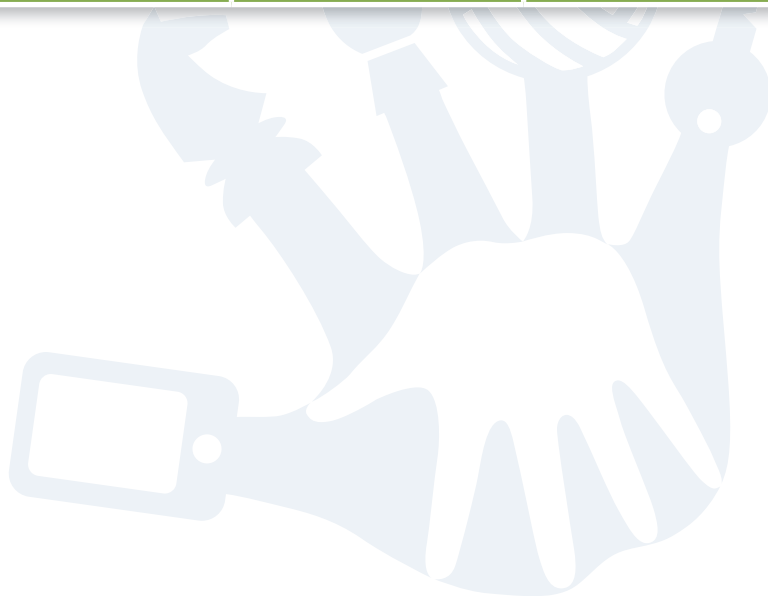
Forrásanyag:

- Kalandozás a tükörben című mese. <http://blogol.hu/comment.php?log=27138>



Tanári ráhangolás, motiváció

Tükröm, tükröm mondd meg nékem...	Tanulói tevékenység	Kiemelt fejlesztési feladatok
<p>A Kisfiú egy este, mielőtt elaludt volna, arra gondolt, mi lenne, ha belépne a tükörbe, éppen úgy, ahogyan belépünk egy ajtón.</p> <p>Erre gondolt és elaludt. De mégse. Kikelt az ágyából és odaosont a tükörhöz. Szíve a torkában dobogott.</p> <p>Megérintette kezével tükröt, és íme, akár egy szárnyas üvegajtó, az lassan megnyílt előtte. A Kisfiú belépett a tükörbe és megérkezett a mesebeli Tükörországba.</p> <p>Kedves Harmadikosok!</p> <p>Tegyünk képzeletbeli kirándulást a feladatok segítségével mi is Tükörországba!</p>	<p>Csoportmunka</p> <p>Közös olvasás</p> <p>Értelmezés</p> <p>Megbeszélés</p> <p>Tervezés, feladatok elosztása</p>	<p>Olvasáskészség</p> <p>Szövegértés</p> <p>Érzelmi intelligencia fejlesztése</p> <p>Információfeldolgozás</p> <p>Lényegkiemelés</p>



<p>1. Csoport feladata (6 fő):</p> <p>Tükörországban csak tükrös betűk vannak az olvasókönyvben és csak tükrös betűkkel írnak a gyerekek.</p> <ul style="list-style-type: none"> A betűkártyák közül válogassátok ki a tükrös betűket! A kiválogatott betűkből alkossatok szavakat! Írjátok le a szavakat a nagy lapra nyomtatott nagybetűkkel! 	<p>Csoportmun- ka</p>	<p>Vitakészség fejlesztése</p> <p>Ismeretek rendszerezése, alkalmazása</p> <p>Problémakezelés és -megoldás</p> <p>Kreativitás, alkotóképesség</p> <p>Tolerancia</p> <p>Kritikus gondolkodás</p> <p>Képzelet, elvont gondolkodás</p>
<p>Egyéni feladat:</p> <ol style="list-style-type: none"> Foglald mondatba a legtöbb betűből álló két szót! Törekedj arra, hogy a mondatok minél hosszabbak legyenek! Írd le a füzetbe a mondatokat! Csoportosítsd egy általad meghatározott szempont szerint a szavakat! Írd le az így csoportba szedett szavakat a füzetbe! Csoportosítsd szófajok szerint a szavakat! Számold meg betűrend szerint a szavakat! Rajzold be piros filccel a tükörtengelet a betűkbe! Másold le írott betűkkel a gyűjtött szavakat! Találj olyan mondókát, mesét vagy dalt, amelyekben legalább az egyik állatokat összegyűjtött szó előfordul. Ha ilyet nem találsz, találj ki egy mesét, amelyben felhasználod az állatokat összegyűjtött szavakból! 	<p>Differenciált egyéni munka</p>	<p>Segítségnyújtás, -kérés</p> <p>Ismeretek rendszerezése, alkalmazása</p> <p>Képzelet, elvont gondolkodás</p> <p>Kreativitás, alkotókészség</p> <p>Problémakezelés- és megoldás</p> <p>Olvasás-, íráskészség</p> <p>Önismeret, önértékelés</p> <p>Tolerancia</p> <p>Kritikus gondolkodás</p>



<p>2. Csoport feladata (4 fő):</p> <p>Tükörország közepén van egy tó. A partján lévő házak, virágok, fák gyerekek tükröződnek a vízben.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Népesítsétek be a tó partját! Rajzoljatok házat, virágokat, fákat, gyerekeket stb. • Rajzoljátok meg a dolgok tükörképeit a tóban. • Használjátok a tükröt segítségnek! 	<p>Csoportmunka</p>	<p>Képzelet, elvont gondolkodás</p> <p>Vitakészség</p> <p>Ismeretek rendszerezése, alkalmazása</p> <p>Kreativitás, alkotóképesség</p> <p>Tájékozódás térben</p> <p>Problémakezelés és -megoldás</p> <p>Kritikus gondolkodás</p>
<p>Egyéni feladat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Írd le az állatok rajzolt képen látható dolgokat betűrendben! Keresd ki a tükrös betűt tartalmazó szavakat! 2. Írj leíró fogalmazást az állatok készített képről! 3. Írj három kérdő mondatot a képről! Keresd ki a kérdő mondatokban azokat a szavakat, amelyben van tükrös betű! 4. Válassz ki egy dolgot a képen és rajzold meg a tükörképét! 5. Találsz-e tükrös alakzatot a képen? Ha nem, rajzolj kettőt! 	<p>Differenciált egyéni munka</p>	<p>Önismeret, önértékelés</p> <p>Tolerancia</p> <p>Segítségnyújtás, -kérés</p> <p>Ismeretek rendszerezése, alkalmazása</p> <p>Problémakezelés- és megoldás</p> <p>Olvasás-, íráskészség</p> <p>Kritikus gondolkodás</p>

<p>3. Csoport feladata (6 fő):</p> <p>Tükörországhban a falak és a padló is tükörből van, ezért bárhol meglát-hatjuk magunkat a tükörben.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A síkidomokból rakjatos ki vala-milyen alakzatot (házat, robotot, vonatot stb.) • Rakjátok ki a tükörképét is! 	<p>Csoportmunka</p>	<p>Képzelet, elvont gon-dolkodás</p> <p>Vitakészség</p> <p>Ismeretek rendszere-zése, alkalmazása</p> <p>Kreativitás, alkotóké-pesség</p> <p>Tájékozódás térben</p> <p>Problémafezelés és -megoldás</p> <p>Kritikus gondolkodás</p>
<p>Egyéni feladat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sorold fel, milyen síkidomokat használtatok fel! Számold meg, hogy melyikből mennyit használtatok fel? 2. Írd le nyomtatott betűkkel, hogy minek a képét raktátok ki! Keress a szavakban tükrös betűt! Keretezd be! 3. Jelöld be annyi síkidomban a derékszögeket, amennyiben tudod! 4. Húzd meg a tükörtengelyt a négyzetekben! 5. Húzd meg a tükörtengelyt a téglalapokban! 6. Húzd meg a tükörtengelyt a háromszögekben! 7. Fejezd ki az alakzatokat a mate-matika nyelvén! (pl. 1 db O, stb.) 8. Helyezd máshová a tükör-tengelyt, és készítsd el így az átlalatok összerakott ábra tükörképét! 	<p>Differenciált egyéni munka</p>	<p>Önismeret, önértéke-lés</p> <p>Tolerancia</p> <p>Segítségnyújtás, -ké-rés</p> <p>Ismeretek rendszere-zése, alkalmazása</p> <p>Problémafezelés- és megoldás</p> <p>Olvasás-, íráskészség</p>



<p>4. Csoport feladata (4 fő):</p> <p>Tükörorszáiban a 3. osztályosok technikaórán ajándékot készítenek anyák napjára. Minden elkészített ajándéknak legyen tükörtengelye!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Válasszon ki mindenki egy sablont! • A mellékelt rajz alapján hajtsátok össze a papírt! • Helyezzétek rá a sablont! Rajzoljátok körül! Vágjátok ki! Színezzétek ki! 	<p>Csoportmunka</p>	<p>Képzelet, elvont gondolkodás</p> <p>Vitakészség</p> <p>Ismeretek rendszerezése, alkalmazása</p> <p>Kreativitás, alkotóképesség</p> <p>Tájékozódás térben</p> <p>Problémakezelés és -megoldás</p> <p>Kritikus gondolkodás</p>
<p>Egyéni feladat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Írd le, hogyan készítettet el az ajándékod! 2. Magyarázd el, hogy miért jó módszer ez az ajándék elkészítéséhez! 3. Hogyan nevezzük a matematika nyelvén a hajtásvonalat? 4. Jelöld piros filctollal az elkészített tárgyon a tükörtengelyt! 	<p>Differenciált egyéni munka</p>	<p>Önismeret, önértékelés</p> <p>Tolerancia</p> <p>Segítségnyújtás, -kérés</p> <p>Ismeretek rendszerezése, alkalmazása</p> <p>Problémakezelés- és megoldás</p> <p>Olvasás-, íráskészség</p>

Feladatsor 2: Történelem

Tantárgy: Történelem

Tanítási egység: A reformkor irodalma

Az óra típusa: Gyakorló

Az óra célja: A tanulók képesek legyenek az előző órán a reformkori Magyarországról megszerzett információkat alkalmazni. Tudjanak összehasonlítást végezni a történelmi korszakok között.

Nagy gondolat: A haza minden előtt!

Osztály: 7. o. 16 fő 4x4 fő

Az óra szerkezete:

1. Alapelvek, szerepek áttekintése, tanári motiváció: 1 perc

2. Csoportalakítás: 2 perc

Szerepek: kistanár

eszközfelelős

írnok

beszámoló,előadó

időfelelős

3. Csoportmunka: 15 perc

4. Csoportok beszámolója: 8 perc

5. Egyéni feladatok: 10 perc

6. Egyéni beszámolók: 7 perc /csoportonként 1-1 fő, a többit beszédem, értékelem/

7. Az óra értékelése: 2 perc

Felhasznált eszközök: csomagolópapír, színes ceruza, filctoll, ragasztó, tankönyv, munkafüzet, fénymásolt források, képek

Felhasznált ismeretek: a reformkor jellemzői, az előző óra ismeretei

- Fejlesztendő általános területek: ismeret, tudás, készségek, jártasságok, önértékelés, szociális szerepek, személyes értékek, személyiségvonások, motiváció
- Speciális: a mai kor és a reformkor összehasonlítása, a hazaszeretet megnyilvánulása

Forrásanyag: tanár által elkészített segédlet, Valaczka András: Irodalmi könyvek NTK



Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, képesség	Munka- forma
<p>1. Motiváció</p> <p>Utalás az elmúlt órán megszerzett ismeretekre</p> <p>Magyarországon az 1825-től 1848-ig terjedő időszakot reformkornak nevezzük.</p> <p>Ebben az időszakban nagyon sok magyar ember nem a saját hasznát tartotta elsődlegesnek, hanem a nemzet gyarapodását.</p> <p>Vizsgáljuk meg ezt az időszakot, miben hasonlít vagy különbözik a mi korunktól!</p>			<p>Frontális munka</p> <p>3 perc</p>



Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, képesség	Munka- forma
<p>2. csoportmunkák</p> <p>A csoportmunkák kiosztása.</p> <p>A csoportok munkájának figyelemmel kísérése, egyéni motiválás.</p> <p>A tanulók figyelmének felhívása a kijelölt szerepek betöltésére, visszajelzés adása az egyénnek vagy a csoportnak, beszélés a különböző képességekről és az együttműködési normákról.</p>	<p>Közös tevékenység, együttműködés.</p> <p>Beszélgetés, tevékenység.</p> <p>Anyagkezelés.</p> <p>Olvasás, írás.</p> <p>Feladattal kapcsolatos nézelődés, figyelem.</p> <p>1. csoport – vizuális, matematikai intelligencia</p> <ul style="list-style-type: none"> A források alapján megismert társadalmi csoportokból választatok egyet, és hasonlítások össze egy reformkori család életét egy átlagos mai család életével! Figyeljete a lakóépületekre, berendezésre, férfi-nő szerepre, a gyerekek helyzetére stb. Minél több szempontot vegyetek figyelembe! Emlekezzetek vissza a múlt órai beszámolókra! Csomagolópapíron dolgozzatok, szemléletes formában! Illusztrálásként használhattok képeket! 	<p>Gardner-féle intelligenciák figyelembevételével alakított, heterogén összetételű csoportok fejlesztése.</p> <p>„Mindenki jó valamiben” elv érvényesítése.</p> <p>Munkakompetencia fejlesztése.</p> <p>EU kompetenciák fejlesztése.</p> <p>Szövegalkotás</p> <p>Szabályalkotás</p> <p>Fantázia, kreativitás</p> <p>Összehasonlítás</p> <p>Elemzés</p>	<p>Csoportmunka</p> <p>15 perc</p>



Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, képesség	Munka- forma
	<p>2. csoport – nyelvi intelligencia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Képzelték el, hogy időutazóként visszacsöppen-tek a reformkori Magyarországra! • Látna a korabeli egészségügyi állapotokat, higiéné- niát, táplálkozási szokásokat, milyen intézkedé- seket javasolnának az előjáróknak? • Javaslatokat indokoltak! Gondoltak arra, milyen hihetetlen lesz számukra, amit mondtak. Lehet, hogy börtönbe is vetnek egy-két merész ötletetekért. • Vitát is rendezhettek! <p>3. csoport – matematikai, nyelvi intelligencia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hasonlítsátok össze a reformkori és a mai gyere- kek életét! • Jól áttekinthető módon, szemléletesen ábrázol- játok a hasonlóságokat és a különbségeket! <p>4. csoport – vizuális intelligencia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Készítetek egy prospektust és reklámfilmlet, melyben tanácsokat adtok a reformkorban a szépítkezést illetően férfiaknak és nőknek egya- ránt! • Illusztráljátok, legyetek rövidek, de hatásosak! 		

Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, képesség	Munkaforma
3. Csoportbeszámoló A tanulók beszámoltatása, a feladattal kapcsolatos észrevételek, javítások megtétele. Értékelés.		Tanulói figyelem fejlesztése, az egymásra figyelés tanítása. Önértékelés.	Csoportok beszámolója 10 perc
4. Egyéni differenciált feladatok megoldása A pedagógus a program elveiről, normáiról beszél: „Kötelesség vagy segítséget adni annak, aki kéri”; „Segíts másoknak, de ne oldd meg helyettük a feladatot”; „Jogod van segítséget keni bariktól”.	Önálló munka. 1. Egyéni feladatok A. Képzeld magad a reformkori család egyik tagjának helyébe, írd le, hogy telik egy napod! B. Van-e olyan dolog a megismert jellemzők közül, amely miatt szívesebben éltél volna a reformkorban. Indokold! C. Említs meg olyan jellemzőket, amelyek miatt semmiképpen sem éltél volna abban a korban? A legtaszítóbakat válaszd ki! Indokold! D. Képzeld magad a reformkori család egyik tagjának helyébe, írd le a naplódba a vágyaidat, örömeidet!	Szövegértés, értelmezés. Egyéni képességekhez mért feladatok megoldása. Bloom-féle taxonómia érvényesítése, differenciált feladatok, melyek épülnek a csoportfeladatok eredményére Szövegalkotás, írásbeli, szóbeli szövegek, érvéles, vita, összehasonlítás	Egyéni munka 10 perc



Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, képesség	Munka- forma
	<p>2. Egyéni feladatok</p> <p>A. Válassz ki három javaslatot, és hivatalos levél formájában írd le!</p> <p>B. Válassz egy javaslatot, és írd hozzá minél több érvet!</p> <p>C. Szerinted melyik javaslatotok tűnt volna a legizgalmasabbnak a XIX. században? Miért?</p> <p>D. Szerinted melyik javaslatotokat fogadták volna el a könnyebben? Miért?</p> <p>3. Egyéni feladatok</p> <p>A. Szeretnél volna a reformkorban gyermek lenni? Indokold válaszodat a csoportmunka alapján!</p> <p>B. Válassz ki két különbséget, és foglald egy-egy bővített mondatba!</p> <p>C. Válassz ki két hasonlóságot, és foglald azokat egy-egy bővített mondatba!</p> <p>D. Írj egy országgyűlési felszólalást kb. 8-10 mondatban, melyben a gyermekek helyzetének megváltoztatásáért emeled fel a szavad egy reformkori országgyűlésen!</p>		

Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, képesség	Munkaforma
	<p>4. Egyéni feladat</p> <p>A. Válassz egy tanácsot a csoportmunkátoókból, és fogalmazd át, hogyan szólna ez napjainkban!</p> <p>B. Melyek azok a tanácsaitok, amelyek ma is érvényesek lehetnének!</p> <p>C. Képzeld el, hogy te egy olyan személy vagy, aki megfogadta a tanácsaitokat, majd családodt bennük! Fogalmazz a nevében egy felháborodott levelet!</p> <p>D. Te vagy a reklámfilmek rendezője. Milyen rendezői utasításokat adnál, hogy filmek még hatásosabb legyen?</p>		
<p>5. Egyéni beszámoló</p> <p>A pedagógus minden csoportból meghallgat legalább egy, a nem a „beszámoló” szerepet betöltő tanulót.</p>	Figyelem.	Tanulói figyelem fejlesztése, az egymásra figyelem megtanítása.	Egyéni beszámolóok 5 perc
6. óra értékelése	Figyelem	Tanulói figyelem, egymásra figyelem fejlesztése, megtanítása.	Frontális munka 2 perc



Feladatsor 3: Környezetismeret

Tantárgy: Környezetismeret

Tanítási egység: Háziállatok, haszonállatok

Az óra típusa: A feldolgozott ismereteket alkalmazó óra

Nagy gondolat: Tanyán élni jó!

Osztály: 2. évfolyam. 4x5 és 1x4 fős csoportok

Az óra szerkezete:

1. Alapelvek, szerepek áttekintése, tanári motiváció: 3p
<https://youtu.be/hVlArkp3vB4> Józsi bácsi a tanyán
2. Csoportalakítás: 1 perc
Szerepek: kistanár
 eszközfelölő
 írnok
 beszámoló
 időfelölő
 csendfelölő
3. Csoportmunka: 20 perc
4. Csoportok beszámolója: 10 perc
5. Egyéni feladatok: 5 perc
6. Egyéni beszámolók: 4 perc
7. Az óra értékelése: 2 perc

Felhasznált eszközök: csomagolópapír, előre beosztott betűrács, színes ceruza, filc-toll, ragasztó, állatok képei, szórólapok

Felhasznált ismeretek: háziállatok főbb jellemzői, hasznuk, személyes megfigyelés, tapasztalat a háziállatokról

- Fejlesztendő általános területek: ismeret, tudás, készségek, jártasságok, önértékelés, szociális szerepek, személyes értékek, személyiségvonások, motiváció
- Speciális: állatvédelem, állatszeretet, felelősségtudat, törődés az állatokkal

Forrásanyag: tanító által elkészített segédlet, Hartdégenné Rieder Éva: Környezetismeret 2. o.

Képeken: kakas, tyúk, csibe, pulyka, liba, kacsa, koca kismalacokkal, tehén, borjú, kecske, juh, nyúl

Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, képesség	Munkaforma
1. Motiváció, A dal meghallgatása a youtube-ról.	A gyerekek éneklék a dal refrénjét.	Beszéd-készség, emlékezet fejlesztése	Frontális munka 3 perc
2. A csoportmunkák kiosztása. A csoportok munkájának figyelemmel kísérése, egyéni motiválás. A tanulók figyelmének felhívása a kijelölt szerepek betöltésére, visszajelzés adása az egyénnek vagy a csoportnak, beszédés a különböző képességekről és az együttműködési normákról.	Közös tevékenység, együttműködés. Beszélgetés, tevékenység. Anyagkezelés. Olvasás, írás. Feladattal kapcsolatos nézelődés, figyelem. I. Csoport Képzeltjétek el, hogy a családodok tanyára fog költözni! Beszéljétek meg, milyen lesz ez a tanya! Vitassátok meg, milyen állatok fognak ott élni! Rajzoljátok le a tanyát! Az állatok képeit is használjátok! Ragasszátok fel a közösen megbeszélt helyre!	Gardner-féle intelligenciák használata, fejlesztése. „Mindenki jó valamiben” elv érvényesülése. Munkakompetencia fejlesztése. EU kompetenciák fejlesztése.	Csoportmunka 20 perc



Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, készség	Munkaforma
	<p>II. Csoport</p> <p>Képzelték el, hogy tanyán laktok!</p> <p>Barátok, barátok jönnek hozzátok állatsimogatóba.</p> <p>Vitassátok meg, milyen állatokat lehet majd megfogatni!</p> <p>Írjátok le a nevüket!</p> <p>Válasszatok ki közülük egy állatot, amelynek a családját is megismerhetik a gyerekek!</p> <p>Rajzoljátok le ezt a családot!</p> <p>III. Csoport</p> <p>Képzelték el, hogy tanyán laktok, ahol sok olyan állat él, amelyről gondoskodni kell!</p> <p>Beszélték meg, milyen munkákat, feladatokat kell elvégezni az állatok körül!</p> <p>Írjátok le!</p> <p>Beszélték meg, milyen szerszámok, eszközök kellene a gondozáshoz!</p> <p>Rajzoljátok le!</p>		

Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, képesség	Munkaforma
	<p>IV. Csoport</p> <p>Képzeljétek el, hogy tanyán éltek! Sok haszonállatot tart a családotok.</p> <p>A szórólapokat nézegetve vitassátok meg, melyek azok a termékek, amelyeket nektek nem kell a boltban vásárolni!</p> <p>Nyírjátok ki ezek képeit!</p> <p>Ragasszátok fel!</p> <p>Írjátok fölé a haszonállat nevét!</p> <p>V. Csoport</p> <p>Elevenítsétek fel, milyen házi- és haszonállatokról tanultatok!</p> <p>Az állatnevek felhasználásával készítsetek betűrácsot!</p> <p>Adjatok segítséget néhány állat rajzával!</p>		
<p>3. Csoportbeszámolók</p> <p>A tanulók beszámoltatása, a feladattal kapcsolatos észrevételek, javítások megtevése.</p> <p>Értékelés.</p>	Figyelem.	<p>Tanulói figyelem fejlesztése, az egymásra figyelés tanítása.</p> <p>Önértékelés.</p>	<p>Csoportok beszámolója</p> <p>10 perc</p>



Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, készség	Munkaforma
<p>4. Egyéni differenciált feladatok megoldása</p> <p>A pedagógus a program elveiről, normáiról beszél:</p> <p>„Kötelesség vagy segítségért adni annak, aki kéri”; „Segítség másoknak, de ne oldd meg helyettük a feladatot”; „Jogod van segítségért kéri bárkitől”.</p>	<p>Önálló munka</p> <p>1. Egyéni feladatok</p> <p>A. Adj címet a közös munkátnak! Írd a lap tetejére!</p> <p>B. Írd le a közös munkából az állatok nevét!</p> <p>C. Válassz ki a munkátnakból egy állatot! Írd le, hol lakik!</p> <p>D. Milyen a tanyátok? Írj róla 2 mondatot!</p> <p>E. Karikázd be a nagy lapon azokat az állatokat, amelyek nem tojással szaporodnak!</p> <p>2. Egyéni feladatok</p> <p>A. Adj nevet a kiválasztott állatcsalád tagjainak!</p> <p>B. Te melyik állatot simogatnád meg először? Miért?</p> <p>C. Állítsd sorba a simogatandó állatokat! Kezdd a legkisebbel!</p> <p>D. Hogyan tudnád csoportosítani a simogatandó állatokat? Nevezd meg a csoportokat!</p> <p>E. Válassz ki egy számodra kedves állatot, és mondd el, mit tudsz róla!</p>	<p>Szövegértés, értelmezés.</p> <p>Egyéni képességekhez mért feladatok megoldása. Bloom-féle taxonómia érvényesítése.</p>	<p>Egyéni munka</p> <p>5 perc</p>

Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, készség	Munkaforma
	<p>3. Egyéni feladatok</p> <p>A. Írd le a szerszámok, eszközök nevét!</p> <p>B. Válassz ki egy szerszámot! Mutasd be, hogyan kell használni!</p> <p>C. Melyik az a munka, amelyikben te is tudnál segíteni? Írd le!</p> <p>D. Véleményed szerint melyik a legnehezebb munka? Miért?</p> <p>E. Véleményed szerint melyik az a munka, amelyet naponta többször is el kell végezni? Írd le!</p> <p>4. Egyéni feladatok</p> <p>A. Másold le a haszonállatok nevét! Keretezd be azt, amelyet szívesen gondoznál, ha lenne nektek!</p> <p>B. Másold le azoknak a termékeknek a nevét, amelyeket ti gyakran vásároltok a boltban!</p> <p>C. Másold le azoknak a termékeknek a nevét, amelyeket gyakran fogyaszt a családod!</p> <p>D. Írd le azoknak a termékeknek a nevét, amelyeket sütemény sütéséhez lehet használni!</p>		



Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, képesség	Munkaforma
	<p>5. Egyéni feladatok</p> <p>A. Válassz ki a rácsból egy állatot! Írd le, mi borítja a testét!</p> <p>B. Válassz ki a rácsból 2 állatot! Utánozd a hangját!</p> <p>C. Válassz ki a rácsból egy állatot! Írj le mindent, amit tudsz róla!</p> <p>D. Másold ki a rácsból az összes állatnevet!</p>		
<p>5. Egyéni beszámolók</p> <p>A pedagógus minden csoportból meghallgat legalább egy, a nem a „beszámoló” szerepet betöltő tanulót.</p>	Figyelem.	<p>Tanulói figyelem fejlesztése, az egymásra figyelés megtanítása.</p>	<p>Egyéni beszámolók</p> <p>4 perc</p>
6. óra értékelése	Figyelem	<p>Tanulói figyelem, egymásra figyelés fejlesztése, megtanítása.</p>	<p>Frontális munka</p> <p>2 perc</p>



Feladatsor 4: Biológia

Tantárgy: Biológia

Tanítási egység: Alkalmazkodás a négy évszakhoz

Az óra típusa: Új ismeretet feldolgozó

Nagy gondolat: Újra haza érkeztünk

Osztály: 7. osztály, 20 fő 4db 5 fős csoport,

Az óra célja: Felidézni és újra átismételni a mérsékelt övi lombhullató erdők adottságait és élővilágát.

Az óra szerkezete:

1. Alapelvek, szerepek áttekintése: 1 perc

Tanári motiváció: 1 perc

2. Csoportalakítás: 2 perc

A csoportok heterogén összetételűek, előre elkészített beosztás alapján. A szerepek szétosztása a tanulók feladata figyelemmel arra, hogy minden órán rotálódjanak. Egy tanuló több szerepet is kaphat.

Szerepek: kistanár

anyagfelelős, időfelelős

írnok

beszámoló, előadó

rendfelelős, hangulatjavító

3. Csoportmunka: 18 perc

4. Csoportok beszámolója: 12 perc

5. Egyéni feladatok: 4 perc

6. Egyéni beszámolók: 5 perc

Az idő szűkössége miatt csak a rendfelelősök beszámolóját hallgatjuk meg az órán. A többi tanulóét beszédem és a következő órán értékelem.

7. Az óra értékelése: 2 perc

Felhasznált eszközök: Olló, ragasztó, színes tollak, ceruzák, csomagolópapír, képek

Felhasznált ismeretek: növényismeret, állat ismeret, táj ismeret

Fejlesztendő területek: pozitív motiváció kialakítása, kommunikációs készség fejlesztése, megoldások tervezése, konkrét dolgok adott szempont szerinti rendezése, fegyelemzettség, következetesség, anyag ismeret

Forrásanyag: biológia tankönyvek, A tudás fája, lexikonok, internetes anyagok



Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, képesség	Munkaforma
1. Motiváció, IKT-s virtuális séta Mo. Erdeiben	A gyerekek közösen megnézik a bevezetést.	emlékezet fejlesztése	Frontális munka 2 perc
2. csoportmunkák A csoportmunkák kiosztása. A csoportok munkájának figyelemmel kísérése, egyéni motiválás. A tanulók figyelmének felhívása a kijelölt szerepek betöltésére, visszajelzés adása az egyéneknek vagy a csoportnak, beszélés a különböző képességekről és az együttműködési normákról.	Közös tevékenység, együttműködés. Beszélgetés, tevékenység. Anyagkezelés. Olvasás, írás. Feladattal kapcsolatos nézelődés, figyelem. I. csoport feladata: Tervezők vagytok! <ul style="list-style-type: none"> Készítsetek egy plakátot egy lombhullató erdőről! Gyűjtsétek össze az itt élő állatokat! Vitassátok meg és helyezzétek el az állatokat úgy a plakáton, hogy az a valóságnak megfeleljen! (Ne fedjétek, különböző szintek vannak itt is, mint az esőerdőben!) Írjatok a képről 5 igaz állítást, amely leolvasható róla! /Forrásanyagként használjátok az internetet!/ www.wikipedia.hu	Gardner-féle intelligenciák használata, fejlesztése. „Mindenki jó valamilyen” elv érvényesítése. Munkakompetencia fejlesztése. EU kompetenciák fejlesztése.	Csoportmunka 18 perc

Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, képesség	Munkaforma
	<p>II. csoport feladata:</p> <ul style="list-style-type: none"> Gyűjtsetek össze minimum 10 állatot, amely a lombhullató erdő lakója, és csoportosítsátok őket egy állatok kitalált szempont szerint! Vitassátok meg, közösen válaszokat ki egyet, és mutakozzatok be a nevében! Egyes szám első személyben írjátok a bemutatkozást! <p>/Forrásanyagként használjátok az internetet!/ www.wikipedia.hu</p> <p>III. csoport feladata:</p> <p>Megkaptátok a mérsékelt övi lombos erdők hőmérsékleti és csapadékbáráját!</p> <ul style="list-style-type: none"> Készítsetek igaz-hamis feladatot erről az ábráról! Minimum 10 állításból készítsétek! <p>Azt, hogy igaz-e vagy hamis az állításokat, a többieknek kell kitalálniuk!</p>		



Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, képesség	Munkaforma
	<p>IV. csoport feladata:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Készítetek egy táblázatot! • A táblázatnak tartalmaznia kell minimum 5 lombhullató erdőben élő állatot a legfontosabb információkkal! • Pl: neve, élőhelye, táplálkozása, szaporodása, légzése, mozgása... • Keresetek képeket is hozzájuk az interneten! • Úgy készítsétek el, hogy a falra kitéve transzparensként tudjuk használni! <p>/Forrásanyagként használjátok az internetet!/ www.wikipedia.hu</p> <p>V. csoport feladata:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Készítetek minimum 6 db lombhullató erdei táplálékláncot! • Tudjátok a helyes tápláléklánc, hogyan épül fel! Növény-növényevő állat-ragadozó! • Vitassátok meg és ügyeskedjétek, hogy minél többtagú legyen a táplálékláncotok! • Szándékosan írjátok olyan láncot, amelyben hiba van! • A táblánál rákérdeztek, hogy jó-e, ha nem kérték a kijavítását a társaktól. 		

Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, képesség	Munkaforma
<p>3. Csoportbeszámoló</p> <p>A tanulók beszámoltatása, a feladattal kapcsolatos észrevételek, javítások megtétele.</p> <p>Értékelés.</p>	<p>Figyelem.</p>	<p>Tanulói figyelem fejlesztése, az egymásra figyelés tanítása.</p> <p>Önértékelés.</p>	<p>Csoportok beszámolója</p> <p>12 perc</p>
<p>4. Egyéni differenciált feladatok megoldása</p> <p>A pedagógus a program elveiről, normáiról beszél:</p> <p>„Kötelességem segítséget adni annak, aki kéri”. „Segítség másoknak, de ne oldd meg helyettük a feladatot”. „Jogod van segítséget kérni bárkitől”.</p>	<p>Önálló munka.</p> <p>I. csoport egyéni feladatai:</p> <p>A. Csoportosítsd az állatokat valamilyen szempont szerint!</p> <p>B. Jártál már olyan területen, amely a csoportmunkában szerepel? Ha igen, nevezd meg!</p> <p>C. Keress rá a tablet segítségével az egyik állatokról, és írd le 3 fontos állítást!</p> <p>D. Mivel tudnád még kiegészíteni a csoportfeladatot?</p> <p>E. Válaszd ki a kedvenc állatot a plakátokról, és nézz utána, mivel táplálkozik!</p>	<p>Szövegértés, értelmezés.</p> <p>Egyéni képességekhez mért feladatok megoldása. Bloom-féle taxonómia érvényesítése.</p>	<p>Egyéni munka</p> <p>4 perc</p>

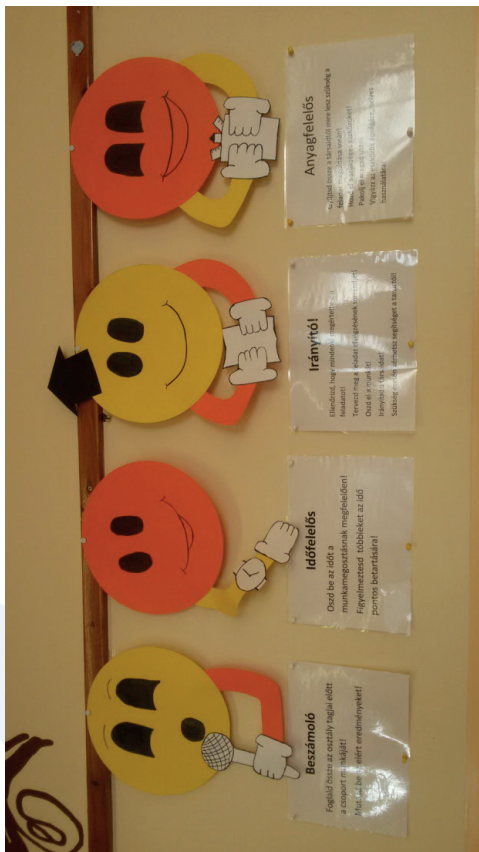


Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, készség	Munkaforma
	<p>II. csoport egyéni feladatai:</p> <p>A. Véleményed szerint melyik a legfontosabb információ a bemutatkozó szövegben? Miért?</p> <p>B. Miért ezt az állatot választottátok?</p> <p>C. A füzetedbe írd le a szöveg alapján az állat tulajdonságait!</p> <p>D. Egészítsd ki a csoportfeladatot egy mondattal!</p> <p>E. Milyen új információhoz jutottál a csoportmunka során?</p> <p>III. csoport egyéni feladatai:</p> <p>A. Az igaz-hamisból összegyűjtött információk közül ismerted a számodra újat, újakat!</p> <p>B. Az egyik hamis állítást írd át igazzá!</p> <p>C. Írj egy plusz igaz állítást a csoportmunkátokhoz!</p> <p>D. Írj egy plusz hamis állítást a csoportmunkához!</p> <p>E. Az egyik igaz állítást írd át hamissá!</p>		

Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, képesség	Munkaforma
	<p>IV. csoport egyéni feladatai:</p> <p>A. Válassz ki egy állatot a csoportmunkából, és rajzold le a füzetedbe!</p> <p>B. Hová helyeznéd ki a csoportmunkát? Miért?</p> <p>C. Válaszd ki a csoportmunkából, hogy melyik állatot tudnád otthon is gondozni? Válaszodat indokold, hogyan!</p> <p>D. Milyen oszloppal lehetne még kiegészíteni a táblázatot?</p> <p>E. Milyen címet adnál, ha van másikat a táblázatnak?</p> <p>V. csoport egyéni feladatai:</p> <p>A. Válassz ki egy állatot a csoportmunkából, és rajzold le a füzetedbe!</p> <p>B. Válassz ki egy táplálékláncot a csoportfeladatból, és cseréld le az egyik tagját egy másikra, hogy helyes legyen!</p> <p>C. Válaszd ki a csoportmunkából azt az állatot, amelyiket tudnád otthon is gondozni? Válaszodat indokold, hogyan!</p> <p>D. Válassz 3 állatot a csoportmunkából, és írd le, hogy az erdő mely szintjén élnek!</p> <p>E. Húzd alá azokat az állatokat a csoportmunkában, amelyek a gyepszíntelen élnek!</p>		



Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Készség, készség	Munkaforma
5. Egyéni beszámolók A pedagógus minden csoportból meghallgat legalább egy, a nem a „beszámoló” szerepet betöltő tanulót.	Figyelem.	Tanulói figyelem fejlesztése, az egymásra figyelés megtanítása.	Egyéni beszámolók 5 perc
6. óra értékelése	Figyelem	Tanulói figyelem, egymásra figyelés fejlesztése, megtanítása.	Frontális munka 2 perc



1.kép: KIP-szerepek (Supák Erzsébet-Rivnyák Klaudia-Kovács Piroska)

Komplex Instrukciós Program ismérvei szerint tervezett feladatillusztráció ⁵

Tantárgy:	Kémia
Tanítási egység:	A levegő tulajdonságai, összetétele
Az óra típusa:	Új ismeretet feldolgozó
Nagy gondolat:	Ismerkedés a „semmivel”
Osztály:	7. osztály, 30 fő, 6 darab 5 fős csoport
Az óra célja:	A levegő és szennyezéseinek megismerése, a környezettudatos életmód kialakítása, erősítése és elmélyítése. A tanulók közös munkavégzésének és önálló tanulásának az elősegítése. Tanulói státuszkezelés.

Az óra szerkezete:

1. Alapelvek, szerepek áttekintése: 2 perc

A pedagógus motivációja: A mai órán a levegőről meglévő ismereteinket fogjuk rendszerezni, kiegészíteni, összegyűjteni: 1 perc

2. Csoportalakítás: 3 perc

A csoportok heterogén összetételűek előre elkészített beosztás alapján. A szerepek szétosztása a tanulók feladata, figyelemmel arra, hogy minden órán váltakozzanak. Egy tanuló több szerepet is kaphat.

Szerepek: kistanár

anyagfelelős, időfelelős

írnok

beszámoló, előadó

rendfelelős, hangulatjavító

3. Csoportmunka: 18 perc
4. Csoportok beszámolója: 10 perc
5. Egyéni feladatok: 3 perc
6. Egyéni beszámolók: 6 perc

Az idő szűkössége miatt csak a rendfelelősök beszámolóját hallgatjuk meg az órán. A többi tanulóét beszédem, és a következő órán értékelem.

⁵ A feladatillusztrációt Veres Gábor készítette.



7. Az óra értékelése: 2 perc

Felhasznált eszközök:

- Olló, ragasztó
- Okostelefon vagy tablet (PC, laptop)
- Színes tollak, ceruzák
- Csomagolópapír

Felhasznált ismeretek:

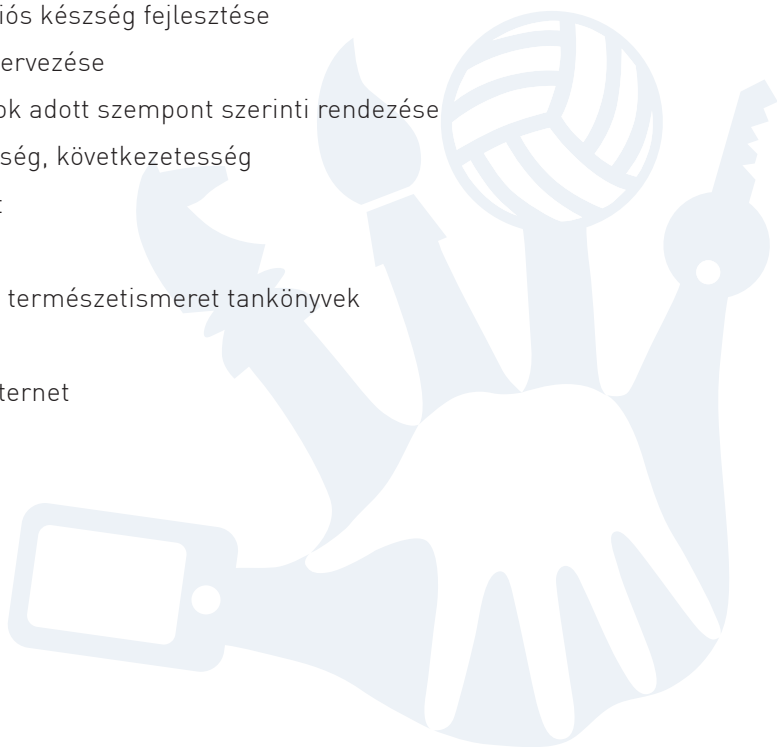
- A levegő tulajdonságai
- A levegő összetétele
- Levegőszennyezés

Fejlesztendő területek:

- Pozitív motiváció kialakítása
- Kommunikációs készség fejlesztése
- Megoldások tervezése
- Konkrét dolgok adott szempont szerinti rendezése
- Fegyelmezettség, következetesség
- Anyagismeret

Forrásanyag:

- Kémia, fizika, természetismeret tankönyvek
- A tudás fája
- Lexikonok, internet



Ismerkedés a „semmivel”

A levegő életető gázkeverék, védőréteg. Mégis mostohán bánunk vele. A levegőt legtöbbször észre sem veszed. Ha belemarkolsz, mintha a „semmibe” markolnál. Csak akkor tudatosul bennünk létezése, ha valami „baj” van vele.

1. csoport feladata:

A Földet körülvevő légkör, a levegő különböző gázok keveréke.

Nézzetek utána, milyen anyagok alkotják!

Gyűjtsétek össze az alkotóelemek legfontosabb tulajdonságait!

A Föld napja alkalmából lehetőségetek adódik valamennyi felnőtthez szólni.

Fogalmazzatok kiáltványt a levegő védelme érdekében!

Egyéni feladatok: (1. csoport)

- A kiáltványból válassz ki egy anyagot, és nézz utána az internet segítségével! Írj róla 3-4 tulajdonságot!
- A levegőről összegyűjtött adatok közül ismertesd azokat, amelyeket már régebben is tudtál!
- Fogalmazd meg, hogy mit mondasz el szüleidnek a mai órán tanultakról!
- Adj figyelemfelkeltő címet a kiáltványotoknak!
- A közösen megfogalmazott kiáltványból válogasd ki azokat a részeket, amelyek lakóhelyedre közvetlenül vonatkoznak!

2. csoport feladata:

Híradásokban gyakran halljuk a légszennyezettség adatait. Odafigyelünk erre elég-gé, teszünk valamit ennek csökkentése érdekében?

Gyűjtsétek össze a leggyakoribb levegőszennyező anyagokat!

Foglaltjátok táblázatba ezek származási helyét, hatását az élő szervezetre!

Szennyező anyag	Származási hely	Hatása
1.		
2.		
3.		



Mit tennétek a levegő védelme érdekében? **Folytassátok a megkezdett mondatot!**

Ha hatalmunk lenne... Indokoljatok! (Legalább öt mondatot írjatok!)

Egyéni feladatok: {2. csoport}

- Szerinted melyik a legveszélyesebb szennyező anyag? Válaszod indokold!
- Másolj le kettő általaltok fogalmazott mondatot a füzetedbe!
- Fogalmazd meg, hogy mire hívnád fel a szüleid figyelmét a csoportmunkátok alapján!
- Fogalmazd meg a mai órán hallottak alapján, te hogyan tudsz a levegő tisztaságára vigyázni!
- A közösen megfogalmazott mondatok közül válaszd ki azokat, amelyek lakóhelyedre közvetlenül érvényesek!

3. csoport feladata:

A környezetszennyezés következtében kialakult „üvegházhatás” kifejezést gyakran halljuk, magunk is használjuk. De tudjuk-e, mi okozza, milyen következményei vannak?

Nézzetek utána!

Gyűjtsetek róla adatokat, információkat!

Ismertessétek meg társaitokkal az üvegházhatás kialakulását!

Az üvegházhatást okozó gázok mennyiségét a túlzott energiafelhasználás jelentősen növeli. Sokan nem értik, nem tudják, hogy a feleslegesen használt elektromos áram, gáztűzhely milyen kapcsolatban van a légszennyezéssel. **Készítsetek a számukra figyelemfelkeltő plakátot digitális eszköz használatával!**

Egyéni feladatok: {3. csoport}

- Az üvegházhatásról összegyűjtött információk közül ismertesd a számodra újat, újakat!
- Válassz ki egy, a csoportmunkában szereplő anyagot, és írd róla 3 tulajdonságot!
- Adj kifejező címet a plakátotoknak!
- A plakát segítségével, a kémiai kifejezéseket és folyamatokat felhasználva ismertesd a többiekkel, hogy mit kell tudnunk az üvegházhatásról!
- A plakáton ismertetett gázok keletkezési reakcióit írd le a füzetedbe, ügyelj az anyagmennyiségekre!



4. csoport feladata:

A környezetszennyezés következtében kialakult „ózonlyuk” kifejezést gyakran halljuk, magunk is használjuk. De tudjuk-e, mi is az ózon?

- Nézzetek utána!
- Gyűjtsetek róla adatokat, információkat!
- Ismertessétek meg társaitokkal az ózonlyuk kialakulását!

A nyári időjárás-jelentésekben gyakran halljuk, hogy óvakodjunk az erős napsugárzástól. Ezt a figyelmeztetést mégis sokan figyelmen kívül hagyják.

Készítsetek a számukra figyelemfelkeltő plakátot, szemléltetve az egészségkárosító hatásokat! Használjátok fel a kapott képekből a számotokra megfelelőt!

Használjátok az okostelefonotokat!

Egyéni feladatok: (4. csoport)

- Az ózonról összegyűjtött tulajdonságok közül ismertesd a számodra legfontosabb információt!
- A plakáton látható információk közül ismertesd azokat, amelyeket már régebben is tudtál!
- A plakáton szereplő egészségkárosító hatások közül melyiket tartod a legveszélyesebbnek? Indokold válaszodat!
- Fogalmazd meg, mit változtatsz a nyaralási, strandolási szokásaidon a mai órán hallottak alapján!
- A plakáton található kémiai anyagokról keress az interneten jellemzőket!

5. csoport feladata:

A környezetszennyezés következtében kialakult szmog kifejezést gyakran halljuk, magunk is használjuk. De tudjuk-e, mi is a szmog?

Nézzetek utána!

Gyűjtsetek róla adatokat, információkat!

Vitassátok meg, hogy mit tehetnétek a kialakulása ellen!

Az ötleteiteket szedjétek pontokba!



Egyéni feladatok: (5. csoport)

- Mivel tudnád még kiegészíteni az összegyűjtött információkat, van-e még ötleted? Kutass a neten, de használhatod a tankönyvet is!
- A szmogról összegyűjtött tulajdonságok közül ismertesd azokat, amelyeket már régebben is tudtál! Honnan szerezted az információt?
- Írd le a füzetedbe a csoportmunkából szerzett információk alapján a folyamat kémiai reakcióegyenleteit!
- A csoportmunka megoldását átgondolva szerinted hol tisztább és hol a legtisztább a levegő?
- Gyűjtsd össze és írd ki a csoportfeladat során megismert azon anyagok nevét a füzetedbe, amelyek a szmog kialakulását okozzák!

6. csoport feladata:

Készítsetek levegőszótárt!

Levegővel kapcsolatos szavak, kifejezések, levegőt alkotó anyagok neve, levegővel kapcsolatos fogalmak, elnevezések szerepeljenek benne!

Rövid magyarázattal, ábrával, képekkel segítsétek a szószedetek megértését, memorizálását!

Egyéni feladatok: (6. csoport)

- Válassz ki egy anyagot az elkészült beszámolóból! Mutakozz be a nevében!
- Válassz ki egy anyagot az elkészült beszámolóból! Gyűjtsd össze a tulajdonságait!
- Válassz ki egy fogalmat a beszámolóból! Magyarázd el a többieknek a jelentését!
- Csoportosítsd az összegyűjtött anyagokat az elkészült beszámolóból az emberi szervezetre gyakorolt hatásuk alapján!
- Melyik fogalom, kifejezés a legnehezebb számodra? Egészítsd ki rajzzal a szótárt úgy, hogy ennek megértése számodra is könnyű legyen!



A fotó a hejőkeresztúri iskolában készült

2.kép: KIP-óra, csoportok beszámolója. (Supák Erzsébet-Rivnyák Klaudia-Kovács Piroska)



Komplex Instrukció szerint szervezett feladatillusztráció ⁶

Napközis foglalkozás

Tanítási egység: Természet (lakóhelyünk)

Nagy gondolat: A mi Tesz-Vesz városunk

Csoport: 3. évfolyamos napközis csoport

A tanulók közös munkavégzésének és önálló tanulásának az elősegítése.

Tanulói státuszkezelés

Az óra szerkezete:

1. Alapelvek, szerepek áttekintése, a pedagógus motivációja: 10 perc

2. Csoportalakítás: 3 perc

Szerepek (például): kistanár

anyagfelelős

írnok

beszámoló, előadó

időfelelős

rendfelelős, hangulatjavító

3. Csoportmunka: 10 perc

4. Csoportok beszámolója: 5 perc

5. Egyéni feladatok: 5-8 perc

6. Egyéni beszámolók: 5 perc

7. Az óra értékelése: 5 perc

Felhasznált eszközök: csomagolópapír, filctoll, színes ceruza, zsírkréta, írólap, ragasztó

Felhasznált ismeretek: közlekedési táblák, egyéb közlekedési elemek, zöldségek, gyümölcsök, erdei állatok

Fejlesztendő területek: kreativitás, rajzbeli kifejezőkészség, önálló gondolkodás, térbeli tájékozódás

⁶ Nagy Alíz, Kiskunfélegyházi Darvas Általános Iskola

A mi Tesz-Vesz városunk!

„Tesz-Vesz városban mindenki teszi a dolgát. Folyik a munka kint és bent, lent és fent. Még a föld alatt is. Vannak, akiket a munkájuk mindig a város más-más pontjára szólít. Sőt, olyanok is vannak, akiknek az utca a munkahelyük...”

1. csoport feladata:

Rajzoljatok egy központi városrészletet egy szélesebb úttal, utcákkal, parkkal, járdával!

Rajzoljatok legalább egy közlekedési lámpát is!

Helyeztetek ki (rajzoljatok) legalább 4 útjelző táblát is!

Egyéni feladat: (1.)

- Rajzolj le a képeteken található útjelző táblákból hármat, és írd le a hozzá kapcsolódó utasítást! (Mit jelent?)
- Nagyítsd fel a lapodon a közlekedési lámpákat, és írd oda, melyik szín milyen utasítást ad az autósok számára!
- Csinálj az egyik utcákból zsákutcát (lehet útlezáró táblával is)! Rajzold fel az utca elejére a zsákutcát jelölő táblát is!
- Rajzolj fel a képetekre legalább két gyalogátkelő helyet (zebrát)! Írd le a lapodra, mire kell egy autósnek és egy gyalogosnak figyelnie, ha zebrához ér!
- Írj egy 4-5 mondatos kérelmet a polgármesternek, hogy legyen a városotokban kerékpárút! Jelöld a rajzotokon, hová lenne célszerű megépíteni!

2. csoport feladata:

Egy piac épül a városotokban.

Rajzoljatok legalább 8 árusító helyet, ahol majd az árusok a portékáikat kínálhatják!

Rajzoljátok oda a standokhoz az árut is!



Egyéni feladat (2):

- Írj ki a piacon árult termékekből ötöt, és adj nekik különkénti árat!
- Írj még 5 olyan egészséges dolgot, amely nem szerepel a rajzotokon, de lehetne árulni a piacon! Ha van még hely a rajzon, oda is rajzolható!
- Írj bevásárlólistát egy jó zöldségleves elkészítéséhez a piac termékeiből! Ha szükséged lenne olyan zöldségre, amely a rajzon nem szerepel, egészítsd ki vele a rajzot!
- Adj nevet ennek a piacnak, és a rajzra írd is fel színes nagybetűkkel!
- Írj egy 4-5 mondatos bemutatócikket a piacotokról a helyi újságba! (Mikor nyit? Mit lehet majd ott venni?)

3. csoport feladata:

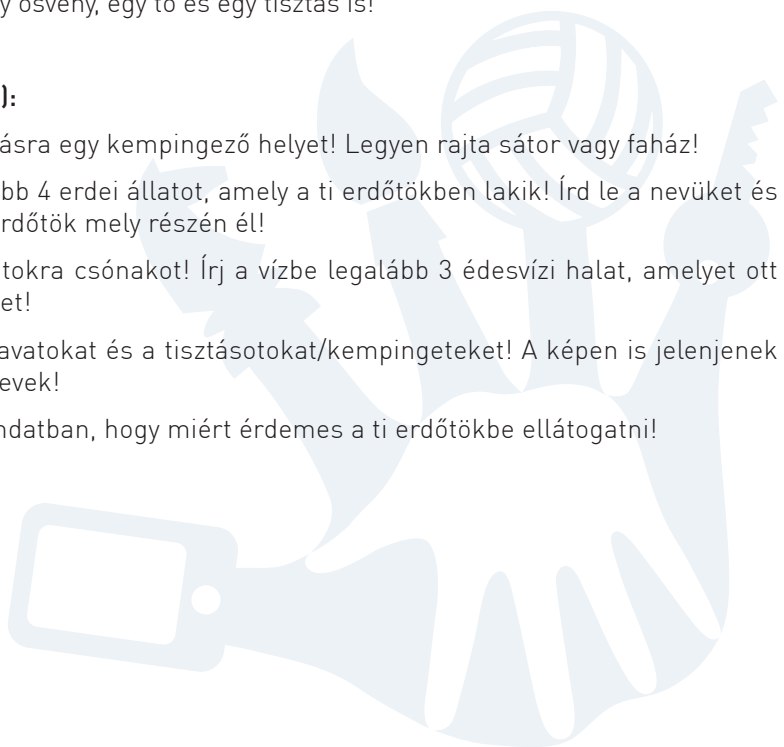
Rajzoljatok egy erdőt, amely a város szélén is elhelyezkedhetne!

Adjatok nevet az erdőtöknek!

Legyen benne egy ösvény, egy tó és egy tisztás is!

Egyéni feladat (3):

- Rajzolj a tisztásra egy kempingező helyet! Legyen rajta sátor vagy faház!
- Rajzolj legalább 4 erdei állatot, amely a ti erdőtökben lakik! Írd le a nevüket és azt, hogy az erdőtök mely részén él!
- Rajzolj a tavatokra csónakot! Írj a vízbe legalább 3 édesvízi halat, amelyet ott horgászni lehet!
- Nevezd el a tavatokat és a tisztásotokat/kempingeteket! A képen is jelenjenek meg ezek a nevek!
- Írd le 4-5 mondatban, hogy miért érdemes a ti erdőtökbe ellátogatni!





A fotó a hejőkeresztúri iskolában készült.

3.kép: Játék csoportban (Supák Erzsébet-Rivnyák Klaudia-Kovács Piroska)



13.12. Komplex Instrukciós Óra – sablon

Tantárgy:

Tanítási Ami a naplóban/tanmenetben van

egység:

Az óra típusa:

Az óra célja:

Nagy gondolat: Tömör és motiváló

Osztály:

Az óra szerkezete:

1. Alapelvek, szerepek áttekintése

tanári motiváció: ... perc

2. Csoportalakítás: ... perc

(A csoportok tudásban heterogén összetételűek, a szerepek szétoosztása a tanulók feladata figyelemmel arra, hogy minden órán váltakozzanak. Egy tanuló több szerepet is kaphat.)

A vázlatnak tartalmaznia kell, hogy konkrétan kik, milyen szerepeket töltenek be.

Szerepek (például): kistanár

anyagfelelős

írnok

beszámoló, előadó

időfelelős

rendfelelős, hangulatjavító

3. Csoportmunka: ... perc

4. Csoportok beszámolója: ... perc

5. Egyéni feladatok: ... perc

6. Egyéni beszámolók: ... perc



Az idő szűkössége miatt lehetőség van csak bizonyos felelősök (pl. anyagfelelős) beszámoltatására, vagy írásban történő rögzítésre és annak későbbi időpontban történő ellenőrzésére.

7. Az óra értékelése: ... perc

Felhasznált eszközök:

Felhasznált ismeretek:

Fejlesztendő területek:

A központi gondolat, a nagy ötlet:.....

Figyelemfelkeltés, ráhangolás

I. csoport feladata:

-

Egyéni feladat:

1. tanuló:
2. tanuló:
3. tanuló:
4. tanuló:
5. tanuló:

II. csoport feladata:

-

Egyéni feladat:

1. tanuló:
2. tanuló:



3. tanuló:

4. tanuló:

5. tanuló:

stb.

13.13. Várható változások a Komplex Instrukciós Program alkalmazásával

Tanár–diák viszony

Jobban megismertük diákjainkat, harmonikusabb lesz a kapcsolatunk velük. A kötetlenebb munkaformának, a nyílt végű feladatoknak köszönhetően alkalmunk lesz az addig rejtett képességeik felfedezésére is. Minden tanulóról egyéni feljegyzést, haladási naplót is érdemes készíteni.

Egy pedagógus gondolata:

A fejlődést, a bekövetkezett változásokat a kollégákkal, szülőikkel megbeszélve, közös stratégiát kidolgozva kísérjük figyelemmel.

Jelentősen csökken, gyakorlatilag megszűnik a fegyelmezési, magatartási probléma a tanítási órákon.

Egy pedagógus gondolata:

A gyerekek érzik, hogy őszintén törődünk velük, így jobban elfogadják a véleményünket.

Diák–diák viszony

A tanulók ezeken az órákon aktívan tevékenykednek, nem csak passzív befogadói a tananyagnak. Olyan tevékenységeket végeznek, olyan ismereteiket használják fel, amelyek az erősségeik közé tartoznak. Vitakészségük javul, előadókészségük fejlődik. Megtanulják a másság elfogadását és a kulturált konfliktuskezelést. A sikerélményen keresztül önbizalmuk erősödik, státusz helyzetük javul. A közös munka csapatépítő.



Tanulók órai szereplésének a változása:

- A csoport minden tagja aktívan vesz részt az órai munkában.
- A tanulók megtanulják, hogyan segítsenek egymásnak.
- A tanulók megtanulják meglévő készségeiket, képességeiket mozgósítani.
- A tanulók felelősséget éreznek az elvégzett munka minőségéért.

Tanár–tanár viszony

Egy pedagógus gondolata:

Amióta a KIP-el foglalkozunk „csillogó szemű” kollégák fogadnak reggelente. „Azt találtam ki, hogy...” „Szerinted tetszeni fog ez az ötlet a gyerekeknek?” Összedugjuk a fejünket, egy-egy órát megbeszélünk, átgondolunk. Kijavítjuk egymás vázlatát, tanácsokat adunk egymásnak.

A tanár órai szerepének megváltozása:

- Szakít a hagyományos óravezetéssel.
- A tanóra direkt irányítása minimálisra csökken.
- Megtanulja az irányító szerep, megosztását.

A módszer alkalmazása lehetőséget ad

- a praktikus, a mindennapi életben szükséges ismeretek, jártasságok fejlesztésére,
- a csoportban történő munkavégzés elsajátítására,
- az eltérő képességek, készségek felhasználására, fejlesztésére,
- a tehetségek fejlesztésére,
- a felzárkóztatásra, korrepetálásra,
- a tanulók erősségeinek a kiemelésére,
- az önbizalom megfelelő szintre fejlesztésére,
- a kommunikáció fejlesztésére,
- a nyílt végű feladatokon keresztül az OKÉV-mérésre való felkészülésre.



A tanulók órai munkája

A tanulók alulmotiváltsága megszűnik, mert

- a feladat nyílt végű, alkalmat ad az alkotó vitára,
- a feladat a gyerekek számára megfelelő színvonalú, érdekes,
- a feladat alkalmas a többféle képesség felhasználására,
- a különböző képességű gyerekeknek alkalmuk van a feladatba történő bekapcsolódásra.

Kérdések a gyerekek számára a csoportmunka ellenőrzésére:

- Volt alkalmad hozzájárulni a feladat sikeréhez?
- Meghallgattak, figyeltek rád?
- Figyelembe vetted mások ötleteit?

A csoport minden tagjának feladata, hogy

- ötleteit ossza meg,
- az ötleteket a csoporttagok vitassák meg és döntsenek az elfogadásukról,
- kérjen és adjon információt,
- mindenki teljesítse a kijelölt szerepét és végezze el a feladatát.

A hatékony csoporttag

- megkérdezi a társát, társait, hogy mit gondolnak a feladatról,
- figyelmesen meghallgatja, hogy a többiek mit mondanak,
- dicséri a jó ötletet,
- megegyezésre kész.

A csoport munkáját hátramozdító gyerekek

- túl sokat beszél,
- nem hallgatja meg a többieket,



- csak a saját ötleteit fogadja el,
- mások hibáját nem javítja,
- másokat kritizál, de a maga munkájában nem veszi észre a hibát,
- nem vesz részt a munkában, hagyja, hogy mások dolgozzanak.

13.14. Kérdések tanulóknak

Az első KIP szerint szervezett órák után kiváló lehetőség adódik a KIP kedveltségének, hatékonyságának a feltérképezéséhez. A tanulóknak intézett kérdések a következők.

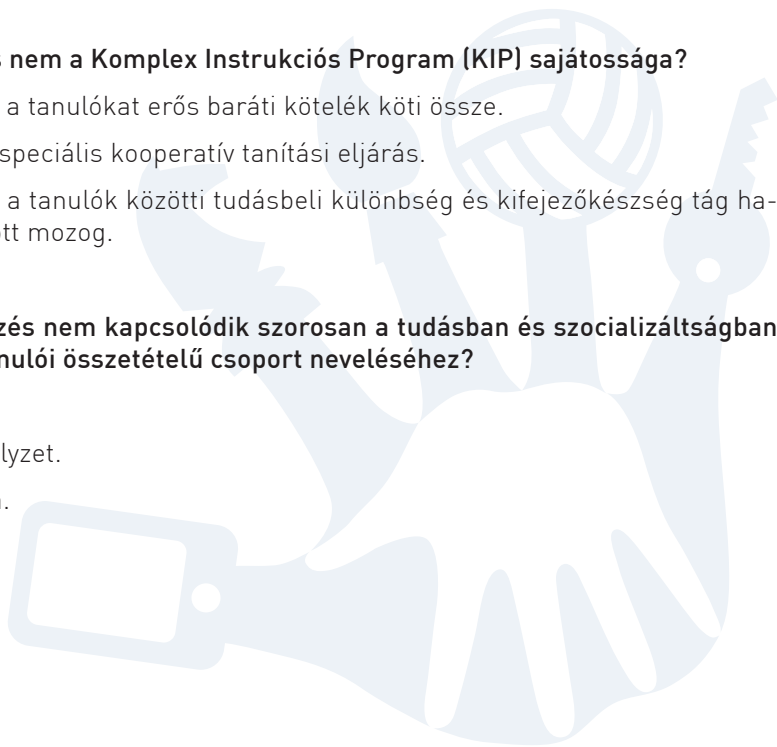
1. Mennyire volt számodra érdekes, nehéz a csoportod feladata? Válaszodat indokold!
2. Mennyire volt számodra érdekes, nehéz az egyéni feladatod? Válaszodat indokold!
3. Értetted pontosan a csoportod feladatát és az egyéni feladatodat? Válaszodat indokold!
4. Milyen képességeket kellett használnod a mai órán? Válaszodat indokold!
5. Hányszor tudtál a csoportod feladatához hozzászólni? Ha kevésnek gondolod, mi volt ennek az oka?
6. Tudtál valakivel együtt dolgozni?
7. Mennyire tudtátok egymás ötleteit figyelembe venni, megvalósítani a csoportmunka során? Válaszodat indokold!
8. Van olyan tanuló a csoportban, aki mindig jó jegyeket kap, de nem vesz részt a csoportmunkában? Válaszodat indokold!
9. Kértél valakitől segítséget a feladatod megoldásához? Válaszodat indokold!
10. Tudtál ma valakinek segíteni feladatának megoldásában? Válaszodat indokold!
11. Kitől kaptad a legtöbb segítséget? Te kinek segítettél a legtöbbet?
12. Meghallgattátok egymás véleményét?
13. Mindenki megmagyarázta az ötleteit?
14. Figyeltetek egymás ötleteire, véleményére?
15. Szerinted mindenki elmondhatta ötleteit, véleményét a csoportmunka megvalósítása során? Válaszodat indokold!



16. Ötleteidet figyelembe vették a többiek a csoportmunka megvalósítása során? Válaszodat indokold!
17. Hogyan érezted magad ezen az órán? Válaszodat indokold!
18. Mondj egy dolgot, amit ma a csoportmunka megvalósítása során tanultál!

13.15. A módszer megértését ellenőrző feladatsor

1. **Az alább felsorolt állítások közül melyik nem szükséges ahhoz, hogy a tanulók számára megvalósuljon a méltányosság, a tananyaghoz való egyenlő hozzáférés?**
 - a) Minden gyerek számára megfelelő színvonalú, minőségi oktatás biztosítása kívánatos.
 - b) Fontos a tudásban homogén tanulói környezet biztosítása.
 - c) Az osztálytársak között alapvető követelmény az egyenlő státuszból történő kommunikáció megvalósulása.
2. **Melyik állítás nem a Komplex Instrukciós Program (KIP) sajátossága?**
 - a) A KIP-ben a tanulókat erős baráti kötelék köti össze.
 - b) A KIP egy speciális kooperatív tanítási eljárás.
 - c) A KIP-ben a tanulók közötti tudásbeli különbség és kifejezőkészség tág határok között mozog.
3. **Melyik kifejezés nem kapcsolódik szorosan a tudásban és szocializáltságban heterogén tanulói összetételű csoport neveléséhez?**
 - a) Státusz.
 - b) Versenyhelyzet.
 - c) Hierarchia.





4. **Melyik tanári viselkedési forma nem kívánatos a Komplex Instrukciós Program tanórai alkalmazása alatt?**
 - a) A pedagógus minden diáknak megadja a lehetőséget a munkában való egyenrangú munkavégzésre.
 - b) A pedagógus tudatosítja a diákokban, hogy mindenkinek van olyan képessége, amely alkalmassá teszi a feladatok megoldásában való sikeres közreműködésre.
 - c) A pedagógus a lehető legtöbbször megragadja az alkalmat a feladatba történő direkt beavatkozásra, irányításra.
5. **Melyik kíváncsi nem a Komplex Instrukciós Program csoportfeladatának az ismérése?**
 - a) A feladat elsősorban tankönyv feladataira támaszkodik.
 - b) A feladat lehetőséget ad a gyerekeknek, hogy eltérő képességeik ellenére mindannyian hozzájáruljanak a feladat sikeres megoldásához.
 - c) A feladat sokféle képesség felhasználását teszi lehetővé.
6. **Válassza ki a „nagy gondolat” meghatározását!**
 - a) A tanóra címe.
 - b) A „nagy gondolat” a tanulók figyelmét felhívó, ráhangoló mondat.
 - c) A tanóra feladatrendszerének a meghatározása.
7. **Állítsa sorrendbe a Komplex Instrukciós Program szerint szervezett tanítási óra tevékenységeit!**
 - a) az óra értékelése
 - b) egyéni feladatok
 - c) alapelvek, szerepek áttekintése, tanári motiváció
 - d) csoportok beszámolója
 - e) egyéni beszámolók
 - f) csoportmunka
 - g) csoportalakítás, szerepek kijelölése



8. **Mikor nem felel meg a feladat a Komplex Instrukciós Program ismérveinek?**
- a) Alacsony színvonalú.
 - b) Többféle képesség felhasználását igényli.
 - c) Nem igényli a rutinmegoldásokat.
9. **Az alábbi feladatok közül melyik nem nyitott végű feladat?**
- a) Készítsetek táblázatot arról, hogy melyik árucikk mennyibe kerül!
 - b) Válasszatok ki három olyan terméket, amelyet szívesen megvennétek!
 - c) Vitassátok meg, hogy készpénzért vagy részletre vásároltok! Döntéseketek indokoljátok!
10. **A Komplex Instrukciós Program alkalmazása során hány fő a kívánatos csoportlétszám?**
- a) 2-3
 - b) 4-5
 - c) 6-7
11. **Melyik tanulói szerep nem státusznövelő?**
- a) Anyagfelelős.
 - b) Beszámoló.
 - c) Kistanár.
12. **Melyik ismérv nem követelménye a differenciált, névre szóló egyéni feladatoknak?**
- a) A differenciált, képességre szabott, egyéni feladatok felhasználják a csoportmunka eredményét.
 - b) A differenciált, képességre szabott, egyéni feladatok a tehetséggondozás eszközei is.
 - c) A differenciált, képességre szabott, egyéni feladatok a tanulók közötti versenyztetés eszközei.



13. Melyik pedagógusi viselkedésforma nem kívánatos a Komplex Instrukciós Program alkalmazása során?

- a) A pedagógus irányító tevékenysége fontos szerepet játszik a tanórán.
- b) A pedagógus szakít a rutin döntéshozatallal.
- c) A pedagógus a szabályokon keresztül nyújt segítséget a tanulóknak.

14. Rendelje hozzá a feladatokat a Gardneri intelligenciaterületekhez!

- a) Nyelvi alkalmazás
 - b) Vizuális alkalmazás
 - c) Interperszonális, testi elemzés
 - d) Intraperszonális összegzés
 - e) Zenei alkalmazás, elemzés
 - f) Matematikai, logikai – térbeli elemzés
1. Készíts felvételeket a csoportok munkájáról az általad választott technika alkalmazásával!
 2. Képzeljétek el, hogy az elmúlt egy hónapban hogyan változott a kincstárban levő vagyon! Készítsetek erről táblázatot, majd ábrázoljátok grafikonon! Tegyetek fel kérdéseket a grafikonotok alapján!
 3. Szerkesszetek többnyelvű szótárt!
 4. Keressetek az egyes jeleneteihez aláfestő zenéket! Adjátok elő!
 5. Készítsetek interjúkat a szereplőkkel!
 6. Készítsetek különböző technikákkal háttérképet a szöveghez!

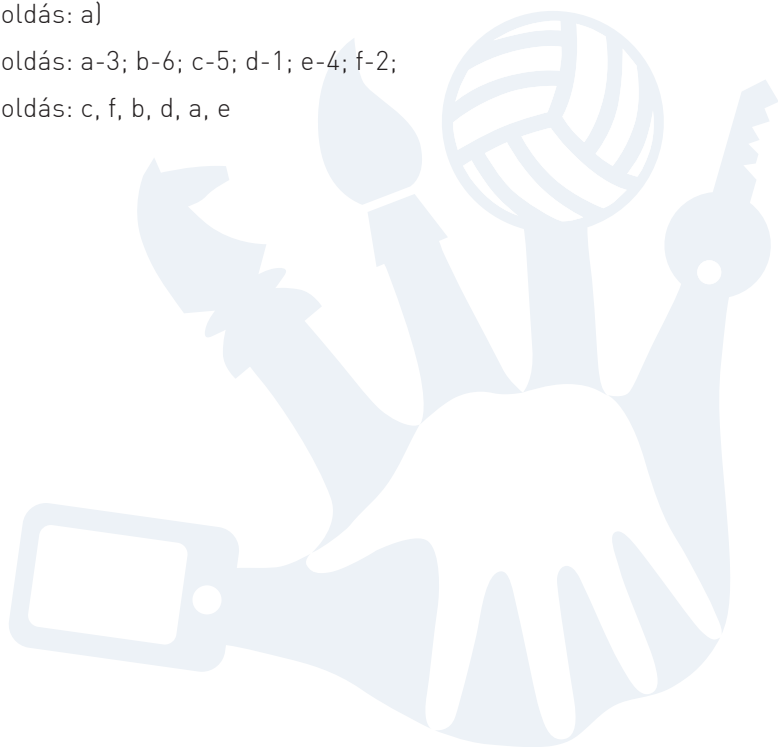
15. Állítsa sorrendbe a Bloom-féle taxonómia szintjeit! A csoportosítást a legegyszerűbbel kezdje!

- a) értékelés
- b) alkalmazás
- c) tudás
- d) elemzés
- e) szintézis
- f) megértés



Megoldások

1. kérdés - megoldás: b)
2. kérdés - megoldás: a)
3. kérdés - megoldás: b)
4. kérdés - megoldás: c)
5. kérdés - megoldás: a)
6. kérdés - megoldás: b)
7. kérdés - megoldás: c, g, f, d, b, e, a
8. kérdés - megoldás: a)
9. kérdés - megoldás: a)
10. kérdés - megoldás: b)
11. kérdés - megoldás: a)
12. kérdés - megoldás: c)
13. kérdés - megoldás: a)
14. kérdés - megoldás: a-3; b-6; c-5; d-1; e-4; f-2;
15. kérdés - megoldás: c, f, b, d, a, e



13.16. Egyéni differenciálás más technikákkal

A frontális osztálymunka nem alkalmas minden gyerek megszólítására: vagy a legtehetségesebbeket, vagy az alulteljesítőket, a tanulásban lemaradtakat, esetleg az átlagos képességűeket célozza meg. Megoldásnak tűnhet, ha a pedagógus az egyéni differenciálás céljából mindenkinek külön feladatot kínál fel tehetségéhez, tudásszintjéhez mérten, amely rögtön felveti azt a gondolatot is, hogy ez szinte kivitelezhetetlen. Például egy matematika órán a 25 gyerek részére legalább 100-150 feladatot kellene összeállítani, hiszen minimum négyet-ötöt mindenkinek illik megoldania. Bár pedagógusaink olykor ezt a megoldást választják, nem gyakran teszik, mivel az előkészület és a kivitelezés rengeteg energiát kíván tőlük. A pedagógus nem lehet egyszerre ott minden gyereknél, hogy felügyelje a megoldás menetét, hogy reagáljon a felmerült kérdésekre és azonnali segítséget nyújtson. A megoldást az alábbi differenciálási technikák alkalmazásában látjuk:

- Gardner-féle intelligencia szerinti óraszervezés, ahol a tudás eltérő szintjén állva, érdeklődési terület szerinti homogén csoportokban tevékenykednek a gyerekek.
- Bloom-féle taxonómia szerinti óraszervezés, ahol a tudás fejlődési szintjei szerint készítünk feladatokat a tanulók számára, a személyiségfejlesztés kognitív értelmi területeire koncentrálván.
- Integrációs mátrix szerinti feladat megjelölés, amelynek során a Gardneri intelligenciák és a gondolkodási szinteknek megfelelő feladatok egyidejűségét alkalmazzuk.
- A Komplex Instrukciós Program szerinti óraszervezés, nyitott végű csoportmunkára épülő differenciált egyéni feladatok kijelölésével történik.

Gardner-féle intelligencia szerinti óraszervezés

Ahhoz, hogy az osztályban mindenkit megfelelő módon motiváljunk, szükség van annak ismeretére, hogy melyik gyerekek mi az érdeklődési területe. Ennek kiderítéséhez a Gardner-féle intelligencia tesztet használjuk. A kérdések nyolc érdeklődési (intelligencia) terület köré csoportosulnak: nyelvi-verbális, logikai-matematikai, térbeli, testi-mozgásos, zenei, interperszonális, intraperszonális, természeti. A mérőlap a gyerekek nyelvezetéhez igazított, amelynek kitöltése után iránymutatást kapunk arra vonatkozóan, hogy az egyes tantárgyakon belül milyen feladatokat jelöljünk ki a gyerekek érdeklődési körének megfelelően. Jó iránymutatást kapunk például arra vonatkozóan, hogy amennyiben egy tanuló matematikai intelligenciával rendelkezik, milyen feladatokon keresztül tehetjük számára élvezetessé az irodalom- vagy az angolórát. Ugyanez érvényesül más tantárgyak esetében is. Egy-egy intelligencia terület nem kizárólagos érvényességű.



A gyerekek többsége kevert intelligenciával rendelkezik, és ez azt is jelenti, hogy a tanítási órán többféle feladattípus is motiváló lehet egy-egy tanuló számára. Ennek a differenciálási módnak nagy előnye, hogy a gyerekek érdeklődéséhez mértek a feladatok. Bár egy-egy csoportban a tudás eltérő szintjén állnak a tanulók, az érdeklődési terület, intelligencia összeköti őket és ennek következményeként kiválóan teljesítenek.

A Bloom-féle taxonómia helye a differenciálásban

A gyerekek ismeretei eltérő szinten állnak. Vannak, akik gyengébben, vannak, akik jobban teljesítenek. A kérdés számunkra az, hogy mit jelent a „gyenge” és mit jelent a „jó” teljesítmény. Ebben a tekintetben Bloom taxonómiája ad kiváló útmutatást a számunkra. Szerinte az ismeretek elsajátítása, azok alkalmazása több szinten megy végbe, nevezetesen az ismeret szintjétől – amelyben fontos szerepet játszik az emlékezés, felismerés, fogalmak, szabályok, elméletek rendszere, stb. – az értékelés szintjéig, amely utóbbi birtokában a tanuló képes a különböző nézetek összevetésére, az elemzésre, az önálló véleményalkotásra és ítékezésre. A két szint között vannak még egymásra épülő, egymást feltételező fokozatok: a megértés szintjén áll a tanuló, ha képes az összefüggések értelmezésére, azok saját szavakkal történő leírására. Az alkalmazás szintje fejlettebb gondolkodást feltételez az előbbinél. Birtokában a gyerek képes a probléma felismerésére, a megoldás keresésére és azok végrehajtására. Az analízis szintjén az elemző gondolkodáson kívül magyarázatok adására is képes a tanuló, vagyis tudásának összehasonlító és értékelő részei is vannak. Amennyiben a gyerek képes meglévő ismereteinek a birtokában új eredmény létrehozására is, úgy elérte az utolsó előtti, vagyis a szintézis szintjét. A szintek egymásra épülnek, lépcsőfokot kihagyni nem lehet, minden következő szint az előző függvénye. A gyerek tudásszintjét a fent említett szintek összessége adja.

Integrációs mátrix mint a Gardner-féle elmélet és a Bloom-féle taxonómia ötvözője

Az integrációs mátrix a gyerekek érdeklődésének, intelligenciájának, tudásának figyelembevételére, összekapcsolására alkalmas táblázat, amelyben akár egy tanítási órán minden tanulót elhelyezhetünk a pillanatnyi teljesítményének megfelelő helyen. A tanulók ismeretelsajátításuknak megfelelően egyre feljebb haladhatnak, ez gondolkodásuk fejlődését mutatja számunkra.



13.17. A tanulók gardneri intelligenciák szerinti beazonosítása

Intelligenciátípusok

Minden intelligenciacsoporthban pipáld ki azokat az állításokat, melyek igazak rád. Az egyes állításcsoportok után hagyott üres helyre beírhatasz olyan információkat, amelyekre a vizsgálat állításai nem térnek ki.

Nyelvi intelligencia:

- Számomra nagyon fontosak a könyvek.
- Hallom a szavakat a fejemben még mielőtt elolvasnám, leírnám vagy kimondanám őket.
- Rádió, illetve szöveges kazetta hallgatásából többet profitálok, mint tévészésből vagy filmekből.
- Kedvelem a betűjátékokat, mint amilyen pl. a Scrabble, Anagrams vagy Password.
- Szívesen szórakoztatom magamat és másokat is nyelvtörőkkel, rímekkel és szójátékokkal.
- Néha előfordul, hogy beszéd közben félbeszakítanak és arra kérnek, hogy magyarázzam meg az általam használt szavak jelentését.
- Az iskolában a nyelv, a társadalomtudományok és a történelem jobban mentek, mint a természettudományok.
- Kocsiban ülve több figyelmet szentelek az út szélén látható hirdetéseknek, mint a tájnak
- Beszélgetések során gyakran utalok az általam olvasott vagy hallott dolgokra.
- Mostanában írtam valamit, amire rendkívül büszke vagyok, illetve amivel kivívtam a többiek elismerését.

Logikai-matematikai intelligencia

- Könnyen számolok fejben.
- A matematika, illetve a természettudományos tárgyak voltak a kedvenceim az iskolában.
- Szeretek logikus gondolkodást igénylő játékokban részt venni vagy fejtörőket megoldani.



- Szeretek „Mi történik, ha...” kísérleteket végezni (pl. Mi történik, ha megduplázom a rózsabokornak adott víz mennyiségét minden héten?).
- Sémákat, szabályosságot, logikus rendet keresek a dolgokban.
- Érdekelnek a tudomány új vívmányai.
- Meggyőződése, hogy szinte mindennek van ésszerű magyarázata.
- Néha egyértelmű, absztrakt, szó és kép nélküli fogalmakban gondolkodom.
- Szeretek logikai hibákat találni az emberek mondanivalójában, otthoni és munkahelyi munkájában.
- Jobban érzem magam, ha a dolgok valamilyen módon mérve, kategorizálva, analizálva vagy mennyiségileg meghatározva vannak.

Térbeli intelligencia

- Gyakran látok tiszta, világos képeket, amikor becsukom a szememet.
- Érzékeny vagyok a színekre.
- Gyakran használom a telefont, hogy megörökítsem, amit magam körül látok.
- Szeretem a kirakós játékokat, útvesztőket, és más vizuális fejtörőket.
- Élének álmaim vannak.
- Általában könnyedén tájékozodom ismeretlen helyen.
- Szeretek rajzolni vagy firkálgatni.
- Suliban a geometria jobban ment, mint az algebra.
- Könnyedén el tudom képzelni, hogy mi hogyan nézhet ki madártávlatból.
- A gazdagon illusztrált olvasnivalót kedvelem.

Testi-mozgásos intelligencia:

- Legalább egy sportot vagy fizikai tevékenységet rendszeresen űzök.
- Nehéz sokáig egy helyben ülnöm.
- Szeretem a kézműves tevékenységeket, mint amilyen például a varrás, szövés, faragás, asztalosmunka, modellépítés.
- A legjobb ötleteim séta vagy kocogás közben születnek, vagy más egyéb fizikai tevékenység során.
- Gyakran töltöm szabadidőmet a szabadban.



- Gyakran gesztikulálok vagy használom a testbeszéd más formáit beszélgetés közben.
- Ahhoz, hogy többet megtudjak a dolgokról, szükségét érzem megfogni, megtagogatni őket.
- Imádom a hajmeresztő utazásokat a vidámpark különböző „járatain”.
- Összerendezettnek tartom magam.
- Egy új tevékenységet a gyakorlatban is ki kell próbálnom, nem elég videón látni vagy olvasni róla.

Zenei intelligencia:

- Kellemes énekhangom van.
- Meg tudom állapítani, ha egy hang hamis.
- Gyakran hallgatok zenét.
- Hangszeren játszom.
- Zene nélkül szegényebb lenne az életem.
- Gyakran azon kapom magam séta közben, hogy dallamok cikáznak a fejemben.
- Egyszerű ütős hangszerrel könnyedén tudom kíséni a zenei műveket.
- Sok dal vagy zenemű dallamát ismerem.
- Ha egy dallamot egyszer vagy kétszer hallok, általában elég pontosan vissza tudom énekelni.
- Gyakran dobolok az ujjammal, vagy énekelek tanulás, illetve munka közben.

Interperszonális intelligencia

- Az a fajta ember vagyok, akihez tanácsért fordulnak.
- Jobban szeretem a csapatsportokat, mint a tollas, röplabda stb. az egyéni sportágaknál, mint amilyen az úszás vagy a futás.
- Ha problémám van, inkább segítségért folyamodom, mint hogy megpróbáljam egyedül megoldani.
- Legalább három közeli barátom van.
- Jobban kedvelem a társas időtöltéseket (pl. Monopoly vagy bridzs), mint a magányos játékokat (pl. videójátékok, pasziánsz).



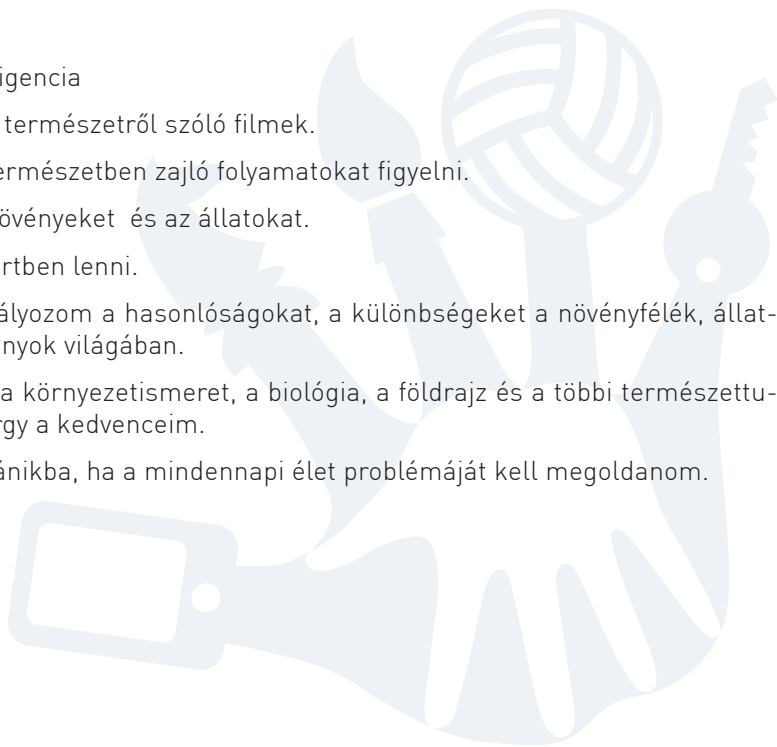
- Szeretem a kihívást, hogy megtanítsak másoknak valamit, amit tudok.
- Vezető típus vagyok (vagy mások tartanak annak).
- Szeretek középpontban lenni.
- Szívesen veszek részt munkahelyi, egyházi vagy közösségi összejöveteleken.
- Inkább egy nyüzsgő partira megyek, mint hogy otthon töltssem az estémet.

Intraperszonális intelligencia

- Gyakran töltöm egyedül az időt, meditálva az élet fontos kérdéseiről.
- Van egy hobbim, amelyet egyedül űzök.
- Van néhány fontos célja az életemnek, amelyekről gyakran gondolkodom.
- Reálisnak látom a pozitívumaimat és negatívumaimat (megerősítve mások által is).
- Szívesebben tölténém a hétvégémet egy erdei kunyhóban, mint egy menő, zsúfolt nyaralóhelyen.
- Erős akaratúnak, illetve szabadszelleműnek tartom magam.

Természeti intelligencia

- Érdekelnek a természetről szóló filmek.
- Szeretem a természetben zajló folyamatokat figyelni.
- Szeretem a növényeket és az állatokat.
- Szeretek a kertben lenni.
- Gyakran osztályozom a hasonlóságokat, a különbségeket a növényfélék, állatfajták és ásványok világában.
- Az iskolában a környezetismeret, a biológia, a földrajz és a többi természettudományos tárgy a kedvenceim.
- Nem esem pánikba, ha a mindennapi élet problémáját kell megoldanom.





13.18. Segédlet a differenciált egyéni feladatok⁷ kijelöléséhez

A DFHT tanítási-tanulási stratégiájának megalkotását segítő gardneri intelligenciák szerint szervezett tanítási óra

A gardneri intelligencia szerint szervezett óra az egyik eszköze a státuszkezelés megvalósíthatóságának. A feladatok sokszínűsége alkalmat ad a tanulók eltérő képességeinek a megmutatására és felhasználására, amely alkalmat ad a pedagógusnak a teljesítmény pozitív megerősítésére, az egyes tanulók hozzáértésének a kiemelésére.

Gardneri intelligenciák szerint szervezett kooperatív óra – feladatillusztráció

Az alábbiakban negyedik osztályosoknak készült olvasásóratervet mutatunk be, amely a Gardner-féle intelligenciák közül hat figyelembevételével készült. A 45 perces óra a mesék témakörben A kiskakas gyémánt fél krajcárja feldolgozását tűzi ki célul. A pedagógus 20 percben határozta meg az eltérő intelligenciacsoportokban dolgozó gyerekek munkaidejét, amelyet ugyanennyi időintervallumra tervezett csoportmunka-bemutató/beszámoló követ. Az óra keretét a hasonló című rajzfilm egy részletének a bemutatása, a ráhangolás és zárásként a tanulói csoportok teljesítményének az értékelése adja.

Az óra az erre a célra kialakított többszörösintelligencia-teremben (TI terem) is szerveződhet, ahol a különböző intelligenciatípusoknak megfelelően tanulói sarkokat, bokszoikat alakíthatunk ki. A „nyelvi sarokban” szótárak, lexikonok, nyelvi, nyelvtani és irodalmi segédletek találhatóak egy polcon. A térbeli intelligenciájúaknak rajzasztalok és rajzeszközök állnak a rendelkezésükre. Az „örökmozgók” óriási babzsákok, bábok, mozgáshoz szükséges eszközök használatát engedélyezik. A másik sarokban az interperszonális intelligenciával rendelkezőknek interneteléréssel bíró számítógépek, tabletek, okostelefon, míg a „zenei sarokban” magnetofon, hangszerek, tabletek, MP3-lejátszók találhatóak. Az eszközök arra ösztönzik a zenét szeretőket, hogy a zeneszámok között kutathassanak, vagy akár énekelhetnek, komponálhatnak is. A „matematikusok” laptopot, tabletet, számológépet, matematikai mérőeszközöket, síkidomokat, testeket stb. használhatnak. Az egyes kis csoportok zavartalan munkáját a paravánokkal való térhatárolás biztosítja.

⁷ Diane Heacox (2007): Differenciálás a tanításban, tanulásban. Szabad Iskoláért Alapítvány Budapest, 2007.



Tantárgy: Tanórán kívüli foglalkozás, komplex óra

Téma: A Kiskakas gyémánt fél krajcárja

Évfolyam: Alsó tagozat, életkorban vegyes tanulói csoport⁸

Az óra célja: A tudás, megértés, alkalmazás, elemzés, szintézis és értékelés előtérbe helyezése. A tanulók közös munkavégzésének az elősegítése. Az egymással szembeni tolerancia erősítése.

Feladatok a különböző intelligenciatípusok szerint:

Nyelvi, részben vizuális intelligencia

- Szerkesszettek egy többnyelvű képes szótárt a mese jellegzetes szókészletéből! (angol, német, tájnyelvi, szleng, új keletű stb.)

Vizuális intelligencia

- Készítsetek különböző technikákkal háttérvázlatokat a mese egy-egy jelentéhez!

Interperszonális, testi intelligencia

- Bábok segítségével készítsetek interjúkat a császárral, a gazdasszonnyal és a kiskakassal, miután kiürült a kincseskamra!
- Hogyan él meg a szereplők az anyagi helyzetük megváltozását?

Intraperszonális, nyelvi intelligencia

- A nagy uralkodók a krónikásoknak mondták tollba nagy és dicső tetteiket, a kevésbé dicső tetteket igyekeztek jó színben feltüntetni. Mit mesélhetett a török császár a krónikásának a történetek után? Írd meg napló formájában!

Zenei intelligencia

- Alkossátok meg a kiskakas nótáját (vegyétek figyelembe helyzetét, vágyait, elszántságát stb.)! Adjátok elő!

⁸ A feladatsort készítette Tóth Józsefné.



Matematikai-logikai, térbeli intelligencia

- Képzeljétek el, hogy az elmúlt egy hónapban hogyan változott a császár kincstárában levő vagyon! Készítsetek erről táblázatot, majd ábrázoljátok grafikonon úgy, hogy a mese kulcsfontosságú eseményei jól láthatók legyenek!
- Alkossatok véleményt az eseményekről a grafikonok alapján!

A gardneri intelligenciák szerinti differenciálási módnak előnye, hogy a gyerekek érdeklődéséhez igazíthatók a feladatok. Bár egy-egy csoportban a tudás eltérő szintjén állnak a tanulók, az érdeklődési terület összeköti őket, és ennek következményeként a kíváncsagságnak és képességeiknek megfelelően teljesítenek.

Csoportfeladatok Gardner többszörösintelligencia-elméletének (TI) a felhasználásával – feladatillusztráció a Gardner-féle intelligencia szerinti órászervezés⁹

Tantárgy: Hittan

Téma: Ószövetség – József és testvérei

Évfolyam: 6.

A tudás, megértés, alkalmazás, elemzés, szintézis és értékelés előtérbe helyezése. A tanulók közös munkavégzésének az elősegítése. Az egymással szembeni tolerancia erősítése.

Feladatok a különböző intelligenciatípusok szerint:

Verbális-nyelvi intelligencia:

- Készítsetek keresztrejtvényt József történetéhez, amelyben legalább tíz meghatározás szerepel!

Vizuális, térbeli intelligencia

- Tervezzetek díszleteket József történetének egyes helyszíneihez!
vagy
- Ábrázoljátok a szereplők egymáshoz való viszonyát egy kapcsolati térképen!

⁹ A feladatsort összeállította: Tóth Józsefné.



Logikai, matematikai intelligencia

- Éhség van Kánaánban. Jákobnak és családjának fogytán a gabonája. Jákob elküldi a fiait Egyiptomba. Állítsátok össze az utazáshoz szükséges dolgok listáját, rendeljétek hozzá mennyiségeket figyelembe véve az út hosszát és az utazók számát!

Zenei intelligencia

- Gondolkodjatok azon, hogy egy József életéről szóló PPT-bemutató egyes jeleiteihez milyen háttérzenét válogatnátok!

vagy

- Írjatok rigmust egy ismert dallamra Józsefhez kapcsolódóan!

Testi, kinezteziás intelligencia

- Vajon hogyan jutnak el József testvérei a testvérgyilkosság gondolatáig? Milyen érzelmek dúlnak bennük? Jelenítsétek meg pantomimmal az egyes fázisokat!

Intraperszonális intelligencia

- József a fáraó után a második ember Egyiptomban. Testvérei nem ismerik fel. Vajon mi járhatott József fejében, amikor azon gondolkodott, mikor van itt az ideje a leleplezésnek? Írd le gondolatait! Voltál-e már te is olyan helyzetben, amikor nagyon alaposan meg kellett fontolnod, mit tegyél? Mi segített a döntésben?

Interperszonális intelligencia

- A Balázs-show mai vendége Potifár. József börtönbe zárása után vagyunk. Milyen kérdéseket tennétek fel Potifárnak?
- És ki van a fal mögött? Szembesítsétek a vendégeitekkel!

A csoportok beszámolója:

A történet időrendjének megfelelően:

5-3-7-6-1-2-4. csoportok sorrendjében

Segédanyag minden csoportnak: térképvázlat, történetvázlat



A gardneri intelligenciaerősségek szerinti differenciálással szervezett kooperatív feladatok

Tantárgy: Természetismeret (a foglalkozás terve egy 90 perces tanítási blokk része)

Téma: Magyarország nagytájai – Északi-középhegység

Évfolyam: 5. osztály¹⁰

A pedagógus célja: A tudás, megértés, alkalmazás, elemzés, szintézis és értékelés előtérbe helyezése. A tanulók közös munkavégzésének az elősegítése. Az egymással szembeni tolerancia erősítése.

Feladatok a különböző intelligenciatípusok szerint:

Verbális, nyelvi:

- Olvassátok el az Északi-középhegységről szóló ismeretterjesztő szöveget, majd beszéljétek meg, tartsatok beszámolót!
- Készüljétek fel egy vitára, amelyben a ti álláspontotok: „Az Északi-középhegységben a legjobb élni!”
- Találjatok ki egy történetet arról, hogy miről kaphatta a nevét a BÜKK!

Logikai, matematikai

- Mérjétek meg a térképen, hogy milyen távolságra vannak az Északi-középhegység kistájainak hegycsúcsai légvonalban! Ügyeljétek a méreтарányokra! A térképen mért távolság a valóságban mennyi?
- Az atlasz és a diagramok adatainak segítségével állapítsátok meg az Északi-középhegység kistájainak évi középhőmérsékletét, napfénytartamát, csapadék-mennyiségét és a talajtípusokat! Az adatok alapján következtessetek a mezőgazdaságra!
- Gyűjtsétek össze az Aggteleki-karszt és a Bükk közös jellemzőit!
- Készítsetek keresztrejtvényt az Északi-középhegységhez kapcsolódva!

¹⁰ Készítette: Lissai Katalin (Gyermekek Háza)

Forrás: Vojnitsné Keresztesy Zsuzsa- Kókayné Lányi Marietta: Könyv a differenciálásról, 2008, Educatio, Budapest



Vizuális, térbeli

- Készítsétek el az Északi-középhegység 3 dimenziós térképét. Érzékeltesétek a magasságkülönbségeket! (eszközök: papír, ragasztó, ecset, tempera, só-liszt gyurma)
- Készítsétek el az Északi-középhegység madártávlati képét! (eszközök: csomagolópapír, ecsetek, tempera, filc, színes ceruzák)
- Rajzoljátok le, majd nyírjátok ki az Északi-középhegységben termesztett növényeket és tenyésztett állatokat! (eszközök: rajzlap, színes ceruzák, tempera, víz, ecset)

Testi, kinezteziás

- Mutassatok be olyan tevékenységeket, sportokat, amelyek az Északi-középhegység kistájain megvalósítható! (pl. Bükk – síelés)
- Játsszátok el, mutassátok be az Északi- középhegység területén tenyésztett állatokat!

Zenei

- Gyűjtsetek az Északi-középhegység valamelyik tájához kapcsolódó népdalokat, és adjátok elő! (A tokaji szőlőhegyen)
- Legyetek „esőcsinálók”! Két kavics összekoccantásával érzékeltesétek Magyarország nagytájainak csapadékeloszlását a csapadéktérkép alapján!

Mielőtt belekezdtek a záporozásba, beszéljétek meg a hangverseny minden részletét!

Eszköz: minden gyereknek 2 kavics

Interperszonális, személyközi

- Közösen készítsétek egy tablót az Északi-középhegységről!
- Vita. A két álláspont: 1. Az Alföldön jobb lakni. 2. Az Északi-középhegység területén jobb lakni. Készüljétek fel saját álláspontotok védelmére, a lehetséges támadások elhárítására!

Intraperszonális, személyes

- Írj naplót egy képzeletbeli kirándulásról az Északi-középhegységben! Szódd bele a történetbe kistájait, jellegzetességeit – amiről felismerhetjük, hol járunk!



Praktikus, gyakorlati

- Nézzetek utána, milyen alapkőzetekből épültek fel az Északi-középhegység hegvidékei! Kérd meg a felsős földrajztanárt, hogy adjon néhány kőzetmintát a szertárból, amelyek segítségével bemutathatjátok a hegyek „belsejét”!

Eszközök: kőzetminták

- Készítsetek fotókiállítást az Északi-középhegység nevezetességeiről, látnivalóiról!

Eszközök: utazási katalógusok, prospektusok

Az idő megtervezése

Fontos, hogy az idő megtervezése is a gyerekekkel együtt történjen, s gondoskodjunk olyan időkitöltő feladatokról is, amelyeket bármikor elkezdhetnek és abbahagyhatnak. Ideális, ha ezek is alkalmazkodnak az adott intelligenciátípushoz.

A csoportok beszámolója

Hallgassuk, nézzük meg együtt az egyes csoportok bemutatóit, lássuk, láttassuk meg diákjainkkal a csoportok munkáinak összefüggését! Emeljük ki sajátosságait, éreztessük, hogy egy témának a komplex áttekintéséhez milyen sokféleképpen lehet hozzájárulni, így a csoportok munkájából mint egy-egy mozaikkockából áll össze a teljes kép, osztályunk közös munkájának eredménye örömmel, megelégedéssel tölthet el mindenkit.

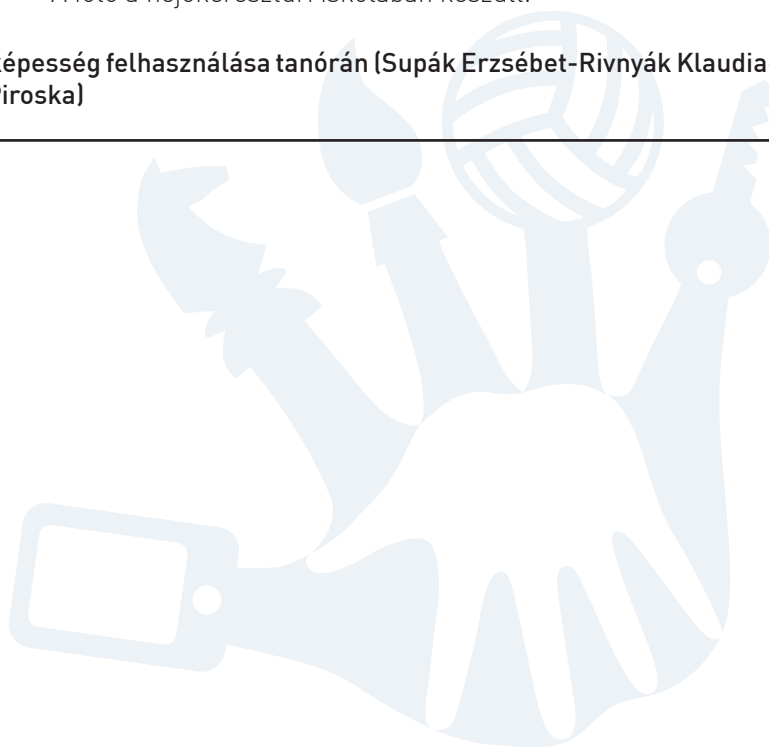
Ellenőrzés, értékelés

Törekedjünk a pozitív megerősítésre, bátorítsuk, dicsérjük az elkészült feladatokat, hagyjunk időt és lehetőséget arra, hogy az együtt dolgozó csoportok értékelhessék saját s egymás munkáit is!



A fotó a hejőkeresztúri iskolában készült.

4.kép: Többféle képesség felhasználása tanórán (Supák Erzsébet-Rivnyák Klaudia-Kovács Piroska)



Bloom taxonómiaja, sablon¹¹

Az ismeretek elsajátítása, alkalmazása több szinten megy végbe, nevezetesen az ismeret szintjétől – amelyben fontos szerepet játszik az emlékezés, felismerés, fogalmak, szabályok, elméletek rendszere stb. – az értékelés szintjéig, amely utóbbi birtokában a tanuló képes a különböző nézetek összevetésére, az elemzésre, értékelésre és az önálló véleményalkotásra és ítékezésre. A két szint között egymásra épülő, egymást feltételező fokozatok vannak: a megértés szintjén áll a tanuló, ha képes az összefüggések értelmezésére, ezek saját szavakkal történő leírására. Az alkalmazás szintje fejlettebb gondolkodást feltételez az előbbinél. Birtokában a gyerek képes a probléma felismerésére, a megoldás keresésére és végrehajtására. Az analízis szintjén az elemző gondolkodás mellett magyarázatok adására is képes a tanuló, vagyis tudásának összehasonlító és értékelő részei is vannak. Amennyiben a gyerek képes meglévő ismereteinek a birtokában új eredmény létrehozására is, úgy elérte a szintézis szintjét. A szintek egymásra épülnek, és gyerek tudás szintjét a fent említett szintek összessége adja. Az egyes szintek feladatkielölését a feladatinstrukciók segítik.

Az alábbi táblázat az egyes szintekbe tartozó tanulók feladatkielölését segíti. Az egyes szintek között nincs éles határ.

Tudás szint	Megértés szint	Alkalmazás szint	Elemzés szint	Szintézis szint	Értékelés szint
mond el, sorold be, határozd meg, címkézd, jegyezd meg, ismételd, találd rá, nevezd meg, jegyezd fel, töltsd ki, idézd fel, viszonyítsd	helyezd el, magyarázd meg, összegezd, azonosítsd, írd le, készíts róla jelentést, beszéld meg, idézd fel, magyarázd, fejtssd ki, mutasd be, körvo-nalazd, írd át	szerkeszd meg, jegyezd fel, használd, ábrázold, módosítsd, illusztráld, add elő, dramatizáld, szervezd, fordítsd szöveget, alakítsd át, adaptáld, kutasd, számsítsd ki, működtesd, model-láld, rendezd el, add elő, folytasd, egészítsd ki, építsd be	hasonlítsd össze, állítsd ellentétbe, osztályozd, bíráld, oldd meg, vezesd le, vizsgáld meg, differenciáld, értékelj, külön-böztessd meg, kísérletezd ki, tedd kérdésessé, járd utána, kateg-orizáld, bizonyítsd	állítsd össze, fel-tételezd, tervezd el formáld meg, alkossd meg, ta-láld fel, fejleszd ki, árnyaljd, ala-kítsd át	ítéld meg, jelezd előre, igazold, becsüld fel, mérlegeld, rang-sorold, határozd meg, válaszd szét, értékelj, dönts felőle

11 A feladatok készítésénél fontos figyelembe venni, hogy nincs éles határ az egyes szintek között. Forrás: Diane Heacox, ED. D.: Differenciálás a tanításban, tanulásban; Szabad Iskolásokért Alapítvány [2006].





Bloom taxonómiaja szerint kijelölt differenciált egyéni feladatok – feladatokkal¹²

Bloom taxonómiaja az alapja a Komplex Instruksió Programban a csoportmunka eredményét felhasználó, differenciált egyéni feladatok kijelölésének.

Tantárgy: Biológia

Téma: Az óceáni bioszféra

Évfolyam: 7.

A pedagógus célja: Az óceáni bioszféráról szerzett ismeretek előhívása. A tudás, megértés, alkalmazás, elemzés, szintézis és értékelés előtérbe helyezése. A tanulók közös munkavégzésének az elősegítése. Az egymással szembeni tolerancia erősítése.

Témakörhöz kapcsolódó kérdések: Melyek az óceánok jellegzetességei? Mely növények és állatok élnek óceánokban? Milyen táplálkozási lánc fűzi össze az óceánok növényeit és állatait? Miként hat az óceánok földrajza az emberre? Milyen hatással van az ember az óceánokra?

Tudás	Megértés	Alkalmazás	Elemzés	Szintézis	Értékelés
Gyűjts össze any- nyi óceánban élő állatot és növényt, amennyit csak tudsz!	Készíts térképet, amely megmu- tatja az óceánok és a tavak közötti különbségeket az izlek, szagok, hangok és meg- jelenési formák szerint!	Ábrázoljásokat pa- pírkivágásokból készült faliképen azokat az állato- kat és növénye- ket, amelyek az óceán különböző mélységeiben élnek!		Tervezz új óceáni állatot, amely a létező állatok legalább három jellemzőjével rendelkezik! Írd le minden jellemző- jét, kifejtve, hogy miért választottad azt!	Határozd meg az élet előnyös és hátrányos felté- teleit a parton és a szárazföldön! Próbáld meggyőz- ni a többieket az állaspontodról!

¹² A feladatok készítésénél fontos figyelembe venni, hogy nincs éles határ az egyes szintek között. A feladatok az adott tanuló ismeretében pontosabban elkészíthetők. A feladatok érdeklődésben azonos, korosztályukat tekintve eltérő tanulók részére készültek.

Forrás: Diane Heacox, ED. D.: Differenciálás a tanításban, tanulásban; Szabad Iskolásokért Alapítvány (2006).

Tudás	Megértés	Alkalmazás	Elemzés	Szintézis	Értékelés
Csoportokban kutassátok fel a szürke, a kék, a púpos bálna vagy a delfinek vonulási útjait! Jelöljétek meg az útvonalukat a világtérképen, feltüntetve az állatok nyári és téli lakóhelyét!	Határozzátok meg a szárazföldi és a tengeri emlősök közös jellemzőit! Magyarazzátok meg, hogyan alkalmazkodtak a fajok a környezetükhöz! Írjátok le következtetéseiteket összefoglalással!	Válassz ki egy mesét, mítoszt vagy hiedelmet a tengerről! Mutasd be az osztálynak történetmondással!	Vizsgáljátok meg a szárazföld és a tenger földrajzi hasonlóságait és különbségeit! Mutassátok be az eredményt Venn-diagrammal!	Költs szöveget egy tengeri dalhoz vagy egy tengeri kalandhoz!	Gyűjts össze és elemezz újság- és magazincikkeket az óceánok életére vonatkozó aktuális problémákról és tudnivalókról! Készíts óceáni vázlatfüzetet, és mutasd be az osztálynak!
Készítsetek közösen olyan összerakható rajzot, amely életnagyságban ábrázol legalább öt tengeri állatot! Mutassátok meg és beszéljétek meg a mérheteli elteréseket!	Közösen kutassatok fel óceáni növényeket és állatokat! Készítsetek táplálékláncot ábrázoló rajzokat!	Poszteren vagy diagramon mutassátok be, hogyan alkalmazkodnak bizonyos állatok az árapályhoz!	Írd le röviden álláspontodat és érzéseidet az óceánt érő környezeti hatásokról, például az olajszennyezésről vagy a part menti olajkutak fúrásáról!	Készíts cselekvési tervet olyan halászatból élő közösségek foglalkoztatási problémáinak megoldására, amelyek a halászati tilalom következtében foglalkozás nélkül maradtak!	Gyűjts adatokat arról, mi fenyegeti legalább három óceáni állatfaj élőhelyét! Határozd meg a folyamatokat, és emeld ki, mit kell tennünk az óceánok életének megóvásaért!



Példa az integrációs mátrix segítségével történő egyéni feladatok kijelölésére

Tantárgy:

Tananyag:

Tudás	Megértés	Alkalmazás	Elemzés	Összegzés	Értékelés
mondd el, sorold be, határozd meg, jelöld, jegyezd meg, ismételed, válaszd ki, nevezd meg, jegyezd fel, töltsd ki, idézd fel, viszonyíts	helyezd el, ma- gyarázd, azo- nosítsd, írd le, tudósíts róla, tárgyalj meg, ellenőrizd, dol- gozd át, fejezd ki, ismételed, mutasd be, vázold, körvo- nalazd, írd újra	mutasd be, szerkeszd meg, jegyezd fel, ábrázold diagramon, módosítsd, illusztráld, szemléltesd, dramatizáld, szervezd, fordítsd le, alkalmazd, ku- tasd, számitd ki, használd, modellezd, rendezd, mu- tasd be, telje- sítsd, sorold be, integráld, egyesítsd vala- mivel	hasonlítsd össze, állítsd ellentétbe, osztályozd, bíráld, oldd meg, vezesd le, vizsgáld meg, külön- böztess meg, kísérletezd ki, kérdezz rá, nézz utána, csoportosítsd, bizonyítsd	állítsd össze, állíts fel hipo- tézist, tervezd, formázd meg, készítsd el, találd fel, fej- leszd ki, fino- mítsd, állítsd elő, alakítsd át	ítéld meg, jó- sold meg, iga- zold, becslő meg, rangso- rolj, határozd meg, válaszd ki, értékelj, mértelg
Térbeli-vizu- ális	figyeld meg, jelöld meg, rajzold újra, írd újra, másold le, rajzold le	dramatizáld, szemléltesd, ábrázold, mu- tasd meg, bi- zonyítsd, építs	vizsgáld meg, rendezd el, készíts diag- ramot, hason- lítsd össze, ábrázold grafi- konon	alkoss, hozz létre, tervezz, szerkeszd, építsd meg, készíts, kép- zeld el, te- remts, találj ki	értékelj, vá- laszd ki, alkoss ítéletet, ajánld, javasold

Matematikai-logikai	idézd fel, gyűjts, nevezd meg, pontozd, jegyezd fel, sorold fel, mondd el	írd le, nevezd meg, azonosítsd, helyezd el, tekintsd át, csoportosítsd	teszteld, oldd meg, számold ki, szemléltesd, mutasd be, kísérletezz	elemezd, értelmeld, vizsgálj meg, fedezd fel, tudakozd, szervezd, tegyél fel kérdéseket, mérd meg, oszd fel	fedezd fel, fogalmazd meg, állíts fel hipotézist, építs fel, rendszerezd	értékelj, dolgozd át, válto-gasd ki, mérd meg, becsüld meg, pontozd
Verbális	határozd meg, jegyezd meg, jegyezd fel, írd össze	tisztázd, vitázd meg, fogalmazd meg újra, írd le, magyarázd meg, tekintsd át	készíts inter-jút, dramatizáld, fejezd ki, mutasd be, tedd közzé	értelmeld, hasonlítsd össze, tudakozd, vizsgálj meg, szervezd, készíts felmérést, kérdezz utána, próbáld ki	alkoss, hozzlétre, képzeld el, jósold meg, fedezd fel	értékelj, dolgozd át, következtess, bizonyítsd, jósold meg, javítsd ki, szerkeszd meg
Testi-kinesztéziás	ismételd meg az összes cselekvésben, másold le, kövesd végig	beszélj meg, fejezd ki, helyezd el, játszd	mutasd meg, használd, színteld, működtesd, mutasd be, kísérletezz	osztályozd, vizsgálj meg, rendezd el, fedezd fel, csoportosítsd, szervezd meg, elemezd, ábrázold, sorold be	hozz létre, rendezd el, építsd fel, találj ki	mérd meg, döntsd el, becsüld meg, válaszd ki, javasold
Zenei	jegyezd meg, ismételed, másold le, idézd fel, nevezd meg	ismerd fel, fejezd ki, írd le, fordítsd le a zene nyelvére	gyakorold, szemléltesd, dramatizáld, mutasd be, tanítsd meg, add elő	értelmeld, elemezd, csoportosítsd, rendezd, szervezd, különböztetd meg	alkoss, rendezd, építs, készíts, hozzlétre	értékelj, alkoss ítéletet, javasolj, rendezd el



Interperszon- ális	ismételd meg, határozd meg, idézd fel, nevezd meg, gyűjts, mondd el	írd le, ma- gyarázd el, beszélj meg, fejezd ki, számold be, mondd el saját szavaiddal,	színezd, ké- szíts interjút, alkalmazd, dramatizáld, gyakorold	szervezd meg, készíts fel- mérést, vedd szemügyre, tegyél fel kér- déseket, osz- tályozd	építsd fel, fo- galmazd meg, rendezd el, tervezz, java- solj	döntsd el, al- koss ítéletet, értékelj, vonj le következtetést, bizo- nyítsd, bíráld, ajánld
Intraperszon- ális	nevezd meg, ismételd, jegy- zed meg, ta- nulmányozd	magyarázd meg, fordítsd le, fogalmazd meg újra, fejezd ki, te- kintsd át	dramatizáld egyedül, vizu- alizáld, oldd meg, tervezz	vizsgáld meg, hasonlítsd össze, ellen- tételd, vedd szemügyre, elemezd, te- gyél fel kérdé- seket	tervezz, al- koss, hozz lét- re, szerkessz, állíts fel hipo- tézist, képzeld el, rendezd el	bizonyítsd, ér- tékelj, alkoss ítéletet, hagyd jóvá



Az előző feladatsor integrációs mátrixban megjelenítve:

Tantárgy: Magyar irodalom 6.o.

Tananyag: Gárdonyi Géza: Egri csillagok összefoglalás, gyakorlás

Tudás	Megértés	Alkalmazás	Elemzés	Összegzés	Értékelés
mond el, sorold be, határozd meg, jelöld, jegyezd meg, ismételd, válaszsd ki, nevezd meg, jegyezd fel, töltsd ki, idézd fel, viszonyíts	helyezd el, magyarázd, azonosítsd, írd le, tudósíts róla, tárgyald meg, ellenőrizd, dolgozd át, fejtssd ki, ismételd, mutasd be, vázold, körvonalazd, írd újra	mutasd be, szerkeszd meg, jegyezd fel, ábrázold diagramon, módosítsd, illusztráld, szemléltessd, dramatizáld, szervezd, fordítsd le, alkalmazz, kutatssd, számítsd ki, használd, modellezz, rendezd, mutasd be, teljesítsd, sorold be, integráld, egyesítsd valamivel	hasonlítsd össze, állítsd ellentétbe, osztályozd, bíráld, oldd meg, vezessd le, vizsgál meg, különböztesd meg, kísérletezzd ki, kérdezz rá, nézz utána, csoportosítsd, bizonyítsd	állítsd össze, állítsd fel hipotézist, tervezd, formázd meg, készítsd el, találj fel, fejtssd ki, finomítsd, állítsd elő, alakítsd át	ítéld meg, jósold meg, igazold, becsléld meg, rangsorold, határozd meg, válaszd ki, értékelj, mérlegeld
Térbeli-vizuális	A leírás és fantáziák alapján tetszőlegesen választott technikával jelenítsétek meg a szultáni sátrat!				



Matematikai-logikai			<p>A leírások alapján gyűjtésük össze, hogy milyen élelmiszerek voltak az egri várban!</p> <p>Végezetek számításokat, hogy a várban élők számára egy 60 napig tartó ostrom esetén mennyi készletet kell felhalmozni!</p>	<p>Készítetek lettárt a várban levő fegyverekről! Csoportosítások azokat! Ábrázoljátok diagramon a különböző fegyvertípusokat! Segít a leírás</p>		<p>Készítetek újságcikket az egri várban folyó eseményekről!</p>	<p>Készítetek apróhirdetés rejtvényeket, melyeket a rejeny szereplői adhattak fel!</p>
Verbális							





Hegedűs
hadnagyot
kivégzik, mert
fel akarta
adni a várat!
Képzelték el,
hogy már vége
a csatának,
győztek a ma-
gyarok!

De nektek
mint Dobó
követeinek el
kell mondani
Hegedűs édes-
anyjának és
feleségének,
hogy a hadna-
gyot kivégez-
tek.

Találjatok ki
többféle meg-
oldást arra,
hogyan fogad-
ják az otthoni-
ak a történte-
ket! /Hegedűs
nem egri volt,
hanem kassai!//

Testi-kinesz-
tézis
interperszon-
ális



Zenei	Készítetek az egri vár ostromáról históriás éneket rapstílusban!	<p>A ritmus-hangszerek segítségével találjatok ki háromféle zenekíséretet!</p> <ul style="list-style-type: none"> -vonuló zene csata előtt -csata közben buzdító zene -csatavesztés után halottak siratása – gyászzene <p>Jegyezzétek le, mikor milyen hangszeret használtak!</p>
-------	--	--





természeti

Török kémek
vagytok, és
Jumurdzsák
felkért benne-
teket, hogy ku-
tassatok fel a
gyűrűjét. Ezért
követitek Ger-
gelyt és Gábor
papot, akik a
Bakony déli ré-
széről indultak
Szigetvárra,
Török Balint
udvarába. Ké-
szítetek egy
térképvázlatot!
Hol állhattak
meg pihenni,
milyen útvona-
lon mehettek.
Találatok ki-
ötletes jelölé-
seket, hiszen
a kémek tér-
képei nehezen
megfejtethők!
Egy-egy
mondattal
jegyezzétek
le, hogy hol
miért álltak
meg Gerge-
lyék! Mindezt
titkosírással
tegyétek!



13.19. Példa a kooperatív technika tanórai alkalmazására – feladatillusztráció

Tantárgy: Biológia

Téma: A tölgyesek és a trópusi esőerdők összehasonlítása¹³

Évfolyam: 7.

A pedagógus célja: A hazai tölgyesekről és a trópusi esőerdőkről tanultak átis-méltése

Az önálló tanulás elősegítése

A csoportban végzett munka, az egymással szemben kiala-kult tolerancia erősítése

A tanulók részére átnyújtott feladat:

A csoport minden tagja más tartalmú feladatot kap. Osszátok szét egymás között az A, B, C és D jelű munkalapokat!

A munkalapon befejezetlen mondatokat olvashattok a hazai tölgyesekkel és a trópu-si esőerdőkkel kapcsolatban. A mondatot a második oszlopban lévő megfelelő szó kiválasztásával fejezzétek be! A harmadik oszlopban indokoljátok a választást!

Erre a részre 2 percet kaptok.

A feladatnak a második részében egy táblázatot kell kitölteni. A táblázatot akkor kapjátok meg, ha az első résszel végeztetek. A táblázat kitöltéséhez mindnyájakot előző munkájára szükség van. A második részre 5 percet kaptok.

A feladat megoldását egy ellenőrző diákkvartett követi. 5 perc

¹³ Forrás: Téma- és óravázlat gyűjtemény tanárjelöltek részére, ELTE, 2015

<https://drive.google.com/file/d/0B9CLVqju7nIBcFAyY2NNRkZuYmc/view>

Egyéni feladatok 1. rész

„A” tanuló feladata

		indoklás
A cserjeszint gazdagsága a trópusi esőerdőben	nagy kicsi	
A lombkoronaszintek száma a hazai tölgyerdőben	1.....2.....3	
A liánok mennyisége a hazai tölgyerdőben	sok kevés	
A talajra kerülő szerves anyag mennyisége a trópusi esőerdőben	sok kevés	





„B” tanuló feladata

		indoklás
A talajra jutó fény mennyisége a trópusi esőerdőben	sok kevés	
A lebontási folyamatok sebessége a hazai tölgyerdőben	gyors sú lassú	
A fán lakó növények mennyisége a trópusi esőerdőben	sok kevés	
A talaj tápanyagtartalma a trópusi esőerdőben	sok kevés	



„C” tanuló feladata

		indoklás
A talajra kerülő szerves anyag mennyisége a hazai tölgyerdőben	sok kevés	
A talajra jutó fény mennyisége nyáron a hazai tölgyerdőben	sok kevés	
A talaj tápanyagtartalma a hazai tölgyerdőben	sok kevés	
A lombkoronaszintek száma a trópusi esőerdőben	1.....2.....3	





„D” tanuló feladata

		indoklás
A kúszónövények mennyisége a trópusi esőerdőben	sok kevés	
Az fán lakó növények száma a hazai tölgyerdő lombkorona-szintjében	sok kevés	
A lebontási folyamatok sebessége a trópusi esőerdőben	gyors lassú	
A cserjeszint gazdagsága a hazai tölgyesben	nagy kicsi	



Csoportfeladat 2. rész

Hasonlítsátok össze a trópusi esőerdőket a hazai tölgyesekkel! A középső oszlopba tegyétek ki a megfelelő műveleti jeleket!

A lombkoronaszintek száma a hazai tölgyerdőben		A lombkoronaszintek száma a trópusi esőerdőben
A kúszónövények mennyisége a hazai tölgyerdőben		A kúszónövények mennyisége a trópusi esőerdőben
A fán lakó növények száma a hazai tölgyerdő lombkoronaszintjében		A fán lakó növények száma a trópusi esőerdő lombkoronaszintjében
A talajra jutó fény mennyisége nyáron a hazai tölgyerdőben		A talajra jutó fény mennyisége a trópusi esőerdőben
A cserjeszint gazdagsága a hazai tölgyesben		A cserjeszint gazdagsága a trópusi esőerdőben
A talajra kerülő szerves anyag mennyisége a hazai tölgyerdőben		A talajra kerülő szerves anyag mennyisége a trópusi esőerdőben
A talajra kerülő szerves anyag mennyisége a hazai tölgyerdőben		A talajra kerülő szerves anyag mennyisége a trópusi esőerdőben
A lebontási folyamatok sebessége a hazai tölgyerdőben		A lebontási folyamatok sebessége a trópusi esőerdőben
A talaj tápanyagtartalma a hazai tölgyerdőben		A talaj tápanyagtartalma a trópusi esőerdőben



13.20. Példák a kooperatív technika tanórai alkalmazására – játékok

Tantárgy: Magyar nyelv (a foglalkozásterv egy 90 perces tanítási blokk első része)

Évfolyam: 1.¹⁴

1. Keveredj, állj meg, csoportosulj! – játék

A játék célja: a szavak szótagokra bontásának gyakorlása, az együttműködési készség fejlesztése.

A munka menete:

- A gyerekek szabadon mozognak a teremben. („Keveredj!”)
- Tapsolásra megállnak. („Állj meg!”)
- Mondok egy szót, és arra kérem őket, annyian fogják meg egymás kezét, ahányat az általam mondott szóra tapsolni tudnak. („Csoportosulj!”)
- Azokra a gyerekekre, akik nem kerültek a csoportba, figyelni kell a következő feladatnál, mert az a szabály, hogy ők nem maradhatnak ki a következő körben. Ezzel elérjük, hogy a gyerekek figyeljenek egymásra, senki ne szoruljon ki a játékból.

2. Páros munka (az olvasási készség fejlesztése)

A munka menete:

- Az osztály tanulói állandó, egymást segítő, az olvasási készség szempontjából heterogén párokat alkotnak. A feladat, hogy egymást segítve olvassanak együtt.
- Kijelölöm azt a részt, amelyet el fognak olvasni. (Játékház olvasókönyv 97. oldal)
- Először a biztosabban olvasó gyerek olvassa el társának a kijelölt részt. Gyakorlatilag bemutató olvasást tart.
- Ezután a több segítséget igénylő diák olvas a párjának, esetleges hibáit társa javítja.
- Az olvasásra szánt idő letelte után megkérem a gyerekeket, számoljanak be

14 Készítette: Kókayné Lányi Marietta (Gyermekek Háza)

Forrás: Vojnitsné Keresztesy Zsuzsa – Kókayné Lányi Marietta: Könyv a differenciálásról, 2008, Educatio, Budapest.

arról, hogy ment a munka, mennyire tudták segíteni egymást, illetve van-e valami örömhírük számunkra. (Ezzel teremtek lehetőséget arra, hogy kiemeljék társaik ügyességét.)

- Végül megköszönöm a munkájukat, kiemelem, milyen nagy dolog, hogy ügyesen segítenek egymásnak.



A fotó a hejőkeresztúri iskolában készült.

5.kép: Páros munka (Supák Erzsébet-Rivnyák Klaudia-Kovács Piroska)



3. Kooperatív munka (az olvasási és együttműködési készség fejlesztése)

A munka menete:

- Minden csoport kap egy borítékot, amely több, eltérő betűkészletű mondatot tartalmaz.
- A pedagógus elmondja az utasításokat:
Osszátok szét a mondatokat úgy, hogy minden csoporttagnak 2-2 mondat jusson! Figyeljete arra, hogy a *-gal jelölt mondatok azokhoz kerüljenek, akik kevesebb betűt tanultak, a ***-gal jelöltek pedig azokhoz, akik már minden betűt ismernek!
Kerekasztalmódszerrel dolgozzatok, sorban olvassátok el a mondatokat úgy, hogy mindenki a saját mondatát olvassa fel társainak!
- Segítsétek egymás olvasását, a hibákat javítsátok közösen!
- Döntsétek el a mondatokról, hogy igazak-e vagy hamisak, majd ragasszátok fel a csomagolópapír megfelelő részéhez!
- Milyen felelősöket válasszunk? (csendkapitány, időfigyelő, szóvivő, lelkesítő)
- Közös en eldöntjük, mennyi időre lesz szükségük!
- A csoporttagok elosztják egymás között a mondatokat. Figyelnek arra, kikhez kerülnek a különböző nehézségű mondatok. Ezután a csoportok elvégzik a kijelölt kooperatív munkát. Ezalatt a csoportok között körbejárva ott tudok segíteni, ahol szükséges.
- A tervezett idő lejártával (ha a csoportok többsége nem készült el a feladattal, megegyezhetünk pár percnyi időhosszabbításban) a csoportok csoportforgóval ellenőrzik egymás munkáját.
- A szóvivők beszámolnak a csoportok munkájáról, az esetleges vitás kérdéseket megbeszélük.
- Ezután a pedagógus is értékeli a csoportok munkáját.



13.21. Ötletek a kooperatív munkavégzésre – feladatillusztráció

Tantárgy: Angol nyelv (a foglalkozás terve egy 90 perces tanítási blokk első része)

Téma: Képeslap írása, létige jelen ideje (Writing a postcard, present simple of 'be'.)

Évfolyam: 5.¹⁵

Ráhangoló feladatok

Dobj és kérdezz!

A játék célja, hogy a gyerekek közösen átismételjék a személyes névmásokat.

A játék menete: a gyerekek körben állnak, egyiküknél puha labda van. Egymásnak dobják a labdát.

A pedagógus ismerteti a játék menetét:

- Most közösen átismételjük a személyes névmásokat.
- Dobj egyik csoporttársadnak a labdát, közben kérdezz tőle egy személyes névmást! (A kérdező magyarul mondja a személyes névmást, aki kapja a labdát, megmondja az angol megfelelőjét, például én – I.)
- A választ közösen ellenőrizzék! Majd dobjátok tovább a labdát! (a játék bővíthető mondatokkal, például: I am a girl.)

Kirakós

Egy fénymásolt és összevágott (bármilyen Londen-nal kapcsolatos képeslap lehet, például Tower of London) képeslapot kapnak a csoportok. A hátoldalán egy rövid, összekötős feladat van.

A munka menete:

A pedagógus ismerteti az utasításokat:

- A következő csoportmunkánál osszátok szét a darabokat, és közösen rakjátok ki a képet!

¹⁵ Készítette: Barcsa Melinda (Gyermekek Háza)

Forrás: Vojnitsné Keresztesy Zsuzsa – Kóka Lányi Marietta: Könyv a differenciálásról, 2008, Educatio, Budapest.



- Felismeritek, mit állítottatok össze? (A cél, hogy a gyerekek felismerjék: a kép valójában egy képeslap.)
- Az összekötős feladatot **szóforgóval** oldjátok meg!
- **Csoportforgóval** ellenőriztetek!

Szóforgó

A csoport tagjai sorban, meghatározott (például az óramutató járásával egyező) irányban válaszolnak, mondják el egymásnak gondolataikat, a tananyagot.

A meghatározott sorrend – senki nem maradhat ki – az egyenlő részvételt biztosítja. Ha valaki elakad, valamelyik csoporttársa kisegíti.

Csoportforgó

A csoportok meghatározott sorrendben, egymás után válaszolnak a kérdésekre, valamint számolnak be elvégzett feladataikról. Úgy, mint a szóforgónál, a sorrend fontos. Először az 1. számú, majd a 2., 3. számú (és így tovább) csoport válaszol.

A csoportforgó többször körbemehet, minden csoport – a meghatározott sorrendet betartva – többször sorra kerülhet.





Differenciált kooperatív csoportmunka

Listening (tapescript 22)

A mondatokat cetlikben kapják meg a csoportok. A gyerekeknek el kell dönteni, hogy a mondat igaz vagy hamis. A közös megbeszélés után felragasztják az igaz vagy a hamis oszlopba a megfelelő cetliket.

A munka menete:

A pedagógus elmondja az utasításokat:

- Osszátok szét a mondatokat! Mindenki oldja meg a sajátját, majd ragasszátok fel őket egy lapra két oszlopba, egyik az igaz, másik a hamis!
- Milyen felelősöket válasszunk? (csendkapitány, időfigyelő, szóvivő, eszközfigyelő)
- Mennyi időre lesz szükség a feladat megoldásához? Tervezzünk együtt időt!

Az eszközfigyelő elviszi a cetliket a csoportjának.

A csoportokban mindenki eldönti a saját mondatáról, hogy igaz vagy hamis. A magnót háromszor hallgatjuk meg, először csak ismerkedünk a szöveggel (segítő kérdések, például: Who are the people? Where are they?), másodszor folyamatosan meghallgatjuk, harmadjára bizonyos időközönként megállítom a magnót.

A magnóhallgatás után a csoportok között körbejárva segítünk, különös tekintettel azokra a gyerekekre, akiknek a mondatok megértése még nehezen megy.

Ha mindenki kész a saját mondataival, közösen megvitatják, hogy valóban jól dolgoztak-e, és közösen eldöntik, hogy melyik oszlopba ragasszák.

A tervezett idő lejártával (ha a csoportok többsége nem készült el a feladattal, megegyezhetünk pár percnyi időhosszabbításban, eközben lehet az időkitöltő feladattal foglalkozni).

A csoportok csoportforgóval ellenőrzik egymás munkáját. Ha valamivel nem értenek egyet, apró zöld jellel jelölik.

Saját munkájukhoz visszatérve a csoportok megnézik a jelöléseket, és egymás közt megvitatják a javítást, döntenek arról, mivel értenek egyet, mivel vitatkoznak.

A szóvivők beszámolójával zárul a csoportmunka.



Szakértői mozaik

A gyerekek 4 különböző levelet dolgoznak fel szakértői mozaik módszerrel.

A munka menete

- A, B, C, D kártyák kiosztása. (* A, ** B, C, *** D)
- Önállóan elolvassák a kapott képeslapot.
- Önállóan válaszolnak a kérdésekre.
- Összeülnek a szakértői csoportok: A, B, C, D
- Megbeszélik a feladatokat (kérdésre válasz + összekötős feladat)
- Visszaülnek az eredeti csoportjukhoz.
- Felolvassa mindenki saját képeslapját.
- Közös 'poszter'/'pókháló' elkészítése. (Szempontok: City, From, For, Goodbye.)
- A vastagon szedett szavakat kiírják a szótárfüzetbe. (Mindenki a sajátját tanítja meg, diktálja le a társainak.)
- Ellenőrzés csoportforgóval.
- Időkitöltő feladat: készítesek rajzot a poszterhez!



13.22. Példa a differenciált rétegmunkára

Tantárgy: Matematika (a feladatillusztráció egy 90 perces tanítási blokk második része)

Évfolyam: 3.¹⁶

Előkészítés: a táblára felkerülnek a különböző rétegek (*) feladatai:

*és **	***	****	*****
1. VELEM (pedagógussal)	1. Munkafüzet: szorzás, osztás gyakorlása, maradékos osztás gyakorlása	1. Feladatlap-ellenőrzés	1. Feladatlap-ellenőrzés
2. Feladatlap-ellenőrzés	2. VELEM (pedagógussal)	2. Időkitöltő feladatok	2. Időkitöltő feladatok
3. Időkitöltő feladatok	3. Feladatlap-ellenőrzés	3. VELEM (pedagógussal)	3. Munkafüzet: szorzás, osztás, maradékos osztás gyakorlása
4. Időkitöltő feladatok	4. Időkitöltő feladatok	4. Munkafüzet: szorzás, osztás, maradékos osztás gyakorlása	4. VELEM (pedagógussal)

- a tanulónak a pedagógus elmondja, hogy melyik feladat milyen nehézségű, mit gyakoroltat,
- a tanulók a megfelelő rétegekhez teszik névkártyájukat – öndifferenciálás, (de ezt a tanító is megteheti).

¹⁶ Készítette: Ilyés Csilla (Gyermekek Háza)

Forrás: Vojnitsné Keresztesy Zsuzsa – Korknayné Lányi Marietta: Könyv a differenciálásról, 2008, Educatio, Budapest.



A munka menete

A tanulók a helyükön dolgoznak, közben a pedagógus egy külön asztalnál a táblázatban meghatározott sorrendben (a csillagok melletti számok jelzik) odahívott gyerekekkel (réteg) dolgozik.

*és** 1.	*** 2.	****3.	*****4.
<p>az ebben a rétegben dolgozó gyerekeknek a szorzás már jól megy, de akinek még gondot okoz, használhat a megoldásokhoz szorzótáblát,</p> <p>a bennfoglalással, a maradékos osztással még most ismerkednek</p>	<p>az ebben a rétegben dolgozó gyerekek a bennfoglalást és a maradékos osztást már ismerik, de az alkalmazásukat még gyakorolni kell</p>	<p>az ebben a rétegben dolgozó gyerekek képesek arra, hogy értelmezzék a bennfoglalás és a részekre osztás közötti különbséget, és ennek megfelelően jegyezzék le a műveleteket</p>	<p>az ebben a rétegben dolgozó gyerekek képesek arra, hogy értelmezzék a bennfoglalás és a részekre osztás közötti különbséget, és ennek megfelelően jegyezzék le a műveleteket,</p> <p>az írásbeli műveletek közül az egyjegyűvel való osztást gyakoroljuk</p>
<p>VELEM (pedagógussal)</p> <p>Tedd a számokat növekvő sorba!</p> <p>Szorzások gyakorlása társasjátékkal.</p> <p>Részekre osztás kirakásokkal.</p> <p>Leolvasások.</p>	<p>Munkafüzet: szorzás, osztás gyakorlása</p>	<p>Feladatlap-ellenőrzés</p>	<p>Feladatlap-ellenőrzés</p>

*és** 1.	*** 2.	****3.	*****4.
Feladatlap-ellenőrzés	<p>VELEM (pedagógussal)</p> <p>7-es BUMM játék</p> <p>Dominó – első-sorban szorzás, bennfoglalás gyakorlására.</p> <p>Eszközzel kirakások, róluk műveletek leolvasása.</p> <p>Maradékos osztás ellenőrzéssel</p> <p>$58:7=$, $43:5=$</p> <p>$69:8=$, $52:6=$</p> <p>$27:4=$, $19:2=$</p>	Időkitöltő feladatok	Időkitöltő feladatok
Időkitöltő feladatok, színező	Feladatlap-ellenőrzés	<p>VELEM (pedagógussal)</p> <p>szorzás, bennfoglalás, részekre osztás differenciálása feladatlapokon – ha szükséges kirakással is</p>	szorzás, osztás, maradékos osztás gyakorlása munkafüzetben



*és** 1.	*** 2.	****3.	*****4.
Időkitöltő feladatok, memóriajáték	Időkitöltő feladatok	szorzás, osztás, maradékos osztás gyakorlása munkafüzetben	VELEM (pedagógussal) a feladatlap megbeszélése, a bennfoglalás és részekre osztás közötti különbség megbeszélése, lejegyzése. Írásbeli osztás ellenőrzésének gyakorlása.



13.23. Példa a páros munka szervezésre ^{17 - 18}

Tantárgy: Természetismeret

Téma: A hazai vizek ízeltlábú állatai

Évfolyam: 5.

A pedagógus célja: A vízparti ízeltlábúakról tanultak rögzítése. A tudás azonos szintjén álló tanulók páros munkavégzésének elősegítése.

A tanulók részére átnyújtott feladat:

„A” és „B” tanuló, valamint „C” és „D” tanuló alkossanak párokat! A párok tegyenek fel kérdéseket a saját papírjukról, amelyekre a partner tudja megadni, mert az ő munkalapján szerepelnek véletlenszerű sorrendben! A megkapott válaszokat mindenki jegyezze fel a munkalap üresen hagyott középső oszlopába! A jellemzők alapján azonosítsátok az állatokat!

A feladatra 5 perc áll rendelkezésetekre.

A feladat második felében négyen közösen kell kitöltenetek egy táblázatot. A táblázat kitöltése kb. 3 percet vesz majd igénybe. A munkalapot a feladat első részének megoldása után kapjátok meg.

17 Forrás: Téma- és óravázlat gyűjtemény tanárjelöltek részére, ELTE, 2015.

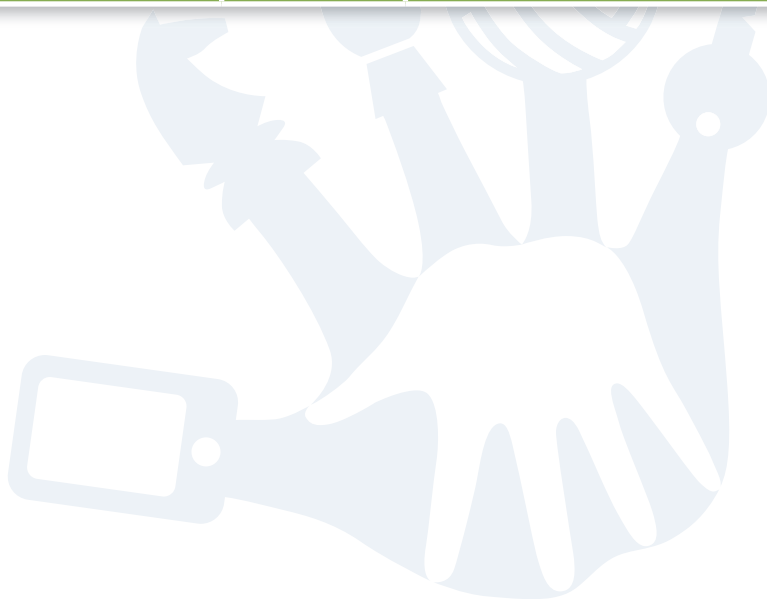
<https://drive.google.com/file/d/0B9CLVqju7nIBcFAyY2NNRkZuYmc/view>

18 A feladat tanórai részlet. A páros munkában a tudás azonos szintjén állnak a tanulók.



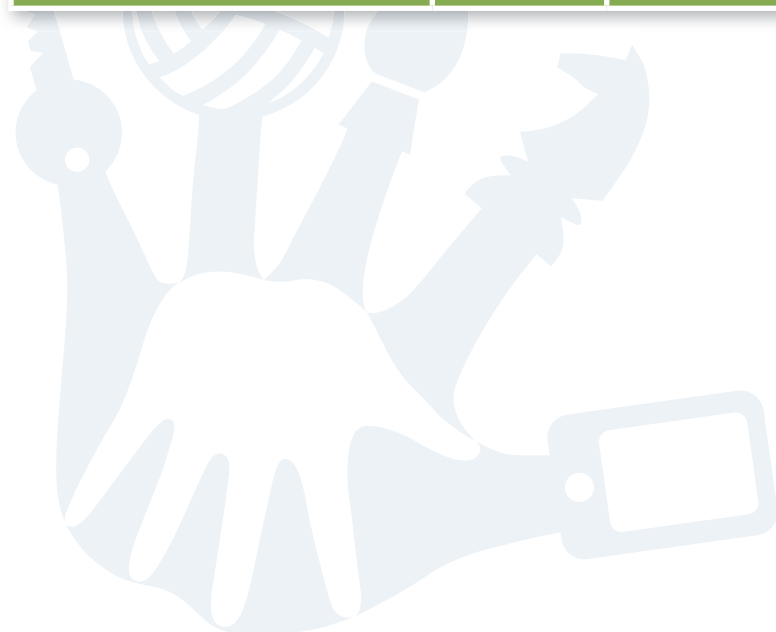
„A” tanuló munkalapja:

„A” tanuló kérdései	Az állat neve:	Válaszok „B” tanuló kérdéseire
Mi jellemző az állat kültakarójára?		3 pár
Hogyan tagolódik az állat teste?		Fej, tor és potroh
Hány láb ered az állat fejtöréről?		élősködő
Melyik lába különleges kialakulású?		Pete, lárva, báb, kifejlett állat
Milyen szájszerve van?		A hímek növények nedveit szívják, a nőstények állatok és ember vérért
Milyen táplálkozású az állat?		Egy pár
Mi a légzőszerve?		Teljes átalakulás
Mi jellemző az egyedfejlődésére?		Szűrő-szívó szájszerv
Hol él az állat?		Vízben



„B” tanuló munkalapja:

„B” tanuló kérdései	Az állat neve:	Válaszok „A” tanuló kérdéseire
Hogyan tagolódik az állat teste?		kitinpárcél, amelybe mész rakódott
Hány szárny ered a torról?		kopoltyú
Hány láb ered a torról?		5 pár járóláb
Milyen szájszerve van?		kifejlés
Milyen táplálkozása?		Rágó szájszerv
Mi jellemző az egyedfejlődésére?		mindenevő
Melyek az egyedfejlődés szakaszai?		fejtorra és potrohra
Mi a különbség a hímek és a nőstények életmódja között?		Az első lábpár ollóvá módosult
Hol fejlődik a lárva?		Tiszta, oxigénben gazdag vizekben





„C” tanuló munkalapja:

„C” tanuló kérdései	Az állat neve:	Válaszok „D” tanuló kérdéseire
Mi jellemző az állat kültakarójára?		Fej, tor és potroh
Hogyan tagolódik az állat teste?		3 pár
Hány láb ered az állat fejtoráról?		ragadozó
Melyik lába különleges kialakítású?		Kitűnő repülő
Milyen szájszerve van?		átváltozás
Milyen táplálkozású az állat?		2 pár
Mi a légzőszerve?		Rágó szájszerv
Mi jellemző az egyedfejlődésére?		Pete, lárv, kifejlett állat
Hol él az állat?		Vízben



„D” tanuló munkalapja:

„D” tanuló kérdései	Az állat neve:	Válaszok „C” tanuló kérdéseire
Mi jellemző az állat mozgására? Hogyan tagolódik az állat teste?		kítinpárcél, amelybe mész rakódott kopoltyú
Hány szárny ered a torról?		5 pár járóláb
Hány láb ered a torról?		kifejlés
Milyen szájszerve van?		Rágó szájszerv
Milyen táplálkozású?		mindenevő
Mi jellemző az egyedfejlődésére?		fejtorra és potrohra
Melyek az egyedfejlődés szakaszai?		Az első lábpár ollóvá módosult
Hol él a lárva?		Tiszta, oxigénben gazdag vizekben

Az egész csoport feladata: A táblázatban a folyami rák és két jól ismert vízparti ízelt-lábú tulajdonságait hasonlítjuk össze. Töltsétek ki a táblázat üresen hagyott celláit!

	Folyami rák		
Testtájak			
		Rágó	
		3 pár	
		Légköri oxigénhez alkalmazkodott	
	Közvetlen		
			Élősködő



13.24. Ötletek drámajátékra

Tantárgy: nem releváns

Évfolyam: nem meghatározott

A játékok csoportosítása: (Kaposi László: Játékkönyv, 2002)

- Kapcsolatteremtő játékok
- Bizalomjátékok
- Érzékelésfejlesztő játékok
- Lazító és koncentráló játékok
- Interakciós játékok
- Ön- és csoportismereti játékok
- Feszültségoldó játékok
- Szituációs játékok

Kapcsolatteremtő játék:

Gubancolás:

Állítsuk úgy egy körbe a gyerekeket, hogy mindenki a kör közepe felé nyújtsa a kezét, és ezek éppen összeérjenek! (Ha túl sok a gyerek, s nem férnek így el, akkor csináljunk két vagy több kört!) Majd csukott szemmel mindenki válaszon ki két kezét a „sűrűségből”. Ha mindenki fog már két kezét, akkor ki lehet nyitni a szemeket, s az előttünk álló emberkézgubancot aztán nekiláthatunk kibogozni. A feladat mindössze annyi, hogy úgy kell mindezt megtenni, hogy soha senki ne engedje el a már megfogott kezét. Kör kialakulása esetén vágni kell a szálát. – Játékos együttlét meg tapasztalása. A közösség olyat is tud, amelyet egyénileg soha nem tudnánk megélni.

Golyóscsapágó:

8 éves kortól ajánlott

A „golyóscsapágó” szót a technika világából kölcsönözzük. Tulajdonképpen ennek alapján két kört képezünk: egy külső (befele néznek) és egy belső kört (kifele néz-



nek). A külső kör tagjai mindig tovább fognak lépni egyet. A külső és a belső kört tehát úgy alakítjuk ki, hogy mindenkinek legyen egy párja. A játékvezető kihirdeti az első feladatot. Mihelyst végrehajtották, a külső kör eggyel továbblép, és jön a következő feladat.

Például:

Tegyétek össze a tenyereteket, és próbáljátok meg egymást eltolni! Meséljétek el egymásnak, mi volt igazán klassz a múlt héten! Egymásnak hátat fordítva, a kezeket egymással összekulcsolva le kell guggolni, majd ugyanígy föl is kell állni. Meséljétek egymásnak egy vidám történetet a gyermekkorotokból! Meséljétek el egymásnak, mi jót tanultatok a nagyszülőktől!

Bakugrás...

Pókhálós ismerkedés

6 éves kortól ajánlott

Egy körben ülünk, a játékvezető bemutatkozik, majd valakinek átadja a gombolyagot úgy, hogy annak nevét mondja – közben fogja a gombolyag végét. Az, akinek tovább adta, szintén átadja valakinek – közben annak a nevét mondja, akinek dobja, és az ujjával magánál tartja a fonalat. Így szépen kialakul egy pókhálószerű rendszer. Ha elfogytak a nevek, akkor úgy kell a pókhálón átmenve (átlépkedve) felgombolyítani a fonalat, hogy odamegyünk közben ahhoz, akinél a fonal vége van. Így a gombolyag feltékerve visszakerül a vezetőhöz.

A játék közben a gyermekek koncentrálnak a fonatra, valamint arra, hogy azt feszesen tartsák, és figyelnek arra, aki a fonal „másik végén” van, és természetesen egymásra is.

Bizalomjáték – Utazás

Életkor: 12 év felett

Két változata:

- A csoport egyik tagját fejmagasság felé emelik a többiek. Az emelés után egy ideig tartják, majd óvatosan leteszik a földre. Közben a felemelt játékos lazít, szeme csukva. Amennyiben időnk engedi, kerüljön sorra az összes csoporttag!
- Két sorban, arccal egymás felé, kb. fél méter távolságra állnak a csoporttagok (próbáljunk azonos magasságúakat egymással szembe állítani). Az első páros egyik tagja lefekszik az első hat-nyolc ember között. Azok felemelik fejmagasságig, majd továbbadják kézről kézre egészen addig, míg a lánc végére nem ér, ahol óvatosan leteszik. Következik az első pár második tagja, majd a második pár első tagja stb.



Érzékelésfejlesztő – Mi van a takaró alatt?

Takarjunk le egy kiválasztott tárgyat, és a gyerekek egyenként nyúljanak a lepel alá! A gyermekek egymás után, tapintás alapján egy-egy tulajdonságot mondhatnak anélkül, hogy megmondanák a nevét (anyag, méret, forma, felület, keménység, hőmérséklet stb.).

Instrukció:

Nyúlj be a takaró alá! Tapogasd meg, ami ott található! Tulajdonságot mondjál! Ne mondd ki a nevét! A többiek majd kitalálják.

Lazító és koncentráló játékok

Gumiember

Helyszín: szőnyeg vagy szőnyegpadlós terem

Párokban játszunk. A pár egyik tagja a gumiember (számára feszítő-lazító gyakorlat lesz ez a játék). Társa először felpumpálja a gumiembert (hangos be- és kilégzésekkel – tehát számára játékkunk légzőgyakorlat), amíg az tele nem lesz levegővel, vagyis meg nem feszül minden porcikája, majd kihúzza a dugót. A dugó nagyon kicsi, lassan áramlik kifelé a levegő. Ahogy fogy a levegő, a gumiemberek fokozatosan elernyednek, s végül elterülnek a földön.

Megjegyzés: fontos a lassúság, a folyamat koncentrált követése.

A bíró

A bíró (a játék alapváltozatában) a következő rendelkezést hozza: akit kérdezek, nem válaszolhat. Helyette a baloldali szomszédjának kell felelni. A kérdezett semmiféle módon nem jelezhet vissza, nem bólinthat, nem mosolyoghat stb. Aki válaszol, az kiesik.

A játék a bíró újabb rendelkezéseivel tetszés szerint variálható, nehezíthető, például az igen és nem válaszok kizárása, minden válaszban benne kell lenni egy kijelölt szónak, csak hazug válasz adható stb.



Önismereti játékok

Kétperces önéletrajz

Párokban játszunk. Mindegyik gyereknek két perce van arra, hogy elmondja magáról mindazt, amit fontosnak tart. A „hallgató” játékos feladata, hogy minél több mindent megjegyezzen, mert neki kell bemutatni a többieknek a társát (lehet E/1. személyben).

Miután mindketten bemutatkoztak, következik a bemutató.

Kötött mondatkezdések

Leírás: „A legjobb dolog, ami ezen a héten történt velem...”

„A legrosszabb dolog, ami ezen a héten történt velem...”

Megjegyzés: A fenti mondatok nem csak izgalmas eseményeket fejezhetnek ki.

A résztvevőknek meg kell adni a választási lehetőséget, melyik mondatkezdéssel játszunk.

Feszültségoldó játékok

Találkozás

Életkor: 8-9 év felett.

Körben, szorosan egymás mellett, a társak derekára tett kézzel áll a csoport. Egy játékos a körön belül, míg egy másik kívül helyezkedik el.

A feladat: a körön belül és kívül elhelyezkedő játékosoknak találkozni kell (kint vagy bent), a többieknek ezt kell megakadályozniuk anélkül, hogy elengedhetnék egymást (a kört végig meg kell tartaniuk).

Megjegyzés: erő kifejtés, sok mozgás, küzdelem, és nem brutális akciók kivitelezése a cél.



Földrengés

Egygel kevesebb szék, mint a játékosok száma. A „kimaradásra” épülő játékok egyike. A játékosok szemben ülnek egymással, két sorban. A két széksor között kb. három méter távolság legyen. Középen fel-alá sétál egy játékos, majd hirtelen elkiáltja magát, hogy „földrengés!”. Ekkor az egymással szemben ülőknek kell helyet cserélniük. Egy valaki azonban kimarad, mivel a középső játékos is igyekszik elfoglalni egy helyet. A kimaradó kerül középre. Kiváló feszültségoldó hatása is van ennek a játéknak.

Szituációs játékok

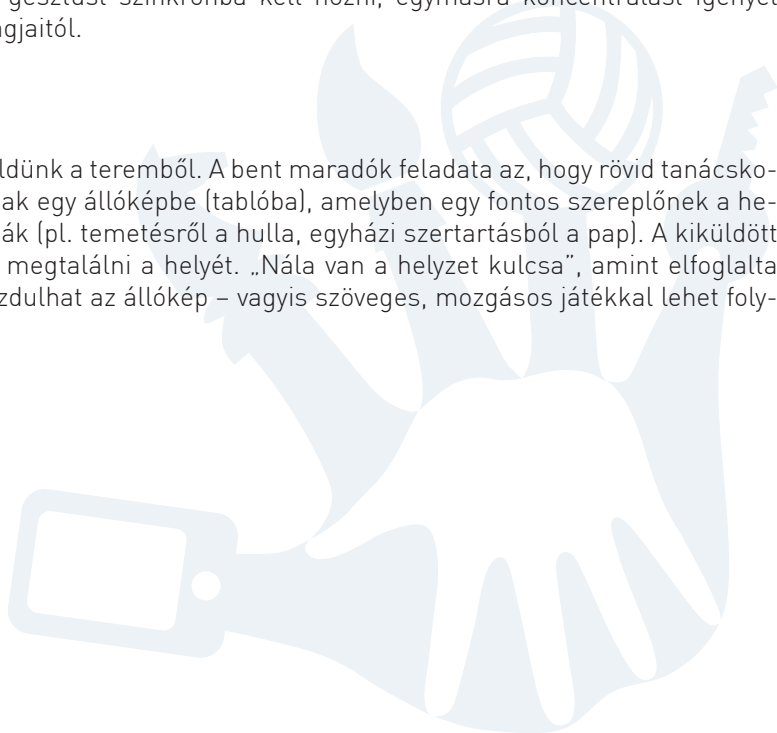
Páros versmondás

Mulatságos játék: a szöveg és a gesztus szétválasztására épül. A párok egyik tagja verset mond, míg társa mögötte állva, a versmondó hóna alatt előre nyújtott kezeivel gesztikulál.

A szöveget és a gesztust szinkronba kell hozni, egymásra koncentrációt igényel a játék a párok tagjaitól.

A helyzet kulcsa

Egy játékost kiküldünk a teremből. A bent maradók feladata az, hogy rövid tanácskozás után beálljanak egy állóképbe (tablóba), amelyben egy fontos szereplőnek a helyét üresen hagyták (pl. temetésről a hulla, egyházi szertartásból a pap). A kiküldött játékos feladata: megtalálni a helyét. „Nála van a helyzet kulcsa”, amint elfoglalta a helyét, megmozdulhat az állókép – vagyis szöveges, mozgásos játékkal lehet folytatni.





A fotó a hejőkeresztúri iskolában készült.

6.kép: Drámajáték (Supák Erzsébet-Rivnyák Klaudia-Kovács Piroska)



13.25. Mintafeladat a tanítási drámára

Tantárgy: nem releváns

Évfolyam: 5-6. osztályos tanulók

Fekete-fehér¹⁹

Téma: a borszínhez fűződő előítéletek és az előítéletek miatti félelmek

Keret: Egy lány új iskolába megy, és ott új barátokat szeretne szerezni

Fókusz: Milyen formákban jelenik meg előítéletességünk? Hogyan érhetjük el, hogy ne kelljen megfelelnünk a kortárs csoport által diktált előítéletes viselkedési normáknak, ha azzal mi magunk nem értünk egyet? Hathatunk-e mi is a közösségre?

Tanulási területek: fajgyűlölet, a családjuk iránt érzett kötődés, barátság, szegény

Eszköz- és teremigény: normál tanterem széthúzott padokkal, tábla, a tanár által előkészített naplóbejegyzés

Időkeret: 45 perc

Történetváz: Történetünk hőse, Cindy, 14 éves amerikai lány. Az édesanyja új munkahelyet kap, ezért a család Washingtonból egy vidéki kisvárosba költözik. Cindy könnyen barátkozó, nyitott lány, hamar tesz szert új barátokra, barátnőkre az új iskolájában. Itt az a szokás, hogy a gyerekek rendszeresen elmennek egymás lakására is. Cindy nem szeretné, ha a barátai otthonában is meglátogatnák, mert nem szívesen vallaná be nekik, hogy négy évvel idősebb nővére, Emily fekete bőrű lány. Ő még édesanyja előző házasságából született, Emily nagyon kicsi volt, mikor a szülők elváltak, majd az anyuka hozzáment Cindy (fehér) apukájához, akivel együtt nevelik Emilyt és közös gyermeküket is.

Narráció: A tanár elmondja a gyerekeknek, hogy a játék főszereplője egy 14 éves lány. A következő információkat osztja meg róla az osztállyal:

- Cindynek hívják
- az Amerikai Egyesült Államokban lakik
- 14 éves

¹⁹ A drámajáték alapjául szolgáló történet ötletét Kéki Andrea (drámatanfolyami hallgató) és Mike Leigh Titkok és hazugságok c. filmje adta.

Szerző: Lipták Ildikó (Kaposi László – Lipták Ildikó – Mészáros Beáta: Tanítási dráma – tanfolyami segédlet, Suli Nova, 2006.)



Napló: A tanár felolvassa Cindy naplóbejegyzését. Előtte megkéri a tanulókat, hogy jól figyeljék meg a szöveget, és próbáljanak minél több következtetést levonni a lány külső és belső tulajdonságaira vonatkozóan.

„Maelutaztunk Pursley-be. Nagyon szép hely, de borzasztó messze van Washingtontól! Egy órát repültünk és még utána 40 percet autóztunk. Nem tudom, hogy fogom megszokni! És az osztálytársak! Iszonyúan fognak hiányozni! Már el is terveztük, hogy legalább öt búcsúbulit szervezünk, mielőtt elköltözzünk Washingtonból. Mindenki nagyon kedves, minden nap elmondják, hogy hiányozni fogok. Egy titok: ezen a héten a harmadik szerelmeslevelet kapom, három különböző fiútól! Nem is tudom, mit gondoljak... De hát mindegy, úgys elköltözzünk. Anyu munkája nagyon izgalmas (legalábbis szerint), és ezt a lehetőséget nem hagyhatja ki. Emily pedig már idén is kollégiumban aludt hét közben. Most is ott van, és nagyon várom, hogy hazajöjjön. Vele mindent meg lehet beszélni, a leveleket is. Apu leendő munkahelyére is benéz-tünk, szerintem ő is úgy izgul az újdonságok miatt, mint én. Vajon milyen lesz az új osztályom? Biztos nehéz lesz barátokat szereznem. Úgy félek!”

Szerep a falon: A naplóban lejegyzett információkat a szerep a falon konvenció segítségével dolgozzuk fel. A következő kérdésekkel mindenképpen foglalkozunk:

- Hogy nézhet ki Cindy?
- Milyen helyzetben van az osztálytársai körében?
- Kik tartoznak a családjához?
- Róluk és a hozzájuk fűződő kapcsolatáról mit tudtunk meg?
- Milyen érzései vannak a jövője miatt?

Narráció: A tanár elmeséli a gyerekeknek, hogy Cindyék elköltöztek Pursley-be, és az új osztályba való beilleszkedés sokkal könnyebben ment a számára, mint azt gondolta volna. A gyerekek örültek a fővárosból érkezett lánynak, és minden tevékenységbe bevették őt. Volt egy olyan szokás az osztályban, hogy egy-egy hétvégén ún. „pizsamás bulikat” tartottak, és az új osztálytárstól is elvárták, hogy – mivel a nyári szünetben már sikerült berendezkedniük – minél előbb meghívja őket magukhoz. Cindy azonban mindig kerülte ezt a témát, és ha az osztálytársai említették, igyekezett kibújni a válaszadás alól.

Forró szék: A tanár felajánlja a gyerekeknek, hogy kikérdezhetik Cindyt arról, mi miatt nem szeretné, ha az osztálytársai meglátogatnák hétvégén. A következő információknak kell kiderülni: Cindy tizennyolc éves nővére az édesanyja első házasságából született, tehát Emily és ő féltestvérek. Az anya első férje egy fekete bőrű férfi volt,



és külső tulajdonságait Emily örökölte. Bár Cindy szerint nagyon szép a nővére, nagyon aggódik amiatt, hogy az osztálytársai elutasítók lesznek vele (ill. a testvérével) szemben, ha ez kiderül.

Értékelés: A beszélgetés azzal kezdődik, hogy a tanár elmondja a gyerekeknek: Cindy osztályában túlnyomó részben fehér gyerekek vannak, és a városban is elég kis számú a színes bőrű népesség. A korábbi osztályában ebből nem volt problémája, de itt részese volt néhány olyan eseménynek, amely alapján úgy érezte, hogy jobban jár azzal, ha elkerüli a „szembesítést”. Beszéljük meg, milyen események, beszélgetések, mondatok részese, illetve tanúja volt Cindy, amelyek miatt nem „merte” vállalni a szembesítést!

Egész csoportos gyűjtőmunka: Hallgassunk meg minél több olyan ötletet, amely arra vonatkozik, hogy mik történhettek az osztályban és az iskolában e rövid idő alatt, amelyek láttán Cindy úgy döntött, hogy jobb lesz, ha eltitkolja testvére „kinézetét”!

Kis csoportos állóképek: Kérjük meg a gyerekeket, hogy kis csoportokban válasszanak ki egy-egy helyzetet a fentiek közül, és annak legerősebb pillanatát állókép formájában mutassák be a többieknek!

Értékelés: A tanulók a tanár által feltett kérdések alapján értékelik, elemzik, megbeszélik a látott képeket.

Fórum-színház: Válasszunk ki egyet a bemutatott képek közül (vagy ha azok valamelyikével nehéz lenne dolgoznunk, a pedagógus javasoljon egy helyzetet!) és a fórum-színház nevű konvenciót alkalmazva vizsgáljuk meg, hogy Cindy tehet-e valamit annak érdekében, hogy osztálytársai másképp viselkedjenek! Találjuk ki azt is, hogy miként hívhatja fel a figyelmüket rá, hogyan figyelmeztetheti őket a számára kellemetlen viselkedésük miatt! Ajánlott forma: a tanulók közül kérjünk meg valakit, hogy lépjen Cindy szerepébe! A pedagógus néhány más gyerekkel együtt az osztálytársakat játssza! E szereposztás azért lehet indokolt, mert a pedagógusnak így lehetősége van arra, hogy a túl egyszerű helyzetmegoldásokat szerepből utasítsa vissza. Cindy szerepét (ezen konvenció során) játszhatja végig ugyanaz a gyerek is, de ha többeknek is kedvük volna kipróbálni, akkor nem csak instrukcióikkal látják el Cindyt, hanem a szereplő cseréjével oldjuk meg a játékot.

Értékelés: Lehetséges-e, hogy ezek után valamikor meghívja Cindy az osztálytársait magukhoz; az osztálytársak meg akarják-e látogatni őt? Képesek lesznek-e arra, hogy természetesen kezeljék Cindy nővérének bőrszínét: megnyilvánulásaikban, gondolkodásukban ne ez befolyásolja őket, ha találkoznak vele, vagy ha Cindyvel vannak? Ha időnkbe belefér (vagy ha lehetőségünk van rá a későbbiekben), foglalkozhatunk azzal a kérdéskörrel, hogy (ha Cindy tud hatni az osztálytársaira) a gyerekek továbbvihetik-e valahogyan felnőtt környezetükbe azt, amit Cindy hozott az osztályba? Hogyan befolyásolhatják szüleik, nagyobb testvéreik magatartását?



A fotó a hejőkeresztúri iskolában készült.

7. kép: Előkészület a feladatok megoldására – dráma (Supák Erzsébet-Rivnyák Klaudia-Kovács Piroska)



13.26. Komplex tantárgyi integrációs projekt, könyvtári és internetes kutatással

Tantárgy: Magyar irodalom – társadalomismeret²⁰

Téma: Budapest régen és ma:

A Pál utcai fiúk Budapestje (Molnár Ferenc regényének helyszínei)

A Duna-part egykor és ma (régí fényképek és mai helyszínek)

Budapest az irodalomban (alkotó feladatok budapesti témájú novellák alapján)

Évfolyam: 5.

A projekt A tanulók ismereteinek a bővítése. A tanulók önálló munkavégzésé-

célja: nek, ismeretszerzésnek az előmozdítása.

Produkum: illusztrált térkép és füzet; kiselőadás, számítógépes prezentáció és totó; előadott irodalmi szövegek

Időbeosztás:

- Három utolsó tanítási hét magyar- és társadalomismeret órái (heti 5 + 2)
- Projekthét: négy teljes tanítási nap a külső helyszínek meglátogatására és a záróeseményre
- A Pál utcai fiúk helyszíneinek bejárása
- A Duna-parti látképek mai helyszíneinek bejárása

A projekt szervezésének szempontjai

Tantárgyi integráció

Mivel az iskolai oktatás egyik legnyilvánvalóbb, legszembeötlőbb jellegzetessége a tantárgyak és tanórák szerkezete, ezért a projektszervezés egyik alapvető vezérelve a tantárgyi integráció megvalósítása volt: ezzel is jelezni akartuk, hogy most valóban másfajta munkáról lesz szó. A téma a 19-20. század fordulójának Budapestje az irodalomban és a mindennapokban. Az integráció lényege azonban a közös megvalósítás: a projektmunka folyamatosan folyik heti 7 tanórán, függetlenül attól, hogy az

²⁰ Forrás: Téma- és óravázlat-gyűjtemény tanárjelöltek részére, ELTE, 2015.

<https://drive.google.com/file/d/0B9CLVqju7nIBcFayY2NNRkZuYmc/view>



órarendileg eredetileg magyaróra vagy társadalomismeret volt. A projekthéten pedig mindkét tanár (illetve az osztályfőnökök) segítik a diákok munkáját.

Együttműködés

A projekt során a diákoknak végig csoportban kell dolgozniuk. Érdemes a három részfeladatra mindig újraszervezni a csoportokat, így valóban együttműködésre lesznek kényszerítve, illetve nem vesznek el végleg a rosszul összeállított csoportok sem. Ki lehet próbálni a csoportszervezés különböző módszereit: a tanár által tudatosan szervezett, heterogén csoportok, véletlenszerű (sorsolt) csoportok, illetve önkéntes alapon szerveződő csoportok. Együttműködésre azonban nemcsak a diákok, hanem a tanárok is kényszerítve vannak: egymás munkáját kell átvenni, folytatni, segíteni.

Önállóság, kreativitás

A projektmunka célja, hogy egy önállóan választott feladatot saját módon dolgozzon fel a diák. A három részfeladat során a csoportok maguk választhatják ki, mivel szeretnének foglalkozni (pl. melyik képpel vagy melyik novellával). Ezen felül meg lehetőségen szabad az elvárt produktum tartalma is: a térkép és füzet információi, a fotókról készített előadás, a kreatív írás. És éppoly szabad a megvalósítás formája is.

Téma 1: A Pál utcai fiúk Budapestje

A feladat egy illusztrált térkép és egy hozzá tartozó magyarázó füzet elkészítése, amely minél hívebben adja vissza a regény és a kor hangulatát, a korabeli Budapestet. A térkép alapja egy nyomtatott, az 1896-os állapotokat mutató térkép. A munkához a regény legfontosabb helyszíneinek listája, feladatok és feldolgozási szempontok járnak. Az elkészült produktumokat kiállítás keretében mutatják be a szülőknek.

A projekthéten történik a helyszínek bejárására, az itt készült jegyzetek és fényképek is rákerülhetnek a térképre.

A regénybeli helyszínek:

- VIII. Pál utca 2-4. és Mária utca sarka, a Grund
- IX. Lónyay u. 4/c., Református Főgimnázium, a Pál utcai iskola
- IX. Irány hazafelé az iskolából: Lónyay utca – Pipa utca (ma: Erkel utca) – Soroksári út (ma: Ráday utca) – Köztelek utca – Dohánygyár (ma: Kinizsi utca)



- IX. Kinizsi utca, ahol Boka lakott
- IX. Rákos utca (ma Hőgyes Endre utca) 3., a Nemecek-lakás
- VIII. Zerge utcai (ma: Horánszky utca) reáliskola, a Vörösingesek iskolája
- VIII. Fűvészkert, a Vörösingesek bázisa
- VIII. és IX. Üllői út, ahol még lóvasút járt
- VIII. Esterházy utca (ma Pollack Mihály tér), közeli metázóhely volt
- VIII. Nemzeti Múzeum kertje
- VII. Röser-bazár, Károly krt. 22.

Feladatok és szempontok:

- Készítsetek térképet a regény alapján! Ehhez felhasználhatjátok a kapott térképet, de készíthettek másikat is.
- Keressétek ki a regényből azokat a jeleneteket és részleteket, amelyek az egyes helyszínekhez köthetők, idézettek részleteket a könyvből!
- Nézzetek utána annak, mit lehet tudni az egyes helyekről!
- Szerezzetek képeket, ábrázolásokat ezekről a helyekről! Nézzetek utána a könyvtárban és az interneten!
- Készítsetek fényképeket a fontos helyszínekről! Hogyan néznek ki ma, mire szolgálnak? Természetesen olyan képeket is felhasználhattok, amelyeken ti magatok is rajta vagytok.
- Készítsetek rajzokat, ábrákat az egyes helyekről, a helyekhez tartozó szereplőkről vagy eseményekről! Ezekkel is díszíthetitek a térképet, vagy beletehetitek a füzetbe.

Téma 2: A Duna-part egykor és ma

Minden csoport egy kb. száz évvel ezelőtti fotó alapján dolgozik, amelyen az akkori Duna-part egy részlete látható.

A feladat egy számítógépes prezentációval megtámogatott kiselőadás, valamint egy hozzá kapcsolódó totó elkészítése. A kiselőadás szövegét egyszer az eredeti Duna-parti helyszínen kell elmondani az osztálytársaiknak, másodszor pedig a prezentációval együtt az iskolában a szülőkből álló közönségnek.



Szempontok a kiselőadáshoz:

- Mit lehet tudni ezekről az épületekről? Mi volt a funkciójuk? Mikor épültek?
- Mi történt később ezekkel az épületekkel, hidakkal?
- Mi szerepel azon a fényképen, amelyet a városnézés során fogtok készíteni ugyanarról a helyről, amelyről a régi készült?
- Használhattok térképet is a helyszín bemutatására! Személyes vagy családi emléket és élményt is kapcsolhattok a képekhez.
- A kiselőadáshoz lehetőleg a Power Pointot használjátok! A ppt legfeljebb 10 diából állhat. A diákon legyen szöveg is, de ne összefüggő szöveg, hanem csak vázlat!

Internetes források:

www.retronom.hu (képek)

www.tabankeptar.blogspot.com (képek a régi Tabánról)

www.hampage.hu/kozlekedes/erzsebethid/ (az Erzsébet-hídról)

www.urbanlegends.hu (a fővárossal kapcsolatos történeteket, legendákat olvashatsz)

www.citadella.hu (a Citadella és a Gellért-hegy)

www.epiteszforum.hu (Archívum)

www.muemlekem.hu (fotók)

<http://www.artpool.hu/muzik/maghely.html> (Várkert bazár)

A fotók helyszínei:

- Ferenc József-híd és a Vámház
- Margit-híd, Margit-sziget, Víziváros
- Erzsébet-híd, Gellért-hegy
- Lánchíd, Királyi Palota
- Tabán, Lánchíd
- Rudolf-rakpart, Lánchíd
- Elevátor
- Várkert Bazár
- Parlament



Téma 3: Budapest az irodalomban

Minden csoport egy budapesti témájú novella alapján dolgozik, mindenki megkapja az összes mű szövegét. Az alkotó, kreatív feladatok az egyes művekhez kapcsolódnak. Az alkotásokat a szülők előtt kell bemutatni (felolvasni, eljátszani).

Szép Ernő: Az élet olyan, mint a Lánchíd

„El kellett küldenem az albérlőmet!” címmel írtok meg Szalobovics néni panaszát! A panasz lehet monológ vagy a szomszédasszonnyal folytatott párbeszéd. (Terjedelem kb. 200 szó.)

vagy

Írtok meg a novellában szereplő elegáns, esernyős úriember nézőpontjából a főszereplővel való találkozást, valamint az úriember érzéseit, gondolatait! Írásotoknak adjatok címet! (Terjedelem kb. 200 szó.)

Krúdy Gyula: Ódonságok városa

Közösen írtok érvelő fogalmazást vagy arról, hogy miért volt szebb, izgalmasabb a régi Óbuda, vagy arról, hogy miért lehet jobb az új Óbudán élni! Bármelyiket is írtok, fogalmazásotoknak adjatok címet, s készüljetek föl a hatásos felolvasására!

vagy

Írásban fogalmazzatok meg egy hetvenéves óbudainak a novella keletkezésének idején egy kocsmában elmondott átkát és fohászát az Óbudát Pesttel összekötő híd megépítése ellen! A panasz lehet monológ vagy egy ivócimborával folytatott párbeszéd. (Terjedelem kb. 200 szó.)



Karinthy Frigyes: Mint idegen forgok Pesten

Írjátok egy másik befejezést a novellához, amelyben nem vagy nem így és nem a Deák téri templomnál leplezi le magát a főszereplő-elbeszélő (Karinthy)! (Terjedelem kb. 200 szó.)

vagy

Írjátok meg a novellának egy olyan változatát, amelynek a városnéző buszra külföldiként befurakodó mai magyar gyerek a hőse! (Terjedelem kb. 200 szó.)

Nagy Lajos: Autóbusz

Közösen írjátok egy olyan felelősdit, amilyennel a két veletek egykorú lány szórakoztatta magát és az utasokat! Ne a novellában használt „rácsapót” használjátok, hanem valami mást! A legalább tíz felelgetésből álló szöveget írjátok le, de készüljeteek föl páros vagy kórusral és kórusvezetővel megvalósított előadására is!

vagy

Írjátok érvelő válaszlevelet a Dido, a bűnös című tárca végén található rendőrségi határozatra! (Terjedelem kb. 200 szó.)

vagy

Írjátok meg a novellában történeteket a vonagló ajkú hölgy nézőpontjából! Beszámolója lehet monológ vagy barátnőjével egy kávéházban folytatott párbeszéd. Írásotoknak adjatok címet! (Terjedelem kb. 200 szó.)



Bächer Iván: Dido

Írjatok érvelő válaszlevelet a Dido, a bűnös című tárca végén található rendőrségi határozatra! (Terjedelem kb. 200 szó.)

vagy

Írjátok meg a novellában történeteket Dido nézőpontjából! Írásotoknak adjatok címet! (Terjedelem kb. 200 szó.)



A fotó a hejőkeresztúri iskolában készült.

8. kép: Munka csoportban (Supák Erzsébet – Rivnyák Klaudia – Kovács Piroska)

14. Mellékletek

14.1. A DFHT-val összefüggő fogalmak

Adaptivitás: a tanulók egyéni sajátosságaira tekintettel lévő differenciálás és az egyéni sajátosságaik ismeretében megvalósuló egységes oktatás együttes alkalmazása.

Deklaratív tanítás: a pedagógus által a tanulók ismeretsajátításának, vagyis a tananyag megtanulásának („tudni, mit”) segítése és szervezése. Ennek folyamán az információk feldolgozására, kódolására és elraktározására kerül sor úgy, hogy azok a későbbiekben, az igényeknek megfelelően újra előhívhatók. Az így megszerzett deklaratív tudás szavakkal megfogalmazható, a procedurális (gyakorlati) tudás forrásának tekinthető.

Digitális oktatás: legtágabb értelemben minden olyan hagyományos vagy konstruktív pedagógiai, tanulási, tanítási folyamat, módszer, amely során a tanuló és a pedagógus is informatikai eszközt használ.

Heterogenitás: a csoportmunkában érvényesülő tulajdonság jellemzője, amelyben – adott tantárgyban, tevékenységi területen – a csoporttagok teljesítménye, képessége, érdeklődése erőteljesebb eltérést mutat.

Hibrid oktatás (blended-learning): olyan oktatásszervezési mód, amely ötvözi a hagyományos tantermi, kontaktórás oktatást és a távoktatást.

Homogenitás: a csoportmunkában érvényesülő tulajdonság jellemzője, amelyben – adott tantárgyban, tevékenységi területen – a csoporttagok teljesítménye, képessége, érdeklődése hasonló.



Kollaboratív tanulás: olyan szervezett, szinkron tevékenység, amely egy adott problémára vonatkozó közös elgondolás kialakítására és fenntartására irányul. Csoporttanulás esetén a csoporttagok kölcsönösen részt vesznek a munkában, amely egy közös probléma megoldására irányul.

Kooperatív tanulás: a folyamat során a tanulás az egyén szintjén valósul meg. A tanulók egymaguk dolgoznak fel egy-egy témát, és a tanulás eredményét, a leszűrt tanulságokat egyenként prezentálják. Csoporttanulás esetén a csoporttagok egymás között megosztják a feladatokat, ahol az egyes feladatok jól elkülöníthető rész-folyamatok. A csoporttagok ezeknek a részfolyamatoknak lesznek felelősei.

Méltányosság: a DFHT tanítási-tanulási stratégiában a méltányosság a tananyag-hoz való egyenlő hozzáférést jelenti minden gyermek számára, amelyet a többféle képesség felhasználásának a lehetősége mellett az osztálytársak között létrejött, azonos vagy viszonylag azonos státusból történő kommunikáció segít. Cél, hogy minden gyerek számára ne csak esélyegyenlőséget (equality), hanem egyenlő esélyt (equity) biztosítsunk képességeinek a kibontakoztatásához.

Módszer (oktatási): az oktatási folyamatnak az állandó, ismétlődő összetevője, a pedagógus és a tanuló tevékenységének a része, a tanítás-tanulás folyamatának formai eleme, a tartalom feldolgozási útja és módja.

Módszertan: tudományághoz kötött tantárgy-pedagógia, eljárások és módszerek összessége.

Munkaforma: a tanítás-tanulás szervezési formája (frontális osztálymunka, csoportmunka, párban folyó, egyéni).

Munkamódszer: a tevékenységek meghatározott térbeli és időbeli rendje.

Öndifferenciálás: a tanulók egyéni sajátosságaihoz igazodó fejlesztés és az önvezérelt fejlődés feltételeinek, körülményeinek biztosítása az oktató-nevelő munka során; az öndifferenciálás során a pedagógus a diákok számára szabad választási lehetőséget biztosít a tevékenység megválasztásánál, ösztönző, katalizáló, tanácsadó szerepben követi tanítványai munkáját, és visszajelzéseivel segíti választásukat.



Páros munka: a spontán módon kialakuló, saját választás alapján szerveződő vagy a pedagógus által irányított párok közös tevékenységét jelenti.

Procedurális tanítás: a pedagógus által a tanulók képességfejlesztésének („tudni, hogy hogyan”), műveltségzésének, az alkalmazóképes tudás kialakulásának segítése és szervezése. Az így megszerzett procedurális tudás, amely lehetővé teszi a cselekvések elvégzését, nehezen vagy egyáltalán nem verbalizálható.

Projekt módszer: egy közös produktum létrehozása érdekében, a tanulók együttműködésére, érdeklődésére építő oktatási módszer, amelynek középpontjában interdiszciplináris, lehetőleg a mindennapi élethez kapcsolódó, gyakorlati probléma áll.

Státusz: állapot, helyzet, egy (formális vagy informális) hierarchiában betöltött, adott pozíció értéke, a tanulók közötti alá- és fölérendeltség kifejezője.

Státuszprobléma: a státusz által befolyásolt, a tanuló teljesítményét meghatározó jelenség.

Státuszkezelés: a státuszprobléma jelenség mérséklésére való törekvés.

Tanítási-tanulási stratégia: Tanítási-tanulási stratégián azt az „eljárásrendet” értjük, amely során a tanulók számára az ismeretek elsajátítása megtörténik. A tanulási stratégia a tanulásra vonatkozó tervek, elhatározások és a megvalósítás rendszere, amelyekre jellemző a célorientáltság, egy szisztematikus elrendeződése az elsajátítandó tananyagnak. A stratégia tartalmazza az információgyűjtést, az információk feldolgozását, tárolását és szükség szerinti előhívását. Hozzájárult tevékenység az ellenőrzés és a terv esetleges módosítása. A tanulási stratégia nem azonos a tanulási módszerekkel, amelyek elsősorban a tanuláshoz alkalmazott technikákat jelentik.

A DFHT-hoz kapcsolódóan a legáltalánosabb elnevezés a tanítási stratégia volna, hiszen ebben a projektben elsősorban erről a folyamatról, vagyis a pedagógusok tevékenységének az „eljárásrendjéről” van szó. A tanulás irányításának, támogatásának egyfajta módjáról, amelynek hatására különféle tanulási stratégiák alakulnak ki a tanulóban. De önmagában a tanítási stratégia elnevezés sokak számára nem tűnik a DFHT-stratégia tartalmát teljes körűen értelmezhető elnevezésnek, ezért helyette a tanítási-tanulási stratégia elnevezést használjuk.



Tanulópárok munkája: az eltérő tudás szintjén állók közös tanulása valósul meg, amely folyamat segíti egymás elfogadását, egymás erősségeinek felismerését és az ezekből fakadó nevelési lehetőségek kiaknázását.

14.2. Hazai jó gyakorlatok²¹

A hazai jó gyakorlatok összegyűjtése²² segítséget nyújtott „A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben” EFOP-3.1.2-16 elnevezésű kiemelt projekt Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoporthban (DFHT) tanítási-tanulási stratégia megalkotásához.

Megismerésükkel a KAP-projektben részt vevő intézmények tájékozódhatnak az ország jó gyakorlatairól, és a DFHT tanítási-tanulási stratégia mellett, a jó gyakorlatok közül választva színesíthetik pedagógiai munkájukat. A jó gyakorlatok közül azokat választottuk ki, amelyek nem függnak az intézmények típusától és tanulói összetételétől, valamint segítik a korai iskolaelhagyás csökkentését. A KAP-projektben részt vevő szakemberek (a KAP-projekt megalkotói, elméleti és gyakorlati felkészítést végző szakemberek, munkacsoportok tagjai) közül elsősorban az elméleti és gyakorlati ismereteket átadóknak nyújt segítséget az áttekintés, amelynek ismeretében felhívhatják az általuk képzett iskolák figyelmét a tanulók sikeres integrált nevelését megvalósító jó gyakorlatokra.

Elsősorban a képzőknek tájékoztatást nyújtva, az alábbiakban bemutatjuk a jó gyakorlatokat alkalmazó iskolatípusokat, felsoroljuk a jó gyakorlatok bemutatásának a szempontsorát, és iskolatípusonként összegezzük a jó gyakorlatok címét és alkalmazóját. A tárgyalat intézmények közé nem emeltük be a hazai viszonylatban átlagos tanulói összetételűnek tartott, 16-59% közötti arányban hátrányos helyzetű tanulókat nevelő intézményeket, amelyek a körülményeiket (elsősorban területi elhelyezkedésük) és a tanulói összetételüket tekintve a szegregáció lehetősége által kevésbé sújtottak.

A jó gyakorlatok részletes bemutatását a DFHT tanítás-tanulás stratégia megvalósítását támogató segédlet tartalmazza.

21 A hazai jó gyakorlatokat K. Nagy Emese, Illésné Kovács Mária és Bucz Lajosné gyűjtötte és rendszerezte.

22 Forrás: https://iskolataska.educatio.hu/index.php/intezmenyi_innovacio/jo_gyakorlatok_list/kereses/srcRegio=0&srcMegye=5&srcTelepules=&srcAlkTer=0&srcIntTip=0&srcKif=/page/160. 2017. 03. 30.

Jó gyakorlatok. http://kosar.educatio.hu/index.php/intezmenyi_innovacio/jo_gyakorlatok_list/1346211711.edu 2017. 03. 30.



A kiemelt jó gyakorlatok felsorolása intézménycsoportonként

Elitintézmények

Ezekbe az intézményekbe alacsony arányban járnak hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű, illetve roma tanulók. Arányuk 0–2% között mozog.

Elkülönítő intézmények

Ezekbe az intézményekbe általában a tehetségük, kiválóságuk, illetve a szülők közösségbeli szerepe alapján jutnak be a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű, illetve roma tanulók. Jellemző továbbá, hogy vagy az iskolai körzethatárok, a „tagozatos” rendszer, vagy más rendszerszervező elem („hagyomány”) gátolja meg a hátrányosabb helyzetű, illetve roma gyerekeket, hogy itt tanulhassanak. A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű, illetve roma tanulók aránya 3–15%.

Elkülönülő intézmények

Ezekbe az intézményekbe önkéntes iskolaválasztás alapján, a családon belüli hagyomány vagy az iskolakörzet szerint veszik fel a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű, illetve roma tanulókat. A városokra jellemző, hogy a roma lakosság gyermekei döntően ilyen intézménytípusban tanulnak. A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya 60–90% között mozog.

Szegregációs zárványok

Ezekbe az iskolákba olyan tanulók járnak, akiknek nincs lehetőségük arra, hogy más iskolákba járjanak. Jellemző, hogy a középosztály nem választja gyermekei számára ezt az iskolatípust. A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű, illetve roma tanulók aránya 90% feletti.

Sajátos nevelési igényű gyermekeket befogadó intézmények

Ezekre az intézményekre jellemző, hogy az ide beiskolázott sajátos nevelési igényű gyerekek viszonylag magas aránya miatt a középosztály „kimenekíti” gyermekeit ebből az intézménytípusból.



A fent nevezett segédlet a jó gyakorlatokat az alábbi szempontok alapján mutatja be:

- A jó gyakorlat alkalmazója.
- A jó gyakorlat megnevezése.
- A jó gyakorlat leírása.
- A módszer újszerű, innovatív elemeinek a bemutatása.
- A módszer elterjedése, hálózatosodása.
- A módszer alkalmazásának kezdete.
- A módszernek a tantárgyakat/tevékenységeket érintő jellemzője.
- A módszer mérhető, kimutatható eredményei.
- A módszerben a szülőkkel való kapcsolattartás lehetősége, módja.

A megvizsgált, közel 40 bevált jó gyakorlatnak az egyes intézménytípusokon belüli további szempontok szerinti kategorizálása a következő:

Pozitívumok:

Elemzésünk során célunk volt kiemelni a gyakorlatok pozitívumait, ügyelve arra, hogy a gyakorlat sajátosságát is szemléltessük.

Mérés és szülők bevonódása:

Ennél a szempontnál arra kerestük a választ, hogy a jó gyakorlatok alkalmazásáról, eredményéről készült-e valamilyen felmérés. Jelöltük annak eredményeit és a mérés alkalmazott módszereit.

Mivel a szakirodalmi adatok szerint a lemorzsolódás csökkentésében nagy szerepük van a szülőknek, ezért fontosnak tartottuk, hogy a jó gyakorlat pozitívumai mellett jelöljük, hogy van-e a szülőkkel kommunikáció, vagy sem. Ha igen, akkor milyen formában? Csak tájékoztatást vagy otthoni segítő munkát is kapnak-e a szülők? Bevonják-e őket az iskolai/iskolán kívüli közös programokba?

Alkalmazási terület / tagozat

Fontosnak tartottuk az is, hogy rálátást adjunk, milyen tagozaton, hányadik osztályban, vagy milyen korosztálynál, illetve tanítási órán vagy tanítási órán kívül alkalmazható a módszer (Dobróné Tóth-Sápiné Bényei, 2017).



A kiemelt hazai jó gyakorlatok bemutatása – segédlet

Elitiskolák

Jó gyakorlat 1

A jó gyakorlatok címe:

Az egyéni fejlesztés, a differenciálás lehetőségei a kooperatív tanulásban

Egyéni lehetőségekhez igazított tanulásszervezés, differenciálás

Egyénre szabott, árnyalt szöveges értékelés

Sajátos nevelési igényű tanulók együttnevelése – Integrált nevelés a gyakorlatban

A módszer alkalmazója:

Gyermekek Háza Klebelsberg Kuno Általános Iskola és Gimnázium, Budapest

A jó gyakorlat leírása:

A tananyag központú iskola egyszerre, egyformán közvetíti a tananyagot minden tanuló számára, kevésbé veszi figyelembe a gyerekek egyéni szükségleteit, lehetőségeit, hiszen a tananyag áll az iskola középpontban, és nem a gyermek.

A Gyermekek Háza figyelembe veszi a tanulók életkori sajátosságait, egyéni szükségleteit. A gyermekek közti különbségeket értékként kezelve, úgy szervezi a tanulási, nevelési helyzeteket, hogy az minden diák számára hatékony legyen. Ahány gyermek, annyiféle (szocializációs háttér, ismeretek, tanulást segítő háttérképességek) az érdeklődés, motiváció, tanulási stílus.

A jó gyakorlat a Gyermekek Háza mindennapi gyakorlatában mutatja be a következő gyermekközpontú pedagógiai eljárásokat:

- Verseny helyett együttműködő tanulási helyzetek megteremtése, biztosítva minden tanuló számára az egyenlő részvételt, egyenlő hozzáférés lehetőségét.
- Egymás értékeinek tiszteletben tartása, elfogadása, az egyéni felelősség megtapasztalása, a kooperatív tanulásszervezés differenciált módszereinek alkalmazása.
- Hatékony tanuló-megismerésen alapuló differenciált bánásmód, egyéni fejlesztés a kooperatív tanulás során.



- Együttműködő tanulási környezet, amely biztosítja az egyéni haladási tempót is.
- Személyes kapcsolatok kialakítása a bizalommal teli partneri kapcsolat érdekében
- Tevékenységközpontú tanulási helyzetek biztosításával az élményszerű, tapasztalásra épülő ismeretszerzés, készségfejlesztés.

Az iskolai tevékenységek, tananyagtartalmak, módszerek alkalmazása során a Gyermek Ház kiemelt figyelmet fordít a szociális, az anyanyelvi, az idegen nyelvi kommunikáció, a matematikai, természettudományos, a digitális, esztétikai-művészeti kifejezőképesség kompetenciáinak folyamatos, differenciált fejlesztésére.

Az alkalmazott tevékenységközpontú tanulásszervezés, a felfedező, problémamegoldó tanulási helyzetek, a kooperatív tanulás jó terepet jelent a kulcskompetenciák folyamatos fejlesztéséhez. A differenciált, egyéni sajátosságokhoz igazodó tanulásszervezés, mely az egyéni feladatvégzés mellett a kooperatív tanulás megszervezésénél is kiemelt szerepet kap, biztosítja, hogy minden egyes tanuló esetében saját szükségleteinek megfelelően történjen a kulcskompetenciák fejlesztése.

A tanulási folyamat nem tanítás-, hanem tanulásközpontú szervezése folyamatos terepet biztosít a hatékony, önálló, illetve egymást segítő tanulás kompetenciájának fejlesztéséhez.

A szociális és állampolgári, valamint a kezdeményezőképeség és a vállalkozói kompetenciák fejlesztésére kiválóan alkalmas a tanulók együttműködésére, kölcsönös felelősségére építő kooperatív tanulási helyzetek sokasága. A diákok meg tapasztalhatják a közösen végzett munka örömet, erősödik bennük az egymásért érzett felelősség érzése. Az egyéni sajátosságok figyelembevétele a kooperatív tanulás során is elengedhetetlen, a csoportmunka differenciált részfeladatai minden diák számára lehetővé teszik, hogy egyéni képességeiket kibontakoztathassák, ugyanakkor a közös feladatvégzés segíti társaik elfogadását is.

Ennek különösen fontos szerepe van az integrált nevelésből adódóan, hisz a sajátos nevelési igényű gyermekek teljes értékű tagjai a közösségnek.

A jó gyakorlat kiemelten szolgálja a gyermekek, szülők egyenlő hozzáférést a minőségi neveléséhez, oktatáshoz. A diákok tanulást segítő képességeinek, családi háttérének, tanulási stílusának, érdeklődésének, szociális készségeinek, konfliktuskezelésének megismerése, az egyéni lehetőségekhez igazodó bánásmód, tanulásszervezés, az egyéni, rugalmas tanulási időkeret biztosítása, az alapkészségek, kulcskompetenciák kiemelt fejlesztése, az árnyalt értékelési gyakorlat mindezt biztosítja. Épít a gyermekek együttműködési készségére, valamint a kooperatív módszerek alkalmazásával hozzájárul a sajátos nevelési igényű gyermekek együttneveléséhez, hiszen ebben a tanulási környezetben az együttnevelés természetes. Alapfeltétel az egyenlő bánásmód megvalósulása érdekében a differenciált nevelési és oktatási környezet, a szegregációmentesség és a diszkriminációmentesség biztosítása.



A jó gyakorlat osztálytermi környezetben mutatja be:

- a cselekvő, aktív tanulást
- az együttműködésre épülő, kooperatív tanulásban rejlő lehetőségeket, kiemelt tekintettel a differenciált fejlesztés módjaira
- az önálló tanulás technikáit.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

A jó gyakorlat újszerűsége abban rejlik, hogy osztálytermi mintát mutat arra, hogy miként valósítható meg:

- az ismeretközlő frontális tanítás túlsúlyának csökkentése;
- a gyerekek együttműködésére építő tanulásszervezés, a kooperatív munka;
- a kooperatív tanulásszervezés során az egyéni lehetőségekhez való igazodás, a csoportfeladatok differenciálása;
- a tanulás terének biztosítása a felfedezésekre, a problémamegoldásra, a közös munkára;
- a tananyag egyéni sajátosságokhoz való igazítása, ezáltal biztosítva az építő egymásrautaltság megvalósulását;
- a pedagógusok együttműködése egymással, a gyerekekkel, a szülőkkel.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen ☐ nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen ☐ nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

1991



Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Valamennyi tantárgy esetében.

Hány százalékát érinti a módszer a...

- a) pedagógusoknak: 100%
- b) tanulóknak: 100%

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

A Gyermek Ház tanulójának OKÉV-mérési adatai az országos átlag felett vannak.

A program lemorzsolódási mutatói kiemelkedően jók, egy tanuló sem nem maradt ki a Gyermek Házából, évfolyamismétlés a program működésének húsz éve alatt nem volt.

A minőségbiztosítási adatok – szülői, tanulói kérdőívek – igazolják, a szülők, tanulók elégedettségét a program működésével kapcsolatban. A pedagógusok klímatesztje szintén kiváló eredményt mutat. Visszajelzések egyértelműen tükrözik a jó gyakorlat gyakorlati kipróbáltságát, eredményességét.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

A jó gyakorlat kiemelten szolgálja a gyermekek, szülők egyenlő hozzáférést a minőségi neveléséhez, oktatáshoz.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs

Jó gyakorlat 2

A jó gyakorlat címe:

Osztálytükör: szociális kompetenciák fejlesztése és konfliktusrendezés csoportmódszerekkel

A módszer alkalmazója:

ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Általános Iskola és Gyakorló Gimnázium, Budapest

A jó gyakorlat leírása:

Az „Osztálytükör” jó gyakorlat a tanulóközösségeket irányító és segítő pedagógusok professzionális csoportfejlesztő és problémakezelő, valamint mentálhigiénés megelőző munkájának módszertani támogatására alkalmas. Célja, hogy a közoktatás területén széles körben ismertté tegye az iskolánkban több évtizedes múlttal rendelkező, osztályok szintjén eredményesen alkalmazott szociálpszichológiai társas kompetenciafejlesztő és konfliktusrendező eljárást, az ún. Mérei-projektet (továbbiakban MP). Az MP lényege olyan osztályokon belüli kommunikációs és kapcsolati problémák irányított rendezése, mint a durvaság, az agresszió, a kiközösítés, a lekezelés, a klikkesedés, stb. Az „Osztálytükör” jó gyakorlat a komoly hazai gyökerekkel rendelkező szociometria iskolai alkalmazásának terén mutat be egy olyan jelentős továbblépést a hagyományos gyakorlattal szemben, amely az érintett közösség erőforrásaira építve képes az osztály és az egyes tanulók szintjén jelentkező problémákkal foglalkozni. Ezáltal teremt alkalmat és kereteket a csoport tagjai számára számos szociális kompetencia: – az odafigyelés, a megértés, a türelem, az önismeret, az egészséges önérvényesítés, az együttműködés, a konfliktuskezelés, a közös szabályalkotás, a vitakultúra, stb. – gyakorlásához. A szociometriai helyzetkép együttes megbeszélése képes mozgósítani a kortárscsoport lappangó kreatív problémakezelő és szolidaritási erőit. Ennyiben alkalmas eszköze annak, hogy a helyi problémák különböző csoportfoglalkozások keretében történő feldolgozásába ágyazottan saját élményű kompetenciatanulást valósítson meg.

Az osztályok tagjai szembesülnek az osztályukban működő többarcú értékrenddel, a belső szerephierarchiával, a tekintélyi viszonyokkal, az érzelmi kontaktusokkal, az együttműködés, valamint a versengés erőivel, az egyéni beilleszkedés gondjaira vonatkozó komplex és korrekt helyzetképpel, az ún. „osztálytükörrel”. Ennek birtokában együtt és kisebb baráti csoportok keretei között mérlegelik, miképpen válhat együttesük olyan érdekes dolgokkal foglalkozó összetartó csapattá, amely valamennyi tagját képes támogatni abban, hogy érvényesíthesse társas igényeit és elképzeléseit. A beszélgetések kettős vezetéssel, legtöbbször az osztályfőnök és egy erre speciálisan felkészített csoportszakértő (iskolapszichológus) együttműködésével bonyolíthatók le egy több lépéses tanórán kívüli program keretében.

Az „Osztálytükör” jó gyakorlat célja, hogy bemutassa az MP működését különböző prezentációk és konzultációk keretében:

- Általános módszerprezentáció esetbemutatással.
- Beavató foglalkozások a szociometriai helyzetképre épülő konfliktusrendezés csoportpszichológiai, fejlődéslélektani, valamint mentálhigiéniai háttérismerteteibe, a csoportmunka speciális eljárásaiba, a hatékony probléma kezelés eszköztárába, lehetővé téve a programban korábban résztvevő pedagógusok munkájának megismerését.



- A résztvevők közösségfejlesztő saját munkáját támogató konzultációk, esetmegbeszélések
- A gyakorlat megismerését támogató szakanyagok.

Ezek a foglalkozások érthetővé és elérhetővé teszik az ifjúsági csoportok kreatív problémakezelő erőit és szolidaritás tartálékait mozgósító nevelői törekvéseket, az iskolai osztályok történeteinek és szerkezetének ún. mikro-szociológiai felfogását, a problémák kezelésében alkalmazható csoportfoglalkozások fajtáit, az általuk elérhető eredményeket, a problémafeldolgozó csoportvezetés eszközrendszerét, etikai szabályait.

A prezentációk és konzultációk törekvése, hogy felkeltse az érdeklődést a konfliktusrendezésben és közösségfejlesztésben alkalmazható csoportmódszerek iránt, s egyúttal kedvet és igényt ébresszen ezek alkalmazására, valamint arra, hogy az iskolákban egyre több kiképzett MP csoportszakértő tevékenykedjen. Az „Osztálytükör” jó gyakorlat” bemutatja az érdeklődőknek, miképpen valósítja meg az MP a kiemelt fejlesztési feladatok közül az énkép, az önismeret gazdagítását, megerősítését, elsősorban az osztályon belüli szociális szerepek azonosítása és a saját társas hatások tudatosulása, valamint aktív formálása révén. Megjeleníti továbbá azt is, miképpen teremt a társas helyzetelemzésre épülő konfliktusrendezés olyan helyzeteket, melyek alkalmasak a szociális és állampolgári kompetenciák fejlesztésére. A NAT-ban található definíciójuk alapján az alábbiak gyakorlására: Az interperszonális, az állampolgári, a közösségi elkötelezettség és részvétel, a konfliktusok konstruktív kezelésének, a közös döntéshozatal kompetenciái. Saját közvetlen csoportkörnyezetben a demokratikus készségek, a szociális tájékozódás gyakorlása, a demokrácia működéséről és struktúráiról való tudás elmélyítése.

Átéltetővé teszi és tudatosítja, hogy a sikeres kapcsolatok és társadalmi együttélés érdekében elengedhetetlen a normatudat, a viselkedési és az általánosan elfogadott magatartási szabályok megértése, a problémák nyílt azonosítása, nyilvános és őszinte megbeszélése, a megoldások együttes keresése, a saját előítéletek olykori felülvizsgálata, az együttérzés és a szolidaritás.

Fejleszti a kommunikációs kultúrát egyrészt a saját érzések, igények, értékek, vélemények kifejezése, másrészt mások szempontjainak és eltérő nézőpontjának megértése terén. Lehetőséget kínál az érvelés, a meggyőzés, a bizalomra építő hatékony tárgyalások, közös megegyezések kimunkálásának gyakorlására.

Az „Osztálytükör” jó gyakorlat bemutatóinak és konzultációinak hangsúlyos eleme, miképpen teremt az MP az osztályokon belül kiegyenlített esélyeket az eltérő társas pozíciójú tanulók fejlődéséhez, a kedvezőtlen helyzetek – mellőzöttség, kiközösítettség, megbélyegzettség stb. okainak feltárásához, a felelősség kérdésének tisztázásához, a változtatás feltételeinek megteremtéséhez.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

Az „Osztálytükör” jó gyakorlat során tanultak alkalmazására vállalkozó nevelők, iskolapszichológusok megtapasztalhatják, hogy a kortársi közösség felelősen irányított részvétele a problémák feltárásában és a helyzet nyílt megbeszélésében javítja az osztálylégményt, megértőbbé, befogadóbbá, toleránsabbá teszi a közösséget, enyhül az előítéletesség, erősödik a csapatszellem, a konfliktusok kezelésében nő a konstruktivitás, a tanulók partnerekké válnak a nevelésben. Egy összetartó csapatban nő a nehezebben alkalmazkodó tanulók esélye, hogy nevelőik társaik közreműködésével javíthassanak osztálybeli hátrányosabb helyzetükön, és sikerebben megküzdjenek a nem iskolai eredetű személyes problémákból eredő nehézségeikkel is. A légkör javulása jótékony hatást gyakorol a tanulói teljesítményekre is. E szempontok szerint lehet értékelni a program alkalmazásának hatékonyságát.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

Nincs információ.

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Osztályfőnöki óra.

Hány százalékát érinti a módszer a...

- a) apedagógusoknak: 50 % A fejlesztések megvalósítása optimális esetben két szakember – az osztályfőnök és az iskolapszichológus, illetve egy felkért külső csoportszakértő – együttműködését kívánja meg.
- b) tanulóknak: 50 %



A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

Nincs.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Nincs.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.

Jó gyakorlat 3

A jó gyakorlat címe:

„Lépünk együtt” Egész napos oktatás az alsó tagozaton

A módszer alkalmazója:

Szegedi Fekete István Általános Iskola

A jó gyakorlat leírása:

A Fekete István Általános Iskola alsó tagozatosai a Kónyáné Farkas Hedvig által kifejlesztett MESÉM-program szerint tanulnak. – A munka- és ellenőrző kártyás, speciális, értékteremtő modell lényege, hogy segítse az átmenetet az óvodából az iskolába. Negyvenöt perces beszélgetőkörrel indul a nap, majd 2 és fél órás intenzív tanulás következik 11 óráig – abban az időszámban, amikor a gyerekek a legfogékonyabbak. Itt munkakártyákkal dolgoznak, ez lehetőséget ad az önálló munkára az ügyesebbeknek, így a lemaradókkal a pedagógus külön tud foglalkozni. Ezt értékelő beszélgetőkörrel zárják, majd fél 12-től délután 2-ig szabad sáv van, ahol a gyerekek lényegében azt csinálnak, amihez kedvük van. Délután ismételnék, vagyis elmélyítik a tananyagot, majd kreatív játékkal, fél 5-kor zárják a napot.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

Ez a tanulási képességek fejlesztésére épülő, gyakorlatközpontú tanítási program rendkívül jól fejleszti a tanulók kreativitását, együttműködő képességét, megtanítja őket a különböző tanulási technikákra. Feladatunk, hogy jó szintű kommunikációs és matematikai képességeket fejlesszünk.



Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

1989

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Matematika, magyar.

Hány százalékát érinti a módszer a...

- a) pedagógusoknak: alsó tagozatos pedagógusok kezdőszakaszban
- b) tanulónak: alsó tagozatos kisdíákok

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

Nincs információ.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Nincs.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.



Jó gyakorlat 4

A jó gyakorlat címe:

Kincskereső napközis modell, napköziben otthon vagyunk, kompetenciaalapú oktatás a napközi otthon munkájában

A módszer alkalmazója:

XVI. kerületi Herman Ottó Általános Iskola, Budapest

A jó gyakorlat leírása:

A napköziben folyó munka szerves része az iskola oktató-nevelő tevékenységének.

„Kincskereső” néven új napközis modell bevezetése történt meg az iskolában. A tanórán kívüli nevelés időszakában az iskola több éves innovációja, hogy a hagyományos napközis tevékenységek mellett, rendszeresen megjelennek a kompetenciaalapú oktatást segítő tevékenységek, a kooperatív tanulás és a projektoktatás módszertana: játszóházak, téma- és projektnapok. A heterogén csoportokban végzett közös tevékenység során a különböző képességű és teljesítményű, eltérő háttérrel rendelkező tanulók együtt tevékenykednek, így lehetőség van hátrányok kompenzálására, tehetséggondozásra, egyéni bánásmódra. A csoport tagjai a feladatokat felosztják egymás között: együtt dolgoznak, segítik egymást, közös a felelősség, közös a siker. A tudatosan, tervszerűen szervezett programok – évi több alkalommal, 3 nagy témakört feldolgozva – jelennek meg a napközis szabadidős tevékenységek során. Ezen a tevékenységek tervezésénél fontos, hogy az intézménybe járó gyerekek problémamegoldó gondolkodása, kifejezőképessége, együttműködési kompetenciája fejlődjön.

A „jó gyakorlat” fő célja a közösségfejlesztés, a közös együttlét, valamint a következő kompetenciák fejlesztése:

- Anyanyelvi kompetencia – kommunikációs készség fejlesztése, szókincsbővítés, szövegértés, szövegértelmezés
- Matematikai kompetencia
- Környezeti kompetencia
- Digitális kompetencia – önálló ismeretszerzés a számítógép, internet segítségével, prezentációk készítés
- Tanulás tanítása – probléma felismerés, problémamegoldás, tanulási technikák elsajátítása, időbeosztás
- Szociális kompetencia – együttműködés, kooperációs készség



A csoportmunka, a „csak együtt érünk el eredményt érzés” fejleszti a szociális készségeket. A tanulók a tevékenységek során együttműködnek, nő az önbizalmuk, szervező-, vita- és kompromisszumképességük

A jó gyakorlat kialakításakor a tanítás-tanulás során a hagyományos ismeretköz-
lő oktatást felváltotta a kompetenciák, azaz a képességek, készségek és az alkal-
mazásképes tudás fejlesztése, hiszen elsősorban ezek révén válhat bárki képessé
az egész életen át tartó tanulásra. A csoport tagjai a feladatokat felosztják egymás
között: együtt dolgoznak, segítik egymást, közös a felelősség, közös a siker, ezzel
esélyegyenlőséget biztosítunk a különböző képességű tanulók között.

A napközis projektjeinket 2005-ben alakítottuk ki, vezettük be. Az elmúlt évek során
bővült a pedagógusaink módszertani kultúrája, a tanulók motiválásának eszköztára
és a sokszínű tevékenykedtetés során lehetőség nyílt a hátrányos helyzetű tanulók
esélyegyenlőségének biztosítására, valamint a tehetséggondozásra. A projektben
alkalmazott kooperatív munkaformák, módszerek elősegítették a gyerekek szoci-
ális kompetenciájának, együttműködési képességének, fejlődését. Megtanulnak,
akarnak is együttműködni társaikkal, erősödik az összetartozás érzése, mert tudják,
hogy a csoport teljesítménye. Három fő téma köré témaháló készül, amit ezekhez
kapcsolódó tevékenységrendszerekkel tesznek teljessé. Ezek kialakításához mindig
figyelembe vesszük a változó életkori sajátosságokat, és a bővülő oktatási cél- és
feladatrendszerünket. Az egyes évfolyamok témái koncentrikusan bővülnek, a tevé-
kenységek pedig egymásra épülnek.

- Játék-Vár: Tanévnitó és Gyermeknapj játszóház, melyen forgószínpadszerűen két évfolyam (1-2. és 3-4.) tevékenykedik együtt. Háromféle tevékenységet foglalkozásba: sport, manuális foglalkozás és játéktanulás.
- Együtt-Játszó-Tér: Két nyílt játszóház a szülőkkel együtt.
- Kincskereső projekt: Ez öt osztályszintű foglalkozást tartalmaz, amit egy hatodik, évfolyamszintű közös délután zár le.

A foglalkozások struktúrája:

Tervezés: A tervezés során a tanmeneteket tanulmányozása, a célok és feladatok majd az ehhez kapcsolódó tevékenységeket meghatározása. A felhasznált módszereket megjelölése, a szükséges eszköz- és anyagigényt összeállítás, a szervezési feladatok átgondolása.

Előkészítő foglalkozások: Fontos szerepe van ezeknek a foglalkozásoknak. Itt alapozzák meg a csoportmunkát csoportfejlesztő és kooperatív játékok tanításával, a gyűjtőmunkák kijelölésével.



Megvalósítás:

- Középpontjában a témához szorosan kapcsolódó probléma felvetése áll
- Gyakorisága: havi 3 alkalom
- Időtartama: 30-45 perc
- Résztvevői: a napközis csoport tagjai
- Értékelés
- minden egyes alkalommal azonnali visszacsatolás osztálykeretben
- minden hatodik alkalommal évfolyamszinten a 9 legjobb produktum bemutatása (osztályonként 3)
- egy tanévben kétszer, iskolai szinten a 13 legjobb alkotás bemutatása (évfolyamonként 3)

Beszámoló formái: Közös játékkal, a kiselőadások és dramatikus produkciók szemléjével, a produktumok (rajzok, fényképek, gyűjtemények, tablók, plakátok, kisfilmek, riportok) megtekintésével történik 1-1 téma lezárása. Fontos a beszámoló közös elismerése iskolai szinten, hiszen a pozitív értékelés sikerélményhez juttatja gyermekeinket.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

Kincskereső projekt és a játszóház foglalkozások nyitottak, így lehetőséget biztosítanak minden érdeklődő gyerek (nem napközisek is) és a szülők számára is, hogy bekapcsolódhassanak a tanórán kívüli oktató-nevelő tevékenységbe. A munka elvégzéséről minden alkalommal dokumentáció készül és az elkészített produktumokból, tablókból, fényképekből a projekt zárásakor iskolai kiállítást rendeznek, valamint záróműsoron lépnek fel tanítványok.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.



Milyen régóta működő módszer?

2005

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Napközis foglalkozás.

Hány százalékát érinti a módszer a...

- a) pedagógusoknak: Napközis nevelők 100%-a.
- b) tanulóknak: Nincs információ.

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

Nincs információ.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Fontos a szülők bevonása, hiszen a közös alkotás során az együtt munkálkodás élménye szorosabb együttműködést eredményez a gyerekek és szüleik, valamint az iskola és a szülők között.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.

Jó gyakorlat 5

A jó gyakorlat címe:

Tanulás tanítása a napköziben

A módszer alkalmazója:

Fazekas Mihály Fővárosi Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium, Budapest



A jó gyakorlat leírása:

Az iskolai gyakorlatban fontos helyet foglal el a tanulás képességének tudatos alakítása, fejlesztése, tanítása. A tanulási kompetencia az egyik legfontosabb kulcskompetencia, ez azt jelenti, hogy tanítványainkat képessé kell tennünk az önálló tanulásra. Az iskolába lépés első pillanatától fogva jól megalapozott, egymásra épülő tanulási szokásokat, módszereket, technikákat sajátíttatunk el. Ez a folyamat tantárgyakon és éveken átívelő feladat. A végső cél, hogy a gyermek ismerje meg és alkalmazza ezeket a szokásokat, módszereket, technikákat az önálló „saját” tanulásának kialakítása érdekében. Legyen képes az együttműködésre és az önértékelésre. Fejlődjön önálló ismeretszerzési képessége és alakuljon ki igénye az önművelésre. A tanulás örömforrás legyen egész életében.

Iskolában évtizedek óta eredményesen működő napközis rendszer lehetővé teszi, hogy a tanulók a napközis pedagógus segítségével életkoruknak, és egyéni képességeiknek figyelembevételével ismerkedjenek meg és adekvátan alkalmazzák a tanuláshoz szükséges technikákat és módszereket. A napközis pedagógus nem ellenőrzi a felkészülésnek, hanem segítője, a diák támasza.

A tanulás tanítása elősegíti az önálló tanulás képességének kialakulását. Segíti a tanuláshoz elengedhetetlenül szükséges tanulási kompetenciák fejlődését, fejlesztését, úgymint a téri orientáció képességét, a figyelmet, az emlékezetet, a nyelvi képességeket, az érzékelési/észlelési képességek területeit, a kognitív képességeket, a szociális képességeket, a kreativitás fejlődését. A tanulás tanítása folyamatában a kisdiák fokozatosan képessé válik az önálló tanulásra, aktivizálva a különböző kompetencia területeit. Ezen kompetencia területek folyamatosan szélesednek, színesednek, rugalmassá téve a területek közötti átjárhatóságot.

A tanulás tanításának folyamatába minden tanítványunk részt vesz. A szülőket folyamatosan tájékoztatjuk a gyermeke tanulásának tekintetében. Szülői értekezleteken, szülői klubokban részletesen beszélünk a napköziben folyó tanulás tanításának minden fontos részéről és az elérendő cél fontosságáról. Kiemeljük az otthon is jól alkalmazható technikákat, hogy ezzel is segítsük a gyermek önálló tanulási képességének, fejlődését, kialakulását.

El kell fogadtatni a napközis nevelő kiemelkedő szerepét a tanulás tanítás folyamatában. Első osztálytól lehetővé kell tenni, hogy egy napközis csoport lehetőleg egy osztályból tevődjön össze. A napközis tanító az alsó tagozaton napi kapcsolatban van az osztálytanítóval. Előre tájékozódik a várható tanulással kapcsolatos feladatokról. Felső tagozaton folyamatosan kapcsolatot tart az osztályban tanító szaktanárokkal. Konzultálnak az osztályban folyó munkáról, annak eredményességéről, esetleges hiányosságairól, megbeszélik az egyéni segítségnyújtás lehetőségeit. Szabadidős programok szervezésekor kiemelt figyelmet fordít az olyan lehetőségekre, melyek az aktuális tananyaghoz kapcsolódnak. Így válik lehetővé az egyéni képességek figyelembevétele az önálló tanulási képesség kialakulásában.



Tanulási időben az osztály egésze bent tartózkodik, ezáltal sikeres a felkészülésük, és lehetőség nyílik az egyéni képességek fejlesztésére is.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

A „jógyakorlat” alkalmazásakorán kialakul az eredményes tanuláshoz szükséges tudatos szokásrend, eszközhasználat. A tanulók önállósága, problémamegoldó gondolkodása fejlődik. A folyamatban résztvevő diákok megismerik és alkalmazzák a tanulás technikáit, szokásokat, módszereket, melyeket később beépítenek a „saját” tanulásukba. A tanítás tanulását készségszinten ismerő napközis nevelő a munkája során eredményesebb, sikeresebb lesz.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

Több évtizede sikeresen működik.

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Napközis foglalkozás

Hány százalékát érinti a módszer a...

- a) pedagógusoknak: Napközis nevelők 100%-a.
- b) tanulóknak: A napközis foglalkozáson részt vevő tanuló 100%-a.



A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

A 21. század kihívása az élethosszig való tanulás képessége. Ez a „jó gyakorlat” évtizedek óta hatékonyan működik. A gyerekek egyéni lehetőségeire fókuszál, miközben osztály szinten is eredményesebbé teszi a tanulást. Az évfolyamonkénti egymásra épülés sikeres, jól együttműködő, szociálisan érzékeny tanulói csoportokat eredményez. Mind a gyerekek, mind a szülők igénylik, és jól működőnek tartják az iskola napközis rendszerét.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Folyamatos.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.

Jó gyakorlat 6

A jó gyakorlat címe:

Differenciált egyéni képességfejlesztés saját mérés-értékelési rendszer segítségével

A módszer alkalmazója:

Pannonhalma Többcélú Kistérségi Társulás Radnóti Miklós Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény

A jó gyakorlat leírása:

A jó gyakorlat célja a sokszínű tanulói összetétel miatt a „Minden gyerek tehetséges valamiben” és az „Egyenlő esélyt mindenkinek!” elvek betartásával olyan tanulói környezet, olyan szakmai-módszertani háttér, olyan foglalkoztatás, olyan mérés-értékelési rendszer használata, amelynek során minden tanulónak biztosítjuk a képességei szerinti fejlődés lehetőségét, a hátrányok kompenzációját, a teljes élethez való alapokat, az egyéni értékelést és az élethosszig tartó tanulás iránti igény és motiváltság megalapozását. A tanítási órák „újszerű” megtervezéséhez az egyéni, differenciált képességfejlesztés, a felzárkóztatás, a tehetséges tanulók munkáltatása és fejlesztése, a szöveges árnyalt értékelés, a kooperatív technikák, a változatos munkaformák jelentenek alapot.



Az integráció segíti a tanulók egyéni képességeinek, kompetenciáinak fejlesztését. A tanórán tanult kooperáció megkönnyíti az iskolai és a későbbi partnerkapcsolatok alakulását, a munkaerőpiacon való megfelelést.

A felzárkóztató egyéni foglalkozások, a fejlesztő pedagógusok által végzett egyéni fejlesztések a családi környezetből hozott hátránykompenzációban nyújtanak segítséget. A tehetséggondozás során a tehetséges tanulók többlettudáshoz és olyan eredményekhez jutnak, amelyek további sikerélményt és biztos alapot jelentenek számukra. A sikertelenség csökkenésével a renitens viselkedés és a magatartási problémák száma csökkenthető.

A sokféle képességű és családi háttérrel rendelkező tanuló szülei is más-más elvárást támasztanak a szolgáltató intézménnyel szemben. Az iskolából való tanulóelvándorlás megakadályozásához szükségessé vált a szülők sokszínű elvárásaihoz való alkalmazkodás.

Az elégedettségmérések biztató képet mutatnak.

A pedagógusok mindennapi munkájában motiváló erejű, hogy a tanulók folyamatos mérésével az eredményesség kézzelfoghatóbbá vált.

A világos elvárások, feladatok kiegyensúlyozottá teszik a munkavégzést.

A tanulók motiváltabbak, mert átéli a siker örömét.

A mérések tehetségazonosításra is lehetőséget jelentenek. A tehetséges tanulók már 2. osztálytól lehetőséget kapnak érdeklődésük alapján szervezett foglalkozásokon való részvételre.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

Olyan mérőeszközrendszer adaptálása történt meg, amelynek használatával a bemenő évfolyamokon (1. és 5.) lehetővé vált a tudás- és képességmérés, így meghatározhatóvá vált a további egyéni fejlesztés iránya. Mérőeszközök nem saját fejlesztések, de a felhasználás módja saját intézményi innováció. A mérőeszközök több mérőeszköz csomagból kerültek kiválasztásra saját igények alapján. A program olyan intézményekben alkalmazható sikeresen, ahol a tanulók képességei, családi háttere, motivációs képességei széles skálán mozognak, így a differenciálás, esélyegyenlőség, befogadó környezet, felzárkóztatás és tehetséggondozás szükséges és segítséget nyújt a mindennapi szakmai munka eredményesebbé tételében. Szükséges a vezető és a nevelőtestület elkötelezettsége, szemléletváltása, valamint a tevékenységet koordináló csoport tagjainak helyes megválasztása és motiválása.



Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Néhány (2-3) intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

2006

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Pedagógiai, módszertani, oktatásszervezési tevékenységeket.

Hány százalékát érinti a módszer a...

a) pedagógusoknak: 100%

b) tanulóknak: 100%

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

A jó gyakorlat eredményességét a mindennapi eredmények mutatják: a tanulói lemorzsolódás minimálisra csökkent, a magatartási problémák csökkentek, a kompetenciamérések eredménye javult, a partneri kapcsolatok erősödtek, a szülői elégedettségmérés eredményei javultak. Az eredményekről folyamatosan kiadványt készül. A tanévek végén az önértékelésben meghatározzák a program működésének hatékonyságát, az eredmények %-ban is ki vannak fejezve.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Igen.



Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.

Jó gyakorlat 7

A jó gyakorlat címe:

„Klasszikus Hungaro-Dalton”: A gyerekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó komplex kompetenciafejlesztés Dalton-tervvel

A módszer alkalmazója:

Győri Váci Mihály Általános Iskola

A jó gyakorlat leírása:

A jó gyakorlat céljai:

1. A tanulási folyamat demokratizálása

- a szervező, előkészítő, támogató, elfogadó pedagógus
- új tanulói szerep a felelősségteljes önállóság a munkavégzés során

2. A személyre szabott tanulás/tanításszervezés:

Melynek lényege az önálló/önszabályozó tanulás elsajátítási, begyakorlási folyamata.

- Segédeszköze pedig a tanár által az egyéni kompetenciákra épített, strukturált penzum, írásbeli munkautasítás, mely segítségével
 - » a tanulók megismerik az egész tanulási folyamatuk struktúráját
 - » megtervezik saját önálló/önvezérelt tanulási folyamatukat (célmeghatározás, kivitelezés, tanári és önellenőrzés folyamata, újfajta módja és szerepe)

3. A tanulói hatékonyság növelése az aktivitás feltételeinek biztosításával

- a tanulás önálló szabályozása, egyéni tervek/elgondolások, megoldásmódok lehetősége, az ebből fakadó tanulási aktivitás, belső motiváltság kialakulása
- sikerélmény mindenkinek:
 - » a tanórán a kötelező feladatok mindenki által megoldhatók (egyedül vagy társ/tanár segítségével)
 - » választási lehetőségek: tartalom, szociális forma, hely, időkeret, fejlesztő értékelés



- » folyamatos, tanórákat áthidaló, megszakítások nélküli munka
- » egyéni haladási ütem
- » azonnali visszajelzés az esetleges hibákról

4. Komplex kompetenciafejlesztés

A Dalton-terv alkalmazásával a tantárgyakhoz, tantárgycsoportokhoz, műveltségterületekhez kötődő ismeretek folyamatos, munkáltató alkalmazásával, elmélyítésével, gyakorlati felhasználásával a szaktárgyi kompetenciák és további kulcskompetenciák is hatékonyan fejleszthetők. Párhuzamosan fejlődnek azonban azok a képességek is, amelyekre az állampolgári életben, a munka világában lesz szükség, és amelyek tantárgyakhoz kötötten alig fejleszthetők. Az önszabályozott tanulásban a tartalomfüggetlen kompetenciák óráról órára mozgósításban vannak. A tanulók megszokják az ismétlődő problémahelyzeteket, és megtanulják ezek kezelését. Fejlődik konfliktuskezelésük, kreativitásuk, kreatív problémamegoldó képességük. A hibázást a munkafolyamatban a tanulás lehetőségének tekintik, fejlődik az önkritikai készségük, önértékelésük. A párban, csoportban tanulás fejleszti a kritikai szemléletüket, vitakészségüket és vitakultúrájukat. Kifejlődik kommunikációs és együttműködési készségük, érdekérvényesítő képességük. A munkavégzés folyamán megtapasztalják, hogyan kell feladataikért felelősséget vállalniuk. A nagyobb szabadsággal nő az alkalmazkodóképességük és belátó készségük. Az önszabályozott tanulási folyamat lépései során tulajdonképpen bejárják egy munkafolyamat útját, s ez megalapozza munkavállalói képességeiket, fejlődik életpálya-építő kompetenciájuk. A Dalton-terv szerinti tanulási folyamat megerősíti a leendő állampolgárt a közösségben felelősséggel, kellő önbecsüléssel és mások megbecsülésével élő ember voltában, aki civil kurázssal, bátran néz szembe problémahelyzeteivel, és vállal kötelezettséget saját munkájáért egész élete során.

5. A tanulók közti integráció ösztönzése

- a tanár által tudatosan tervezett penzum munkaforma kínálata
- a feladatvégzés során létrejövő spontán szociális munkaformák által
- a feladatvégzésre saját választás és önkéntes vállalás alapján időleges munkacsoportok (rugalmas csoportalkotás) kialakulása segítségével, ahol a hajtóerő a közösségnek megfelelni tudás vágya.

6. Az esélyegyenlőség megvalósítása

- minden gyermek lehetőséget kap személyiségének a saját magához viszonyított legoptimálisabb fejlődésére/tudatos fejlesztésére
- „tutor” tanulópárrendszer kialakítása egymás segítésére



- feladatok teljesítése a gondolkodás különböző szintjein és módjain, azaz a legkülönbébb kompetenciaterületeken prezentálhatják a tanulók tudásukat
- a pedagógus–tanuló partneri kapcsolata

Önszabályozott tanulás

A Dalton-terv szerinti önálló, önszabályozott tanulás legfontosabb ismérve, hogy a tanulók meghatározott ideig közvetlen tanári irányítás nélkül, nyitott oktatási formában tanulnak, tevékenykednek. Eszközrendszerében leglényegesebb a tanulási folyamat és a célszerű tanulási környezet biztosítása.

A közvetett tanári irányítás eszköze: a penzum

A penzum jó felépítése, tartalma nem csupán az egyéni tervezőmunka megalapozója és a tanulásszervezés eszköze. Az optimális nehézségi fok, a segítségével egyénileg kitűzhető, elérhető célok erősítik a motivációt, mert érdekeltté teszi a diákokat saját tanulási folyamatukban.

A tanulók munkájuk tervezéshez, az egyéni időbeosztáshoz az ún. „tervezőtáblát” használják.

Aktuális haladási eredményeiket az osztály-, csoport- vagy egyéni gráfon jegyzik. Ezt a tanár készíti elő a penzum készítésekor. Anyagi ráfordítása csekély, azonban speciális tanári kompetenciákat igényel.

A „Tanulási célkatalógus”-ban a tanulók megjelölhetik, konkretizálhatják (esetleg több heti munkafolyamatuk után elért kompetenciáikat, tudásuk mélységét. (Mit tudok? Felismerem-e...? Tudom-e használni...? Képes vagyok-e elemezni, szintetizálni, esetleg újat alkotni azon a területen?) A táblázat a szakmai/tanulási stratégiákkal, az intra-, interperszonális kompetenciákkal és a gondolkodási mechanizmusokkal kapcsolatos általános állításokat sorolja fel a tanulók életkorának és a NAT kompetenciafejlesztési céljainak megfelelően.

Önellenőrző tábla: Közös kialakított helyen, táblára ragasztva, javító asztalon stb. található a megoldókulcsok, melyek alapján a tanulók önellenőrzést végeznek.

Célszerű tanulási környezet: A tanár előkészületi munkájában a tanulók közvetlen környezetébe helyezi mindazokat a felhasználható oktatási segédeszközöket, médiumokat, melyeket fel tud kínálni a tanulóknak a penzum feldolgozása során. Átrendezi a termet, berendezi a folyosót, biztosítja a könyvtárhasználatot, különböző szaktantermi eszközök használatát. Az ilyen tanulási metodika megvalósításában kívánatos az intézményi szintű együttműködés, mert minél többszínű a szaktanárok részvétele, annál eredményesebb a tanulók teljesítménye. Az oktatási környezet ennek megfelelő átalakítása nem igényel anyagi ráfordítást.



Különösen figyelemre méltónak tartjuk a tevékeny, kooperatív tanulás közben felszínre kerülő kompetenciák, pozitív szokások kialakulását és megerősödését, amelyek mérése nehéz.

Ilyenek pl. a szolidaritás, egymás feltétel nélküli elfogadása, segítségnyújtás, rugalmasság, kreativitás, önálló döntéshozatal.

Magabiztosság, önkritikus szemlélet, cselekvőképesség, felelősségtudat.

A tanuláshoz kötődő egyéni/csoportrendszabályok bevezetése és betartása, határozottság, pozitív énkép, önbecsülés kialakulása, az elvégzett önálló munka örömeinek átélése stb.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

- a Hungaro-Dalton hálózat egyedülállónak tekinthető az országban:
- tanulás/tanításszervezési formájában
- a résztvevők egymáshoz való viszonyában (tanuló–tanuló, tanulók–pedagógus, tanuló–pedagógus–szülő)
- keretrendszerében (tér–idő)
- a differenciálás módszerének továbbfejlesztésével a tanulók személyre szabott oktatását valósítja meg
- a pedagógus közvetlen irányítása helyett a tanulók önvezérlő képességére épít

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Bizonyítottan (több intézményben is) sikeresen működő módszer. Külföldi hálózathoz csatlakozik.

Milyen régóta működő módszer?

2006



Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Valamennyi tantárgy esetében alkalmazott módszer.

Hány százalékát érinti a módszer a...

a) pedagógusoknak: 100%

b) tanulóknak: 100%

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

- A tanulók képessé válnak önálló, tevékenységen alapuló tapasztalatok által a tudás megszerzése (a tanárról a tanulóra tevődik át a hangsúly, középpontba a megtanulandó tananyag kerül).
- A tanulók a kedvező tanulási környezetben képessé válnak tanulási folyamatuk megszervezésére, irányítására, értékelésére, az önmenedzselésre.
- A sokszínű és -szintű differenciálással, szabadságjogaikkal a tanulók érdekeltté, ezáltal motiválttá válnak saját (iskolai) életük szervezésében, azaz a tanulási folyamatban a hajlandóság, késztetés lesz a kezdeményező, a megértésen, belátáson alapuló tanulás pedig a főszereplő.
- A metakognitív tudás, az önszabályozott tanulás kerül a tanórai munka középpontjába, a tanuló számára a megoldandó feladat és az ahhoz kiválasztott stratégiák együttes, okos felhasználása elérhető céllá válnak.
- Fontos szerepet kap, ezért kiemelten fejlődik a problémamegoldó gondolkodásuk, vele együtt megerősödik a saját munkáért érzett felelősségvállalás.
- Csapatszellem, együttműködési készség, kommunikációs készség, interperszonális kompetenciák fejlődése.
- Támogatja a BTM-es, az SNI-s és HHH-s tanulók integrálását.
- Sok egyéb kompetencia, neveltségi-viselkedési mutatók, melyek mérése nemigen lehetséges (egymás iránti együttérzés, elfogadás, tolerancia, udvariasság, tisztelet stb.).

Mindezek a nyugodt, kiegyensúlyozott légkörű, élhető iskola megteremtéséhez vezetnek.

A fent említett eredmények a rendszeres tanári együttműködés révén rövid időn belül meghatározott eredményhez vezet az önirányított, konstruktív tanulási folyamatban. Az ebből szükségszerűen adódó individualizáció, azaz az egyénre szabott oktatás minden egyes tanuló esetében megvalósíthatóvá válik.



Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Minden gyermeknek a „sajátját” tudjuk nyújtani, akár minden óra után a gyermek és szülő is világosan látja, mit, hogyan, mi módon lehetett, kellett elsajátítania a tanulónak. Meddig haladt gyermeke, miben fejlődött, mit tudott jól elvégezni, elsajátítani, milyen kompetenciaterületeken dolgozik rendszeresen, szívesen, illetve hol vannak esetleges gyengeségei.

A számonkérés ideje, tartalma, módja is pontosan feltüntetett a penzumon, kiszámíthatóvá válik a rendszer. Nincs elégedetlenség az iskolával szemben, kiegyensúlyozottá válik a gyermek–pedagógus–szülő háromszög minden tagja.

A tájékoztatás további elemei a rendszeresen megrendezett nyílt tanórák, alsó tagozaton közös tanórák a szülőkkel, a kivetítőn látható órarászletek stb.

Szülők akadémiaja programunkon az érdeklődő szülőknek tematikus lehetőséget szeretnénk felkínálni a felfedező tanulás saját élményű meg tapasztalására.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Igen.

Jó gyakorlat 8

A jó gyakorlat címe:

Kiváló Tehetségpont a Harrer

A módszer alkalmazója:

Óbudai Harrer Pál Általános Iskola

A jó gyakorlat leírása:

A Harrerben Tehetségpontként feladatunk, hogy a gyermekek hatékony segítséget kapjanak tehetségük felismeréséhez és kibontakoztatásához. A Tehetségpont keretében dolgozó pedagógusaink figyelemmel kísérik az iskola fiataljait, és tanácsokkal, hasznos információkkal látják el őket a tehetséggondozás lehetőségeivel kapcsolatban.

A tehetséges gyerekek gyakorlati fejlesztésére a Tehetségpont program az iskolánkon belüli foglalkozásokhoz anyagi támogatást biztosít. Segíti az iskolát pályázatokban való részvételben, tehetségnapok, versenyek, konferenciák, továbbképzések, cseretanár programok szervezésében, pályázati pénzek előteremtésében, és együttműködik más tehetséggondozó pontokkal.

A Tehetségpont az anyagi támogatás mellett emberi és szakmai támogatást is jelent az iskolának (mentorok, tutorok, támogatók, stb.).

- A Harrerben a Tehetségpont támogatásával működnek a délutáni Harrer Tehetség Műhely foglalkozásai
- A Tehetségpont hálózat emellett tesztek, felmérések ad a tehetségek felfedezésére.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

A Harrer Tehetség Műhely (HTM) szakkör jellegű délutáni foglalkozásokat biztosít az érdeklődő és tehetséges diákoknak. Minden osztályból meghatározott számú, általában 5-7 tanuló kerülhet be a Tehetséggondozó Műhely valamelyik foglalkozására. Ezt az 5-7 tanulót minden évben az osztályfőnökök választják ki a tehetségfelmérések eredménye alapján.

A Harrer Tehetség Műhely foglalkozásai a Tehetségpont Program keretében működnek

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

2011

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Idegennyelv



Hány százalékát érinti a módszer a...

- a) pedagógusoknak: Idegen nyelvet tanít pedagógusok.
- b) tanulóknak: Idegen nyelvet tanuló kiemelt 5-7 legtehetségesebb diák.

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

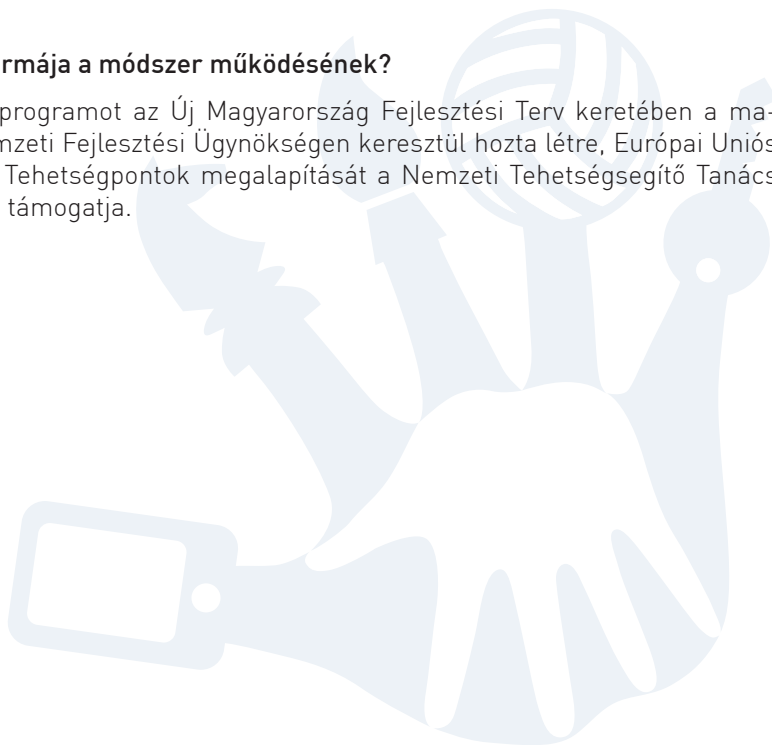
2011-ben a Magyar Génius Program szervezésében a Tehetségpontok II. Országos Konferenciáján a Harrer megkapta a „Akkreditált Kiváló Tehetségpont” címet. Ez azt jelenti, hogy központi ellenőrzéssel értékelték, milyen képzett személyi háttérrel és komplexitással működik az iskolában a tehetséggondozás. Ez alapján a Harrer a legjobb minősítést kapta. A 19 Akkreditált budapesti Kiváló Tehetségpont közül a Harrer az egyetlen, amely önálló általános iskola, nem pedig gimnáziumhoz vagy egyetemhez tartozó gyakorló általános iskola.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Nincs információ.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

A Tehetségpont programot az Új Magyarország Fejlesztési Terv keretében a magyar állam a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségen keresztül hozta létre, Európai Unió támogatással. A Tehetségpontok megalapítását a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács kezdeményezi és támogatja.





Elkülönítő iskolák

Jó gyakorlat 1

A jó gyakorlat címe:

Lőrincz-féle komplex tantermi játékok

A módszer alkalmazója:

Szandaszőlősi Általános Iskola, Művelődési Ház és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény

A jó gyakorlat leírása:

A jó gyakorlat célja tanulási, társadalmi, társas és szociális kompetenciák fejlesztése, az élethosszig tartó tanulás megalapozása.

Játékos formában:

- közösségfejlesztés, személyiségfejlesztés
- logikus gondolkodás fejlesztése
- részképességek fejlesztése

A játékfoglalkozások osztálykeretben történnek, melyek alkalmával a tanterem, annak berendezése alkalmazkodik a különböző munkaformákhoz. A gyerekek mozgástere kitágul és így előtérbe kerülnek a pedagógiai módszerek közül azok, melyek a tanulók közösen végzett tanulási tevékenységein alapulnak. A tanulók játék közben szereznek tapasztalatokat, élményeket, találnak segítő társakat a tágabb értelemben vett tanuláshoz. A komplex tantermi játékok eszközrendszerén keresztül a pedagógus figyelembe tudja venni az egyéni érdeklődést, képességeket, tudja alkalmazni a kooperatív tanulási technikákat, életkortól függően meg tapasztalhatja a szerep és szimulációs játékokat, alkalmazhat drámapedagógiai módszereket, mindezeket a tanórákba is beépítheti. A játékrendszer eszköz nélküli (bevezető, ráhangoló, pihentető, betű-, szám- és szójátékok, csoportos közösségépítő játékok) és eszközös játékok (részképesség fejlesztő, logikus gondolkodást fejlesztő, közösségépítő játékok) változatos tevékenykedtetésre adnak teret, (gyerekeknek és pedagógusnak), amelyben a gyermekek érdeklődését és tanulási vágyát folyamatosan fenn lehet tartani.

**A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:**

Az országban egyedülálló pedagógiai kezdeményezés, mely folyamatos fejlődésen megy keresztül. A pedagógusok a képzés során nemcsak játékszabályokat tanultak, hanem játéktörténeti ismeretekhez is jutottak, régi korok és más népek játékaival ismerkedhettek meg, ezeknek a különböző változatait a tematika és a játékgyűjtemény tartalmazza. A jó gyakorlat 5-14 éves korosztálynak ajánlott, mely során a játékot mint a gyermeki személyiség egyik legfőbb tevékenységét beépítjük a nevelési – oktatási folyamatba, ezzel segítve az értelmi – érzelmi fejlődésüket.

1-4. évfolyamon a közösségfejlesztéssel kapcsolatos eszközök és eszköz nélküli játékokat kínáljuk. Nagy szerepet kap a kognitív (észlelés, érzékelés, figyelem, emlékezet, beszéd, gondolkodás) kiegyenlítését célzó gyakorlatok. Fontosnak tartjuk ebben a korban az ön- és társismeret segítségét.

Ebben a korban a gyerekek fő tevékenysége a tanulás lesz, és azt szeretnénk elérni, hogy a belső motivációjuk a tudás iránt megmaradjon. Ezt folyamatosan táplálni kívánjuk, ezzel is elősegítve az élethosszig tartó tanulás iránti igényt.

5-6. évfolyamon a nem szakrendszerű órákba építjük be az eszközös és eszköz nélküli játékokat képességek kiegyenlített fejlesztésére. Fontos szerepet kap az emocionális fejlesztés, amely fejlesztés segíti a kamaszkori labilitás feldolgozását.

7-8. évfolyamon a középiskolai felvételire való felkészítés egyik eszköze a Lőrincz-féle komplex tantermi játékok eszköz nélküli kínálata. A logikus összefüggéseket megláttató feladattípusok kapnak megkülönböztetett figyelmet.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

Nincs információ.



A megvalósításához szükséges...

- a) humán erőforrásigény: 15 órás vagy 20 órás vagy 30 órás képzést elvégző pedagógus.
- b) tárgyi feltételek:
 - Mozgatható, mobilizálható osztálytermi berendezés
 - Játékgyűjtemény
 - Oktatófilm
 - Alapkészlet játécai: Nyulak és róka, Hajóút, Memória, Piramis, Huszonegy, Utolsó húzás, Formakirakó, Párkereső, Szimmetria, Hétszer tíz, Tizenkét kő, Hordófogó, Rudacskázó

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Matematika, valamint tanórán kívüli tevékenység.

Hány százalékát érinti a módszer a....

- a) pedagógusoknak: 60 %
- b) tanulóknak: 50 %

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

Egy-egy osztály közösséggé formálódik.

Tantárgyi átlagok stagnálása, illetve növekedése.

Magatartási és beilleszkedési problémák kezelhetőbbé válnak.

Alkalmazóképes tudásra tesznek szert.

Problémamegoldó gondolkodás fejlődik.

Difer-mérés – kompetenciamérés eredményei pozitív változást mutatnak.

Van-e kapcsolattartási formája a szülővel?

Szülők tájékoztatása ezeknek a foglalkozásoknak a gyermeki személyiséget fejlesztő hatásáról.



Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.

Jó gyakorlat 2

A jó gyakorlat címe:

Zenés mozgásfejlesztő foglalkozás

A módszer alkalmazója:

Szandaszőlősi Általános Iskola, Művelődési Ház és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény

A jó gyakorlat leírása:

A jó gyakorlat céljai:

- Megkönnyítik az óvodai játék és az iskolai tanulás közötti átmenetet.
 - Csökkentik az eltérő fejlődésből adódó hátrányokat
 - Segítik az írás-olvasás tanulását a mozgáskoordinációs képességek fejlesztésével
 - Fejlesztik a komplex személyiséget
1. A globális gyermeki gondolkodásra épít. A zenés mozgásfejlesztő foglalkozás a globális gyermeki gondolkodást szem előtt tartva összekapcsolja a különböző területeken megszerzett ismereteket.
 2. A foglalkozás minden alkalommal osztálykeretben történik.
A zenés mozgásfejlesztő foglalkozások alapvető munkaformája a frontális osztálymunka. Csoportmunka alkalmazására is sor kerül pl. a kézműves foglalkozásokon, valamint a ritmus- és az énekes játékok tanulásakor.
 3. A zenés mozgásfejlesztő foglalkozások alapvető munkaformája a frontális osztálymunka. Csoportmunka alkalmazására is sor kerül pl. a kézműves foglalkozásokon, valamint a ritmus- és az énekes játékok tanulásakor.
 4. A tananyag összeállításában a rendszerezés alapja a naptár.
Az évszakok, hónapok, jeles napok egymásutániséga adja az éppen aktuális tanóra anyagát.



5. A mozgás a gyermekek legtermészetesebb megnyilvánulási formája.

A gyermek mozgáskultúrája képet ad általános fejlettségi szintjéről, fejlődése tempójáról. A kognitív képességek egyenletes fejlődésének alapja a mozgás. Elengedhetetlenül fontos a beszéd, az olvasás, az írás elsajátításához.

a./ Mozgás-ritmus

Mozgás közben természetes módon érezhet rá a gyermek a mondókák egyenletes ritmusára, amely segíti a versek, prózai szövegek megértését, később reprodukálását is.

A mondókák gyakorlásával, „eljátszásával” fejlődik a gyermek emlékezete, figyelme, gondolkodása, beszéde, észlelése és érzékelése. Bővül a szókincse, a passzív szókincsben rejlő szavak aktivizálódnak.

b./ Mozgás-zene

A zenére végzett egyenletes táncmozgás, a közösségben végzett táncolás örömet szerez a gyermeknek.

6. A gyermekek szeretnek énekelni

Az énekléssel fejlődik a gyermek „érvényesülési képessége”, ezáltal határozottabb, magát vállaló, egészséges személyiségű felnőtté válhat. Magyar népdalaink témáinak tárháza számos különböző élethelyzet megéneklésére kínál lehetőséget.

7. Az óvodás gyermekeknek fő tevékenysége a játék. Az iskolás gyermeké a tanulás.

A zenés mozgásfejlesztő foglalkozás átmenetet biztosít az óvoda és az iskola között.

Fejlődik:

- együttműködési, megfigyelő, tájékozódási, kommunikációs és mozgáskoordinációs képességük
- beszédképességük, ritmusérzékük.

Megtanulják a társaikhoz való alkalmazkodást,

önismeretre, önértékelésre tesznek szert. Mindezt életkoruknak megfelelő, számukra élményszerű tevékenységekkel.

A zenés mozgásfejlesztő foglalkozások beépíthetők az órarendbe. Mivel az osztály minden tanulója részt vesz a foglalkozásokon, ez különösen pozitívan befolyásolja az osztályközösség kialakulását. A közös foglalkozások kiemelten jó hatást gyakorolnak az SNI-s és a BTMN-es gyerekek fejlődésére.



A zenés mozgásfejlesztő foglalkozás a különböző fejlettségű tanulók inkluzív együttnevelésének a színtere. Ezáltal olyan fejlesztőpedagógiát képvisel, amelyben a hangsúly a meghatározott követelmények teljesítésével történő képességfejlesztésen van.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

- Az óvodákkal való jó együttműködésünk lehetővé teszi, hogy már az óvodában tartsunk előkészítő foglalkozásokat. Az óvodai foglalkozásokat ugyanaz a pedagógusunk irányítja, aki majd az iskolában is vezeti a zenés mozgásfejlesztő foglalkozásokat.
- A zenés mozgásfejlesztő foglalkozásokon komplex személyiségfejlesztés és komplex tevékenykedtetés folyik.
- A zenés mozgásfejlesztő foglalkozás lehetővé teszi a tanulási, társadalmi, társas és szociális kompetenciák fejlesztését és a tanítandó ismereteket globális egységként láttatja a tanulóval.
- Kézműves foglalkozások beiktatása teszi egyedivé a programot.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

Nincs információ.





A megvalósításához szükséges...

- humán erőforrásigény: néptáncpedagógus, gyermektáncoktatói végzettséggel rendelkező tanító
- tárgyi feltételek: Táncterem vagy olyan tanterem biztosítása szükséges a tanórákhoz, ahol nincsenek padok, székek és szabadon mozoghatnak a tanulók.
Tükör, magnó vagy CD-lejátszó, ritmushangszerek, kellékek: kislabda, kendő, kosár, ülőpárnák, kézműveskedéshez alapanyagok: gyöngy, bőr, nemez, méhviasz stb.

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Testnevelés

Tánc/dráma

Szakköri foglalkozás

Hány százalékát érinti a módszer a...

- pedagógusoknak: Nincs információ.
- tanulóknak: 25%

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

- Óvoda–iskola közötti átmenetet könnyebben veszi a gyermek
- Szívesebben tanul, alkalmasabbá válik az iskolai tananyag befogadására
- A tantárgyakban megszerzett részletes ismereteit globális egységben láthatja és alkalmazhatja (1. és 2. osztályban)
- Sokat segít az osztály közösséggé formálásában. Játék közben eltűnik a személyek közötti konfliktus és hatását képes huzamosabb ideig megtartani.
- Tanulmányi és versenyeredmények javulása várható
- „Vállalkozó szellem”, vállalkozási kedv javulása egy-egy feladat megvalósításában.
- Mozgékony, életvidám gyermekkel találkozhatunk az intézményekben



Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Partneri igény- és elégedettségmérések.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.

Jó gyakorlat 3

A jó gyakorlat címe:

Ökoiskolai/-óvodai, egyéb környezetpedagógiai program alapján dolgozó intézmény, feladatellátási hely

A módszer alkalmazója:

Sokorópátkai Általános Iskola

A jó gyakorlat leírása:

A projekt célja természetvédelem és környezetvédelem témában megvalósítandó három hetet meghaladó projekt, ennek általános céljai: a tanulók ezen időszakban közvetlen tapasztalatuk alapján szerezzenek ismereteket, a munkák során erősöd-jék bennük az együttműködési hajlam, ezzel párhuzamosan az önállóan végrehaj-tandó feladatok járuljanak hozzá felelősségtudatuk erősödéséhez. A projekt három részterülete: - Hulladéktérkép készítése a település illegális lerakatairól - Megújuló energiák - A természetes anyagok feldolgozási formái. A település hagyományainak, mesterségeinek, szokásainak megismertetése. Természetes anyagok felhasználá-sa, tárgyak készítése. Receptkönyv készítése régi ételekről. Ennek figyelembevételé-vel az alábbi konkrét célok kerültek kitűzésre:

- a) A tanulók érdeklődésének felkeltése, ráirányítása a természetvédelem és kör-nyezetvédelem fontosságára. A környezettudatos magatartás alakítása. Ismer-jék meg a hulladékok kezelésének újszerű eljárásait, legyenek tisztában az új-rahajsznosítási lehetőségekkel. A település hulladéktérképének elkészítésével és szórólap-pal hívják fel a figyelmet a problémás területekre.
- b) A tanulók ismerjék meg a megújuló energiaforrások hasznosításának módjait, tudatosuljon bennük azok alkalmazásának környezetkímélő hatása. A meg-szerzett ismeretek alapján készítsenek kiállítási részletet és szélkerék modellt.



- c) Ismerjék a természetben található anyagok feldolgozási formáit. Miből mi készült régen és ma? Ismerjék meg a település hagyományait, mesterségeit, szokásait. Természetes anyagok felhasználásával készítsenek használati tárgyakat. Kutassanak idős emberek körében a régi étkezési szokásokról, ismerjenek meg régi recepteket, megőrzésük biztosításához készítsenek receptkönyvet.

Fejlesztendő kompetenciák:

- szociális és állampolgári
- természettudományos
- anyanyelvi
- digitális
- esztétikai
- kezdeményezőképeség
- matematikai
- kulturális
- művészeti tudatosság és kifejezőképesség
- vállalkozói

A második hét a megújuló energiaforrások megismerésének jegyében telik. Napjaink egyik legsürgetőbb problémája a környezetünk megóvása, környezetkímélő megoldások alkalmazása. Fontosnak tartjuk, hogy tanulóink ne csak halljanak erről, hanem bővítsék ismereteiket. Ennek részeként ismerkedjenek meg a ma még újszerűnek számító energiaforrásokkal, tapasztalják meg ennek előnyeit.

A harmadik hét a hagyományőrzésről szólt. A tanulók a foglalkozások egy részében kiszakadnak a megszokott iskola környezetből és tapasztalatokat, élményeket, ismereteiket vendéglátóinknál, családi környezetben, vendéglátással egybekötve szerzik. A projekthét logikus ívét adja a hét tevékenységeinek napokra való elosztása: az első két nap az információgyűjtés /természetes anyagok felhasználása, helytörténeti kiállítás, beszélgetés hagyományos ételekről, gyógymódokról, a nagy ünnepek jellegzetes ételeiről/. A harmadik nap aktív részvétel a munkában: pogácsa és tejes mártó készítése, kosárfonás, seprűkötés. A negyedik nap dolgozzák fel, dokumentálták az eddig összegyűjtött anyagot /tábló készítése, kisfilm összeállítása receptek beírása/. Az ötödik napon nyomtatják a receptkönyvet és rendszerezik az anyagot, előkészítették a bemutatáshoz, prezentációhoz. A projektzáró napra elkészítik a receptkönyv csaknem összes ételét. A hagyományőrző héten lehetőség van az érdeklődés felkeltésére a múlt megismerése iránt. Lehetőség van figyelmüket ráirányítani az egészséges életmód fontosságára, a természetes gyógymódokra.



A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

Digitális eszközöket alkalmaznak a projekt során a munka minden fázisában (fénykép, film, projektor stb.). A projektzáró rendezvényen ismertetik az elvégzett munkát, fejleszthették anyanyelvi kompetenciájukat (fogalmazás, előadás, szép kiejtés). Sok lehetőség nyílik a szociális kompetencia fejlesztésére /udvariasság, idős emberekkel való bánásmód/. A tanulók, a nevelők és segítők is olyan élményekkel gazdagodtak, amelyekben a hagyományos oktatási formában és környezetben nem lehetne részülni.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

Nincs információ.

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Projektmunka.

Hány százalékát érinti a módszer a...

a) apedagógusoknak: 2-3 fő

b) tanulóknak: 12%

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

Nincs információ.



Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Nincs információ.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.

Jó gyakorlat 4

A jó gyakorlat címe:

Kooperatív technikák alsó tagozatos magyarórákon

A módszer alkalmazója:

Hernád-Pusztavacs Általános Iskola

A jó gyakorlat leírása:

Az innováció címe: „Föld, amelyen élünk”

A tűz, víz, levegő és a föld, a négy őselem, minden létező dolog alkotórésze, melyek nélkül nem is lenne élet a Földön. Ezért nagyon fontos, hogy a tanulóknak kialakuljon egy olyan szemlélet, magatartás, hogy észrevegyék a természet szépségeit. Vigyázzanak annak értékeire, óvják környezetüket. A projekt során legfontosabb szerepet ezen őselemek megismerése kapta, de szó esett még környezetvédelemről is. Több kisebb témára, témahétre tagoltam. Minden héten más-más őselem megismerésére fektettük a hangsúlyt. A projektet egy közös környezetvédelmi takarítással záródik, melyen az iskola valamennyi diákja, pedagógusa részt vett.

Mint új tanulásszervezési eljárás, az első megvalósítandó projekt az iskolában. A diákok újfajta pedagógiai módszerek alkalmazásával bővíthették ismereteiket. A csoportfeladatok során fejlődött együttműködésük, toleranciájuk, de emellett többféle képességük fejlesztésére adott lehetőséget ez az újfajta tanulási technika.

Az innováció címe: Celebration

A modul célja, hogy megnevezzék a magyar, brit, amerikai nemzeti és családi ünnepeket, jelképeit, szokásait. Zárásként születésnapi parti kerül megrendezésre, kellékekkel, partijátékokkal, melyeket a megvalósítás folyamán tanultak. A négy idegen nyelvi készség a hallás, beszéd, írás, olvasáson keresztül kapcsolódva a matematika, rajz, ének tantárgyakhoz, fejlesztve a szociális kompetenciát.

A tankönyvben nem szereplő témát feldolgozása történik meg.



Az innováció címe: Erdőhét – témahét

Az ember léte elválaszthatatlan az őt körülvevő környezettől. Pusztavacs elhelyezkedését vizsgálva a következő tényezők dominálnak: az ország földrajzi középpontja, melyet egy erdő ölel körbe. Éppen ezért a témaválasztás nem is lehetett volna jobb, mivel az itteni emberek mindennapi életének legfőbb része az erdő. A témahét olyan programokat tartalmaz, amely iskolánk minden korcsoportjára kiterjeszthetők.

A témahét megvalósításában valamennyi évfolyam részt vett, így lehetőség nyílt minden tanuló számára az erdő témakörének tevékenykedtető feldolgozása. Az Erdőhét alkalmából meghirdetett pályázatok közül a fotópályázat a község számára meghirdetésre került Egy projekt típusú munka mindig több pusztai ismeretszerzésnél. Miközben a munkát végző csoport tagjai dolgoznak, számtalan képességük fejlődik.

Valamennyi innováció jellemzője, hogy mindent a gyerekek tapasztaljanak meg, vegyenek észre, fogalmazzák meg gondolataikat, előtérbe kerülnek a különböző motiváló módszerek: vita, drámapedagógia, kooperatív tanulás, projektoktatás, moduláris oktatás. Kiemelt feladat a digitális írástudás fejlesztése.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

- A kompetenciaalapú nevelési, oktatási programot átfogóan, mintaadóan alkalmazó intézmény.
- Új típusú felsőoktatási gyakorlóhely, partner intézmény, mely a modernizáció területein szervezeti kultúrája és módszertana szempontjából mintaközvetítő.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

Nincs információ



Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Projekt módszer alkalmazása.

Hány százalékát érinti a módszer a...

a) pedagógusoknak: 100%

b) tanulónak: 100%

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

Biztosítja a tanulók egyenlő részvételét, a számon kérhetőségét, nő egyéni felelősség vállalásuk. A diákok lehetőséget kapnak a szabad ötletáramlásra, spontaneitásra, mely mindenkire kiterjedő párhuzamos és személyes interakciót eredményez.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Nincs információ.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.

Jó gyakorlat 5

A jó gyakorlat címe:

Inkluzív nevelés-oktatás megvalósítása a mindennapi iskolai gyakorlatban

A módszer alkalmazója:

Mezőfalvi Petőfi Sándor Általános Iskola, Előkészítő Szakiskola és Alapfokú Művészeti Iskola



A jó gyakorlat leírása:

Az intézmény három nagy területen folytat kimagasló tehetséggondozó munkát: a művészeti, az idegen nyelvi és a sport tehetségek azonosítása és fejlesztése terén.

Az intézmény egyik fő profilja a 2000 óta működő, majd 2007-ben kiválóra minősült alapfokú művészetoktatási intézmény, melyben kizárólag felkészült, a tehetséggondozásra elhivatott, művészivénával rendelkező pedagógusok tanítanak. Három művészeti ág: a zene-, tánc-, valamint képző- és iparművészet közül választhatnak tanulóink. A zenei tehetségek zongora, furulya, fuvola, klarinét és népi ének tanszakon bontakozhatnak ki, táncosaink néptáncban jeleskedhetnek, míg a képzősök valamennyien szobrászat tanszakosok.

1992 óta működik német nemzetiségi nyelvoktatás, ez azt jelenti, hogy igen magas óraszámban tanulják az ide jelentkezők a német nyelvet, második tantárgyként német honismeretet tanulnak német nyelven, valamint számukra a negyedik évfolyamtól, második idegen nyelvként az angol nyelv oktatása is jelentkezik.

2001-től működik iskolában birkózó tagozat, mely szoros együttműködésben áll a DUNAFERR birkózó szakosztállyal.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

A referenciaterületi jó gyakorlat címe: Német nyelvi színjátéskör

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

Nincs információ.



Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

- Művészet
- Idegen nyelv
- Sport, testnevelés

Hány százalékát érinti a módszer a...

- a) pedagógusoknak: Nincs információ.
- b) tanulóknak: Nincs információ.

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

Nincs információ.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

A kiváló tanulói teljesítmények mögött mindig megtalálható a támogató szülői háttér és a pedagógusok céltudatos, összehangolt munkája.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.

Jó gyakorlat 6

A jó gyakorlat címe:

„Az én iskolám mindig zöldebb” – Zöld iskola program a Móricz Zsigmond Általános Iskolában

A módszer alkalmazója:

Győri Móricz Zsigmond Általános Iskola



A jó gyakorlat leírása:

Móricz Tehetségpont

Cél a bármely területen tehetségesnek bizonyuló tanulóink felkarolása, kimagasló képességeik kibontakoztatásának segítése. Tehetségpontként feladatuk, hogy a gyermekek hatékony segítséget kapjanak tehetségük felismeréséhez és kibontakoztatásához.

- A Móricz iskolában a tehetségeket támogatva működnek a délutáni foglalkozások, szakkörök ugyanúgy, mint az iskolai versenyek, rendezvények.
- Az év során szakértők bevonásával a tehetségek felfedezése érdekében teszteket alkalmaznak, felméréseket végeznek.
- Tapasztalataikról tájékoztatják a szülőket, segítséget nyújtanak bármely területen tehetséges gyermekük fejlesztésében az intézményen belül, de akár külső lehetőségek felkutatásával is.

Kik a tagjai a Tehetségpontunknak?

A Tehetségpontunknak az iskola minden pedagógusa tagja, a létrehozása is közös elhatározás eredménye volt. A működtetésre néhány fős munkacsoport alakult. Felkérésükre szakmai kérdésekben pszichológus, védnöki szerepben vállalati szponzor segíti a munkát.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

Ökoiskolai/-óvodai, egyéb környezetpedagógiai program alapján dolgozó intézmény, feladatellátási hely

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Bizonyítottan (több intézményben is) sikeresen működő módszer.



Milyen régóta működő módszer?

Nincs információ

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Valamennyi tantárgy esetén.

Hány százalékát érinti a módszer a...

- a) pedagógusoknak: Nincs információ.
- b) tanulóknak: Nincs információ.

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

A tehetséges gyerekek gyakorlati fejlesztésére a Tehetségpont program az iskolán belüli foglalkozásokhoz támogatást biztosít. Segíti az iskolát pályázatokban való részvételben, tehetségnapok, versenyek, konferenciák, továbbképzések, cseretanár programok szervezésében, pályázati pénzek előteremtésében, és együttműködik más tehetséggondozó pontokkal.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

A Tehetségpont keretében dolgozó pedagógusok figyelemmel kísérik az iskola tanulóit, és tanácsokkal, hasznos információkkal látják el őket és szüleiket a tehetséggondozás lehetőségeivel kapcsolatban.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

A Tehetségpont hálózata szakmai támogatást is jelent az iskolának (mentorok, tutorok, támogatók stb.).

Jó gyakorlat 7

A jó gyakorlat címe:

Tanulásmódszertan- és gondolkodásfejlesztés tudástérképek segítségével

Szociális kompetencia fejlesztése a szövegértés és -alkotás képességén keresztül

Az infokommunikációs technológiák alkalmazásában példaértékű intézmény, feladatellátási hely



A módszer alkalmazója:

Kiskunhalasi Fazekas Mihály Általános Iskola

A jó gyakorlat leírása:

Tehetséggondozó tábor a laptopprogram segítségével

Inspiráló és egészséges környezetben, korszerű tanulásirányítási eljárásokat alkalmazva – az erdei iskolai program keretein belül aktív tanulói tevékenykedtetés az alábbiak alapján:

A 10- 14 éves korosztály környezettudatos- és saját környezetét megismerni vágyó gondolkodásmódjának kialakítása. Ennek a munkának támogatására a tanulói laptop programban szereplő eszközöket veszik igénybe:

- alkalmazástechnikai ismeretek elsajátítása,
- korszerű kommunikációs technikák alkalmazása
- logikai és gondolkodástechnikai fejlesztés révén

Többirányú fejlesztést valósítana meg kötött és szabadidős programok kialakításával. A szabadidős tevékenységek sorába illesztették a sport és rekreációs lehetőségeket, valamint játékos és logikai feladatokat az SDT „gondolkodás iskolájából”.

Informatika oktatás tantervi programja 5-8. évfolyam részére ECDL vizsga lehetőséggel

Több éve kidolgozott és folyamatosan fejlesztett szakmai program, melynek segítségével 11-15 éves korosztály informatikai írástudását fejleszthető olyan szintre, hogy nemzetközi ECDL vizsga letételére is képesek legyenek.

Intézményi mérőanyagok – web alapú tesztek – az iskolai honlapon

Folyamatosan fejleszthető, bővíthető alacsony költségigényű mérési-értékelési eszköz az iskolahasználók számára, melyek elérhetők az interneten. A családok és a tanulók önellenőrzési igényének támogatása céljából, az egyes tantárgyakhoz és képességtérületekhez kapcsolódóan. Olyan, a tanítási órákba gyorsan és hatékonyan beépíthető ellenőrzési eszközt biztosít a tanárok számára, mely nagy számban, azonnali visszajelzést ad a tanulók tudásának szintjéről, állapotáról.

Iskolai tehetséggondozás megvalósítása a 3-8. évfolyamon

Iskolai tehetséggondozás megvalósítása a 3-8. évfolyamon. A jó gyakorlat komplex tehetséggondozást valósít meg a 3-8. évfolyamos tanulók körében. A tehetséggondozó programba legelőször harmadik osztályban kapcsolódhatnak be a tanulók. A tehetségígéretes beavogatása portfóliós anyaguk, tanári, szülői megfigyelések, mérések során szerzett tapasztalatok alapján, szülői egyetértéssel történik. Jelenleg



41 tanulót gondoznak kiemelten, ez tanulólétszámunk kb. 10 %-a. A tehetséggondozás során nagy hangsúlyt fektetnek a tanórai és tanórán kívüli változatos tanulásszervezési és módszertani sokszínűségekre, belső műhelyeikhez kapcsolódó óralátogatások célja az egymástól való tanulás lehetőségének megteremtése. Tanórai keretek között csoportbontást, differenciált osztálymunkát, páros és csoportmunkát, kooperatív technikákat, kompetenciaalapú tanterveket és módszereket alkalmaznak, valamint egyénre szabott fejlesztési tervek szolgálják a gazdagítást, gyorsítást. Tanórán kívül délutáni foglalkozások, szakkörök, tehetségműhelyek, sportkörök, tehetségsegítő tanárok és mentorok igény szerinti foglalkozásai teszik lehetővé, hogy az érdeklődő fiatalok hatékony segítséget kapjanak tehetségük felismeréséhez és kibontakoztatásához, minél teljesebb és minél személyesebb információhoz jussanak a különböző tehetséggondozó lehetőségekről. Projekt módszer, témahetek, modulok alkalmazása, WEB-alapú tesztek, a tudástérkép módszere, IKT-eszközök alkalmazása segíti a folyamatot. Saját, bevált innovációinkat alkalmazzuk a tehetséggondozásban a sport, képzőművészet, színjátszás, informatika és matematikai logika fejlesztése terén. A bevont tanulók részére egyéni fejlesztési tervek készülnek, helyzetelemzés után kijelölve a fejlesztés irányait, nem csak a tehetség erősségei, hanem gyenge oldalára figyelemmel is. Minden tehetséggondozott tanulót mentor-tanár segít a mindennapokban. Felhívja figyelmét a lehetőségekre, követi vállalásait, eredményeit, segíti problémáinak megoldásában, kapcsolatot tart a szülővel, dokumentációt vezet és értékeli a tehetséggondozó folyamat eredményességét. Jelenleg 19 nevelő tölt be mentori szerepet. Negyedévente közös beszélgetésekre kerül sor tehetség-mentor-szülő között. Áttekintik az elért eredményeket, felméri a szülői és tanulói igényeket, a korrekciós javaslatoknak megfelelően módosítják az egyéni fejlesztési terveket. Adatbázisra épülő nyilvántartás segíti a dokumentálást és hatásvizsgálatot. Regisztrált tehetségpontként kapcsolatokat építettek ki több városi nevelési-oktatási intézménnyel, tagjai a Bács-Kiskun Megyei Tehetségsegítő Tanácsnak. Tehetségnapot, tantárgyközi komplex tanulmányi versenyt szerveznek, amelynek célja a tehetséggondozás, a diákok érdeklődésének felkeltése, valamint lehetőség biztosítása a tanórán kívüli tudás megszerzésére. Együttműködnek művészeti iskolával, sportegyesületekkel, művelődési házzal, városi könyvtárral, filmszínházzal, gyűjteményekkel. Közös megvalósított projektjeik vannak más iskolákkal, iskolatípusokkal, óvodával. Volt tanítványaikat is bevonják tehetséggondozó munkába (egykori tornászaink edzők, segédedzők a tornaedzéseken). Pályázati forrásokból több komplex tehetséggondozó programot valósítottak meg az elmúlt években.

Kreatív tanulás és kísérletezés IKT-eszközökkel támogatva

Több tehetségterületet érintő, komplex tehetségfejlesztő program adaptációja és implementációja aktív tehetségpont gyakorlata szerint. A pedagógusok új ismereteket sajátítanak el a tehetséggondozással kapcsolatban. A gyerekek működő modelleket készítenek az elméleti előkészítés után.



Kiemelt cél a következő komplex természettudományos kompetenciák fejlesztése:

- Fizikai ismeretek: elektronikai, mechanikai, fénytani, hőtani ismeretek
- Biológiai ismeretek
- Programozási és algoritmizálási ismeretek
- Technikai ismeretek: szabályozás, vezérlés, robot- és irányítástechnikai alapismeretek, érzékelők szerepe
- Műszaki formatervezés, esztétika és technika, funkcionalitás és forma, működés és célszerűség
- Anyagismeret, eszközismeret
- Mérések, méretezések a műszaki termékek kivitelezése során

Kultúrák megismerése a rajz és a színjátszás eszközeivel

A Diáktárlatra több éve készítik gyerekeket a rajz- és a magyar irodalom órákon, valamint a színjátszó szakkörön. Ennek a felkészülési folyamatnak az eredménye egy előadással egybekötött kiállítás. A tevékenységében közös cél, hogy – rajztanárként, szakkörvezetőként, valamint színjátszók vezetőjeként – művészeti alkotások értelmezésével úgy fejlesszék a tanulók megismerő-, befogadó- és alkotóképességét, hogy egyidejűleg gondolkodási, problémamegoldó, társas, kommunikációs és kooperatív készségük is fejlődjék.

Szociális kompetencia fejlesztése a szövegértés és -alkotás képességén keresztül

Fókuszban a képesség- és készségfejlesztés, attitűdformálás áll. Célja a tanulók készségeinek és képességeinek fejlesztése, a kritikai gondolkodás kialakítása szövegfeldolgozás, szövegalkotás folyamán. Képessé kell tenni a gyerekeket arra, hogy életkoruknak megfelelő mélységben el tudjanak igazodni az őket körülvevő világban, és értelmezni tudják annak jelenségeit az olvasott szöveg alapján. Ehhez legtöbb segítséget azzal adhatják, ha a világ megértéséhez szükséges képességei közül a szöveg értésének és alkotásának, tehát saját maga megértetésének képességét fejlesztjük. A szociális kompetencia fejlesztése tartalomba ágyazott képességfejlesztés, tananyagon, tanítási tartalmakon keresztül is megvalósul, de célrendszerében a személyiségfejlesztés az elsődleges.

Tanulásmódszertan- és gondolkodásfejlesztés tudástérképek segítségével

A jó gyakorlat olyan, a gondolkodást fejlesztő, a tanulást és az emlékezést segítő módszert ismertető, mely Magyarországon egyelőre nem elterjedt, de a világ nagy részén eredményesen használják. Angol nyelvű irodalma bőséges, de magyar nyelven napjainkban nem találunk hasonlót. Felhasználásra ajánlott tanulók, tanárok, szülők részére, és olyanoknak, akik szellemi teljesítményüket hatékonyabbá kívánják tenni. Sikeresen alkalmazható prezentációk készítése, szemléltető anyagok gyűjtése során

is. A mai tanulásszervezési eljárások egyik legjelentősebb problémája, hogy a legtöbb információ szöveges formában jelenik meg, ezekben való keresés a jelenleg elterjedt módszerekkel nem hatékony. Nagy mennyiségű és többnyire felesleges szövegalmazon kell átrágni magát annak, aki a keresett célinformációig el akar jutni. Praktikusabb lenne a vonalakból, és csomópontokból álló térképek alkalmazása. Egyes kutatók már az Interneten is a weblapalapú keresők helyett fogalomtérképekre (concept maps) épülő böngészőfelületeket javasolnak. Az ilyen megoldásokban a csomópontokban fogalmak állnak, a közöttük lévő kapcsolatot pedig a vonalak jelölik. Cél ennek a technikának a megismertetése és elterjesztése.

Tanulók egyéni fejlesztése a fit-kid sportág segítségével

Szeretnék bemutatni és megismertetni a fit-kid sportágat az iskolai testnevelésben, ezen belül alkalmazását és elhelyezkedését a tanmenetben.

Alkalmazzák a sportágat mint tanítási-tanulási folyamatot. Zenére történő mozgással hatékonyan fejlesztik a tanulók képességeit. Harmonikus és dinamikus mozgásképzési folyamat valósul meg. Ezt a folyamatot ültették át a fit-kid segítségével az iskolai testnevelésbe is.

A legfőbb céljuk az alsós tanulónál, hogy megszerettessék velük a zenére történő mozgást, hogy később akár önállóan is igényt tartsanak rá. Felsőöknél pedig már egyéni és csoportos tevékenység valósítható meg, maguktól kell rájönniük, hogy a mozgás szükséges és kell. A nagy- és a finommozgások fejlesztésével egyúttal tanulási képességeket fejlesztenek. Kitartást, feladattudatot tudatosan, tervezetten.

- A hátrányos szociális helyzetben lévő tanulók is lehetőséget kapnak tehetségük által, szereplésre, sikerélmény megszerzésére, önbizalom növelésére.
- A tanórába építve a program ingyenesen a hozzáférhető mindenki számára. Csak a kiegészítő, további foglalkozások igényelnek önerőt.

Táncos mozgások megismertetése (tánc, az egyik legrégebbi közösségformáló tevékenység)

- Rendezvényeken (ünnepélyek, családi sportnap és szülők- nevelők bálja) megmutathatják magukat a tanulók.
- A fit-kid a sportnak olyan szelete, amelyre mindig kellő figyelmet és energiát kell fordítani, hisz a gyerekek egészsége mindenkinek a feladata. Ők az utánpótlás, ezért kiemelten fontos szerepet kell szánni fejlesztésükre, bátorításukra, segítségükre és támogatásukra. E sportágban kiemelkedően zajlik a tehetséggondozás és mellette lehetőséget ad az integrációra például a csoportos gyakorlatoknál.



A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

Módszertani fejlesztőműhelyekben folyó munka során 9 jó gyakorlat került kidolgozásra. Testnevelés emelt szintű program.

Informatika emelt szintű program. Ehhez a területhez 4 jó gyakorlat kapcsolódik (kreatív tanulással kapcsolatos, ECDL felkészítést bemutató, e-tesztek szerkesztésére irányuló és CMap szoftverrel tudástérképek készítését, a tudáselemek rendszerezését segítő eljárást átadni tudó).

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Bizonyítottan (több intézményben is) sikeresen működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

2000

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

- Valamennyi tantárgyat.
- Szakkörök
- Tanórán kívüli tevékenységek

Hány százalékát érinti a módszer a...

a) pedagógusoknak: 100%

b) tanulóknak: 100%



A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

Eredmények, eddigi hasznosulásának eredményei, tapasztalatai:

Az ARDUINO felhasználásával 2007 és 2009 között lebonyolított EDUWEAR nemzetközi projektben résztvevő tanulók véleményére alapozva bevérvizsgálatot készítettek.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Igen

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nemzeti Tehetségprogram

Elkülönülő komplexumok

Jó gyakorlat 1

A jó gyakorlat címe:

Mestermunka módszer a tanulási képességek eredményes fejlesztésben

A módszer alkalmazója:

Deák Diák Általános Iskola, Budapest

A jó gyakorlat leírása:

A mestermunka pályázat az iskola éves munkatervében, ősszel hirdetik meg. Ekkor a gyerekek egyénileg vagy csoportosan választanak témát, amelynek feldolgozása az év folyamán zajlik. A munka kiemelt célja az önálló tanulóvá váláshoz szükséges munkatervezés, időbeosztás, szükséges részfeladatok tervezése és elvégzése, valamint a munka időre való befejezése és bemutatása.

A témaválasztás minden esetben a gyerekek érdeklődéséhez kapcsolódik. Elsősorban ők döntenek arról, hogy mivel foglalkoznak, de munkájukhoz minden esetben kérhetnek felnőtt támogatást, segítséget is. Megtervezik, hogy munkájuk elkészítéshez milyen részfeladatokat végeznek majd el, (esetleg kísérleteket, megfigyeléseket, méréseket, fotókat készítenek, stb.), ütemezik ezeket a feladatokat.



a mestermunka kiállítás idejére elkészül az alkotás, amely lehet tanulmány, szobor, leírás, egy tárgy vagy makett, amelyhez kapcsolódik a készítés leírásának története, vagy bármi, amivel a gyerek foglalkozott az év során. Az elkészült munkákat egy iskolai kiállításon mutatjuk be az érdeklődő szülőknek, gyerekeknek, tanároknak. Ekkor értékeljük a munkákat. A munkákat vendégkönyv-módszerrel értékeljük, amely azt jelenti, hogy az olvasók minden alkotáshoz a mellékelt értékelőlapra szöveges értékelést írnak. Ez az értékelés mindig személyre szóló, és abban segíti a gyerekeket, hogy saját magukhoz képest előrelépjenek.

A mestermunka módszer minden kompetenciaterület fejlesztésére alkalmas. Kiemelt célja azonban az élethosszig tartó tanulásra, és a munka világára való felkészülés támogatása. Miközben a gyerekek kipróbálják saját ötleteiket, ezekről visszajelzést, értékelést kapnak az olvasóktól, így könnyebben rátalálnak azokra az erősségeikre, amelyekre alapozva később eredményes tanulókká válhatnak. Az elkészítés során megtanult tervezési, időbeosztási tapasztalatokkal gazdagodva sikeresebbek lehetnek későbbi tanulási helyzeteik megtervezésében és kivitelezésében.

Mivel a munka teljesen nyilvános és önkéntes, mindenkinek van lehetősége és módja arra, hogy abban mélyüljön el, amiben tehetséges. Mi azt valljuk, hogy mindenkin van valamilyen tehetség, amelyre sikereit alapozza. Nemcsak azért hasznos a mestermunka módszer, mert mindenki megmutathatja erősségeit, hanem azért is, mert gyakran olyan teljesítményekkel is szembesülhetnek a gyerekek, amelyek további alkotások megszületésére inspirálhatják őket. Egymás munkájának, tehetségének, erősségeinek megismerése hatékony eszköze az együttnevelésnek.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

A mestermunka módszer fő célja az önálló tanulóvá válás alapjainak elsajátítása. A munka egyéni vagy kiscsoportos formában szerveződhet. A tevékenység középpontjában a gyerekekhez kötődő tanulási tartalom áll, amely esetenként az iskolai tananyagtól is független lehet.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen ☒ nem ☐

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen ☐ nem ☒



Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

Nincs információ.

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Nincs információ.

Hány százalékát érinti a módszer a....

- a) pedagógusoknak: 100%
- b) tanulóknak: 100%

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

Nincs információ.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Igen, az értékelés területén.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.

Jó gyakorlat 2

A jó gyakorlatok címe:

Komplex Instrukciós Program (KIP)

Logikai Táblajáték Program (LTP)

Generációk Közötti Párbeszéd Program (GKP)

Hejőkeresztúri Olvasás Program (HOP).

**A módszer alkalmazója:**

Hejőkeresztúri IV. Béla Általános Iskola és a hálózathoz tartozó további 74 intézmény

A jó gyakorlat leírása:

A hejőkeresztúri iskola által adaptált, majd erős innovációs folyamat eredményeként megszületett speciális kooperatív tanulási eljárás, a Komplex Instrukciós Program (KIP) arra hivatott, hogy elterjesszen egy, a tudásban és szocializáltságban heterogén tanulói csoportok nevelésére kiválóan alkalmas oktatási módszert, amelyben a kognitív képességek fejlesztés mellett nagy hangsúlyt kap a tanulók viselkedésének a formálása, a szocializáció is. A módszer egyaránt alkalmas a tanulásban lemaradt, az alulteljesítő, a megfelelő ütemben haladó és a tehetséges gyerekek együttnevelésére.

A program specialitása a tanulói státuszkezelésben rejlik.

A fentiekén kívül a programnak pedagógusokra kifejtett hatása is érezhető, amely a tantestületen belüli pedagógiai kultúráváltásban mutatkozik meg. A program lehetőséget ad a pedagógusoknak a hatékony tanítási óra megszervezésére (Komplex Instrukciós Program), a járulékos programok pedig a szabadidő észszerű és élvezetes eltöltésére (Logikai Táblajáték Program), valamint a szülőkkel történő együttműködés erősítésére (Generációk Közötti Párbeszéd Program).

A Program rövid távú terve a tanulók státuszproblémájának a kezelése, a gyerekek tudásának a gyarapítása, iskolai sikerességének a biztosítása. A kognitív képességek fejlesztése mellett a program egyik bizonyított eredménye a tanulók szocializált-ságában bekövetkező pozitív változás. Ez a testvérekre, szülőkre gyakorolt hatása a családokon belül is mérhetően jelentkezik. A program hosszú távú célja minden gyermek hozzásegítése a középiskolai és felsőfokon történő továbbtanuláshoz, amely a munkaerőpiacra történő sikeres belépésüket és ezzel az ország jövőjét alapozza meg.

Az iskolára jellemző, hogy a szülők aktív szerepet vállalnak az iskola életében, cserébe az iskola olyan szolgáltatásokat nyújt, amelyeket nem csak a diákok, hanem a szülők is igénybe vehetnek. Ennek az együttműködésnek egyik megvalósítója a Generációk Közötti Párbeszéd Program. A foglalkozások a gyerekek és a szülők kölcsönös tanórai együttműködésén alapulnak.

Az iskola egyre növekvő mértékben kíván teret adni a közös élményszerzésnek, amelynek egyik hatékony eszköze a logikai és táblajáték-foglalkozások. Az iskolában bevezetett, kötelezően választható tanórai és nem kötelező tanórán kívüli logikai és táblajáték-foglalkozások fő célkitűzései között szerepel a gyerekek értelmi képességének, fejlesztése, a szabadidő igényes, tartalmas eltöltése, a társas élet, a szociabilitás erősítése, a rendszeres megmérettetés, versenyzés és a hagyományápolás.



A táblajáték alkalmazásának egyik nagy hozadéka a csapatmunkára való alkalmasság kifejlesztése, amelyben elsősorban a kommunikációs és elemzőkészség kap helyet.

Az alsó tagozatosok számára kifejlesztett együttolvasás program eredménye, hogy a gyerekek olvasási technikája, szókincse és szövegértése javul.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

Cél, hogy minden tanuló saját képességeinek megfelelően haladjon az ismeretek elsajátításában, és főleg képes legyen önálló ismeretszerzésre. A tanórák élvezhetők, szerethetők legyenek, együttműködésen alapuló osztályközösségeket szeretnénk, amelyekben a tanulók elfogadják egymást, és meglátják társaikban az értéket.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Bizonyítottan (több intézményben is) sikeresen működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

2000

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

- Valamennyi tantárgyat
- Szakkör
- Tanórán kívüli tevékenység
- Napközis foglalkozás



Hány százalékát érinti a módszer a...

- a) pedagógusoknak: 100%. A módszer alkalmazásához szükséges pedagógus továbbképzés elvégzése és minimum egyéves utókövetése
- b) tanulóknak: 100%

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

A 71%-os HH és HHH arány mellett 70% tanul tovább érettségit adó középiskolában

A módszer a megfelelő gyakoriság alkalmazása mellett garantálja a diákok viselkedésének a pozitív irányba történő rendezését és az alulmotiváltság megszüntetését.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Igen, a kapcsolattartás a Generációk Közötti Párbeszéd Program segítségével teljedik ki, amely a Komplex Instrukciós Program (KIP) szerint szerveződik.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Igen. 2018. áprilisban 94 iskola 21000 diákja és 2000 pedagógusa alkalmazza a módszert.

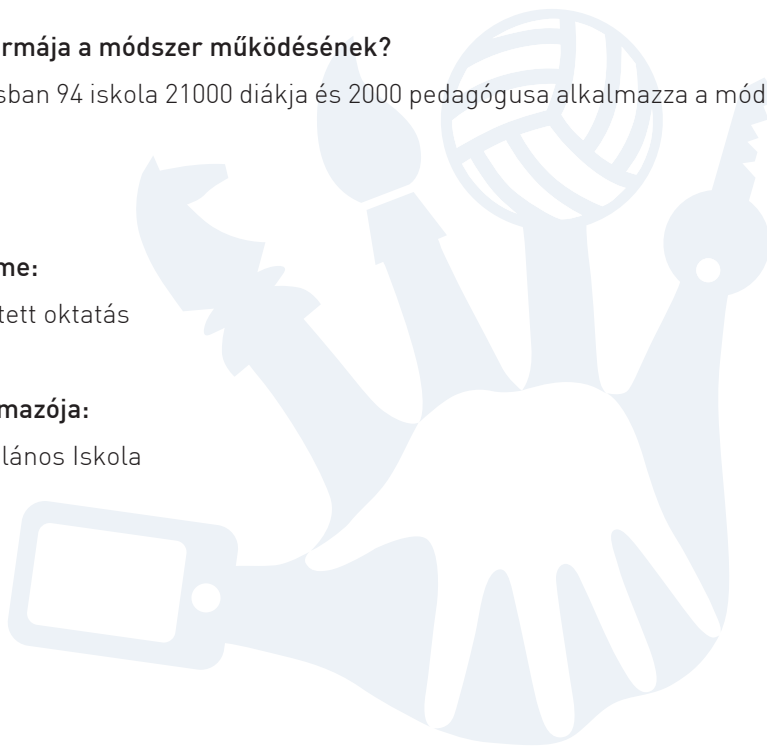
Jó gyakorlat 3

A jó gyakorlat címe:

Tantárgytömbösített oktatás

A módszer alkalmazója:

Magyarszéki Általános Iskola





A jó gyakorlat leírása:

A tanórai foglalkozások megvalósítása A-B hetes ciklikus váltakozásban történik. Az „A” héten a tanórák egymást követő tanítási napra esnek. A tantárgytömbösítésbe bevont tanóra „B” héten nincs. A tananyag nem tagolódik szét, a tanuló figyelme tartósan egy-egy területre koncentrálódik.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

A tantárgytömbösített oktatás lehetőséget ad egyfajta pedagógus szabadságra. Lehetőség nyílik a tananyag más formában történő csoportosítására.

A tanulók változatos munkaformákban sajátíthatnak el egy-egy anyagrészt tanulói aktivitásra építve.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

Nincs információ.

A megvalósításához szükséges...

- a) humán erőforrásigény: Tantestület.
- b) tárgyi feltételek: Nincs információ.

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Valamennyi tantárgyat.



Hány százalékát érinti a módszer a....

- a) pedagógusoknak: 100%
- b) tanulóknak: 100%

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

Nincs információ

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Nincs információ

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.

Jó gyakorlat 4

A jó gyakorlatok címe:

Általános iskolai művészeti projektek

Általános Iskolai Tudományos Diákkör

A módszer alkalmazója:

Zalabéri Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Óvoda

A jó gyakorlat leírása:

A jó gyakorlat célja, hogy a művészet iránt érdeklődő gyermek szabadságát kibontakoztassák az alkotó pedagógiai közegben. Mintákat adnak a gyerekek számára a művészet-, a projekt-, a dráma- és az integrációs pedagógia eszközeivel a szabálykövetéstől az eredeti alkotásig. Cél, hogy a tanulóknak tudatosodjon az esztétikai értékvilágok (egyetemes, partikuláris, magán) különbözősége. Folytassanak műélvező és művészi alkotást létrehozó tevékenységet. Kritikusan szemléljék a társadalom normatív jellegét és a saját képességeinek korlátait. A tanulók fogadják a nembeli művészi értékek befogadásának segítségét, vállaljanak konfliktust a nembeli értékek alapján a közvetlen környezetének esztétikájáért, a benne megjelenő művészi alkotások őrzésért és az emberi teljesítmény tiszteletéért.



A jó gyakorlat alkalmas a tananyagközpontú módszertanról való áttérésre a gyermekközpontú módszertanra, hiszen a pedagógus által meghatározott ismereteket közvetítő és a gyermekalkotást tömegkultúra által befolyásolt, univerzális mintákkal segítő módszertant kiegészíti, majd felváltja a pedagógus gyermekközpontú szemlélete és a projektpedagógia eszközrendszerének alkalmazása. Az „Alkotói napok” és a „Művészeti bemutató” projektekben konzekvensen jelenik meg a kitűzött cél, a projektháló, a tantárgyi vonatkozások, keret, a produktumok és azok bemutatása, az értékelés, a partnerek bevonása és a minőségbiztosítás. Az így alkalmazott projektpedagógiai keret magában hordozza a gyermekközpontúságot, amelyben leginkább megjelenik: a gyermek alkotói szabadsága, az önálló tevékenysége, a kooperatív alkotása, a mások elfogadása, a saját alkotás bemutatása (önmenedzselés, vállalkozás, kommunikáció az alkotás folyamatáról, az alkotás erősségeinek bemutatása), a kánonok és az eredetiség mentén alkotó emberi teljesítmény tisztelete és elismerése.

A „Szabálykövetéstől az eredetiségig az általános iskolai művészeti nevelésben” jó gyakorlat kiemelten és célzottan szolgálja az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség kulcskompetencia kialakítását, mert magában foglalja az esztétikai megismerést, valamint elképzelések, élmények és érzések kreatív kifejezésének fontosságát a tradicionális művészetek nyelvén. A jó gyakorlat konzekvensen alkalmazza a projektpedagógia eszközrendszerét az 1-8. évfolyamon átívelő, horizontális „Alkotói napok” és „Művészeti bemutató” projektekben.

Az alkotói napok és a művészeti bemutató projekt célzottan biztosítja a gyermekek, szülők egyenlő hozzáférését a minőségi neveléshez azáltal, hogy:

- Az alkotónapok során minden egyes gyereknek lehetőséget biztosítanak arra, hogy a tantárgyi tanuláskor létrejött alkotásokat és az alkotás folyamatát bemutassa az előadóteremben. Ebben a teremben a befogadói minőségben jelen van az iskola valamennyi pedagógusa, tanulója és azok szülei. A tapasztalat azt mutatja, hogy a közösen megélt alkotói katarzis és szülői öröm hozzájárul a formáló, segítő értékeléshez, ami előremozdítja a minőségi nevelés fejlődését. Mindezt tovább viszi a nyitott pedagógiai folyamatról történő közös információcsere.
- A művészeti bemutatókor – annak „kulcsóra jellegénél fogva” – minden egyes gyereknek lehetőséget biztosítanak arra, hogy (a galériában és a színpadon bemutatásra kerülő alkotásaikban) megjelenjen az egyéni szabadság művészi alkotásban való beteljesedése. Az ebben megjelenő kiemelkedő teljesítmény példa értékűvé válhat és továbbgondolásra szolgálhat az alkotók (kiállítók és színpadon szereplők), valamint a befogadó partnerek számára. Ez további inspirációt adhat a gyermek, a pedagógus, a szülő, a társadalmi közeg számára a sikeres művészeti együttnevelésben.



- Az alkotói napok által biztosított esélyegyenlőség és a művészeti bemutaton megjelenő teljesítmény ünnepe visszahat a helyi kultúra gazdagodására.
- A művészetek műveltségterületen belül alkalmazott jó gyakorlat sikeressége leszámolhatóan megmutatkozik: a tanulók részvételi arányában, az elégedettségmérő adatokban, a SWOT-analízis állításaiban, a tanulók alkotásainak versenyeredményeiben.

Az általános iskolások tudományos diákkörének céljai:

A tudományos diákkört vállaló alapfokú közoktatási intézmény kínálja fel növendékei számára a szubjektív alkotások létrehozásának lehetőségét olyan pedagógiai folyamatokkal, amelyekben érvényesül az információs forrásközpontok, a kutatási módszerek 10-14 éves gyerekek képességeinek megfelelő megismertetése, alkalmazásuk tanítása, valamint a tudományos problémák értelmezésének segítése. A tudományos diákköri munkát végző diákok tanulják meg a felelősségteljes önművelést; a forrásközpontok felhasználását; az ismeretterjesztés digitális és nyomtatott formáit; az általuk érthető kutatási módszerek alkalmazását; a megértett tudományos problémák mikrokörnyezetükben történő vizsgálatát; a szubjektív alkotást és az alkotásukról történő kommunikációt a tudományos diákköri munkára felkészítő pedagógusok vállalják a tudomány iránt érdeklődő tehetségígéretet (és intenzív felzárkóztatásra szoruló, de kreatív tanulók) szubjektív alkotásának, azon felül az alkotási folyamat bemutatásának, majd az arról folyó diskurzusnak a segítségét, a kutatás iránt affinitást mutató pedagógusok váljanak képessé – önszerveződő formában – továbbadni a tudományos diákköri munkában szerzett tapasztalataikat, tudásukat a tantestületük és más iskolák pedagógusainak.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

A jó gyakorlat attól újszerű, hogy a művészetek műveltségterületen belül következetesen és horizontálisan (1-8. o.) alkalmazzák a projektpedagógia eszköztárát. A jó gyakorlatban levő „Alkotói napok” és „Művészeti bemutató” projektekben érvényesül az alkotó pedagógiai klíma, amelyben megjelenik a kooperatív csoportmunka, a művészetek iránt fogékony tanulók tehetségének feltárása és kibontakoztatása az egyéni alkotáson keresztül. A csoportos és az egyéni alkotások iskolaszintű bemutatása minden gyermek számára lehetőséget ad a szabadságának beteljesedésére, az önkifejezésre. A projektek eredményeinek nyílt bemutatása és a gyermektermékek iskolai környezetében való elhelyezése folyamatosan visszahat a művészetek műveltségterületben zajló pedagógiai folyamatokra, ezen belül kitüntetetten segíti az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség kulcskompetencia kialakítását. A projektek közben alkalmazott PDCA-ciklus állandó innovációra készíteti az alkotó pedagógiai klímát biztosítókat, közreműködőket.



Az általános iskolai tudományos diákkör újszerűsége azon alapfokú közoktatási intézmények számára mutatkozik meg, ahol olyan kreatív tehetséggondozó, a tudományra érzékeny tanítók és tanárok dolgoznak, akik az intézményükön belül vállalják és támogatják az általános iskolai tudományos konferenciák szervezését, lebonyolítását, akik attitűdjüknek és felkészültségüknek köszönhetően inspiráló hatással bírnak a tehetséges és a tehetségígéretes 10-14 éves korosztályra, eredményesen ösztönzik a gyermekeket a szubjektív tudományos alkotás létrehozására.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

2009

A megvalósításához szükséges...

a) humán erőforrásigény:

A művészetek műveltségterületnek megfelelő pedagógusi végzettség, projektpedagógiában vagy drámapedagógiában való jártasság. Művészetek munkacsoport csapatmunkájában való kooperációra és innovációra képesség.

A tudományos diákkör jó gyakorlat alkalmazásához: kreatív tehetséggondozást vállaló pedagógusok, tudományra érzékeny, továbbképzést, önképzést vállaló kreatív pedagógusok.

b) tárgyi feltételek:

- Képességfejlesztő és értékőrző kerettanterv művészetek műveltségterület
- projektek (Alkotói napok; Művészeti bemutató)
- PDCA-ciklusok (Alkotói napok; Művészeti bemutató)

A projektpedagógiához Hegedűs Gábor szerk: Projektpedagógia; Hegedűs Gábor szerk.: Projektmódszer I-IV.



- A drámapedagógiához: Jonathan Neelands: A dráma tanítása; Kaposi László: Drámagyakorlatok; Gabnai Katalin: Drámagyakorlatok
- A művészetpedagógiához: Bálványos Huba: Esztétikai-művészeti, Ismeretek Nevelés; A képzőművészet iskolája; Havas Lujza ford.: Művészet dióhéjban ötven remekmű alapján
- A néptánc pedagógiához: Bognárné Katona Csilla: Táncos lettem; Darmos István: Újesztendő, lyukas kendő...
- A zenepedagógiához: Bodza Klára – Paksa Katalin: Magyar népi énekiskola I-III.; Béres János: Furulyaiskola I-II.; Gerzsányné Juhász Rózsa: Micsoda madarak járnak

A tudományos diákkör jó gyakorlat alkalmazásához: számítástechnikai eszközök (számítógép, projektor, nyomtató), internet hozzáférés, iskolakönyvtári információ-hordozók (folyóiratok, szakkönyvek, ismeretterjesztő könyvek), tapasztalati megismerést segítő kémiai, fizikai, földrajzi, biológiai taneszközök, módszertani kézikönyv a tehetséggondozást segítő pedagógusoknak.

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

- Általános iskolai művészeti nevelés
- Projekt módszer

Hány százalékát érinti a módszer a...

- a) pedagógusoknak: 100%
- b) tanulóknak: 100%

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

A művészeti nevelés műveltségterületen belüli „Alkotói napok” és a „Művészeti bemutató” projektek hatására a diákok környezetének frekventált helyein (osztálytermek, közterek, kiállítások, galériák, színpadok, szakrális terek) megjelennek a kész alkotások. A projektek pedagógiai haszna leginkább az esztétikai, művészi tudatosság és kifejezőképesség kulcskompetencia kibontakozása. Ennek eredményeként a gyerekek attitűdjében leszámolható a környezeti tudatosság, az esztétikai érzékenység változása és érvényesülése a nembeli és a partikuláris értékdimenziók szerinti konfliktusok felvállalásában. Az intézmény esztétikai környezetében háttérbe szorul a környezet rombolása és előtérbe kerül a környezet ízléses, nembeli esztétikai értékek szerint történő szépí-



tése a gyerekek saját alkotásaival. Kondicionálódik a gyermekek vágyakozása arra, hogy alkotásaikat kiállítások szervezésével, színpadra állításával rangra emelje az intézmény. Ezeken a bemutatókon keresztül az esztétikai értékrendjüket formálja a nembeliség.

Az általános iskolai tudományos diákkör működtetéséhez készült módszertani kézikönyv újszerűsége megjelenik abban, hogy innovatív segítséget ad a tudományos diákkört vállaló általános iskoláknak, közoktatási intézményeknek a pedagógiai programjuk továbbfejlesztésében, az integrált tehetségfejlesztés megalapozásában és a tehetséges tanulók felkészítésében a gimnáziumi TUDOK tehetségsegítő programra. Emellett útmutatóul szolgál az oktatási intézményeknek az általános iskolai tudományos diákkörök létrehozásában és működtetésében.

A Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciájához csatlakozás magában hordozza azt az újszerűséget, hogy módszertant közvetít a tehetséggondozó pedagógusoknak a látens tehetségigérettel (szocializációs és kommunikációs hátránnyal küzdő, de kreatív) és a tehetségekkel történő bánásmódra, a majdani tudásalapú társadalomban való kreatív helytállás és megfelelés előkészítésére, megalapozására. Így módszertani ajánlása például az, hogy miként lehetséges a tanítványt felkészíteni a nyomtatott és digitális tudományos információk és források magabiztos használatára, hogyan fejleszthető a gyermek tudományos problémákra való érzékenysége, miképpen történhet a kutatói módszerek megismertetése és a szóban forgó korosztály képességeihez mért alkalmazása, a szubjektív alkotói képesség fejlesztése.

A KGYTK újszerűsége irányt nyújt a tudomány iránt affinitást mutató pedagógusoknak a 10-14 éves tehetséges tanulók mikrokutatásra készítéséhez, valamint gondolatokat indukál a tudományos szubjektív alkottatás pedagógiai folyamataiban felmerülő problémák megoldásának további kutatásához. A KGYTK újszerűsége lehetőséget teremt a csatlakozó pedagógusok számára, hogy a pedagógiai kompetenciája bővüljön a diákok képességeihez mért tudományos alkotásra (ismeretterjesztésre, kutatási módszerekben jártasságra, mikrokutatásra) késztetéssel, a nyomtatott és a digitális információhordozók, az iskolán belüli és kívüli információforrások alkalmazásával.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Igen

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs



Jó gyakorlat 5

A jó gyakorlat címe:

Inkluzív iskolai program

A módszer alkalmazója:

Szentlőrinci Általános Iskola Bükkösi Általános Iskola Tagintézménye

A jó gyakorlat leírása:

A jó gyakorlat célja kiemelt figyelemmel fordulni a hátrányos helyzetű gyermekek „felemelésének” lehetőségei felé. A hátránykompenzáció ez esetben a kulturális hátrány lefaragásán túl kulturális előnyhöz juttatást is jelent, mert a minőségben nem lehet egy alacsony nívót célul kitűzni. Ám a munka a gyermekek személyes higiénéje igényének kialakításától kezdve a tanulási módszerek elsajátításán, a kulcskompetenciák fejlesztésén, a lemorzsolódás elleni stratégiánkon át, a „jó” iskolákban való továbbtanuláshoz való motiválásig és erős pályaaorientációig, számtalan fázison keresztül megy. Ezen „fázisok” a program részeit képezik, ugyanúgy, mint az a tény, hogy az iskola jelen szellemisége nélkül, amelynek megteremtése is nagyon tudatosan történt, mindez kivitelezhetetlen. A jó gyakorlat egy ilyen, inkluzív iskolai programot tartalmaz, még azt is megmutatva, hogy lehet az, hogy nem kell ismernünk az iskolai agresszió fogalmát.

A jó gyakorlat az oktatási-nevelési folyamat minden lényeges tényezőjét magában foglalja, komplexitásra törekszik. Figyelembe veszi a gyermekcsoportok életkori sajátosságait, érdeklődését, előzetes tapasztalatait, képességeit és a környezeti feltételeit. Ugyan hátránykompenzációt, esélyegyenlőséget és tehetség gondozást nyújt, de nem egy szegregált csoportnak, hanem bevonja az iskola tanulóinak teljes körét. Jól alapoz a differenciálásra, mindezt erős motivációt követelve teszi. A kompetenciamérés eredményei a programhoz készült tanulmány egyik alapját képezik, következésképpen az anyanyelvi és matematikai kompetenciák nagyobb hangsúlyt kapnak benne, de a többi, a NAT által preferált kompetencia fejlesztését is szolgálja, komplexitása okán. Ugyanakkor az élménypedagógia, az alternativitás is jelen van a módszerei között. Ezekkel a személyiségfejlesztés, konfliktuskezelés, a tanulás támogatása, a tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, szociális kompetenciák fejlesztése – hangsúlyos szerepet kapnak a jó gyakorlatban.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

A szakmai munkába beillesztették az integrációt és az inklúziót mint célt és annak megvalósítását. A menedzsment négy munkacsoport működését koordinálja, egyéni fejlesztési tervek alapján rendszerben működnek az egyéni fejlesztések, nem is sikertelenül. De emellett – és itt kezdődik a program „mássága” – mentoráló programot, kompetenciaalapú oktatást, a tanórákon kívül pedig évente több mint 100 tanórán kívüli programmal teremtettek hagyományt. Integrációs modellüket kiszélesítve befogadó iskolává, két másik területtel együtt referenciaiskolává váltak. Pályaorientációhoz mentortanár munkáját veszik igénybe. Innovációs szándékuk szerint bekapcsolódtak az Eötvös-programba. Nemcsak befogadó, hanem egyre inkább inkluzív iskolának hirdetik magunkat. Egy nagylélegzetű tanulmánnyal diagnosztizálták a lemorzsolódás okát, módszertani anyaggal kijelölték az innen kivezető utat. Mindezt olyan dokumentációval, amelynek ismerete és követése esetleg lehetővé teszi az ugyancsak rossz kompetenciamérési eredménnyel és tanulóiik tömeges lemorzsolódásával fenyegetett iskolák megmaradását, felemelkedését.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Néhány (2-3) intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

2009

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

- Valamennyi tantárgy esetében
- Tanórán kívüli tevékenységek



Hány százalékát érinti a módszer a...

- a) pedagógusoknak: 100%. Olyan nevelőtestület, amely mindenben elfogadja egy befogadó iskola szellemiségét. Minden egyes tagjának azonosulnia kell a befogadó iskola elveivel. A 100%-os szakos ellátottságnak biztosítottnak kell lennie.
- b) tanulóknak: 100%

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

- Kérdőívek az iskola szervezeti klímájának vizsgálatához.
- Nevelőtestületi klíma vizsgálatának elemzése
- Szervezeti klíma vizsgálati-értékelési minta
- A tanítási klíma mérése, mintaelemzés
- Szociális kompetenciák 5-8. o.
- Gyakorlatgyűjtemény, tesztek, útmutató, értékelések
- Inklúziós index

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Igen.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.

Jó gyakorlat 6

A jó gyakorlat címe:

Mentoráló intézmény

A módszer alkalmazója:

Rimóci Szent István Általános Iskola Mikszáth Kálmán Tagintézménye



A jó gyakorlat leírása:

A projekt a Rimóci Szent István általános Iskola rimóci székhely intézményében és a nógrádmegyeri tagintézményben valósul meg.

A projektbe a 2013. évi kompetenciamérés alapján két feladatellátási hely bevonása történt meg. A rimóci felső tagozaton mindkét évfolyam, mindkét mérési területen, valamint a nógrádmegyeri nyolcadikosok szövegértésből jelentősen alulteljesítettek.

Pedagógiai munka középpontjában a tanulók tudásának, képességeinek fejlesztése, a készségek elsajátíttatása, a személyiség fejlődéséhez szükséges megfelelő feltételek biztosítása áll, figyelembe véve, hogy az oktatás és a nevelés színtere nemcsak az iskola, hanem az élet számos egyéb fóruma is.

A projekt feladata a gyermekek testmozgás és egészséges életmód iránti igényének felkeltése, az egészségvédelem fontosságának tudatosítása. Az egyéni felelősségtudat kialakítása az épített és természeti környezet megóvása, ápolása és fejlesztése, valamint a fenntartható fejlődés érdekében. Idegen nyelvi és digitális kompetenciafejlesztés, a biztonságos közlekedés szabályainak elsajátíttatása.

A projekt keretében 6 hónapon keresztül valósulnak meg a helyi sajátosságokhoz és igényekhez igazodó programok az iskolákban.

Rimóc:

4 napos komplex témahét napközis tábor keretében a teljes tanuló- és pedagógus-közösség bevonásával.

1. „Közlekedési” témnap, melynek keretében közlekedési ismeretek oktatása, megszilárdítása történik. Az elsajátított ismereteket megpróbálják a kerékpáros közlekedésben alkalmazni. Készítenek közlekedési terepasztalt. A programok célja a közlekedési morál, a közlekedésbiztonság javítása.
2. „Egészség” témnap az egészséges táplálkozás jegyében, amelyen az egészségvédelemmel kapcsolatos és az elsősegélynyújtási ismeretek oktatásán és gyakorlati alkalmazásán túl lesz egészségvédelmi kiállítás, sportverseny is, valamint közösen megtervezik az egészséges életmód elemeit.
3. „Az angol mint idegen nyelv” témnap során megismerkednek az angol nyelvterület társadalmával, földrajzával és történelmével. Előkerülnek az angol specialitások, játékok, és lesz angol nyelvi vetélkedő is.
4. „Környezetvédelmi” témnap keretében kapnak a tanulók környezetvédelmi ismereteket, mozgásos tevékenységként gyalogtúra keretében szemetet szednek. Kézműves foglalkozáson lesz újrahasznosítás és tablókészítés.

Három különálló témnapot is tervezett az iskola. Májusban egészségnap, szeptemberben közlekedési nap, októberben környezetvédelmi nap keretében mélyítik el a témahéten szerzett ismereteiket.



Informatika szakkör heti rendszerességgel, szeptember-október hónapokban két 10 fős csoportban, két pedagógus irányítása mellett. A szakkör célja a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatása, informatikai ismeretek fejlesztése, amelyeket a további tanulmányaik során is tudnak hasznosítani.

Egészségnevelési szakkörön 4 alkalommal vehetnek részt az érdeklődő tanulók, ahol az elsősegélynyújtással ismerkedhetnek meg.

Nógrádmegyer:

Családi nap szervezése a szülőkkel való partneri viszony megerősítésére, elmélyítésére. Az iskola tanulói szüleikkel közösen vesznek részt a vetélkedőn, játékokon, színházi előadáson és tánccházon, valamint tanulóink is bemutatkoznak különböző produkciókkal, kiállítással. A programok a pedagógusok és külsős megvalósítók segítségével valósulnak meg.

Természet közeli sporttábor a Balaton partján a nyári szünetben. A programban szerepel a kerékpártúra, csónakázás a tavas barlangban, kalandpark és múzeum-látogatás.

Közlekedés témahét gépjárművezető szakoktató végzettséggel rendelkező pedagógus irányításával. Közlekedésbiztonsági előadás, kerékpáros ügyességi verseny, vetélkedő gyerekeknek és családoknak, rajzverseny, gyalogos és kerékpáros közlekedés szabályainak játékos tanulása. Elsősegélynyújtás külsős mentőtiszt bevonásával. A tanórán kívüli programokra az iskola minden tanulóját be szeretnénk vonni érdeklődésüknek, koruknak megfelelő tevékenységekbe.

Egészség témahét az egészséges táplálkozás és a testmozgás jegyében az iskola minden tanulójaival. Minden délután más-más téma köré épül a diéta mintájára: zöldség-gyümölcs, szénhidrát, fehérje, víz, vitaminok-ásványianyagok. Sok a túlsúlyos tanuló, keveset mozognak, gyakran fogyasztanak cukros üdítőket, édességet. Külső szakemberek bevonása fogorvos, fodrász, kozmetikus, dietetikus, védőnő, sportolók azokban a témákban, sportágakban, amelyek a kamaszokat a leginkább érdekli. A helyi Hagyományőrző Egyesületet is szeretnénk bevonni egy közös lekvárfőzésre, valamint elsősegélynyújtási ismeretek megismertetésére mentőtiszt bevonásával a háztartási balesetekkel kapcsolatban.

Őszi túra a falu környékén és akadályverseny az iskola közösségével.

Délutáni sportprogramok a szabadban három alkalommal tavasszal és ötször ősszel: tollaslabda, frizbi, labdajátékok stb. elsősorban alsó tagozatosoknak.



A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

Nincs információ

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

2015

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Projekt tevékenység.

Hány százalékát érinti a módszer a...

a) pedagógusoknak: Nem ismert.

b) tanulóknak: Nem ismert.

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

A projektben tervezett tevékenységek lehetőséget adnak a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatásához, az intézmény pedagógiai kultúrájának fejlesztéséhez.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Igen, közös rendezvények



Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.

Szegregációs zárványok

Jó gyakorlat 1

A jó gyakorlat címe:

Kötelező délutáni foglalkozást támogató pedagógiai gyakorlatok

A módszer alkalmazója:

Csaholc Általános Iskola és Óvoda

A jó gyakorlat leírása:

A jó gyakorlat céljai:

- A tanulók életkori sajátosságainak megfelelő időbeosztás
- A tanítás és szabadidő egyenletes eloszlása, ebből következően egyenletesebb terhelés
- A szülői igények és lehetőségek függvényében megvalósuló tevékenységek megválasztása
- A pedagógusok közötti kiegyensúlyozottabb felelősségmegosztás
- Azonnali visszajelzés az elsajátítás mértékéről
- A tanulók behatóbb megismerése, egyéni értékeik felszínre hozása, nevelési helyzetek elemzése
- A szabadidő hasznos eltöltése irányított formában
- Kötetlenebb időbeosztás



A jó gyakorlat kiemelten alkalmas arra, hogy szolgálja az áttérést a tananyagközpontú módszertanról a tanulóközpontú/gyermekközpontú pedagógiai eljárások alkalmazására. Ennek eszközszerkezete:

1. A globális gyermeki gondolkodásra épít.

A játékos foglalkozás a globális gyermeki gondolkodást szem előtt tartva összekapcsolja a különböző területeken megszerzett ismereteket.

2. Tanulóközpontú pedagógiai gyakorlat:

- Differenciált módszertan
- Személyre szabott tanulási utak
- Tevékenységre épülő tanulói szerepek
- Kooperatív technikák
- Tantárgyközi szemlélet erősítése

3. A foglalkozások osztálykeretben történnek.

Alapvető munkaformák frontális osztálymunka, csoportmunka, páros és egyéni munka, rétegmunka.

4. A tananyag feldolgozása a tanmenet alapján történik az aktualitások beillesztésével (jeles napok, ünnepek, hagyományok stb.).

5. A mozgás és a játék a gyerekek legtermészetesebb megnyilvánulási formája. A gyermek mozgáskultúrája képet ad általános fejlettségi szintjéről. A kognitív képességek egyenletes fejlődésének alapja a mozgás, hiszen az kiemelt fontosságú a beszéd, az olvasás, az írás elsajátításához.

6. Az iskolás gyermek fő tevékenysége a tanulás.

Megtanulnak alkalmazkodni társaikhoz, önismeretre, önértékelésre tesznek szert. Mindezt életkori sajátosságaiknak megfelelő, számukra élményszerű, játékos tevékenységekkel.

A gyerek számára az egész és a rész még egybefolyik. Átfogóan észleli a dolgokat és a helyzeteket, a részletek még nem rajzolódnak ki. Viszont figyelmét gyakran éppen a részletek kötik le. Ezeket azonban nem mint az egész részét ragadja meg, számára az egyébként jelentéktelen, véletlenszerű részletek önmagukban érdekesek. Globális látásmódjában tehát a globális nem részletek és összefüggések hálózatát jelenti, hanem szerkezeti differenciálatlanságot. Így történhet meg, hogy a Hamupipőke meséből számára a mese szempontjából egyébként alig lényeges epizódfigura, a kis egérke figurája ragad meg, akit a jó tündér a Hamupipőke hínóját húzó táltos paripává változtatott. Ez a lényegkiemelési folyamat jellegzetességét is mutatja a gyermeki logikában: számára a lényeges nem a hangsúlyozásból,



az arányok alapján emelkedik ki, hanem a szubjektív érdekesség alapján. Ide tartozó jellegzetesség az egyedi (vagy az egyszeri) és az általános összemosása is: például a gyereknek az a hite, hogy ami az ő egyéni életének a része, az mindenkire ugyanúgy jellemző.

A gyerek sajátos lényegkiemelésének további jellegzetessége még a végletek preferenciája: a gyerek figyelme ki van élezve a végletes dolgok megragadására. Nagyon gyakori, hogy a gyerek a végletes dolgokat kapcsolja össze, a „leg-ek” alapján aszociál: az állatokról az elefánt és a bogár jut eszébe, kedvenc állatának az oroszlánt tartja, mert az a legerősebb, és hite szerint annak a legfinomabb a húsa.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

Lehetőség nyílik az eltérő tanulási tempó miatt a differenciált foglalkozásokra. A készségfejlesztés így a napi időkereteken belül csoportbontással valósul meg. A különböző tanulási stílusok feltérképezése után alkalom nyílik, a tanításszervezési stratégiánkat az egyes tanulási stílusokhoz igazítani. Végezetül elmondhatjuk, hogy a gyerekek valóban gyerekek lehetnek, játszanak, énekelnek, mesét hallgatnak, érzelmi biztonságban érzik magukat. Nem szorít annyira az idő, mint a hagyományos oktatási formában, vagyis az iskolaotthonos forma egységes keretbe foglalja a tanuló egyéni képességéhez igazodó fejlesztés teljes folyamatát, biztosítva a tanulóknak a pihenés, kikapcsolódás, szórakozás és testmozgás lehetőségét.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

Nincs információ.



Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Egész napos oktatás

Tanórán kívüli tevékenység

Hány százalékát érinti a módszer a...

a) pedagógusoknak: Nincs információ.

b) tanulóknak: Nincs információ.

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

Mivel a gyerekek nemcsak a kötelező tanórai foglalkozások alatt vannak együtt, hanem a szabadidős tevékenységeken, a játék ideje alatt, az étkezések mindegyikén, a sportfoglalkozásokon, hittan órákon is, ezért szorosabb kapcsolat alakul ki a tanulók között, a közösség erősebb és összetartóbb lesz. A gyerekek önértékelése realisabb, saját közösségük iránti attitűdjük pozitívabb.

A fentieket alátámasztják:

- Szülői elégedettségmérések
- Az osztályokban tanítókkal készített interjúk
- Kérdőívek a gyerekek részéről
- Iskolai rendezvények sikere
- Iskolai nyílt napok szervezése

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Igen. Elégedettségi kérdőív, közös programok.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.



Jó gyakorlat 2

A jó gyakorlat címe:

Roma program az iskolában

A módszer alkalmazója:

Dr. Mészáros Kálmán Általános Iskola és Napközi Otthonos Óvoda

A jó gyakorlat leírása:

A program egyik fő célja a kisebbségi önazonosság megőrzése és erősítése. Ennek érdekében biztosítja a kisebbség történelmének, kultúrájának megismerését, a hagyományőrzést és -teremtést, az önismeret kialakítását, a kisebbségi jogok megismerését és gyakorlását.

A roma program célja továbbá, hogy a többségi és a kisebbségi tanulóink kölcsönösen megismerjék egymás kultúráját, ezáltal megtanulják a másságot elfogadni és megbecsülni. A cigány és nem cigány tanulóink egyaránt legyenek büszkéik hagyományos értékeikre, etnikai kötődésükre, és ezeket a tulajdonságokat társaikban is tiszteljék.

Szükséges, hogy a diákok felismerjék az előítéletek és kirekesztés megjelenési formáit, és megismerjék ennek a történeti, szociológiai hátterét, veszélyeit. Cél, hogy felismerjék az emberi és az állampolgári jogok megsértésének jelenségét, és ítéljék el ezeket. A tanulókban tudatossá váljon az, hogy a különböző kultúrák egymás mellett éléséből fakadó jogok és kötelességek betartása és betartatása többségnek, kisebbségnek közös feladata.

A program további célja segíteni a cigány népi hagyományok megőrzését, és az ezekre a hagyományokra épülő értékek továbbfejlesztését.

Választható tantárgyként jelenik meg a cigány népismeret. Alsó tagozaton évfolyamonként heti 0,5 órában, felső tagozaton heti 1 órában. Az alsó tagozaton nem az ismeretközlés a fő cél. A cigány népismeret tartalmának átadása elsősorban cselekedtetésen keresztül történik (dramatizálás, szituációs játékok, megfigyelés, ritmusgyakorlatok, különféle manuális tevékenységek).

A felső tagozaton a cigány népismeret célja megismertetni a tanulókat a cigányság kulturális, néprajzi, zenei, életmódbeli örökségének jellemző sajátosságaival, értékeivel. Segíteni, megértetni a cigányságra jellemző érték- és normarendszert, a cigány kultúra európai kultúrában való elhelyezkedését, erősíteni identitástudatukat.



Az 5-8. évfolyam feladata a már korábban megszerzett ismeretek elmélyítése és bővítése, az énképet formáló, személyiségfejlesztő módszerek és eljárások révén a tanulók szocializációs szintjének növelése, az egészségvédelem és családtervezés problémáinak hangsúlyos elméleti és szituációs kezelése, valamint a 8. évfolyamon a cigánykisebbség jogainak, kulturális és oktatási intézményrendszerének megismertetése.

Tapasztalataik alapján ez a program alkalmas a tanulóközpontú/gyermekközpontú pedagógiai eljárások alkalmazására.

A tanulásszervezés alapelvei:

- differenciálás
- egyéni különbségek figyelembevétele
- tanítási tartalom, tanítási idő rugalmas kezelése
- szociális készségek fejlettsége, szociális kompetencia
- divergens gondolkodás, problémamegoldó képesség, kreativitás, kommunikációs készségek (metakommunikáció), önismeret, önkifejezés, társismeret.
- motiváló módszerek alkalmazása – pl. kooperatív-, projekt módszer, drámapedagógia.
- Az etnikai kisebbségi oktatás a magyar oktatási rendszer szerves része. Ennek értelmében azzal alapvetően azonos tartalmú, azonos értékű és továbbfejleszthető alpműveltséget és esélyegyenlőséget kell biztosítani.

A program a roma és nem roma tanulók számára kínálja az esélyegyenlőséghez jutás számos lehetőségét. A követelményrendszert rugalmasan, a helyi sajátosságoknak és igényeknek megfelelően alkalmazzák, a tanítási folyamat tervezésénél figyelembe veszik a tanulók egyéni szükségleteit és képességeit.

Intézményben kiemelt figyelmet fordítanak arra, hogy a kisebbséghez tartozó tanulók számára nyilvánvalóvá váljanak a nyelvi és kulturális gazdagság előnyei, csökkenjen az etnocentrizmus kialakulásának veszélye.

Az oktatási és nevelési eszközök segítségével elkerülik, hogy a tanulóknál túlzottan idealizált vagy alulértékelt nemzetkép, kisebbségkép alakuljon ki.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

A gyakorlatban újszerűnek tekinthető a cigány kultúra elemeinek beépítése a műveltségterületekbe. Az egyedi óraterv kialakításánál törekedtek arra, hogy a cigány etnikai művelődési anyag a cigány népismereti órák mellett valamennyi műveltség-



terület anyagában az óratervi órák keretén belül megfelelő arányban megjelenjen. A Nemzeti Alaptanterv és a Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Óvodai nevelésének és Iskolai oktatásának irányelvei alapján tovább fejlesztették, kibővítették az etnikai művelődési anyag /cigány irodalom, történelem, művészetek/ tanórai keretben való oktatásának tematikáját is.

A műveltségi területek közül az anyanyelv és irodalom, az ember és társadalom, a földünk és környezetünk, a művészetek, valamint az életvitel ismeretanyaga hangsúlyozottan tartalmazza a cigányság kulturális örökségét, jelenét és szokásait. Újszerűnek tekinthető még a cigány népismereti tanmenetek kidolgozása 1-8. évfolyamra, melyeknek anyagát több éves tapasztalat, gyakorlati munka alapján állították össze.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

2008

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Cigány népismeret

Hány százalékát érinti a módszer a...

- a) pedagógusoknak: Nincs információ.
- b) tanulóknak: 100%



A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

A program alkalmazásától az várható, hogy a roma származású tanulók büszkén vállalják másságukat, megőrzik identitásukat és másoknak is megmutatják a cigányság értékeit. Továbbá azt, hogy ezek a tanulók alkalmassá váljanak a hátrányaik kompenzálására és a rugalmasabb társadalmi beilleszkedésre. Felismerik az emberi és az állampolgári jogok megsértésének jelenségét, és elítélik azokat.

Hosszú távon, pedig azt, hogy egymás kultúrájának megismerésével, és az ennek érdekében folytatott közös tevékenységekkel a tolerancia, a másság tiszteletére és értékeinek felfedezésére lesznek majd képesek. Összegezve a cigányság társadalmi környezetbe történő beillesztésének elősegítését, a hátrányok leküzdését várjuk.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Igen

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs

Kisebbségi oktatást folytatók

Jó gyakorlat 1

A jó gyakorlat címe:

„Sokszínűek vagyunk” Cigány népismeret és a beás nyelv tanítása

A módszer alkalmazója:

Szentlőrinci Kistérségi Oktatási- Nevelési Központ Zsigmond Király Általános Iskola és Óvoda Tagintézménye

A jó gyakorlat leírása:

A jó gyakorlat legfőbb célja, hogy a cigány és nem cigány tanulók egyaránt ismerjék meg a cigány nép történetét, kultúráját, szokás és hiedelemvilágát. Előítéletmentes, barátságos, empátikus légkörben tudjanak együtt élni. Cél, hogy 2-5. osztályra készített cigány népismereti program és kultúráközvetítő tevékenység tematikákkal,



órávázlatokkal segítséget nyújtsanak azoknak a kollégáknak, akik még csak ismerkednek ezzel a témával. Továbbá cél, hogy az előző gondolatok alapján, továbbfejlesztésként kitalált és megszervezett beás nyelvi szakkört bemutassák, működésével kapcsolatos elméleti és gyakorlati munkát megosszák másokkal, akik hasonló módon kedvet éreznek a beás cigány nyelv újjáélesztéséhez.

Oktatási-nevelési cél:

- Cigány népismeret oktatása, cigány kisebbségi kultúra közvetítése
- Társadalmi és szociális érzékenyítés szülők, tanulók részére
- A beás nyelv presztízsének emelése azáltal, hogy szakköri keretek közt tanulható
- A beás nyelv megszerettetése verseken, dalokon, szituációs játékokon keresztül
- Az írásbeliség használata (hangok, betűk, szavak, mondatok), szóbeli kommunikáció

Cigány népismeret témakörben feladat a törvényi szabályozásnak megfelelően versek, mondókák, mesék, zenék, dalok hallgatása, tanulása. Önálló megnyilvánulásokhoz lehetőség és tér nyújtása. Fontos a hátrányos helyzetű tanulók számára a sikerélmények biztosítása, a tehetségük kibontakoztatása, kompetenciáik fejlesztése.

PL.

Beás nyelvi szakkörben feladatok a kezdő szakasz I. tanévében:

- Versek, dalok, játékok megtanulása beás nyelven
- Alapvető társalgási formulák megtanulása (köszönés, bemutatkozás, egyszerű beszélgetés)
- Néhány beás szó ismerete, néhány ige megtanulása
- Számok 1-5-ig, személyes névmások ismerete
- Játékfűzér készítése fellépéshez

Cigány népismereti program több éve működik intézményben integrált keretek közt. Egy-egy fél óra, negyedóra, pár perc jutott a témára az órákból. Néhány gyengébben sikerült próbálkozás után elhatározták, hogy alkalmanként egy-egy teljes tanórát szánnak a népismereti tananyagra. Először a másodikos népismereti tematika készült el, azóta évente új készül a magasabb osztályfoknak megfelelően. Az órákon a tevékenység központúság, kooperatív csoportmunkák, számítógéppel segített elsajátítás, dramatizálás a meghatározó.

Szakköri munkában a jó gyakorlat nem tananyagközpontú. Nincs kötött, kényszeres megtanulni való, hiszen a mindenkori szakköri tagok készségeihez, képessé-



geihez, előzetes tudásához igazodunk. A tanmenetek rugalmasan alkalmazhatók, alakíthatók az adott lehetőségekhez.

Módszerek:

- Bemutatás, magyarázat, ismételés, gyakorlás
- Szituációs játékok, pármunka, versengés, feladatlapok,
- Internet alkalmazása
- Fellépési lehetőségek biztosítása, tehetséggondozás
- Tevékenység központú tanulási helyzetek biztosítása
- Verbális és nonverbális kifejezőképesség fejlesztése
- Személyes kapcsolatok kialakítása

A módszereket változtatatosan, sok szakirodalom felhasználásával, a gyerekek igényeihez és a helyzet adta lehetőségekhez igazítják. A gyermekek szótárt készítenek, melyet rajzokkal, képekkel díszíthetnek az élményszerűbb tanulás érdekében. Gyűjtőmunkát végezhetnek, akiknek a szülei, nagyszülei beszélik a beás nyelvet. A szülők nagy örömmel vették a beás nyelv tanulásának lehetőségét intézményünkben. Az Interneten fellelhető néhány anyag színesíti szakköri munkánkat.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

Bizonyára más intézményekben is előfordul, hogy valami nem úgy működik, ahogy igazából szeretnék, vagy nincs elképzelésük a megvalósításról. Nagy segítség ilyenkor egy, már jól működő programot adaptálni, gyorsabb, hatékonyabb módja a változtatásnak, mint az energiákat egy teljesen új dolog kitervelésére fordítani. Esetleg újat szeretnének az eddigi, megszokott, talán már megkopott szakkörei helyett kipróbálni. Talán az is lehetséges, hogy nem sikerül a kisebbséghez tartozó gyermekekkel, esetleg szüleikkel a megfelelő hangot megtalálni, a konstruktív, együttműködő kapcsolatot kialakítani. Ez a jó gyakorlat mindezekre a problémákra megoldást jelenthet.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem



Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

2009

A megvalósításához szükséges...

a) humán erőforrásigény:

A cigány népismereti program működtetéséhez érdeklődő, lelkes pedagógusra és néhány szakirodalomra van szükség.

A szakkör működtetéséhez érdeklődő tanulókra és egy minimum alapszinten beásul tudó, lelkes pedagógusra van szükség.

b) tárgyi feltételek:

A jó gyakorlat átvételéhez szükséges néhány szakirodalom, néhány szépirodalmi mű beás nyelven, nyelvkönyv, szótárak, CD-k. Szerencsés, ha van az intézményben tanulók részére is hozzáférhető számítógéppark.

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Cigány népismeret

Beás nyelvi szakkör

Hány százalékát érinti a módszer a...

a) pedagógusoknak: Nincs információ.

b) tanulóknak: Nincs információ.

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

Nincs információ.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Igen. Közös programok, és a nyelvismeret kiaknázása.



Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.

Jó gyakorlat 2

A jó gyakorlat címe:

Referencia intézmény

A módszer alkalmazója:

Kiss Géza Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Sellye

A jó gyakorlat leírása:

Kötelező délutáni foglalkoztatást támogató pedagógiai gyakorlatok

Integráció – SNI és társadalmi hatékonyságának fejlesztése, módszerei: hátrány-kompenzáció, felzárkóztatás, az alulszocializáltság megszüntetése;

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

A nemzetiségi és etnikai igényeknek megfelelően a horvát nemzetiségi nyelvoktatás és magyar nyelven folyó cigány népismeret oktatás folytatása 21. századi elvárásoknak megfelelő körülmények között.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Egy intézményben működő módszer.



Milyen régóta működő módszer?

Nincs információ.

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Cigány népismeret

Hány százalékat érinti a módszer a...

- a) pedagógusoknak: Nincs információ.
- b) tanulóknak: Nincs információ.

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

Nincs információ.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Nincs információ.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.

Jó gyakorlat 3

A jó gyakorlat címe:

Együtthaladó

A módszer alkalmazója:

Erzsébetvárosi Magyar-Angol Kéttannyelvű Általános Iskola, Szakgimnázium és Szakiskola

Janikovszky Éva Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola Üllői Úti Tagintézmény

Kőbányai Szent László Általános Iskola

Magyar-Kínai Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Gimnázium

Orchidea Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium



A jó gyakorlat leírása:

A Miskolci Egyetem Magyar Nyelvészeti Tanszékén kidolgozott magyarnyelv-oktatási módszertan és tankönyvcsalád arra a közoktatásban létező megmérettetésre reagál, amelyet a hazánkban tartózkodó harmadik országbeli (EU-n kívülről érkező), magyarul nem, vagy csekély mértékben beszélő tanulók oktatása jelent. Őket ugyanis a magyar törvények értelmében a korosztályuknak megfelelő osztályban kell oktatni, azonban ez a feladat komoly nehézséget jelent, ugyanis a magyar nyelvi kompetenciák hiánya gyakorlatilag lehetetlenné teszi a magyar anyanyelvű osztálytársakkal való együttthaladást. A közoktatásban használt tankönyvek a magyart L1-ként beszélő, az előző évek oktatási anyagát ismerő gyerekek számára íródtak, nincs olyan tankönyv, amely a magyart nem, vagy kevéssé ismerő gyerekek oktatására alkalmas lenne. Ezt a hiányt pótolja az Együttthaladó projekt keretében kidolgozott speciális módszertanra (NyIT = Nyelv, Integráció, Tartalom) épülő segédkönyvcsalád, amely elsődlegesen a magyar nyelvi kompetencia fejlesztésére irányul, de a nyelvtanulás alapjául mindig a tananyag szolgál. Ily módon nem kell a tanulókat kiszakítani az osztályközösségből, továbbá ők is azzal a tananyaggal foglalkoznak, amellyel magyar anyanyelvű osztálytársaik, csupán nyelvtudásuknak megfelelő feladatokat oldanak meg. Ezzel a módszerrel és ezekkel a tankönyvekkel jól, eredményesen és gyorsan fejleszthető a migráns tanulók magyarnyelv-tudása, és a tantárgyakhoz kapcsolódó szaknyelvi ismerete is. Ez pedig nélkülözhetetlen az oktatás szempontjából. A tankönyvcsaládot (3. osztálytól 8. osztályig; Magyar nyelv, Irodalom, Matematika, Környezetismeret, Természetismeret, Biológia, Történelem, Hon- és népismeret tárgyakból; továbbá Pályaorientáció felsős és középiskolás tanulóknak) 6 iskolában összesen 290 tanuló próbálta ki (a projekt zárásakor 408 tanuló a várható érték). A tanulók nyelvtudását mérték a belépéskor és az alkalmazást követően is, így pontosan dokumentálták, milyen területen, milyen mértékű fejlődés tapasztalható a használat eredményeként.

Korlátozott nyelvi kódú, nyelvi hátránnyal küzdő gyermek azonban a magyar tanulók között is van, és az anyanyelvi kompetencia hiányosságai súlyos nehézséget jelentenek a tanulás folyamatában. A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók egy része nyelvi hátránnyal is küzd, és sok esetben az iskolai nehézségek éppen erre vezethetők vissza. Pontos felmérések nincsenek, de a cigány gyerekek egy része kétnyelvű, akik a napi érintkezésben a romani vagy a beás valamelyik változatát használják, magyar nyelvi ismereteik szintje nem éri el osztálytársaikét. A kétnyelvű gyerekek mellett jelentős azoknak a száma is, akik otthon is a magyart használják, de a családi nyelvhasználat és az iskolai elvárások között jelentős az eltérés, éppen ezért az oktatás folyamatában ők is nyelvi hátránnyal jelennek meg. Ezek a jellemzők alapozták meg az Együttthaladó tankönyvcsalád kipróbálását HHH-s gyerekek körében is. A segédkönyvek használatát megelőzően és utána is kérdőívek, valamint interjúk segítségével mérések készültek a tanulók magyar nyelvi kompetenciaszintjéről. Ezek egyértelműen azt támasztják alá, hogy hátrányos hely-



zetű, korlátozott nyelvi kódú magyar gyermekek esetében is jól alkalmazható a módszer és a tankönyvcsalád, mérhetően nő a tanulók magyarnyelv-tudása, különösen az iskolai szakszókincs bővülése és az alapvető grammatikai ismeretek terén jelentős a javulás.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

A magyar nyelvi kompetenciák fejlesztését célzó segédkönyvek a tartalomalapú nyelvoktatás egy speciális módjával készültek, melynek lényege, hogy mindig a tananyaghoz kapcsolódó feladatokon gyakorol a tanuló.

A segédkönyvek célzottan fejlesztik a tantárgyi szakszókincset, hiszen az nélkülözhetetlen az ismeretek elsajátításához.

A feladatok színesek, játékosak, minden nyelvi szinten sikerélményhez juttatják a gyereket.

A segédkönyvek nem egyetlen nyelvi szinten megfogalmazott feladatokat tartalmaznak, így a tanulók lemaradásának/nyelvi hiányainak különböző mértékéhez igazítható egyéni tanulmányi előrehaladást biztosítanak.

Biztosított az egyéni sajátosságokhoz való igazítás (minden tanuló a saját szintjének megfelelő feladatokkal tud foglalkozni).

Megvalósul a kooperatív tanulásszervezés, a gyerekek együttműködnek a csoportfeladatok megoldásában, amelyek minden nyelvi szintnek megfelelő feladatot tartalmaznak.

Nem lineárisan épül föl a tananyag, minden fejezet tartalmaz A1-B1 nyelvtudási szintnek megfelelő feladatokat, ezért biztosítja a folyamatos bekapcsolódási lehetőséget.

Az alkalmazás lehetőségei:

tanítási órán:

igen nem

differenciált oktatáshoz alkalmas taneszköz

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem



Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Bizonyítottan (több intézményben is) sikeresen működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

2010

Milyen tantárgyakat, tevékenységeket érint a módszer?

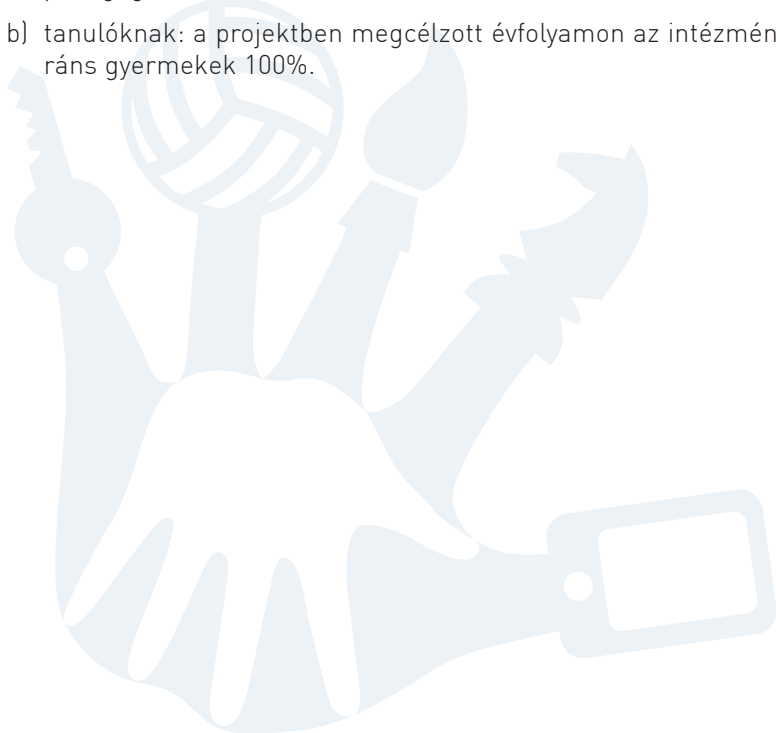
Alsó tagozatban: magyar nyelv és irodalom, környezetismeret, matematika

Felső tagozatban: magyar nyelv és irodalom, biológia, matematika, természetismeret, történelem, hon- és népismeret,

Felső tagozat és középfokú oktatás: pályaaorientáció

Hány százalékát érinti a módszer a...

- a) pedagógusoknak: 25%
- b) tanulóknak: a projektben megcélzott évfolyamon az intézményben tanuló migráns gyermekek 100%.





A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

A módszert és a (tan)segédkönyvcsaládot használó intézményekben készített mérések a tanulók magyar nyelvi kompetenciáinak fejlődését dokumentálják, a pedagógusok visszajelzései a jól és eredményesen alkalmazható jellegét támasztják alá.

év	a programba bevont tanuló	segédanyagok száma (tantárgyi segédkönyvek, mátrixok, módszertani útmutatók)	mért próbaoktatások óraszám a közoktatásban	a módszert bemutató szeminárium óraszám a felsőoktatásban	saját rendezésű konferencia, műhely, diszsemináció	a módszer akkreditált pedagógus-továbbképzésén tanúsítványt szerzett fő
2011	27	11	452	-	2	-
2012	20	9	300	-	2	-
2013	88	10	240	-	2	-
2014	50	8	200	60	4	-
2015	182	12	241	90	6	15
2016-célérték	61	5 + 1 db mobil applikáció		120	2	27
2018-ra	180			180	8	60

Van kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Az Együttthaladó program közvetve a szülőket is megcélozza:

- a szótanuló kártyacsomag olyan ismereteket is közvetít, amelyek az iskolai élet alapidokumentumainak (igazolás, ellenőrző), felszerelés, értékelés, tanár-szülő kommunikáció javításához nyújtanak segítséget;
- a Történelem és a Hon- és népismeret tankönyv anyaga és a hozzákapcsolódó szókétyák a tartózkodási engedélyhez, állampolgárság megszerzéséhez nyújtanak segítséget,
- a pályaorientációs portfólió a szülők számára ismeretlen vagy kevésbé ismert hazai oktatási rendszerben segít eligazodni, megtalálni a gyermek személyiségének, kompetenciáinak, elképzeléseinek legjobban megfelelő pályát, foglalkozást,



- d) a pályaorientációs szótanuló kártyacsomag a szülők számára is ismereteket közvetít a szakmákról
- e) az a) és d) pontokban megjelölt kártyacsomagok alkalmasak játékos családi együttlét keretében bármely korosztály szókincsbővítésére.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Van. A módszert és tananyagot alkalmazó iskolák rendszeres kapcsolatban vannak [versenyek, műhelyek, konferenciák, tanártovábbképzések].

Sajátos nevelési igényű tanulók befogadó intézmények

Jó gyakorlat 1

A jó gyakorlat címe:

Furulyaoktatás sajátos nevelési igényű gyermekek részére Ulwila-módszert használó kottakönyvvel

A módszer alkalmazója:

Radó Tibor Általános Iskola és Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Győr

A jó gyakorlat leírása:

Az Ulwila zeneoktatási módszer lehetőséget teremt arra, hogy tanulásban vagy értelmileg akadályozott gyermekek is tanulhassanak hangszeren játszani. Az Ulwila „színes kotta” tanításának célja, hogy a gyermek a hagyományos kottarendszernél egy jóval egyszerűbb, átláthatóbb lejegyzési mód megismerésével kerülhessen közelebb a zene műveléséhez, szeretetéhez. Az oktatás folyamán a gyermek azonnali sikerélményhez jut, hiszen látja, játssza, hallja, és így azonnal élvezheti is zenei alkotását. A bemutatott jó gyakorlat az alapoktól kezdve – figyelembe véve az SNI tanulók képességeit – apránként felépítve végigvezeti a gyermeket egy furulyaiskolán, mely az Ulwila színes kotta módszeren alapul. Ez a kottakönyv az egy-két hangos gyakorlatokból kiindulva, a gyermekdalokon, népdalokon, a komolyzenei műveken, a XX. század közismert filmzenéin át, több mint kétszáz furulyadarabon, kottán végigvezetve juttatja el a tanulót a hangszerhasználat tudásához és műveléséhez.



Az ULWILA módszer az SNI gyermekek képességeit figyelembe véve leegyszerűsíti a hagyományos kottarendszert, így átláthatóbbá, a gyermek képességeihez igazíthatóvá teszi a hangszeres tanulást, a kottaolvasást. A furulya erre azért alkalmas hangszer, mert viszonylag kevés intonációs készséget igényel, így nem szükséges, hogy a gyermek kiemelkedő zenei adottságokkal rendelkezzen. Képességeinek megfelelően haladhat a hangszeres játék tanulásában, saját maga hozhatja létre azt a hangzásvilágot, amelyet eddig csak hallgatni tudott. Az egészen egyszerű gyermekdaloktól a komolyzenei művekig, akár több szólamban is együtt zenélhetnek a gyermekek.

A zenetanulás, az együtt zenélés folyamán – mivel szigorú rendben kell egymáshoz alkalmazkodniuk – javul a gyermekek figyelme, szociális viselkedése, kommunikációja. Pozitív élményekkel gazdagodnak, önbecsülésük megnő, magabiztosabbakká válnak. Egy újfajta önkifejező eszközt kapnak kezükbe, ezáltal mások elismerését is kiváltják.

A furulya a dallamhangszer-oktatás alaphangszere, hiszen nem igényel különösebb intonációs készséget, könnyen és olcsón beszerezhető. Az Ulwila-módszer bevezetése teljesen kézenfekvő volt, mivel egyénre szabható, egyéni zenei fejlesztést ad. A tanulónak lehetősége van arra, hogy kontrollálja saját munkáját, ráadásul nem szükséges, hogy zenei „vénával” rendelkezzen. Intézményünkben ugyan még csak kétéves tapasztalatot mondhatunk magunkénak a színes kottával való furulyaoktatás terén, de a módszer minden szempontból bevált. A hangszeres játékot a ritmusfejlesztés alapozza meg, a tananyag erre a területre is kiterjed. A ritmusfejlesztés végigkíséri a hangszeres tanítást. A módszer bevezetéséhez igazán csak az szükséges, hogy a tanulók érdeklődését felkeltsük. Maga a módszer és a sikerélmények a motiváló eszköz.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

A hangszeres tudást a tanuló normál (nem speciális) hangszeren sajátíthatja el. Az ULWILA-módszer által lehetősége nyílik arra, hogy ép társaival egyenértékű és minőségű zenei oktatásban részesüljön. Ez a jó gyakorlat differenciált készségfejlesztés a zenei nevelés által, mely figyelembe veszi az egyéni igényeket. A kottakönyv felépítése, módszertana célzottan SNI gyermekek részére, az ő haladási tempójukat figyelembe véve készült, mely különböző képességekkel rendelkező gyermekek számára is lehetővé teszi a hangszeres tanulást.



Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Néhány [2-3] intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

Nincs információ.

A megvalósításához szükséges...

a) humán erőforrásigény:

Az ULWILA-módszerrel való tanításra alkalmas minden pedagógus, aki alapvető zenei ismeretekkel és kreativitással rendelkezik. Ha csoportban történik a fejlesztés [zenekar], a módszertanból kitűnik, hogy érdemes minden tanuló mellé egy irányító személyt rendelni. A személyi feltétel nem végzettségfüggő.

b) tárgyi feltételek:

Furulya, furulyaujjtámasz, ritmushangszerek, módszertani kottakönyv

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

- Ének-zene
- Furulya szakkör
- Egyéni fejlesztés

Hány százalékát érinti a módszer a...

a) pedagógusoknak: Nincs információ.

b) tanulóknak: Nincs információ.



A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

A zene terápiás hatása képes oldani a feszültséget, rendszerre, fegyelemre nevel. Mivel érzelmi kifejezőeszköz, hatással van az érzelmi élet alakulására, befolyásolja a szociális viselkedést, a kommunikációt, felkelti a kapcsolat kialakítási igényeket. A zenei tanulmányok során fejlődik a figyelem, a memória, a gondolkodás, a hallási figyelem, a ritmusérzék. Pozitívan befolyásolja a légzéstechnikát, a finommotorikát, összehangoltabbá teszi a mozgást. Javítja az önbecsülést, az önértékelést. A hagyományos tanmenettel szemben ez a módszer jobban motiválja a tanulókat, azonnali sikerélményhez juttatja őket. Ez a szakkör népszerűségét is növeli.

A diákok és a szülők elégedettségmérése, a koncertek, fellépések szervezése, azok eredményessége, versenyeken való részvétel, azok eredményessége a jó gyakorlat szükségességét bizonyítja.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

A furulyatanulás nem csak iskolai feladat. Az otthoni gyakorlások, a házi feladatok nap, mint nap bevonják a szülőt is a zenetanítás folyamatába. A módszer egyszerű, a szülő számára is könnyedén elsajátítható, nem kell zenei előképzettséggel rendelkeznie hozzá, így akár otthon együtt zenélhet gyermekével. A különböző rendezvényeken, előadásokon a szülők is részt vehetnek, megnézhetik, meghallgathatják gyermekeiket, találkozhatnak zenésztársaik szüleivel, így kapcsolatokat alakíthatnak ki és ápolhatnak.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs

Jó gyakorlat 2

A jó gyakorlat címe:

Testnevelésóra az Alapozó terápia módszerével

A módszer alkalmazója:

Újpesti Speciális Általános Iskola és EGYMI Budapest

A jó gyakorlat leírása:

Az Alapozó Terápia komplex mozgásfejlesztésen alapuló, úgynevezett motoszenzo-



ros típusú idegrendszerfejlesztő terápia, mely során a gyerekeknél visszamennek a fejlődéstani mozgásokig, ezzel mintegy újraindítjuk az idegrendszer érési folyamatát.

A jó gyakorlat célja a mozgásfejlesztésen keresztül az idegrendszer fejlesztése, melynek hatására beindul a mozgás- és beszédfejlődés, fejlődnek a tanulási képességek. A játékos, életkori sajátosságokhoz és fejlettségi szintekhez alkalmazkodó mozgásba ágyazott feladatok gyermekközpontúak, fejlesztő hatásúak. A gyermekeket motiválja és aktív részvételre ösztönzi. A közösen végzett mozgás, a páros, a csoportos feladatok alakítják a gyermek szociális készségeit, a feladat- és szabálytudatát. Erősödik a kitartás, koncentráció, emlékezet, fejlődnek a tanulást meghatározó megismerő funkciók. A mozgásfejlesztés lehetőséget nyújt SNI, nem SNI gyermekek együttnevelésére, a differenciálásra. Egyszerű, egyénre szabott feladatsorok ajánlásával a szülő is foglalkozhat gyermekével, így ő is aktív részese lehet gyermeke fejlődésének.

A jó gyakorlat alkalmazható:

Iskolaéretlen óvodások, iskoláskorú diszlexiások, diszgráfiások, organikus eredetű hyper[hypo]aktív figyelemzavaros gyerekek, enyhe fokban értelmi fogyatékosok, egyéb (pl. normál képességű gyerekek iskolai tanórája) körében.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

A mozgásfejlesztés a testnevelési órák keretében (heti 3 x 45 perc) valósul meg nagy csoportos formában. Az órákon így a fizikai teljesítőképesség és erőnlét erősítése, a mozgásigény kielégítése mellett kognitív funkciók is fejlődnek. Az osztály egészen nyomomonkövethető a magatartás, a személyiség és a szociabilitás fejlődése.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Néhány [2-3] intézményben működő módszer.



Milyen régóta működő módszer?

2008

A megvalósításhoz szükséges...

a) humán erőforrásigény:

Az Alapozó Terápia terapeuta képző programját sikeresen teljesítő gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus, óvodapedagógus. Súlyosabb esetekben igény szerint pedagógiai asszisztens segítsége is szükséges.

b) tárgyi feltételek:

tornaterem, tornatermi eszközök

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Testnevelés

Hány százalékát érinti a módszer a....

a) pedagógusoknak: Nincs információ.

b) tanulóknak: nincs információ.

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

A gyerekek tanulási eredménye kisebb-nagyobb mértékben javul. Fejlődik a finom-motorikájuk, kisebbeknél beindul a rajzolás iránti igény, továbbá a nagyobbak már szebben rajzolnak. Írásképük javul. Nő a fizikai és lelki terhelhetőségük, figyelmük, ritmusérzékük, tér-idő és testsémaérzékelésük. Jobban figyelnek az utasításokra, pontosabban követik azokat – figyelmesebbek, nyugodtabbak, aktívabbak. Beszédkésztetésük fokozódik, érdeklődésük, önbizalmuk fejlődik. A mozgásfejlesztés hatására beindul a mozgás- és beszédfejlődés, fejlődnek a tanulási képességek; ez a tanulási eredménynek javulásában mérhető. Az év eleji mozgásvizsgálat összevetése az év végi állapottal konkrétan mutatja a fejlődés mértékét.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Nincs



Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs

Jó gyakorlat 3

A jó gyakorlat címe:

Egyéni fejlesztések az integrációban

A módszer alkalmazója:

Zöldmező Utcai Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Keszthely

A jó gyakorlat leírása:

A jó gyakorlat célja, az együttnevelés, az egyéni különbségekre figyelő differenciáló nevelés megvalósítása, szakmai együttműködés kialakítása a fejlesztésben részt vevő szakemberek között. Figyelembe véve, hogy az integráció nem pusztán szakmai, pedagógiai kérdés, hanem társadalmi cél is.

A tevékenység a gyermek képességeinek, a fejletlen vagy sérült funkció feltérképezésével, a rendelkezésre álló diagnosztikus adatok, vizsgálati eredmények értékelésével indul. A fentiek ismeretében fejlesztési terv készül, melynek célja a gyermek fejlettségi szintjéhez, fejlődési üteméhez alkalmazkodó fejlesztési stratégia kidolgozása.

Fő lépései:

- A fejlesztendő területek számbavétele
- A feladatok meghatározása
- Időterv összeállítása: mit, mikor, mennyit?
- Együttműködési lehetőségek feltérképezése
- Segédanyagok, eszközök számbavétele

A rehabilitációs-rehabilitációs foglalkozások anyagának, tapasztalatainak feljegyzése folyamatosan folyik. Lényeges elem a rendszeres pedagógiai diagnosztizálás, amelyet írásban rögzít a gyógypedagógus. Az integráció sikeressége elsősorban a kooperatív készség érettségén múlik (sajátos nevelési igényű tanuló; tanulócsoport; pedagógus; iskola). Amennyiben differenciáltan tervezett a gyermek fejlődési folyamata, a társas dimenzió fejlesztését célzó tevékenységek integráló szerepet tölthetnek be, s megalapozzák azokat a képességeket és készségeket, amelyek



a szélesebb társadalom felé nyitnak utat a sérült gyermekek számára (szabályok betartása, viselkedési módok stb.).

Az iskolában folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelveinek, céljainak, feladatainak, eszközeinek és eljárásainak meghatározásakor a sajátos nevelési igényű gyermekek társadalmi beilleszkedésének és a sérülés okozta hátrányok lehetséges csökkentésének elérése kiemelt jelentőségűvé válik. Hangsúlyos szerepet kap a differenciált és sokoldalú egyéni fejlesztés.

A szabadidős tevékenységekben rejlő rehabilitációs lehetőségek által olyan hasznos pluszinformációkhoz, ismeretekhez jutnak a sajátos nevelési igényű tanulók, amelyek képességeik szerint megfelelőek számukra, és amelyek túlmutatnak a tantárgyi követelményeken. Nevelni, fejleszteni kell őket, biztosítani az érettségüknek megfelelő tevékenységi formákat, felkészíteni őket a társadalomba való minél eredményesebb beilleszkedésre, az önálló életvezetésre. A nevelő munka egészét át kell hatnia a korrektív, kompenzáló szemléletnek, amelyet nem csupán sérülés, akadályozottság indokol, hanem a sajátos nevelési igényű gyermekek háttére és személyisége. A sajátos nevelési igényű gyermekeknek különös hangsúllyal van szükségük az egyéni, szeretetteljes bánásmódra, a személyre szabott nevelési eljárások alkalmazására. A komplex személyiségfejlesztést segítik az óvodákban-iskolákban végzett habilitációs, rehabilitációs, korrekciós, fejlesztő terápiás szemléletű tevékenységek.

A tananyag feldolgozásánál figyelembe veszi a sajátos nevelési igényű tanulóra jellemző sajátosságot, módosulást. Egyéni haladási ütemet állít fel a gyermek számára, differenciált nevelést, individuális módszereket, technikákat alkalmaz. Egy-egy tanulási helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres. Speciális segédeszközöket biztosít.

A jó gyakorlat alkalmas arra, hogy kiemelten szolgálja a következő kompetencia-területeken, műveltségterületeken a kompetenciaalapú oktatás eszközrendszerének eredményes alkalmazását:

Szövegértés, szövegalkotás kompetencia terület fejlesztése:

- A kezdő olvasás- és írástanításban kiemelt szerepet szán a cselekvéses tanuláshoz.
- A tanulási motiváltság fenntartása érdekében a korai tanulási kudarcok megelőzésére elvárja a tanuló fejlődésére figyelő, megnyújtott alapozás beépítését a tanulás folyamatába (pl. az olvasás és írás jelrendszerének elsajátítása előtt vagy az elemi szintű anyanyelvi ismeretek tudatosításának előkészítésekor).
- A tanulók fejlesztésére javasolt tevékenységrendszer a tapasztalatszerzésen alapuló megismerést, a kooperatív tanulási technikákat és az egyéni fejlettséghez igazodó differenciált fejlesztést generálja.



- A program legmarkánsabb új vonása, hogy a kompetenciaterület fejlesztési feladatait, valamint azok megvalósulását nem tanévekben, hanem folyamatban jelöli meg. Ezzel reális esélyt teremt a tanulók kulturális, képességbeli és tanulási szükségletekben megmutatkozó különbözőségeinek kezelésére: minőségi elmozdulást hozhat a lényegesen hatékonyabb alapozás tekintetében;
- Megelőzhető a lemorzsolódás.
- A teljesítés nem mesterségesen, kívülről ütemezett, hanem a tanuló személyiségfejlődésének belső feltételeitől függően egyéni meghatározottságú. A továbbhaladási feltételeket, a fejlesztés várható eredményeit ezért a 4. tanév végére, az alsó tagozat befejező szakaszára szükséges meghatározni.
- A magyar nyelvi és irodalmi nevelést a program a nyelvi tevékenységek komplex fejlesztésére alapozza. A tanítási feladatokat a szövegértés, szövegalkotás fejlesztésének rendeli alá.

Matematikai kompetenciaterület fejlesztése:

- A tanulók bevonása a tudás- és készségelsajátítási folyamatba; azaz átalakul a matematikatanítás egész folyamata. Erős hangsúlyt kap a tevékenység-központú módszertan. A játék és az eszközhasználat, a megfelelő tanulási környezet kialakítása, a kooperatív tanulási technikák alkalmazása dominálja a folyamatokat. Megteremtődik a lehetőség arra, hogy a tanulók saját tanulási tevékenységüket felidézzék, reflektáljanak rá. A matematikatanulás alapja a cselekvő, személyes tapasztalatszerzés. A jó munkakörnyék egyik feltétele a tévedés és a vita szabadságának biztosítása.
- A matematikai ismereteknek igen szigorú felépülési rendjük van. Az egyes témák egymást feltételezik, egymást segítik, ezért ezek felépülésének logikájára fűzzük fel a pedagógus munkáját. A fejlesztés különféle területei szintén illeszkednek egymáshoz. A tevékenységek rendjét döntően a gyermekek életkori és egyéni sajátosságai határozzák meg.
- A problémafelvetés, ahol csak lehet, életszerű helyzetekből indul ki, ez a gyermekeket körülvevő világ jobb megértését segíti. Az egyes témakörök feldolgozása során a hagyományos módszerek mellett a számítógép használata is szerepet kap.
- Lényege a gyereket felkészíteni arra, hogy önállóan tudjon tanulni. Ez azt jelenti, hogy önállóan tudjon fontossági sorrendet felállítani az információk közül, mi a lényeges és kevésbé lényeges. El tudja dönteni, hogy a lényegesek közül mit kell neki megtanulni, és miről kell csak tudnia, hogy hol találja meg a füzetében, a könyvében, az interneten, hol tudja ezt visszakérni, és utána hogyan tudja ezeket az információkat összerendezni.



Szociális képességek:

- Kapcsolatteremtés, viselkedés közösségben. Szabálytudat erősítése. Kudarc-tűrés, kapcsolatteremtési játékok, játékos illemtan. megbeszélés, tanulási szokások, stílus algoritmizálása.

Mozgásképeség:

- Finommozgások összerendezettség és harmóniája. Technikai jellegű játékok, kirakós játékok. Varrás, gyöngyfűzés, papírhajtogatás, kurzorok kezelése PC-n.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

Az újszerűséget az adja, hogy ki lett dolgozva az első osztályos tanulók 2 hónapos átvezető időszaka, mely előkészület az iskolai feladatokra. Rendelkezésre állnak azok a módszerek, eszközök, feladatok, melyek széles és színes lehetőségeket biztosítanak a különböző képességű gyermekek fejlesztéséhez. A normál gyermekek sem egyformák, az SNI gyermekek pedig főleg nem, nagyon fontos az előkészület, a pontos felmérés, diagnosztizálás, annak megállapítása, mit tud a tanuló, hol van elmaradás. A pontos helyzetelemzés után lehet kiválasztani az egyén számára szükséges fejlesztési módokat, lehetőségeket. Ezek az információk sokat segíthetnek a normál pedagógiában dolgozó pedagógusoknak is.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Néhány [2-3] intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

2003



A megvalósításához szükséges...

a) humán erőforrásigény:

A fogyatékoság típusának megfelelő gyógypedagógus, a gyermekkel foglalkozó szakemberek (logopédus, gyógytestnevelő, pszichológus)

b) tárgyi feltételek:

Az iskolában használt játékok, képek, térképek, színesek, speciális ceruzák, gyöngyök, papírok, fonalak, speciális szakkönyvek, feladatlapok, labdák, testnevelésórán használt eszközök (pad, számoly, kötél, karika...), számítógép, speciális programok. Mozgásterápiás eszközök.

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Egyéni fejlesztés.

Hány százalékát érinti a módszer a....

a) pedagógusoknak: Nincs információ.

b) tanulóknak: Nincs információ.

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

Az intézmény a hosszú évek alatt listát állított össze az egyéni fejlesztési lehetőségekről, módszerekről, eszközökről. A különböző fejlesztendő területekhez feladatlapok gyűjteménye áll rendelkezésre.

Az egyéni fejlesztési órákon a tanulók sikereket érnek el, reális énkép alakulhat ki, segítséget kapnak, hogy megtalálják azt a területet, ahol pozitív élmények érik. Fontos a képességek, készségek fejlesztése, az alkalmazásképes tudás középpontba helyezése, amely lehetővé teszi, hogy a külön-külön fejlesztett kompetenciák szerveződjenek, és alkalmazásuk életszerű keretet, értelmet nyerjen a gyerekek számára.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Szülői visszajelzések kérése.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.



Jó gyakorlat 4

A jó gyakorlat címe:

Logikai játékok alkalmazása a matematikaoktatásban

A módszer alkalmazója:

Tüskevár Általános Iskola, Szakiskola, Szakközépiskola és Gimnázium Budapest

A jó gyakorlat leírása:

A jó gyakorlat céljai:

- A térlátás fejlesztése,
- Sík-tér kapcsolata,
- Induktív és deduktív gondolkodás fejlesztése,
- Finommotorika és az idegrendszer fejlesztése,
- A tanuló személyiségének fejlesztése,
- Sikerélmény és sajátélmény szerzése,
- Játékos tapasztalatszerzés a matematikai kompetencia fejlesztéséhez,
- A matematikai gondolkodás alkalmazása az élet más területein,
- kommunikáció fejlesztése,
- kreativitás fejlesztése,
- problémaérzékenység kialakítása,
- a matematika iránti érdeklődés felkeltése,
- metakognitív stratégiák kialakítása.

A foglalkozások alatt a pedagógus segítő (facilitáló) szerepet tölt be, miközben a diákok saját maguk fedezik fel a törvényszerűségeket. Ezáltal a tanuló sokkal aktívabb lesz, mely aktivitás fenntartását a játékok és a közben szerzett sikerélmény segíti. A konstruktivista tanuláselmélet és módszertan segíti a tanulás hatékonyságát, a csoportmunka lehetővé teszi a differenciálást, segít aktivizálni a tanulókat. A sajátélmény, valamint a játékszituációk és az átélt heurisztikus élmények segítik a megszerzett tudás későbbi alkalmazását. A megfelelő tanulási környezet kialakítása segíti az önszabályozás kialakulását.



A jó gyakorlat során igyekszünk a megfelelő tanulási környezet kialakítására, amely során a tanulók aktív és konstruktív elsajátítási folyamatokat élnek át. Eközben megvalósulnak a konstruktív pedagógia legfontosabb jellemzői, mégpedig a tanulási folyamat:

- önszabályozó, mert a tanulók maguk fedezik fel a játékokat, keresik meg a legjobb stratégiákat.
- szituációs, mert az újabb és újabb játékok és csoportok, mindig más helyzet elé állítja a tanulót,
- együttműködő, mert a páros, valamint a csoportmunka hatékonyságának kulcsa az együttműködés.

Ezeknek a bevezetését és megvalósítását segíti az elméleti képzés, mely során bemutatásra kerülnek a konstruktív matematikaoktatás legfontosabb elemei.

A folyamatos játék és aktív elfoglaltság segít az SNI tanulók integrálásában. A játékok különböző nehézsége, valamint a feladatok konkretizálása és általánosítása lehetőséget nyújt a differenciálásra vagy egyénre szabásra. A felhasznált eszközök egy része jól ismert (pl. Rubik-kocka, sakktábla stb.), így a tanulók szívesebben foglalkoznak vele.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

Régi és új társasjátékok, valamint logikai játékok segítségével ismerik meg a tanulók a matematikai gondolkodás elemeit, hol konkrét feladatok segítségével, hol a tanuló kísérletezéseivel.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen

nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen

nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Néhány [2-3] intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

Nincs információ.



A megvalósításához szükséges...

a) humán erőforrásigény:

A foglalkozásokat órarendi matematikaórán vagy szakkörön egyaránt meg lehet tartani. Kisebb csoportoknál elég egy jól felkészült pedagógus, de nagyobb csoportok esetében nagy segítség lehet egy pedagógiai asszisztens.

b) tárgyi feltételek:

Rubik-kockák: 3x3x3:párosával egy, 2x2x2 és 5x5x5 2-2 db,

Sakk-készlet (párosával egy),

Rubik-kígyó 2 db,

Neocube 1db,

társasjátékok: Rumis 2db, Quarto, Batik, Pylos, Katamino, Go.

Számítógép, projektor

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

- Matematika
- Szakkör

Hány százalékát érinti a módszer a...

a) pedagógusoknak: 1 fő

b) tanulóknak:

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

- Matematikai kompetencia fejlődése.
- A megfelelő tanulási környezet megismerése és átélése segítheti a többi tanórán is a modern tanulásszervezési módszerek bevezetését.
- A finommotorika fejlődése hatással van az idegrendszerre, ezáltal visszahat a tanuló viselkedésére és képességeire.
- A pedagógus eszköztárának a bővítése alkalmazható más tanórákon is.
- A játékok közben megszerzett sikerélmény segíthet a tanulásban sok kudarcélményt elszenvedett tanulók aktivizálásában, segítésében is.



Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Nincs.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.

Jó gyakorlat 5

A jó gyakorlatok címe:

„Eszőemberkék az iskolában” – autista tanulók integrált nevelése-oktatása

„Arany ház” – tanulási problémákkal küzdő gyermekek egyéni fejlesztése

A módszer alkalmazója:

Arany János Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Székesfehérvár

A jó gyakorlat leírása:

Az „Eszőemberkék az iskolában” jó gyakorlat célja, hogy az autista gyermekek egyénre szabott ellátásban részesüljenek az integráló intézményekben. A felnőttkori önállóság elérése érdekében szakmaközi együttműködés keretében megkapjanak minden támogatást, amellyel nemcsak a tantervi követelményeknek tudnak megfelelni, hanem az autizmusból fakadó problémáikat is le tudják küzdeni. A jó gyakorlat további célja, hogy rávilágítson arra a tényre, hogy az autista gyermekek integrációja – különleges érzékelési, észlelési és gondolkodási funkcióiknak köszönhetően – különleges odafigyelést, adaptivitást követel az integráló pedagógustól, és hangsúlyozott szerephez jut a szakmai és szakmaközi együttműködés.

Az autista gyermekek integrált nevelése kizárólag egyénre szabott gyermekközpontú pedagógiai eljárások alkalmazásával lehetséges. A gyermek iskolában töltött idejét úgy kell strukturálni, hogy a gyermek számára minden pillanatban egyértelmű legyen, milyen események várnak rá, milyen feladatokat kell elvégezni, megnyilvánulásaira (legyen az pozitív vagy negatív) milyen következmények várhatók. Ez a már hosszú évek óta alkalmazott pedagógiai rendszer biztonságot ad az autista gyermeknek, hiszen struktúrát ad és bejósolhatóvá teszi az általa gyakran káoszként, zűrzavarként megélt világot.



Az autista tanulók integrált nevelésének jó gyakorlata – mint az érintettek életminőségének javítását és az esélyegyenlőséget biztosító horizontális szempont – valamennyi kompetenciaterületre kiterjed, és hozzájárul a kompetenciaalapú oktatás eszközrendszerének eredményes alkalmazásához.

Az integráció nagyon fontos alapjog minden ember életében. Minél korábban meg kell tanulni mások elfogadását, a mássággal való együttélést. Iskolánkban kialakult egy speciális autista tagozat, amely tartalmi és módszertani szempontból egyaránt markánsan eltér a többségi iskolák és a gyógypedagógiai intézmények gyakorlatától. Azonban a családokat és a szakembereket folyamatosan foglalkoztatja az elkülönített nevelés lehetséges hátrányainak kérdése, és sokszor megfogalmazódik az igény: maradjon meg az autizmus specifikus segítség, de azt integrált formában kaphassa meg a gyermek. Ennek eredményeként az intézmény autizmus specifikus szakemberei utazó gyógypedagógusként segítik az autista tanulók integrált nevelését. Tevékenységük a gyermek egyéni fejlesztése mellett kiterjed az integráló pedagógusok szakmai-módszertani megsegítésére, valamint a szülők támogatására. A gyermekek egyéni szükségleteihez igazított oktatási forma nagyban hozzájárul az autista gyermekek és az őket nevelő családok életminőségének jelentős javulásához. Az autista gyermeknek is biztosítanunk kell azt a jogot, hogy a lakóhelyéhez legközelebb lévő iskolában kapja meg a különleges gondozási igényéhez alkalmazkodó fejlesztést, oktatást, nevelést.

Az „Arany ház” jó gyakorlat célja, hogy a különböző tanulási problémákkal küzdő gyermekek – figyelembe véve képességstruktúrájukat, egyéni sajátosságait – megkapják az optimális fejlődésükhöz szükséges egyéni megsegítést. Csökkenjenek tanulási kudarcaik, a kudarcok hatására kialakuló másodlagos magatartási, viselkedési problémák, a tanulási folyamat aktív résztvevői legyenek.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

Hazánkban az autista személyek integrációja csak igen minimális szinten valósul meg, pedig életminőségük javításában ez lehetne az egyetlen megoldás.

A módszer újszerűsége abban áll, hogy nemcsak kétszemélyes vagy kis csoportos formában alkalmazható, hanem bármely tanítási órába, óvodai foglalkozásba beépíthető. Rugalmassága révén az egyéni pedagógiai szükségletekhez igazodva módosítható, és elemei korlátlanul bővíthetők. A tanórai alkalmazás lehetőségének biztosításával kiküszöböli a szelekciós mechanizmusokat.



Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Néhány [2-3] intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

Nincs információ.

A megvalósításához szükséges...

- humán erőforrásigény: A humán erőforrásigény függ az integrálandó gyermek pedagógiai szükségleteitől, az intézmény típusától: gyógypedagógus, fejlesztő pedagógus, óvodapedagógus, tanító, bármely szakos tanár, pedagógiai, gyógy-pedagógiai asszisztens.
- tárgyi feltételek: Elsősorban autizmus specifikus segédanyagokra, támogató eszközökre van szükség a nevelés-oktatás folyamatában használatos eszközökön kívül. A sérülésspecifikus eszközök egy része elkészíthető. Az ehhez szükséges mintákat az adaptáció során rendelkezésre bocsájtjuk. A készen vásárolható eszközökhöz beszerzési tanácsokat adunk, valamint intézményünk eszköztárából kikölcsönözhetők.

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

Valamennyi tantárgy és tevékenység esetében alkalmazható

Hány százalékát érinti a módszer a...

- pedagógusoknak: 10%
- tanulóknak: 10%



A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

Elsődleges eredményességi mutató az integráltan oktatott gyermek fejlődése, beilleszkedése a közösségbe, a szülők, pedagógusok elégedettsége. Eredményességet jelzi a társintézmények érdeklődése szakmai munkánk, módszereink iránt, amelyek következményeként akkreditált tanfolyam indítása is folyamatban van autizmus témakörben.

Az ellenőrzés és értékelés a tanulók oldaláról mérőlapok használatával történik, a pedagógusok szakmai munkája óralátogatásokkal, óramegbeszélésekkel értékelhető. A pedagógusok egyéni fejlesztéssel kapcsolatos teljesítményének értékelése része az intézmény minőségirányítási programjának.

Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Igen.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs.

Jó gyakorlat 6

A jó gyakorlat címe:

„A Maszat-hegyen innen” – a művészetek műveltségterület tanítása-tanulása tantárgyi bontás nélkül a 4. osztályban

A módszer alkalmazója:

Szentlőrinc Kistérségi Oktatási Nevelési Központ Bükkösi Általános Iskola és Óvoda
Tagintézménye

A jó gyakorlat leírása:

A művészetek műveltségi terület alapja a nemzeti és az egyetemes emberi kultúra, valamint a mindennapi életünk, a természet és a tervezett-alakított környezetünk esztétikai jelentésekkel is bíró tartománya. E tág kultúraértelmezésből következően több területet tartalmaz, hogy lehetőséget teremtsen a gyermekek, serdülők sajátos megismerési módjainak, tevékenységeinek érvényesüléséhez. E területek közősek azonban érték közvetítő és értékőrző mivoltukban, továbbá abban, hogy az érintetteket aktív befogadásra, sőt alkotásra is készítetik. A művészeti kultúra fogalmába te-



hát a teremtésnek, létrehozásnak képességeit éppúgy beleértjük, mint a befogadás, a vele való élés képességét.

A művészetek közvetítése révén a gyermekek élményszerűen megtapasztalhatják, átélhetik, valamint megérthetik az emberi kommunikáció azon sajátos formáit, amelyek sehol másutt, csupán a művészet különböző ágaiban, műfajaiban jelennek meg.

Az irodalom, az ének-zene, a tánc és dráma, a vizuális kultúra egymásra épülő, valamint egymással kapcsolatban lévő témáiban lehetőség nyílik a művészetekben tetten érhető szabályszerűségek felfedezésére, sajátos közlésformák, kifejezés-módok megismerésére. Lehetőség teremődik arra, hogy a gyermekek kedvező viszonyulással forduljanak a művészet bármely területéhez, továbbá arra is, hogy életközeli kapcsolatba kerüljenek a művészetekkel és a művészeti kultúrával.

Az irodalom tanulásának célja elsősorban az anyanyelvi nevelés és a műértő olvasás fejlesztése. Az irodalom révén történő nevelés egyik legfontosabb célja maga az irodalom (benne az olvasás) megkedveltetése, a gyermekek irodalmi műveltségének megalapozása szövegelemző és -értelmező feladatok megoldása, irodalmi ismeretek megszerzése révén. Ezáltal árnyalttá válhat a gyermekek nyelvi kifejezésvilága, fogékonyabbá válhatnak a műben rejlő szépségek megsejtése iránt. Az irodalmi alkotások tartalma lehetőséget teremt a gyermeki világkép alakításához, az egyetemes és a nemzeti kultúrához való kötődéshez, az erkölcsi és esztétikai értékek közvetítéséhez, az érzelmi élet gazdagításához.

Az ének-zene tanulása a zenei anyanyelv és a zene sajátos összetevőinek megismerését segíti. A zenehallgatás a zenemű érzelmi hatásai miatt fontos személyiség-fejlesztő eszköz.

A tánc és dráma kreatív folyamata az együttes élmény révén segíti a gyermeki aktivitás serkentését; a gyermek önismeretének és mások megismerésének gazdagodását; alkotó- és kapcsolatteremtő képességének kibontakozását; tervszerű, figyelmes tevékenységvégzésre szoktatását; testi és térbeli biztonságának javulását, idő- és ritmusérzékének fejlődését, mozgásának harmóniáját és érthető, tiszta beszédét.

A vizuális kultúra a vizuális tárgy- és jelenségvilág használatának és alakításának képességeit fejleszti. Azokét a képességeket és készségeket, amelyek a látható világ használatához, befogadásához és alakításához szükségesek.

A 4. osztályosok számára kidolgozott – „A Maszat-hegyen innen” fantázianevet viselő – művészeti program nem tagolódik tantárgyakra. A Nemzeti alaptanterv „Művészetek” műveltségterületének valamennyi részterületét (irodalom, ének-zene, tánc- és dráma, vizuális kultúra) felöleli. Nem tanórákban, hanem egy-egy jól körülhatárolható – és a művészet sokféle ága segítségével közvetíthető – tematikus modulban kerül kivitelezésre. A tanév során mintegy harmincöt modul megszervezé-



sére nyílik alkalom. (Például: „Tündéres-boszorkányos”, „Maszatos”, „Betyárkodós”, „Sárkányos”, „Madaras”, „Szöszmötölös” stb.). Egy-egy modul időtartama változó (általában 5-8 óra időtartamú). Az egyes modulok keretében számtalan alkalom nyílik egyéni és kis csoportban születő – különböző műfajú – gyermekalkotások létrehozására. Az egyéni és a csoportokban történő önkifejezés sokféle módjával ismerkednek meg a gyerekek. Komoly szerephez jut a programban a drámajáték, a mimézis, az utánzásos, mintakövetéses tanulás. Mivel a gyerekeket – életkoruknál fogva – érdekli a legtöbb elsajátítandó, illetve kivitelezendő tevékenység, a művészetfoglalkozások (művészetórák) jó hangulatban, játékosan, szorongásmentesen zajlanak. Az egyes modulok tevékenységei között mindenki talál kedvének, érdeklődési körének – és saját aktuális tanulási tempójának, képességeinek – megfelelő munkát.

A módszer újszerű, innovatívnak tartott elemei:

A közoktatásban egyelőre még nem túl sok arra való törekvést találunk, amely – szakítva a hagyományokkal – a művészeteket a maguk komplexitásában igyekszik felkínálni a kisiskolásoknak egy teljes tanéven keresztül. Abban a tekintetben mindenképpen újdonságértékkel bír a program, hogy egy nemrég kifejlesztett taneszköz (Ki van a dióhéjban II. gyűjtemény.) műveltséganyaga köré építve próbálja színesíteni a kompetenciaalapú oktatás palettáját.

Az alkalmazás lehetőségei...

tanítási órán:

igen nem

tanórán kívüli foglalkozás, egyéb szabadidős foglalkozás:

igen nem

Milyen mértékben elterjedt a módszer?

Néhány (2-3) intézményben működő módszer.

Milyen régóta működő módszer?

Nincs információ.



A megvalósításához szükséges...

a) humán erőforrásigény:

A program sikeres kivitelezéséhez tanulócsoporthonként szükség van legalább egy fő olyan pedagógusra, aki valamelyik művészeti ág művelésében elmélyült, esetleg maga is képes a szubjektív alkotásra valamelyik műfajban. Nem árt, ha van a környezetében olyan támogató (pedagógus, szülő, más kompetens szakember), aki segítőtje azokon a területeken, amelyet ő kevésbé ismer (művel).

b) tárgyi feltételek:

Olyan anyagok és eszközök, amelyek a vizuális kultúra órákon használatosak a mindennapokban, továbbá minden olyan természetes anyag, textília, bot, pálcika, főzőkanál, zacskó, karton stb., amely a báb-, díszlet- és jelmezkészítés egyszerű kelléke lehet.

Milyen tantárgyakat/tevékenységeket érint a módszer?

- Magyar nyelv és irodalom
- Vizuális kultúra
- Ének-zene
- Vizuális, akusztikus és verbális művészeti foglalkozások

Hány százalékát érinti a módszer a...

a) pedagógusoknak: A 4. osztályt tanító pedagógusok.

b) tanulóknak: 4. osztályban alkalmazott módszer

A módszer mérhető, kimutatható eredményei:

„A Maszat-hegyen innen” program működésének eredményessége leginkább azon múlik, hogy a résztvevők milyen attitűddel viszonyulnak a program témáihoz, tevékenységeihez, valamint magához az egész programhoz. A kipróbálás folyamatában vizsgáltuk a résztvevők attitűdjeit. Ezek a „puhatolózások” azt bizonyították, hogy a gyerekeket lekötötte a legtöbb téma, tetszetek a tevékenységek, szívesen végezték azokat, általában nem érte őket kudarc a folyamatban.

Az eredményesség további mutatói a program tárgyiasult produktumai, a programban részt vevő gyerekek által írt versek, mesék, előadott versek, megtanult jelek, mozgások, dalok.



Van-e kapcsolattartási formája a szülőkkel?

Néhány szülő bevonása szükséges.

Van-e hálózati formája a módszer működésének?

Nincs





Tanulni élmény!

